

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

**ÇOCUK KİTAPLARINDAKİ
MESLEKLERİN GÖRÜNÜMLERİ VE
ORTAOKULA DEVAM EDEN
ÖĞRENCİLERİN BU MESLEKLERE
İLİŞKİN ALGILARI**

Yüksek Lisans Tezi

Zeliha SERTTAŞ

Danışman

Doç. Dr. Oğuzhan YILMAZ

Erzincan 2019

TEZ BİLDİRİMİ

“Çocuk Kitaplarındaki Mesleklerin Görünümleri ve Ortaokula Devam Eden Öğrencilerin Bu Mesleklere İlişkin Algıları” isimli “**Yüksek Lisans**” tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

Zeliha SERTTAŞ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Zeliha SERTTAŞ'a ait “Çocuk Kitaplarındaki Mesleklerin Görünümleri ve Ortaokula Devam Eden Öğrencilerin Bu Mesleklere ilişkin Algıları” adlı çalışma, jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında “Yüksek Lisans Tezi” olarak kabul edilmiştir.

Danışman/Jüri: Doç. Dr. Oğuzhan YILMAZ

Jüri: Dr. Öğr. Üyesi Yasin Mahmut YAKAR

Jüri: Dr. Öğr. Üyesi Beytullah KARAGÖZ

**ÇOCUK KİTAPLARINDAKİ MESLEKLERİN GÖRÜNÜMLERİ VE
ORTAOKULA DEVAM EDEN ÖĞRENCİLERİN BU MESLEKLERE
İLİŞKİN ALGILARI**

Zeliha SERTTAŞ

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Temmuz 2019

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Oğuzhan YILMAZ

ÖZET

Çocuk kitaplarında karakterler aracılığıyla verilen mesleklerin ve ortaokul öğrencilerinin bu mesleklere ilişkin düşüncelerinin incelenip karşılaştırıldığı bu araştırma, doküman analizi deseniyle yapılmıştır. Çalışmada veri kaynağı olarak hedef kitlesi ortaokul dönemindeki çocuklar olan roman ve hikâye türlerindeki çocuk kitaplarından ve ortaokul öğrencilerinin mesleklerle ilgili düşüncelerinden yararlanılmıştır. Roman ve hikâye türlerinin çalışmada tercih edilmesinin nedeni bu türlerde çok sayıda kurgusal metne ve karaktere rastlanması, gerçek yaşama ve insanlara dair kesitler sunmasıdır. Çalışmada çocuk kitaplarında meslek sahibi olan karakterler cinsiyet, fiziksel görünüm, duygu ve davranış başlıkları altında incelenerek çocuk karakterler aracılığıyla verilen meslekler belirli kategoriler halinde gösterilmiştir. Bunun yanı sıra veri zenginliği oluşturmak açısından ortaokul öğrencilerinin mesleklerle ilgili düşünceleri ve mesleklerle ilgili yaptıkları resimler de tasnif edilmiştir. Elde edilen sonuçlar ışığında çalışmada; mesleklerin sunumunda cinsiyet ve fiziksel görünüm açısından birtakım kalıplamalar yapıldığı, kitaplarda sunulan meslekler açısından değerlendirildiğinde öğretmenlik ve müdürlük mesleği haricinde daha çok olumlu duygu ve davranışların ön plana çıkarıldığı, çocuk

karakterler aracılığıyla verilen mesleklerin ortaokul öğrencilerinin gelecekte yapmak istedikleri mesleklerden daha farklı olduğu ve öğrencilerin mesleklere ilişkin düşünceleriyle kitaplarda öne çıkan meslek görünümlerinin yer yer farklı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, Çocuk Kitapları, Çocuk, Meslek Algısı, Özdeşim Kurma.

**THE APPEARANCE OF THE PROFESSIONALS IN CHILDREN'S
BOOKS AND THE PERCEPTIONS OF THE SECONDARY SCHOOL
STUDENTS**

Zeliha SERTTAŞ

**Erzincan Binali Yıldırım University, Institute of Social Sciences,
Department of Turkish Education**

M. A. Thesis, July 2019

Thesis Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Oğuzhan YILMAZ

ABSTRACT

The research was carried out with the help of document analysis design in order to examine and compare the thoughts of the professions and secondary school students about these professions in the children's books. In this study, children's books in the genres of novels and stories, whose target group is children in secondary school, and the opinions of secondary school students about the occupations were used as data sources. The reason why novel and story genres are preferred in the study is that there are many fictional texts and characters in these genres, and the novel and story present real life and people cross-sections. In this study, the characters that have occupations in children's books are examined under the titles of gender, physical appearance, emotion and behavior and the occupations given through child characters are shown in certain categories. In addition, in order to create a wealth of data, secondary school students' thoughts about the occupations and pictures of the occupations were also classified. In the study, the opinions of the professions and secondary school students' thoughts about these professions were examined and compared in the children's books. In the presentation of the

professions, some stereotypes were made in terms of gender and physical appearance, and when evaluated in terms of the professions presented in the books, more positive emotions and behaviors were brought to the forefront other than the profession of teacher and director, it was found that the professions given through child characters were different from the professions that secondary school students wanted to do in the future and that the opinions of the students regarding the professions and the prominent occupational views in the books were sometimes different.

Keywords: Children's Literature, Children's Books, Children, Profession Perception, Identification.

ÖN SÖZ

Bu çalışma, çocuk edebiyatı yapıtlarında yer alan mesleklerin görünümlerinin ve ortaokul öğrencilerinin meslek algılarının tespit edilerek karşılaştırılması amacıyla yapılmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde, problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıklar ve tanımlara değinilmiştir.

İkinci bölümde çocuk edebiyatı, meslek, özdeşim kurma ve edebi metnin unsurlarından karakter, tema, ileti, dil ve anlatım kavramları açıklanmıştır. Ayrıca meslek kavramının tanımı ve insan yaşamındaki önemi alanyazındaki bilgiler ışığında açıklanmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünü oluşturan yöntem kısmında, araştırmanın deseni, incelenen dokümanlar, çalışma grubu, verilerin toplanması ve analizi başlıkları etrafında çalışma planına yer verilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde, çocuk kitaplarında karakterler aracılığıyla verilen meslekler ve ortaokul öğrencilerinin mesleklere ilişkin algıları gruplandırılarak tablolar halinde sunulmuştur.

Beşinci ve son bölümde ise bulguların ne anlama geldiği ifade edilmiş, literatür çerçevesinde tartışmalar yapılmış ve çalışma boyunca yararlanılan kaynaklar sıralanmıştır.

Çalışma sürecinde benden maddî ve manevî yardımlarını esirgemeyen aileme, süreç boyunca zorlandığım her anda yardımlarını esirgemeyen kuzenim Gülten GÜMÜŞ'e, öğretmen arkadaşlarım Hatice Derya YILMAZ, Ömer ÖZKAN, Mehmet ÖYRLÜ ve Halil KOCA'ya, yüksek lisans eğitimim boyunca desteklerini esirgemeyen kıymetli hocalarım Dr. Öğretim Üyesi Yasin Mahmut YAKAR ve Doç. Dr. Mahmut Abdullah ARSLAN'a, bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde, değerli bilgilerini paylaşan, benden yardım ve ilgisini esirgemeyen, güvenini her an duyumsadığım değerli danışman hocam Doç. Dr. Oğuzhan YILMAZ'a emekleri için içtenlikle teşekkür ederim.

Erzincan, 2019

Zeliha SERTTAŞ

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ	I
TEZ KABUL TUTANAĞI	II
ÖZET	III
ABSTRACT	V
ÖN SÖZ.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	VIII
KISALTMALAR DİZİNİ	XII
TABLolar DİZİNİ	XIII
GRAFİKLER DİZİNİ	XVI
ÇİZİMLER DİZİNİ.....	XVI
RESİMLER DİZİNİ.....	XVII
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
1.GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı	2
1.3 Araştırmanın Önemi	3
1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.5 Tanımlar	4
İKİNCİ BÖLÜM	6
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. ÇOCUK EDEBİYATI.....	6
2.1.1. Konu ve Tema.....	7
2.1.2. Karakter	8

2.1.2.1. Karakter ve Özdeşim Kurma.....	9
2.1.3. İleti	10
2.1.4. Dil ve Anlatım	11
2.2. ÇOCUK EDEBİYATI VE EĞİTİM İŞLEVİ.....	12
2.3. MESLEK KAVRAMI	13
2.3.1. Mesleğin İnsan Yaşamındaki Önemi	13
2.3.2. Çocuk Edebiyatı ve Meslek Seçimi	14
2.4. ÇALIŞMAYA KONU OLAN ESERLER	15
2.4.1. Aslı Tohumcu- Üç Kişilik Ordu	15
2.4.2. Ayşe Yamaç- Kuşlar Nereye Gitti?	16
2.4.3. Ayhan Bozırat - Sokakta Tek Başına	16
2.4.4. Behiç Ak - Güneşi Bile Tamir Eden Adam	16
2.4.5. Fatih Erdoğan - Böyle De Ödev Mi Olur?.....	16
2.4.6. Gülsevin Kırıl - Umut Sokağı Çocukları	17
2.4.7. Karin Karakaşlı - Konaktakiler.....	17
2.4.8. Koray Avcı Çakman - Gülen Sakız Ağacı.....	17
2.4.9. Mavisel Yener - Dolunay Dedektifleri Dehşet Mektuplar.....	18
2.4.10. Miyase Sertbarut - Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar	18
2.4.11. Muzaffer İzgü - Yumurtadan Çıkan Öğretmen.....	18
2.4.12. Müge İplikçi - Acayip Bir Deniz Yolcuğu	19
2.4.13. Necati Tosuner - Keleş Osman	19
2.4.14. Sevgi Saygı - Babam Nereye Gitti?.....	19
2.4.15. Sevim Ak - Gökte Biri Var	20
2.4.16. Seza Kutlar Aksoy - Düşler Tramvayı.....	20

2.4.17. Suzan Geridönmez - Ama Bu Çocuk Defolu.....	20
2.4.18. Toprak Işık - Rüyada Çözersin!.....	21
2.4.19. Yalvaç Ural - Tembeller Orkestrası Sakız Ağacı Çocukları.....	21
2.4.20. Zeynep Cemali - Öykü Öykü Gezen Kedi.....	21
2.5. İLGİLİ ÇALIŞMALAR.....	22
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	27
3. YÖNTEM.....	27
3.1. Araştırmanın Deseni.....	27
3.2. İncelenen Eserler ve Çalışma Grubu.....	27
3.3. Verilerin Toplanması.....	29
3.4. Verilerin Analizi.....	30
3.5. Verilerin Güvenirlik ve Geçerliliği.....	30
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	32
4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	32
4.1. Kitaplardaki Mesleklerin Görünümlerine İlişkin Bulgular.....	32
4.2. Meslek Durumuna Göre Karakterlerin Görünümleri.....	35
4.2.1. Karakterlerin Cinsiyet Durumlarına İlişkin Bulgular.....	35
4.2.1.1. Kadın Karakterlerin Meslek Dağılımı.....	35
4.2.1.2. Erkek Karakterlerin Meslek Dağılımı.....	36
4.2.1.3. Cinsiyet Durumu Belirtilmeyen Karakterlerin Meslek Dağılımı.....	37
4.2.2. Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	38
4.2.3. Karakterlerin Duygu Durumları ve Davranış Biçimlerine İlişkin Bulgular.....	56
4.2.3.1. Olumlu Duygu Durumları ve Davranış Biçimleri.....	56

4.2.3.2. Olumsuz Duygu Durumları ve Davranış Biçimleri	79
4.2.4. Çocuk Karakterler Aracılığıyla Verilen Meslekler	100
4.3. Ortaokul Dönemindeki Öğrencilerin Mesleklere İlişkin Algıları.....	108
4.3.1. Ortaokul Dönemindeki Öğrencilerin Yapmak İstedikleri Mesleklere İlişkin Bulgular.....	108
4.3.2. Ortaokul Dönemindeki Öğrencilerin Mesleklerle İlgili Düşünceleri ve Görsel Algılarına İlişkin Bulgular	110
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	146
5. SONUÇ VE TARTIŞMA	146
ÖNERİLER	155
KAYNAKLAR.....	156
EK 1.....	163
EK 2.....	164

KISALTMALAR DİZİNİ

ÜKO	: Üç Kişilik Ordu
KNG	: Kuşlar Nereye Gitti?
STB	: Sokakta Tek Başına
GBTEA	: Güneşi Bile Tamir Eden Adam
BDÖMO	: Böyle De Ödev Mi Olur?
USÇ	: Umut Sokağı Çocukları
DDDM	: Dolunay Dedektifleri Dehşet Mektuplar
SKOA	: Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar
YÇÖ	: Yumurtadan Çıkan Öğretmen
ABDY	: Acayip Bir Deniz Yolculuğu
KO	: Keleş Osman
BNG	: Babam Nereye Gitti?
GBV	: Gökte Biri Var
DT	: Düşler Tramvayı
ABÇD	: Ama Bu Çocuk Defolu
RÇ	: Rüyanda Çözersin
TOSAÇ	: Tembeller Orkestrası Sakız Ağacı Çocukları
GSA	: Gülen Sakız Ağacı
ÖÖGK	: Öykü Öykü Gezen Kedi
SF	: Sayfa
f	: Frekans

TABLolar DİZİNİ

		<u>Sayfa No</u>
Tablo 1	İncelenen Eserler ve Özellikleri	28
Tablo 2	İncelenen Eserlerdeki Mesleklerin Görünümlerine İlişkin Bulgular	32
Tablo 3	Ticaret Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular	39
Tablo 4	Eğitim Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular	41
Tablo 5	Yönetim-İdare Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular	43
Tablo 6	Adalet-Güvenlik Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular	46
Tablo 7	Sanat Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular	47
Tablo 8	Konaklama-Seyahat Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular	48
Tablo 9	Sosyal Bilimler-İletişim Bilimleri Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular	49
Tablo 10	Sanayi Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular	51
Tablo 11	Sağlık Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular	51
Tablo 12	Eğlence Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular	53
Tablo 13	Fen Bilimleri Ve Teknik Bilimler Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular	54
Tablo 14	Diğer Meslek Alanlarındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular	55
Tablo 15	Ticaret Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumlu Duygu Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	57

Tablo 16	Eğitim Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumlu Duygu Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	59
Tablo 17	Yönetim-İdare Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumlu Duygu Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	62
Tablo 18	Adalet-Güvenlik Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumlu Duygu Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	65
Tablo 19	Sanat Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumlu Duygu Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	66
Tablo 20	Konaklama-Seyahat Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumlu Duygu Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	67
Tablo 21	Sosyal Bilimler-İletişim Bilimleri Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumlu Duygu Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	69
Tablo 22	Sanayi Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumlu Duygu Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	71
Tablo 23	Sağlık Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumlu Duygu Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	73
Tablo 24	Eğlence Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumlu Duygu Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	75
Tablo 25	Fen Bilimleri Ve Teknik Bilimler Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumlu Duygu Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	76
Tablo 26	Diğer Meslek Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumlu Duygu Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	77
Tablo 27	Ticaret Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumsuz Duygu Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	80
Tablo 28	Eğitim Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumsuz Duygu Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	82
Tablo 29	Yönetim-İdare Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumsuz Duygu Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	85
Tablo 30	Adalet-Güvenlik Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumsuz Duygu Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	88
Tablo 31	Sanat Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumsuz Duygu Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	89
Tablo 32	Konaklama-Seyahat Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumsuz Duygu Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	91

Tablo 33	Sosyal Bilimler-İletişim Bilimleri Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumsuz Duygu Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	93
Tablo 34	Sanayi Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumsuz Duygu Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	94
Tablo 35	Sağlık Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumsuz Duygu Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	95
Tablo 36	Eğlence Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumsuz Duygu Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	95
Tablo 37	Fen Bilimleri Ve Teknik Bilimler Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumsuz Duygu Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	96
Tablo 38	Diğer Meslek Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumsuz Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	98
Tablo 39	Çocuk Karakterlerin Mesleklerle İlgili Duygu Ve Davranışlarına İlişkin Bulgular	100
Tablo 40	Ortaokul Dönemindeki Öğrencilerin Yapmak İstedikleri Mesleklere İlişkin Bulgular	108
Tablo 41	Öğrencilerin Bakkallara İlişkin Düşünceleri	111
Tablo 42	Öğrencilerin Öğretmenlere İlişkin Düşünceleri	114
Tablo 43	Öğrencilerin Müdürlere İlişkin Düşünceleri	117
Tablo 44	Öğrencilerin Polislere İlişkin Düşünceleri	120
Tablo 45	Öğrencilerin Ressamlara İlişkin Düşünceleri	123
Tablo 46	Öğrencilerin Şoförlere İlişkin Düşünceleri	125
Tablo 47	Öğrencilerin Yazarlara İlişkin Düşünceleri	128
Tablo 48	Öğrencilerin Tamircilere İlişkin Düşünceleri	130
Tablo 49	Öğrencilerin Hemşirelere İlişkin Düşünceleri	133
Tablo 50	Öğrencilerin Cambazlara İlişkin Düşünceleri	136
Tablo 51	Öğrencilerin Mimarlar İlişkin Düşünceleri	138
Tablo 52	Öğrencilerin Futbolculara İlişkin Düşünceleri	141
Tablo 53	Öğrencilerin Ev Hanımlarına İlişkin Düşünceleri	144

GRAFİKLER DİZİNİ

		<u>Sayfa No</u>
Grafik 1	İncelenen Eserlerdeki Kadın Karakterlerin Meslek Dağılımı	34
Grafik 2	İncelenen Eserlerdeki Erkek Karakterlerin Meslek Dağılımı	36
Grafik 3	İncelenen Eserlerdeki Cinsiyet Durumu Belirtilmeyen Karakterlerin Meslek Dağılımı	37

ÇİZİMLER DİZİNİ

		<u>Sayfa No</u>
Çizim 1-10	Öğrencilerin Bakkal Çizimleri	110
Çizim 11-20	Öğrencilerin Öğretmen Çizimleri	112
Çizim 21-30	Öğrencilerin Müdür Çizimleri	115
Çizim 31-40	Öğrencilerin Polis Çizimleri	118
Çizim 41-50	Öğrencilerin Ressam Çizimleri	121
Çizim 51-60	Öğrencilerin Şoför Çizimleri	124
Çizim 61-70	Öğrencilerin Yazar Çizimleri	126
Çizim 71-80	Öğrencilerin Tamirci Çizimleri	129
Çizim 81-90	Öğrencilerin Hemşire Çizimleri	132
Çizim 91-100	Öğrencilerin Cambaz Çizimleri	134
Çizim 101-110	Öğrencilerin Mimar Çizimleri	137
Çizim 111-120	Öğrencilerin Futbolcu Çizimleri	140
Çizim 121-130	Öğrencilerin Ev Hanımı Çizimleri	143

RESİMLER DİZİNİ

		<u>Sayfa No</u>
Resim 1-2-3-5-6	Ticaretle İlgilenen Karakterlerin Görünümleri	40
Resim 7-8-9-10	Öğretmenlerin Görünümleri	42
Resim 11-12-13	Müdürlerin Görünümleri	44
Resim 14	Belediye Başkanının Görünümü	44
Resim 15-16	Memurların Görünümleri	45
Resim 17-18-19	Asker, Güvenlik Görevlisi ve Polisin Görünümleri	47
Resim 20	Sinema Sanatçısının Görünümü	48
Resim 21-22-23	Denizci, Makinist ve Şoförün Görünümleri	49
Resim 24	Yazarın Görünümü	50
Resim 25	Tamircinin Görünümü	51
Resim 26-27-28	Doktor ve Hemşirelerin Görünümleri	53
Resim 29-30	Hayvan Eğitmeni ve Animatörün Görünümleri	54
Resim 31-32-33-34	Ev Hanımlarının Görünümleri	55
Resim 35-36	Bilim İnsanının Güler Yüzlü Ve Sevecen Olduğunu, Öğretmenin Öğrencisiyle İlgilendiğini Gösteren Kareler	61
Resim 37-38	Müdürlerin Müzik ve Tiyatro Gibi Sanatsal Etkinliklerde Bulduklarını Gösteren Kareler	64
Resim 39-40	Makinistin Bisiklet Sürdüğünü, Şoförün Araç Kullandığını Gösteren Kareler	69
Resim 41-42	Tamircinin İnsanları Barıştırdığını ve Hayvan Sevgisini Gösteren Kareler	72
Resim 43-44	Çiğercinin Alınganlığını, Satıcının Öfkeli olduğunu Gösteren Kareler	82
Resim 45	Öğrencisini Azarlayan Bir Öğretmeni Gösteren Kare	84

Resim 46-47	Müdürlerin Sınırlı Olduklarını Gösteren Kareler	87
Resim 48	Mimarın Eşiyle Kavga Ettiğini Gösteren Bir Kare	97
Resim 49-50-51-52	Çocuk Karakterin Matematik Bilimi İle İlgilendiğini Gösteren Kareler	101
Resim 53-54-55	Yazar Olmak İsteyen Çocuk Karakterin Mutluluğunu Gösteren Kareler	102
Resim 56-57-58	Müzisyen Olmak İsteyen Çocuk Karakterleri Gösteren Kareler	104
Resim 59	Şarkıcı Ve Dansöz Olmak İsteyen Çocuk Karakterin Hayalini Yansıtan Bir Kare	104

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi ilgili literatür çerçevesinde tanımlanmış; araştırmanın amaçları, önemi ve sınırlılıkları belirtilmiş ayrıca araştırmada kullanılan önemli kavramlar açıklanmıştır.

1.1. Problem Durumu

Çocuk kitaplarındaki karakterler, çocuk okurun edebî zevkini geliştirmekle beraber, çocuk okura yeni yaşantılar kazandırmak ve onun kişilik özelliklerini geliştirmek açısından önem taşımaktadır. Çocukların kitaplarda karşılaştıkları karakterlerle özdeşim kurabileceği ve bu karakterleri kendilerine model olarak seçebileceği düşüncesinden hareketle çalışmada kurgusal nitelikli çocuk kitaplarındaki meslek sahibi olan karakterler incelenmeye çalışılmıştır. Meslek sahibi olan karakterlerin çalışmaya konu olmasının sebebi bu karakterleri cinsiyet, fiziksel görünüm, duygu ve davranış değişkenleri açısından inceleyen müstakil bir çalışmanın bugüne kadar Türkiye’de yapılmamış olmasıdır. Ayrıca çocuk karakterlerle sunulan mesleklerin ele alındığı ve ortaokul öğrencilerinin mesleklere ilişkin algılarının hem görsel hem de düşünsel açıdan ifade edildiği bir çalışmanın bulunmaması da bu araştırmanın yapılmasının bir diğer nedenidir.

Çocuklar okudukları metinlerde çok çeşitli karakterlerle karşılaşır. Her karakter çocuk okurun kendini ve başkalarını anlamasına (Ural, 2015: 45); yeni düşsel arkadaşlar edinmesine, insan ve toplum yaşamını belirleyen kural ve değerleri tanımaya (Sever, 2010: 76); yeni yaşantılar kazanmasına ve farklı deneyimler elde etmesine (Karatay, 2011) imkân sağlar. AYTEKİN (2016: 52)’e göre kendi yaşlarındaki kahramanların serüvenlerine büyük ilgi duyan çocuk, farklı özellikleri ile yansıtılan kitap kahramanı ile kendisini özdeşleştirir. Benzer bir bakış açısı ile ERDEM (2011: 614) de çocuk kitaplarındaki kahramanların çocuğun kitapla etkileşim içine girdiği ilk andan itibaren bir kahraman olmaktan çıktığını dile getirmiş ve çocuğun kahramanlarla özdeşim kurduğunu ve onları arkadaş edindiğini belirtmiştir.

Kitaplardaki karakterlerden etkilenen ve karakterlere yakınlık duyan çocuk okur bir noktada karakterlerin yaptıkları mesleklere de ilgi gösterecektir. Bu ilginin oluşmasında karakterlerin cinsiyet durumları, fiziksel özellikleri, duygu ve davranış şekilleri önemli bir rol oynamaktadır. Böylece çocuklar karakterlerin özelliklerinden, eylemlerinden ve konuşmalarından etkilenirken, örtük bir şekilde mesleklerinden de etkilenebilmektedir (Turhan, 2018). Yine çocuk okurun mesleklerden etkilenmesini ve mesleklere yönelmesini sağlayabilecek bir başka husus da çocuk karakterler aracılığıyla verilen mesleklerdir. Çocuk karakterlerin yapmayı düşledikleri meslekler çocukların merak duygusunu harekete geçirebilir ve böylelikle çocuklar öğrenme, araştırma, keşfetme arzusuyla mesleklere yönelebilirler. Bunda çocuk bireyin etkilenme çağında olmasının, çocuk karakterlerin çocuğa özgü nitelikleri taşımasının ve akran etkileşiminin büyük bir rolü bulunmaktadır. Bu hususta Karatay “Çocuğun kitaptaki olumlu karakterle/kahramanla özdeşleşmesi, bütünleşmesi anlatının içine girebilmesi için, yazarın eserde betimlediği karakterin inandırıcı, güvenilir, gündelik yaşamdaki kadar gerçekçi ve çocukla aynı yaş düzeyinden olması gerekir (2011: 99),” diyerek çocuk kitaplarındaki karakterlerin hayatın içinden seçilmesini ve çocuklarla aynı yaş grubunda olmaları gerektiğini belirtir. Özetle çocuk kitaplarındaki çocuk/yetişkin karakterlerle sunulan meslekler, çocukları kahramanlarla özdeşim kurmaya isteklendirmekte, çocuklara yaşam ve insan gerçekliğini sezdirmekte (Sever, 2013: 35), rehberlik kaynağı olabilmekte (Oğuzkan, 2013: 7), çocukların kendilerini ifade etmesine, yeteneklerini ortaya koymasına, geniş bir bakış açısı ve zengin bir dünya görüşü kazanmasına (Şimşek, 2007: 27) imkân tanıyabilmektedir. Bu sebeplerle çocuk kitaplarındaki karakterler ve bu karakterler aracılığıyla verilen meslekler önemli bir yere sahiptir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Çocuk kitaplarındaki mesleklerin sunulmuş biçimi çocukların mesleklerle ilgili düşüncelerinin şekillenmesi açısından önem taşımaktadır. Mesleki gelişimin erken yaşlarda başladığını vurgulayan Yeşilyaprak (2007: 122), çocukluk döneminde oluşan değerlerin, tutumların ve algıların ileride meslek seçimini etkilediğini ve çocukluk döneminin mesleki gelişim için kritik bir dönem olduğunu dile

getirmektedir. Bu dönemde çocuklar okudukları kitaplar sayesinde mesleklerle ilgili fikir sahibi olabilir, bilmedikleri meslekleri öğrenebilir ve kitaplardaki karakterleri kendilerine kılavuz edinebilirler. Bundan dolayı bu çalışmanın amacı çocuk kitaplarında karakterler aracılığıyla hangi mesleklerin verildiğini ve meslek sahibi olan karakterlerin nasıl yansıtıldığını belirlemek ve bu konuda ortaokul öğrencilerinin mesleklere ilişkin algılarından yola çıkarak bir görünüm ortaya koymaktır. Bu amaçtan hareketle yanıtı aranan araştırma soruları şunlardır:

- 1) Kitaplardaki karakterler hangi meslekleri yapmaktadır?
- 2) Meslek sahibi olan karakterlerin cinsiyet dağılımı nasıldır?
- 3) Meslek sahibi olan karakterlerin fiziksel görünüşleri eserlere nasıl yansıtılmıştır?
- 4) Meslek sahibi olan karakterlerin duygu/davranış durumları eserlere nasıl yansıtılmıştır?
- 5) Çocuk karakterler aracılığıyla sunulan meslekler nelerdir?
- 6) Çocuk karakterlerin mesleklere ilişkin duygu/davranış durumları nasıldır?
- 7) Ortaokul dönemindeki öğrenciler hangi mesleklere ilgi göstermektedir?
- 8) Ortaokul dönemindeki öğrencilerin mesleklere ilişkin duygu ve düşünceleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

İnsan yaşamında çocukluk dönemi, dışarıdan gelen uyaranlara bireyin en açık olduğu, kişiliğin temellerinin atılmaya başladığı dönemdir. Bu evrede çocuk birey hayata, yaşama, insanlara ve öz varlığına dair sorgulamalar yapmaya, kendini ve çevresini algılamaya başlar. Böylelikle kendi kişiliğinin farkına varır, kendi kararlarını alır ve bunları uygulamaya koyar. Bu sebeple çocuk edebiyatı eserlerinin çocukların dönemsel ihtiyaçlarına cevap verebilecek özellikte olması, onlara iyiyi, doğruyu, adaleti, erdemli davranışları vb. öğretici nitelikte olması gerekmektedir. Çünkü okuma eylemini gerçekleştiren çocuk, kitaplarda yazılanlarla kendi hayatı arasında bağ kurabilir, karakterlerin davranışlarını örnek alabilir, karşılaştırma ve

çıkarmı yaparak onların kararlarını benimseyebilir. Bu düşüncelerden hareketle yapılan çalışma, meslek sahibi olan karakterlerin çocuk kitaplarında nasıl ele alındığını ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır.

Çalışma, karakterler aracılığıyla hangi mesleklerin anlatıldığını ve bu karakterlerin çocuk okura nasıl yansıtıldığını tespit etmeyi amaçlamaktadır. Meslek sahibi olan karakterlerin cinsiyet, fiziksel görünüm, duygu/davranış değişkenleri etrafında derinlemesine incelenmesi ayrıca çocuk karakterlerle hangi mesleklerin verildiğinin tespit edilmesi çalışmanın önemini artırmaktadır. Bu sayılanların yanı sıra ortaokul öğrencilerinin mesleklere ilişkin algılarının kapsamlı bir şekilde ele alınması çalışmanın önemini arttıran bir diğer husustur. Bu sebeplerle çalışmanın alandaki önemli bir boşluğu dolduracağı öngörülmekte ve daha sonra yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma ortaokul düzeyine hitap eden roman ve hikâye türlerindeki yirmi çocuk kitabı (2000 yılı sonrasında basılan) ile ve bu kitapların meslekler yönünden incelenmesiyle; ortaokul düzeyinde eğitim gören yüz öğrenci ile ve bu öğrencilerin mesleklere yönelik görüşleri ile sınırlandırılmıştır.

1.5. Tanımlar

Çocuk: “İki yaşından ergenlik çağına kadar süren büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu veya henüz erinlik dönemine erişmemiş kız veya erkek” yahut “bebeklik çağı ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan insan” olarak tanımlanmaktadır (Oğuzkan, 2013: 2).

Çocuk edebiyatı: Çocuklar için yazılmış eserler veya çocukça yazılmış, çocuk ruhunu taşıyan eserlerin oluşturduğu edebiyattır (Bilkan, 2005: 7). Bir başka ifadeyle gelişim sürecindeki çocuğun anlama ve kavrama düzeyini dikkate alarak duygu ve düşünce dünyasına seslenen edebiyata çocuklar için edebiyat ya da kısaca çocuk edebiyatı denir (Şimşek, Yalçın ve Yakar, 2011: 39).

Karakter: Bir eserde duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kimse (TDK, 2009: 1077-1078); yazınsal yapıtların insanı insana tanıtmaya olan temel işlevine aracılık eden başat ögedir (Özdemir, 2002: 222).

Kahraman: Roman, hikâye, tiyatro vb. edebiyat türlerinde en önemli kişi (TDK, 2009: 1035-1036).

Meslek: Dilimize Arapçadan geçmiştir. Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük'te "Belli bir eğitim ile kazanılan, sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş." şeklinde tanımlanmaktadır. (<http://sozluk.gov.tr/> . Erişim Tarihi: 15.05.2019).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatını tanımlayabilmek için öncelikle “çocuk” ve “edebiyat” kavramlarına değinmek gerekir. Edebiyat; “Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın (TDK, 2009: 600).” olarak; çocuk ise “İki yaşından ergenlik çağına kadar süren büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu veya henüz erinlik dönemine erişmemiş kız veya erkek (Oğuzkan, 2010: 2).”; “Gelişen bir insan yavrusu, olgunlaşmamış, reşit sayılmayan küçük yurttaş (Yörüköglü, 1992: 14).” şeklinde tanımlanmaktadır.

“Çocuk” ve “edebiyat” kavramları üzerinde durduktan sonra çocuk edebiyatı kavramı için yapılan tanımlamalara değinmek gerekir. Araştırmacılar tarafından “çocuk edebiyatı” şöyle tanımlanmıştır:

Sever, çocuk edebiyatını “Erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adı.” olarak tanımlamış ve çocuk edebiyatının en temel işlevinin çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmak olduğunu belirtmiştir (2010: 17-19).

Şirin’e (1998: 22) göre çocuk edebiyatı “Öznesi çocuk olan edebiyat”tır. Daha geniş bir bakış açısıyla çocuk edebiyatı Şirin (2007: 16) tarafından şöyle tanımlanmıştır:

“Temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun; çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtan; ölçüde, dilde, düşüncede ve tiplerde çocuğa göre içeriği yalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştiren; çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması yanında, edebiyat, sanat ve estetik yönünden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır.”

Yardımcı ve Tuncer (2002: 9) çocuk edebiyatının çocuğa bilgi kazandırdığını ve ona hayatı tanıtmayı amaçladığını ifade etmiş ve çocuk edebiyatını “Çocukluk çağında bulunan insan yavrusunun düşünce, duygu ve hayallerini söz ya da yazı ile güzel ve etkili biçimde işleme sanatı.” şeklinde tanımlamıştır. Ayrıca çocuk edebiyatının çocukların ruhsal, zihinsel ve yaratıcı hayal güçlerini geliştirdiğini, onlara zorluklar karşısında uğraş vermeyi, çalışmayı ve başarmayı öğrettiğini ayrıca onları geleceğe hazırladığını ifade etmiştir.

Yalçın ve Aktaş (2000: 17) ise çocuk edebiyatının “Çocuğun ilişkilerini düzenleyen, yaş grubuna göre, duygu ve düşüncelerini eksiksiz olarak anlatmasını amaç edinen bir edebî tür.” olduğunu belirtmiş ve çocuk edebiyatının her şeyden önce çocuğun kendini ve etrafında olup bitenleri fark etmesini sağladığını dile getirmiştir.

Çocuk edebiyatı kavramını tanımladıktan sonra çocuk edebiyatı yapıtlarının temel öğeleri olan konu, tema, karakter, ileti, dil ve anlatım özelliklerinden de bahsetmek gerekir.

2.1.1. Konu ve Tema

Çocuk edebiyatında konu, çocuğu metnin anlam evrenine çeken, kitapla ilişkisini sağlayan bir ögedir. Ele alınan konular, çocuğun ilgi ve gereksinmeleriyle ilişkilendirildiği ölçüde önem kazanır (Sever, 2010: 119). Çünkü çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate almayan bir kitap çocuğun okuma isteğini azaltır, kitaplardan uzaklaşmasına sebep olur (Karatay, 2011: 97).

Tema ise öğretici veya edebî bir eserde işlenen konu, düşünce, görüş (TDK, 2009: 1945) olarak tanımlanır. Çocuk kitaplarında işlenen tema, her şeyden önce çocuğun anlama ve kavrama düzeyine uygun olmalıdır. Kitaplarda yer alan temalar çocuğun eğitimine olduğu kadar öğretimine de katkıda bulunmalıdır. Çocuklar için yazılmış kitaplardaki temaların çocukların yaşama sevinci ve iyilik duygusu aşılması, yurt, tabiat, insan, aile ve ulus sevgisi kazandırması, kahramanlık, dürüstlük, yardımseverlik gibi erdemleri aşılması gerekmektedir (Gürel ve diğerleri, 2007: 36).

2.1.2. Karakter

Karakter, yazınsal yapıtların insanı insana tanıtmaya olan temel işlevine aracılık eden başat öge (Özdemir, 2002: 222) olarak; kahraman ise roman, hikâye vb. edebiyat türlerinde en önemli kişi (TDK, 2009: 1035) biçiminde tanımlanmaktadır.

Kitaplardaki kahramanlar çocukların düşsel arkadaşlarıdır. Onlar aracılığıyla sorunları tanır, çözümlerine ilişkin fikir edinirler. Farkında olmadan toplumsal kuralları ve değerleri öğrenir ve özümserler. (Karatay, 2011: 100). Bunun için karakterlerin hayatın içinden seçilmesi ve çocuklara inandırıcı gelmesi gerekir. Karatay (2011)'a göre karakterlerin ikna edici olmaları için gerçekçi bir şekilde betimlenmesi ve kapı komşumuz kadar hayattan olması gerekir. Benzer bir bakış açısıyla Aytekin (2016) ve Oğuzkan (2013) da çocuk kitaplarındaki karakterlerin inandırıcı olması için gerçek ya da gerçeğe yakın kişiler olması gerektiğini belirtmişlerdir. Çünkü abartılı tipler, çocukların gerçek hayatta benzerlerini bulamayacağı ulaşılmaz kimselerdir (Şimşek, 2007: 28).

Gerçek yaşamda, insanları tanımak için işlediğimiz süreçler edebiyattaki karakterleri tanımamıza da yardımcı olur. İlkinde, kişisel birikimlerimiz ve deneyimlerimiz rol oynarken ikincisinde, kahramanların kişiliklerini biçimlendirme hakkına sahip olan yazarların yetkinliği devreye girer (Sever, 2010: 92).

Lukens (1999) ve Özdemir (1995) edebiyat yapıtlarında karakterlerin davranış ve eylemleriyle, konuşmalarıyla, fiziksel özellikleriyle (dış görünüşleriyle), diğer karakterlerin ve yazarın yorumuyla geliştirilebileceğini ifade etmişlerdir. Bu konuda Sever (2010: 95) çocuklar için hazırlanan öykü, roman ve diğer anlatılardaki karakter özelliklerinin tanınmasını sağlayan en önemli göstergenin, kahramanların çeşitli durum ya da olaylar içindeki davranışları ve eylemleri olduğunu belirtmiştir. Çünkü davranışlar ve eylemler kişinin karakter özelliğinin dışavurumu olarak değerlendirilir. Kahramanların kişilik özelliklerinin tanınmasında onların metin içinde konuşturulmasının ve fiziksel özelliklerinin tasvir edilmesinin de payı bulunmaktadır. Okurların çoğunun yapıtlardaki kahramanların konuşmalarına bakarak onların yanında ya da karşısında durduklarını belirten Sever (2010: 97-99), kahramanların dış görünüşlerine ilişkin yapılan betimlemelerin, göndermelerin onların

karakter özelliklerinin tanınmasına yardımcı olduğunu açıklamıştır. Ayrıca metindeki diğer karakterlerin ve metin yazarının yorumlarının, görüş ve düşüncelerinin de okura karakterlerle ilgili birtakım ipuçları sunduğunu dile getirmiştir (Sever, 2010: 101-103).

2.1.2.1. Karakter ve Özdeşim Kurma

Çocuk yayınlarında kişilerin yani kahramanların önemi oldukça büyüktür. Çünkü çocuklar okudukları kitaplardaki olayın kahramanı ile kendilerini özdeşleştirirler. Bu özdeşleşme, ancak iyi çizilen bir kahraman tipi sayesinde olumlu sonuçlar verebilmektedir. Kitaplardaki kahramanların iyi özelliklere sahip bir model olması gerekir. (Yardımcı ve Tuncer, 2002: 49). Çünkü okuyucu hüznü, kötümser şahısları, yüzleri hiç gülmeyen insanları, çok üzücü dramları sevmez; onların daha çok güler yüzlü olmasını, hayatlarını, memleketlerini, etrafındakileri sevmesini bekler (Demiray, 1953: 40). Bu hususta Aytekin de “Yazar okuyucu hedef kitlesinin kendisini özdeşleştireceği kahramanları bulmak zorundadır. Çocuklar için bu kahramanlar âdeta bir arkadaş olmalıdır. Onunla beraber gülmeli veya üzülmalıdır. Kahramanların hayat mücadelesinde daima onunla olmalı, zorlukları beraber aşma duygusuna kapılmalıdır (2016: 52-53).” diyerek çocuk kitaplarındaki kahramanların çocuklara hitap etmesi gerektiğini açıklamıştır.

Gönen ve Veziroğlu'na (2015: 7) göre iyi bir edebiyat eseri çocukların dünyaya başka perspektiflerden bakmalarını sağlayarak onları başka mekânlara, başka zamanlara götürerek yaşam alanlarını genişletebilir; çocukların duygularını harekete geçirerek edebiyat eserinde hayal edilen yaşantılara girmelerini sağlar ve başkalarının yaşamları ile kendi yaşamları arasında bağ kurduklarını hissettirir. Çocuklar bu yaşamlarda kimi zaman macera, kimi zaman heyecan kimi zaman da zorluklarla karşılaşır. Bu farklı durumlar çocukların zorluklarla baş etme, sorunlara farklı yollardan çözüm bulma, başkalarının yaşamlarına farkındalıklarını geliştirerek empati kurma, yardım etme, işbirliğinde bulunma gibi sosyal becerilerin gelişimine yardımcı olmaktadır.

Karatay (2011: 100) çocukların kahramanları örnek aldıkları ve kendilerini karakterlerle özdeşleştirdikleri için, karakterlerin birtakım özellikler taşıması gerektiğini vurgulamıştır. Bu özellikleri şu şekilde sıralamıştır:

- Karakter evrensel ve ahlaki değerlere saygılı olmalı,
- İyiliğin ve doğruluğun savunucusu olmalı,
- Barış yanlısı olmalı,
- Çevrenin ve kültürel değerlerin koruyucusu olmalı,
- Karakter adil, çalışkan, özverili, yardımsever vb. olumlu kişilik özelliklerini taşımalı.

Ural (2015) ise çocuk kitaplarındaki karakterlerin erişilmez ve kusursuz olmaması gerektiğini ve onların gerçek yaşamdaki gibi zaafı olan kişiler olması gerektiğini söyleyerek bu konuya farklı bir pencereden bakmış ve düşüncelerini “[Çocuk] kitaplarda karşılaşacağı kusursuz karakterleri kendine uzak bulur, onlarla özdeşleşemez. Öykü ya da masalı içselleştiremez. Eksiklikleri olan, beceriksiz karakterleri daha çok sever, onlarla kolayca özdeşleşir. Çocuk, özdeşleştiği kitap karakterinin yaşadığı sorunlarla, yalnız kendisinin sorunları olmadığını, hayatta benzer aynı güçlükleri başkalarının da yaşadığını görerek yalnız olmadığını anlar, rahatlar, özgüveni artar.” şeklindeki açıklamıştır.

2.1.3. İleti: İleti terimi Güncel Türkçe Sözlük’te “Yazı veya sözle verilen, gönderilen bilgi, mesaj (TDK, 2019:954).” şeklinde tanımlanmıştır. İleti bir edebî eserin veya herhangi bir yazının anlatmak istediği, dile getirmek istediği şeydir. Bir başka ifadeyle ileti, şair/yazarın amacını dile getirir. (Demirel, 2011: 55).

Okulöncesi dönemden gençlik dönemine değin masal, şiir, roman ve anlatıların iletileri, doğrudan öğretme amacı güden kesin yargılar içermez. Bir başka söyleyişle, sunulan örtük ifadeler, anlamın oluşması için çocuklardan da katkı bekler. Bu bağlamda düşünüldüğünde çocuklar, edebiyat yapıtlarıyla kurdukları iletişimde özne konumundadır. Bu metinlerde sanatçının sunduğu iletilerden anlam ya da anlamlar oluşturma sorumluluğu çocuğa bırakılmıştır. Çocuk, yazar ve çizerle birlikte anlam oluşturan, bunun için de düş, düşünce ve imgeleme yetisine sürekli gereksinim duyan bir alımlayıcı konumundadır (Sever, 2010: 143).

Yavuzer (2003: 187) çocukların genel anlamda eğitilmesinde “sevgi”, “şefkat” ve “güven” kavramlarının büyük yeri ve önemi olduğunu belirtirken, çocukların nelere gereksinimi olduğunu ve bu konuda yazarlara düşen sorumlulukları şöyle açıklar: “...çocuklar, kendilerine sevgi ve güven ileten kitaplara büyük ilgi ve gereksinme duyarlar. Ancak çocuk kitabı yazarken, sadece bu gereksinimi göz önünde tutmak son derece hatalı ve yetersizdir. Yazarlar, birtakım gerçekçi konuları işlemenin yanında, yer yer çocuğa olumsuz yanlar üzerine eğilmek ve onlar üzerinde düşünmek olanağını da vermelidirler. Bütün bunlar yazar tarafından dengeli bir biçimde gerçekleştirilmeli, kitabın aynı zamanda çocuğun eğlenme gereksinimini de karşılamak zorunda olduğu akıldan çıkarılmamalı” dır. Tür ve Turla (1981: 40) ise çocuk edebiyatı yazarlarının iletilerini aktarırken sakınması gereken konuları şöyle açıklamıştır: “Çocuk yanlış yargılara, boş inançlara, kaderciliğe, çıkarıcılığa ya da saldırganlığa yöneltilmemelidir. Kitaplarda hatasız ve uslu çocuk olma, büyüklerin sözünden çıkmama, yaramazlık yapmanın kötü sonuçları yaratacağı üzerinde durma, yanlış bir tutumdur. Kurnazlık ve buna bağlı olarak aldatma ön planda olmamalıdır. Çocuklara, ileti aracılığıyla ırkçılık, düşmanlık ve öç alma duygularının aşılması zararlıdır (Akt. Arpacı, 2006: 53-54).

2.1.4. Dil ve Anlatım: Çocuk edebiyatını yetişkin edebiyatından ayıran en temel noktaların başında hedef kitesinin özellikleri dolayısıyla kullandığı dil gelir. Bir kitap biçim ve içerik yönünden ne derece sağlam kurgulanmış olursa olsun bu içeriğin çocuğa sunumunda dil ayrı bir önem taşır.

Çocuk kitaplarında kullanılan dil, biçim ve içeriği güçlendirici nitelikte bir unsur olmakla beraber erken yaşlarda çocuğun ana dili becerilerinin gelişmesine de katkıda bulunur. Bireyi kuşatan, ona ruh ve güç veren (Sağır, 2007) ana dil açısından belirli bir yetkinlikle çocuğun karşısına çıkan çocuk kitapları, okuduğunu anlamaya, farklı bakış açıları kazanmaya, sorgulamaya, eleştirmeye, dil zevki edinmeye zemin hazırlar (Yılmaz, 2016: 93-94).

Her ne kadar sanat eserinin yapısının öğreticilikten daha çok, örtülü ve imgeye dayalı soyut bir dile dayanması gerekse de çocukla ilgili disiplinlerde somut anlatım

olanaklarından yararlanmak çocuk okurlarla daha verimli bir köprü kurulmasına katkı sunar (Karagöz, 2016: 211).

2.2. Çocuk Edebiyatı ve Eğitim İşlevi

Edebiyat, sanat aracılığıyla çocuğun kişilik gelişimine, duygu ve düşünce eğitimine katkıda bulunur. Bu hususta Kavcar “...Edebiyat, çağlar boyunca insanlığın duyduğu, düşündüğü ve yaptığı her şeyi en zengin ve en etkili biçimde ortaya koyan sanattır. Eğitim bakımından değeri, insana çok çeşitli duyma, düşünme ve hareket etme örnekleri vermesidir. İnsan ancak böyle geniş bir ortam içinde kendisine uygun olan yolu seçme özgürlüğünü kazanır. Tek bir roman okumak bile, bize insanların karakter yapısı, sosyal durumu, duygu ve düşünce bakımından ne kadar farklı olduklarını göstermeye yeter (1999: 4).” diyerek edebiyatının eğitimle ilişkisini vurgulamıştır.

Şimşek (2007: 29-30) de yine edebiyatın eğitici rolleriyle ön plana çıktığını belirtmiş ve çocuk edebiyatının doğrudan doğruya çocuğu eğitmek amacıyla vücuda getirilmese de, çocukta olumlu etki ve izlenimler bırakmayı hedeflediğini dile getirmiştir. Bu konuda Yakar (2011) da çocuk edebiyatının eğitsel değerler açısından önem taşıdığını ifade etmiş; çocuk edebiyatının gelişme çağındaki çocukların duyuşsal yönden gelişmelerini sağladığını, onlara estetik zevk ve okuma alışkanlığı kazandırdığını söylemiştir.

Sever (2007: 55-56) ise çocuk kitaplarının biçimsel ve içerik özelliklerinin birbirini bütünlemesinin yanı sıra bazı eğitim ilkelerini de kuşatmasını, kitabı çocuk edebiyatı yapıtına dönüştüren bir özellik olduğunu belirtmekte ve çocuk kitaplarında bulunması gereken temel eğitim ilkelerini şu şekilde sıralamaktadır:

- Kitaplarda çocuklara öğüt veren bir yaklaşım yerine; yaratılan yazınsal kurgularla, çocuğu güldürürken düşündüren, düşündürürken güldüren bir anlayış yeğlenmelidir.
- Kitaplardaki olay dizisinde; çocuğun girişimciliğini, benlik duygusunu bastıracak denetimci ve baskıcı anlayışlar olumlanmamalıdır

- Kitaplarda, cinsel roller ayrıştırılmamalı; toplumda kadına ve erkeğe biçilen değer, yüklenen anlam arasında fark yaratılmamalıdır.
- Kitaplarda çocukların kendi cinsel kimlikleri içinde kişiliklerini geliştirmelerine engel olacak iletiler bulunmamalıdır.
- Kitaplarda yaşamın tüm sorunlarının çözümünde, iletişim kurmanın genel geçer bir yol olduğu çocuklara duyumsatılmalı; kurgulanan olaylarda şiddet, kaba güç bir sorun çözme yöntemi olarak belirmemelidir.
- Kitaplarda kurgulanan olaylar; çocukları yaratıcı, araştırmacı, girişimci kişilik yapısı edinmeye özendirmeli; onlarda yaşamı ve insanı düşünerek, düş kurarak anlama isteği uyandırmalıdır (Akt; Arıkan, 2018: 16).

2.3. Meslek Kavramı

Meslek kavramı Güncel Türkçe Sözlük'te "Belli bir eğitim ile kazanılan, sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş." olarak tanımlanmaktadır (2019). Ünal ve Ada'ya (1999) göre meslek sosyal, ekonomik, bilimsel ve teknolojik boyutları olan, bireysel ve toplumsal yaşam için zorunlu bir iş bölümü sonucu ortaya çıkmış bir uğraş olgusudur. Atmaca (2006: 17) ise mesleğin sadece maddi kazanç için yapılan devamlı bir iş olmadığını belirtmiş ve mesleğin belli bir bilgi, beceri, ustalık, sevgi ve ilgi isteyen sürekli bir iş olduğunu vurgulamıştır.

2.3.1. Mesleğin İnsan Yaşamındaki Önemi

Meslekler bireylerin gelecekteki yaşamını şekillendiren, toplum içindeki yerini belirleyen, maddi kazanç ve manevî doyum sağlayan temel bir faktördür. Bu hususta Kuzgun "Meslek bireye bağımsızlık, güvence, bir gruba ait olma, tanınma gibi gereksinimlerini doyurma olanağı da sağlar. Bunlardan daha önemlisi özü gerçekleştirme yolu olmasıdır. Sağlıklı insan çalışarak, bir şeyler üreterek gizil güçlerini kullanır ve geliştirir, bundan haz ve doyum sağlar. Bu nedenle yaşamak için paraya gereksinimi olmayan insanların da bir meslek edinip çalıştıklarını, bazı kimselerin az gelir getiren bir mesleği daha çok gelir sağlayabilecekleri mesleklere

tercih ettiklerini görmekteyiz. Çünkü meslek para kazanmanın ötesinde, gizilgüçleri kullanma, dünyayı güzelleştirme aracıdır (2014: 5-6).” diyerek mesleğin insan yaşamında ne denli önemli olduğunu vurgulamış ve bireylerin kendilerini gerçekleştirmesinde mesleklerin önemli bir rolünün olduğunu açıklamıştır.

Meslek seçimi sadece birey açısından değil toplum açısından da önemli bir olgudur. Çünkü birey seçtiği meslekte başarılı ve üretken olamazsa hem kendisi bundan psikolojik olarak huzursuzluk duyar, hem de topluma yük olarak o toplumun gelişme hızını engeller. Ayrıca toplum kalkınması bakımından, ihtiyaç duyulan insan gücünün israfına yol açar. Bu yüzden her birey, sahip olduğu kendi geleceğini tayin etme özgürlüğünü meslek seçiminde kullanırken, tesadüfi değil, daha bilişsel, akılcı, ileri görüşlü davranarak, gerçek benliğine, kişiliğine, ilgi ve yeteneklerine uygun bir mesleği seçme sorumluluğuna sahip olmalıdır (Vurucu, 2010: 12).

2.3.2. Çocuk Edebiyatı ve Meslek Seçimi

Mesleki gelişim süreci çocukluktan yetişkinliğe kadar geçen sürede değişik aşamalardan geçmektedir. (Yeşilyaprak, 2000). Bu süreci etkileyen etmenlerin başında bireyin ailesi, ilişki kurduğu kişiler, okul öncesi ve okul içi eğitimi, bireyin ihtiyaçları, ilgileri, değerler sistemi, benlik kavramı, genel ve özel yetenekleri, diğer kişilik özellikleri, yaşadığı evrenin özellikleri, toplumdaki mevcut iş alanları, istihdam koşulları, piyasadaki arz talep durumu vb. gelir. Bunlara bireyin yaşamında karşılaştığı rastlantıların, aldığı eğitim ve özel hazırlık faaliyetlerinin etkilerini de eklemek gerekir. (Yeşilyaprak, Güngör ve Kurç: 1996).

Kuzgun’a (2000) göre orta öğretimde sağlıklı bir yönelme veya yönlendirmenin yapılabilmesi için öğrencinin çok erken yaşlarda bu alanda eğitilmesi gerekir. Bu hedef ise ilköğretimin ilk yıllarından itibaren öğretim ve rehberlik hizmetlerinin birbirlerini bütünleyici şekilde uygulanması ile gerçekleşebilir. Özellikle ilköğretimin son yılında öğrenciler genel, akademik veya mesleki eğitime yönelme ya da eğitime devam etmeyip çalışma yaşamına erken girme tercihi yapma durumundadırlar. Bu nedenle ilköğretimdeki rehberlik hizmetleri önemli kararların alındığı kritik bir döneme rastlamaktadır (Bozgeyikli, 2005: 3). Bu dönemde çocuğa sunulan kurgusal nitelikli eserler de çocuklar için birer

rehberlik kaynağı olarak düşünülebilir. Turhan ve Baş (2018: 1-2) çocuk ve çocuklukla ilişkili her şeyin çocuk edebiyatı kapsamına girdiği düşüncesinden hareketle çocuk edebiyatının mesleki boyutunu ilgili literatür çerçevesinde şöyle açıklamıştır: “Çocuk edebiyatının ‘çocukların kendi dünyalarını araştırmalarına ve anlamalarına fırsat vermesi; çocukların yakın ve uzak çevredeki yerler ve insanlar hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlaması; çocukların yaşadıkları hayatın ötesini hayal etmesine yardımcı olması; çocukların hayatlarını zenginleştirip onların ufkunu genişletmesi; çocukların kendi duygularını keşfetmelerine ve kişisel değerlerini biçimlendirmelerine aracı olması; çocukların diğer insanların edinmiş olduğu tecrübeleri kavramalarına destek olması; çocuklara gerçek hayatın bir örneğini yansıtmaları; çocukların hayallerini canlı tutması ve onlara neyin mümkün olduğuna yönelik görüş kazandırması’ (Galda ve Cullinan, 2006: 5-6) aslında çocukların mesleki gelişimlerine de katkı sağlayabilmektedir. Çünkü hayal kurma, araştırma, hayatın gerçekleriyle uyumlu olma (Hartung, Porfeli ve Vondracek, 2008: 63), kendini tanıma, çeşitli bilgi kaynaklarına erişme, bilgi edinme, insanları gözlemleme (Arrington, 2000), tecrübe edinme (Watson ve McMahon, 2005: 124) ve yaşanılan çevre (Wiseman, Davis ve Polatajko, 2005: 33) çocukların mesleki gelişimlerini etkilemektedir. Buna göre çocuk edebiyatı; hayal kurma, gerçekleri gösterme, bilgilendirme, araştırma, kendini tanıma, tecrübe edinme, farklı çevreler ve insanları tanıma fırsatı sunması açısından çocukların mesleki gelişimine kaynaklık edebilmektedir. Bu doğrultuda kurgusal çocuk edebiyatı, çeşitli meslekleri içerebilmekte ve bu mesleklerle ilgili çeşitli bilgileri ayrıntılı bir şekilde sunabilmekte, kısaca meslekleri tanıtabilmektedir.

2.4. Çalışmaya Konu Eserler

2.4.1. Üç Kişilik Ordu: Aslı Tohumcu tarafından yazılan kitap Eksimus Serüvenleri dizisinin ilk kitabıdır. Can Çocuk Yayınları tarafından yayımlanan kitap 120 sayfadır. İlk baskısını 2013 yılında yapmıştır. Umay ve Kutlu isimli ikiz kardeşlerin ve ailelerinin başından geçen fantastik bir maceranın anlatıldığı kitapta “merak, hayal gücü, araştırma, gizem” gibi temalara yer verilmiştir. İyi-kötü, doğru-yanlış gibi kavramların sorgulandığı kitap “İnsan sevdiklerini korumak ister ve

sevdikleri için fedakârlıkta bulunur.” mesajını verir. Kitapta “kâhya, bilim insanı, profesör, şoför, yazar, postacı” gibi mesleklerin bahsi geçer.

2.4.2. Kuşlar Nereye Gitti? : Ayşe Yamaç’ın kaleme aldığı, Serhat Filiz’in resimlediği kitap, on üç öyküden oluşmaktadır. İlk baskısı Nisan 2015’te Bu Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. 88 sayfadan oluşan kitapta “çaresizlik, doğa sevgisi, yardımlaşma, dostluk ve duyarlılık” gibi temalara yer verilmiştir. Kitapta “hemşire, öğretmen, belediye başkanı, şarkıcı, dansöz, garson, ev hanımı, hizmetli” gibi mesleklerden bahsedilmiştir.

2.4.3. Sokakta Tek Başına: Ayhan Bozfırat tarafından yazılan romanın kapak deseni Mustafa Delioğlu’na aittir. İlk baskısı Ağustos 2008 yılında Günışığı Kitaplığı tarafından yayımlanmıştır. 180 sayfadan oluşan kitap “yoksulluk, aile içi iletişim, arkadaşlık, çocuk hakları” gibi temaları içerir. Kitapta küçük yaşta ailesine bakma sorumluluğunu üstlenen Osman’ın hikâyesi anlatılır. “Maddi imkânsızlık yaşayan insanlar birçok haktan mahrum kalır.”, “Çocuklar mutlu ve huzurlu bir aile ortamında yetişmelidir.”, “Yapılan hatalardan ders çıkarmak gerekir.” gibi iletilerin verildiği kitapta “öğretmen, temizlikçi, küfeci, marangoz, bakkal, ev hanımı, polis” gibi mesleklerden söz edilmiştir.

2.4.4. Güneşi Bile Tamir Eden Adam: Behiç Ak tarafından yazılan ve resimlenen kitap beş bölümden oluşmaktadır. İlk baskısı Günışığı Kitaplığı tarafından Ocak 2008 yılında yapılmıştır. Günümüzün aşırı tüketim eğilimlerini konu alan eserde; “Yardımsever, alçakgönüllü ve iyi huylu insanlar sevilir”, “Kıskançlık, öfke, hırs gibi duygular insan ilişkilerini zedeler.”, “Birbirine küs olan insanları barıştırmak erdemli bir davranıştır”, “Eski eşyaların manevi değeri vardır” gibi iletilere yer verilmiştir. 68 sayfadan oluşan eserde; “tamirci, ciğerci, satıcı, nalbur, mobilyacı, çöp toplayıcı” gibi mesleklere yer verilmiştir.

2.4.5. Böyle De Ödev Mi Olur? : Fatih Erdoğan’ın kaleme aldığı ve resimlediği kitap 2013 yılında Mavibulut Yayıncılık tarafından yayımlanmıştır. Kitapta Memo isimli çocuğun “Aşk var mıdır, yok mudur?” sorusuna cevap araması anlatılır. Bu soru etrafında şekillenen kitapta “aile ilişkileri, komşuluk, arkadaşlık, akran zorbalığı, sevgi, hayal gücü” gibi temalara yer verilmiştir. “Çocukların hayata

bakışı yetişkinlerden farklıdır.” mesajını veren eserde, “Çocukların duygu, düşünce ve hayallerine değer verilmelidir.”, “Çocuğun sorularına onun anlayabileceği bir şekilde cevap verilmelidir.” gibi iletiler bulunur. 192 sayfadan oluşan eserde “mimar, öğretmen, müdür, simitçi, kamyoncu, sunucu, şoför, ev hanımı, pazarcı” gibi mesleklerden söz edilmektedir.

2.4.6. Umut Sokağı Çocukları: Gülsevin Kırıl’ın yazdığı, Sadi Güran’ın resimlediği kitap 2015 yılında Günışığı Kitaplığı tarafından yayımlanmıştır. 68 sayfadan oluşan romanda savaştan zarar gören insanların yaşama tutunmaya çalışması ve umuda sarılması anlatılır. “Sevgi, dayanışma, komşuluk, arkadaşlık, barış, göç” gibi temaları içeren eserde “İnsanlar barış içinde yaşamalıdır.” mesajı verilir. Kitapta “Savaş insanları yaşadıkları coğrafyadan sürgün eder.”, “Savaş mağduru insanlar göç ettikleri yerde yaşamakta zorlanır”. “Umut etmek insana yaşama sevinci verir.” gibi iletilere yer verilmiştir. Kitapta “gazeteci, muhabir, öğretmen, otelci, ev hanımı, lokantacı, kitapçı” gibi mesleklerden bahsedilir.

2.4.7. Konaktakiler: Karin Karakaşlı’nın kaleme aldığı roman Günışığı Kitaplığı tarafından yayımlanmıştır. Yirmi yedi bölüm halinde yazılan kitabın ilk baskısı Kasım 2016’da yapılmıştır. “Aile, arkadaşlık, sevgi, yardımlaşma, göçmenlik, mahalle yaşamı” gibi temalarda yazılan kitapta “Yurdundan ve sevdiklerinden ayrı kalmak insanı üzer.”, “İnsanlara yardımcı olmak erdemli bir davranıştır.” “Göçmenler, göç ettikleri yerde uyum sorunu yaşayabilirler.” gibi iletilere yer verilmiştir. “Öğretmen, hemşire, tercüman, bakkal, kasap, emlakçı, ev hanımı, iş adamı” gibi mesleklerden söz edilen kitap 144 sayfadan oluşur.

2.4.8. Gülen Sakız Ağacı: Koray Avcı Çakman tarafından on yedi bölüm halinde yazılan kitap 2013 yılında Tudem Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. 2012 yılında Tudem Edebiyat yarışmasında ikincilik ödülü alan kitapta Arda isimli çocuğun “Çocukluk Nedir?” sorusuna yanıt araması anlatılır. Çocuklarla büyükler arasında köprü kuran yazar, “Çocukluk” temasını ele almıştır. Kitapta “Her insanın çocukluğunda yaşadığı anıları vardır”, “Büyükler çocukluk anılarını anlatırken mutlu olurlar”, “Büyüklerin hayat hikâyelerini dinlemek çocukları mutlu eder.” gibi iletilere yer verilmiştir. Oya Diker’in resmettiği kitap 112 sayfadan oluşmaktadır.

Kitapta “öğretmen, şoför, satıcı, animatör, müdür, itfaiyeci, antikacı, işçi, ev hanımı, pazarcı, mühendis, pilot, muhtar, gazeteci, işçi, bekçi, hayvan eğitmeni, ip cambazı, kaptan” gibi mesleklerden bahsedilmiştir.

2.4.9. Dolunay Dedektifleri (Dehşet Mektuplar): Mavisel Yener’in kaleme aldığı eser, altı kitaptan oluşan dedektiflik dizisinin ikinci kitabıdır. 17 bölümden oluşan romanın ilk baskısı 2007 yılında Bilgi Yayınevi tarafından yapılmıştır. Kitapta Birce, Ece, Oğuz, Bilgecan ve Ada isimli çocukların gizemli maceraları anlatılır. “Araştırma, merak, bilim, tarih bilinci, önemli şahsiyetler, arkadaşlık, dostluk, aile” gibi temaları içeren kitap 168 sayfadan oluşur. Kitapta “Çocuklar her şeyi merak eder, her sorunun cevabını öğrenmeye çalışır.”, “Bilim, bilimsel buluşlar, tarihi mekânlar ve önemli şahsiyetler çocukların ilgisini çeker.”, “Öğrencilerin araştırma ve uygulama yapmasına, yaparak yaşayarak öğrenmesine fırsat verilmelidir.” gibi iletilere yer verilmiştir. “Öğretmen, müdür, müdür yardımcısı, belediye başkanı, rehber, polis, ressam, bilim insanı, arkeolog, işçi, garson, güvenlik görevlisi” gibi mesleklerden söz edilen kitabın resimlemeleri Murat Sayın tarafından yapılmıştır.

2.4.10. Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar: Miyase Sertbarut tarafından yazılan romanın resimlemeleri Hicabi Demirci’ye aittir. İlk baskısı 1997 yılında Eğitim Sen Yayınları tarafından yayımlanmış, 1998 yılında ise Eğitim Sen “Çocuk Romanı Yarışması” İkincilik Ödülü almıştır. “Yoksulluk, aile içi iletişim, arkadaşlık, göç, kitap sevgisi” gibi temaları içeren kitap 96 sayfadan oluşur. Kitapta göç olgusunun beraberinde getirdiği yoksulluk, yeni bir çevreye uyum sağlamanın zorluğu, başarısızlık ve öğrenme hevesi gibi konulara yer verilmiştir. “Maddi imkânsızlık yaşayışan insanlar birçok haktan mahrum kalır.”, “Öğretmenler, öğrencileriyle empati kurmalı ve onlara değer vermelidir.”, “Kitaplar insanın hayata bakış açılarını değiştirir.” gibi iletilerin verildiği kitapta “öğretmen, müdür, müdür yardımcısı, çaycı, işçi, ev hanımı, futbolcu, güvenlik görevlisi, çırak, hurdacı” gibi mesleklerden bahsedilmiştir.

2.4.11. Yumurtadan Çıkan Öğretmen: Muzaffer İzgü’nün kaleme aldığı, Murat Sayın’ın resimlediği kitap yedi hikâyeden oluşur. Bilgi Yayınevinin

yayımladığı kitapta bir yandan sevgi, dostluk, arkadaşlık gibi kavramlara vurgu yapılırken bir yandan da toplumsal sorunlardan bahsedilir. Kitap “çocuk dünyası, yoksulluk, ayrılık, dostluk” gibi temaları içerir. “Emek verilerek yapılan her iş kıymetlidir.”, “Eğitimde şiddete ve korkuya yer yoktur.”, “Her çocuk eğitim hakkından eşit bir şekilde yararlanmalıdır.” gibi iletilere yer veren kitap, 96 sayfadan oluşur. Kitapta “öğretmen, müdür, yazar, satıcı, temizlikçi, ev hanımı” gibi mesleklerden söz edilir.

2.4.12. Acayip Bir Deniz Yolcuğu: Müge İplikçi'nin yazdığı, Sedat Girgin'in resimlediği kitap 2012 yılında Günışığı Kitaplığı tarafından yayımlanmıştır. On iki bölümden oluşan kitapta aşırıya alerjisi olan Kerem isimli çocuğun ve arkadaşlarının maceraları anlatılır. Kurgu sıradan bir aşı günü ile başlar, kahramanların geçmişe yolculuk etmesiyle devam eder ve çocukların korkularıyla yüzleşmeleri ile sonlanır. “Macera, denizcilik, korkularla yüzleşme, okul yaşamı” gibi temaların işlendiği kitap 100 sayfadan oluşur. Kitapta “müdür, hemşire, şoför, denizci, kaptan, memur, şef, kantinci” gibi mesleklerden bahsedilmiştir.

2.4.13. Keleş Osman: Necati Tosuner'in kaleme aldığı eser, Günışığı Kitaplığı tarafından Mart 2008 yılında yayımlanmıştır. Kitap “Keleş Osman Evden Kaçıyor” ve “Keleş Osman'ın Tarihle Başlı Dertte” olmak üzere iki bölümden oluşur. Osman isimli çocuğun başından geçen maceraları anlatan kitap “aile, arkadaşlık, hayal, yolculuk, tarih dersi” gibi temaları içerir. Kitapta “Hayaller bazen gerçeklerle uyuşmayabilir.” “Başarılı olmak için düzenli çalışmak gerekir.” gibi iletilere yer verilmiştir. 128 sayfadan oluşan kitapta “kaptan, itfaiyeci, öğretmen, ev hanımı, marangoz, kaymakam, şoför, köfteci, kahveci, satıcı, bakkal” gibi mesleklerin bahsi geçer.

2.4.14. Babam Nereye Gitti: Sevgi Saygı'nın yazdığı roman “Memo'nun Macerası” dizisinin ilk romanıdır. İlk baskısı Nisan 2009 yılında Günışığı Kitaplığı tarafından yayımlanmıştır. Kitapta Memo isimli çocuğun başından geçen olayları, duygu ve düşüncelerini günlüğünde paylaşması anlatılır. “Aile, sevgi, arkadaşlık, okul yaşamı, gizem, ayrılık” gibi temalarda yazılan kitapta “Sevdiği kişiye kavuşmak insanı mutlu eder.”, “Arkadaşlar birbirlerine yardımcı olur.” “Aile bireyleri

birbirlerini sevmeli ve birbirlerine destek olmalıdır.” gibi iletilere yer verilmiştir. “Öğretmen, mimar, bakkal” gibi mesleklerden söz edilen kitap 256 sayfadan oluşur.

2.4.15. Gökte Biri Var: Sevim Ak tarafından yazılan kitabın resimlemeleri Behiç Ak’a aittir. İlk baskısı 2012 yılında Can Çocuk Yayınları tarafından yayımlanmıştır. 96 sayfadan oluşan kitap “aile ilişkileri, iletişim kurma, kendini tanıma, mahalle yaşamı, merak” gibi temaları içerir. Kitapta Teldeki Adam isimli kahramanın hayata farklı açılardan bakması ve mutluluğa giden yolları çevresindekilere aktarması anlatılır. “Severek yapılan iş insanı mutlu eder.”, “Hayatın güzelliklerini keşfetmek gerekir.”, “İnsan ilgi duyduğu alanlara yönelmeli ve yeteneklerini geliştirmelidir.” gibi iletilerin verildiği kitapta “hakem, polis, müdür, şoför, ev hanımı, öğretmen, kütüphaneci, memur, ip cambazı, kuklacı, çalgıcı, çiçekçi, yoğurtçu, bakkal, makinist, berber” gibi mesleklerden söz edilmiştir.

2.4.16. Düşler Tramvayı: Seza Kutlar Aksoy’un yazdığı, Saadet Ceylan’ın resimlediği kitapta beş öykü bulunur. 72 sayfadan oluşan kitabın ilk baskısı Ekim 2011’de Tudem Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Kitapta “Mutlu, Serin, Fadime, Bade ve İlker” isimli çocukların yer aldığı hikâyeler anlatılır. “Arkadaşlık, hayal gücü, iyi ve kötü kavramları” gibi temaları içeren kitapta “Çocuklar hayal kurmayı sever.”, “Yetenekli çocukları desteklemek gerekir.” “Küçük şeyler insanı mutlu eder.” gibi iletilere yer verilmiştir. Kitapta “kasap, çırak, öğretmen, dişçi, kütüphaneci, doçent, ressam, şoför” gibi mesleklerin bahsi geçer.

2.4.17. Ama Bu Çocuk Defolu : Suzan Geridönmez’in yazdığı, Çağla Vera Kılıçarslan’ın resimlediği kitap, 2016 yılında Tudem Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Kitapta Sumru ve Fırat isimli çocuk kahramanlar aracılığıyla ebeveyn tutumları ve eğitim sistemi eleştirilir. “Bireysel farklılıklar ve çocukluk hakları” temalarına vurgu yapan kitap 120 sayfadan oluşur. “Çocukların duyu ve düşüncelerine değer verilmelidir.” mesajının verildiği eserde “Ebeveynler ve eğitimciler çocuklarla empati kurmalıdır”; “Çocuk haklarına saygı duyulmalıdır.” “Her çocuk farklıdır ve her birinin farklı kişisel özellikleri bulunmaktadır” gibi iletilere yer verilmiştir. Kitapta yer verilen meslekler; “belediye başkanı, müdür, müdür yardımcısı, tezgâhtar, muhasebeci, tiyatrocu ve muhabir” olarak sayılabilir.

2.4.18. Rüyanda Çözersin : Toprak Işık tarafından yazılan kitabın resimlemeleri Doğan Gençsoy’a aittir. İlk baskısı 2018 yılında Doğan Egmont Yayınları tarafından yayımlanmıştır. 184 sayfadan oluşan kitap “aile ilişkileri, kendini tanıma, hayal, başarı” gibi temaları içerir. Kitapta hayal kurmayı seven Meriç isimli çocuğun matematik dersine yaklaşımı anlatılır. “Çocuklar hayal kurmayı sever.” “Her problemin bir çözüm yolu vardır.” “Severek yapılan iş kişiyi mutlu eder.” gibi iletilerin verildiği kitapta “öğretmen, müdür yardımcısı, müdür, motivasyon koçu, psikiyatrist, jimnastikçi, asker, subay” gibi mesleklerden söz edilmiştir.

2.4.19. Tembeller Orkestrası - Sakız Ağacı Çocukları: Yalvaç Ural’ın kaleme aldığı Haslet Soyöz’ün resimlediği roman Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlanmıştır. On yedi bölüm halinde yazılan kitabın ilk baskısı Nisan 2013’te yapılmıştır. “Arkadaşlık, dostluk, sevgi, sanat, müzik” gibi temaların bulunduğu kitapta “Çocuklar müzik enstrümanı ile duygusal bağ kurabilir.”, “Anneler çocuklarının mutluluğu için fedakârlıkta bulunur.”, “Yapılan çalışmanın, verilen emeğin bir karşılığının olması gerekir.” gibi iletilere yer verilmiştir. “Öğretmen, sunucu, eskici, bakkal, ev hanımı, balıkçı, müzisyen (gitarist, baterist, davulcu), sinemacı, sinema sanatçısı, orkestra şefi, solist” gibi mesleklerden söz edilen kitap 120 sayfadan oluşmaktadır.

2.4.20. Öykü Öykü Gezen Kedi: Zeynep Cemali tarafından yazılan kitapta sekiz öykü yer alır. Kitabın ilk baskısı Mayıs 2007’de Günışığı Kitaplığı tarafından yayımlanmıştır. “Aile, arkadaşlık, dayanışma, mahalle yaşamı, sanat” gibi temalar içeren kitap 176 sayfadan oluşur. Kitapta bahsi geçen meslekler; “veteriner, yorgancı, kapıcı, sahaf, boyacı, ev hanımı, balıkçı, garson, hemşire, kaportacı, köfteci, simitçi, rehber, hostes, palyaço, çaycı, avukat, öğretmen, mimar, ressam” olarak sıralanabilir.

2.5. İlgili Çalışmalar

Literatürde mesleklerle ilgili yapılan pek çok çalışma mevcuttur. İlgili çalışmalar incelendiğinde meslekleri çocuk odaklı ve kurgusal nitelikli çocuk kitapları üzerinden ele alan pek çok çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalarda çocuk kitaplarındaki mesleklerin görünümüleri, çocuk karakterlere ve çocuk bakış açısına göre meslek algısı incelenmiş (Balçın ve Yavuz Topaloğlu, 2018; Canal, 2013; Çağlar, 2007; İşyar, 2007; Karabudak, 2015; Karaca, 2018; Turhan, 2018; Tzampazi, 2013; Yalanız, 2013); meslek sahibi olan karakterlerin toplumsal cinsiyet rolleri (Dilek, 2014; Göl, 2011; Heintz, 1987; Hillman, 1974; Özkanca, 2018; Ünelöz, 2017; Yılmaz ve Yakar, 2016; Yorgancı, 2008), fiziksel görünümüleri (Çınar, 2011; Doğan Güldenoğlu, 2017), duygu durumları ve davranış biçimleri (Doğan, 2014; Uludağ, 2008; Türkyılmaz, 2012; Yılmaz ve Yakar, 2016) detaylı olarak yansıtılmıştır.

Kurgusal nitelikli çocuk kitaplarında mesleklerin görünümüleri ve çocuk karakterlerin meslek algıları birçok araştırmacı tarafından ele alınmıştır. Örneğin Turhan'ın (2018) Türk çocuk romanlarındaki meslekleri incelediği çalışmasında, 90 çocuk romanında 174 farklı mesleğe rastlanılmış ve öğretmenlik mesleğinin romanlarda tanıtılan meslekler içinde ilk sırada yer aldığı tespit edilmiştir. Çocuk karakterler aracılığıyla verilen mesleklerin analiz edildiği çalışmalarda ise çocuk karakterlerin daha çok geçim kaygısı, yoksulluk, kimsesizlik gibi nedenlerle çalışmaya mecbur kaldıkları üzerinde durulmuştur. Örneğin Karabudak (2015) çocuk roman ve çizgi romanlarını tematik olarak incelediği araştırmasında, meslek hayatında yer alan çocuk karakterlerin iş hayatı hakkındaki merakını gidermek için değil de geçim kaygısında oldukları için çalıştıklarını, bu sebeple okullarını ihmal ettiklerini ve genellikle mutsuz olduklarını söylemiştir. Benzer bir şekilde İşyar'ın (2007) 1970-2005 yılları arasında yazılan sosyal içerikli çocuk romanlarını incelediği çalışmasında 70'lerde ve 80'lerde yoksulluk teması ile yazılan çocuk romanlarındaki çocuk karakterlerin kendi istekleriyle bir meslekte çalıştıklarından aynı zamanda ebeveynleri veya akrabaları tarafından zorlanarak çalışmak durumunda kaldıklarından söz edilmiştir. Yine Yalanız'ın (2013) Kemalettin Tuğcu'nun

eserlerini incelediği araştırmasında çocuk karakterlerin oyun oynamak yerine ağır işlerde çalıştıkları, arabalar kırmızı ışıkta durduğu zaman cam sildikleri, mendil sattıkları, ayakkabı boyadıkları ve çöpten karton topladıkları ifade edilmiştir.

Mesleklerle ilgili çalışmaların yoğunlaştığı bir diğer konu başlığı toplumsal cinsiyet rolleridir. Türkiye’de çocuk ve çocuk edebiyatı özelinde yapılan çalışmalar tarandığında pek çok araştırmacının bu konuya değindiği ve çalışan karakterleri toplumsal cinsiyet durumları açısından incelediği görülmektedir. Örneğin Yılmaz ve Yakar (2016) Aytül Akal’ın hikâyelerindeki anne rolünü inceledikleri çalışmada geleneksel anne ya da kadın anlayışının değişmediğini, kadının iş yükünün ev dışında da arttığını ayrıca iç mekân rollerinde kadınların, dış mekân rollerinde ise erkeklerin daha aktif olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı konu üzerine yapılan bir başka çalışmada Ünelöz (2017) ödüllü çocuk romanlarını incelemiş ve çalışmaya konu olan romanlarda bahsedilen 70 meslekten 57’sinin toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını içerdiğini ifade etmiştir. Özkanca (2018) ise çocuk dergilerindeki toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili olarak yaptığı çalışmada erkek figürlerin kadınlara göre daha yüksek sayıda temsil edildiğini ayrıca erkek figürlerin itfaiyeci, doktor, polis, manav, şoför gibi geleneksel cinsiyet rollerinin biçtiği meslek anlayışını yansıttığını belirtmiştir. Yine Göl (2011) Mustafa Ruhi Şirin ve Ayla Çınaroğlu’nun eserlerini cinsiyet rolleri açısından incelediği çalışmasında kadınların öğretmen, aşçı ve terzi; erkeklerinse esnaf, şoför, boyacı, doktor, mimar, gazeteci gibi mesleklerle anlatıldığını; bu mesleklerin de birtakım kalıp yargılar içerdiğini dile getirmiştir. Yorgancı (2008) ve Dilek’in (2014) araştırmalarında ise kitaplarda kadınlara daha çok ev hanımlığı, öğretmenlik, doktorluk, terzilik ve lokantacılık gibi mesleklerin uygun görüldüğü; erkeklerin yaptıkları mesleklere ise daha çok önem verildiği ve onların sıklıkla mekanik ve güç gerektiren işlerle öne çıkarıldıkları tespit edilmiştir. Yurt dışında yapılan çalışmalara bakıldığında ise Heintz’in (1987) resimli çocuk kitaplarında kadın karakterlerin cinsiyet rollerini ve mesleki rol sunumlarını incelediği çalışmada, kitaplarda kadın ve erkek karakter sayısının eşit olmadığı; erkeklerin mesleki anlamda kadınları büyük ölçüde geride bıraktıkları ayrıca erkeklere kadınlardan üç kat daha fazla kariyer seçeneği sunulduğu ifade edilmiştir. Benzer bir şekilde Hillman (1974) da yaptığı çalışmasında çocuk kitaplarındaki

erkek karakterlerin meslek alanlarının kadınlardan çok daha geniş olduğunu söylemiştir.

Çocuk kitaplarındaki mesleklerin sunulmuş biçimleriyle ilgili olarak dikkat çeken bir başka husus ise çalışan karakterlerin fiziksel görünümleridir. İlgili literatürde çalışan karakterlerin fiziksel görünümünü ele alan pek fazla çalışma bulunmamaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalara bakıldığında Çınar'ın (2011) çocuk kitaplarındaki kahramanların giyim biçimlerini incelediği araştırması göze çarpmaktadır. Bu çalışmada kahramanların dış görünümünün meslekler hakkında fikir verdiği; yetişkin ve çocuk kahraman giyimlerinin model, desen ve renk çeşitliliği yönünden sığ oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca kadın karakterlerin resmedilmesinde daha çok pembe renk, dantel, kurdele, etek ve elbise gibi giyim öğelerinin kullanıldığı; pantolon giyiminin ise sadece erkeklere özgü olduğu dile getirilmiştir. Doğan Güldenoğlu (2017) ise araştırmasında “fiziksel özellikler yoluyla” geliştirilen karakterlerin, ilkökul dönemindeki çocuklara seslenen kitaplar yerine daha çok okulöncesi kitaplarında yeğlendiğini ortaya çıkarmıştır.

Çocuk kitaplarında belirli bir mesleğe mensup olan karakterlerin incelenmeye değer görüldüğü bir diğer yönü de duygu ve davranış durumlarıdır. Araştırmacılar bu konu başlığı altında daha çok öğretmen karakterlerin duygu/davranış biçimlerini incelemiştir. Örneğin Yılmaz ve Yakar'ın (2017) çalışmalarında çocuk kitaplarındaki öğretmen karakterler incelenmiş ve çalışmada öğretmen karakterlerin okul kurallarını fazlasıyla önemsedikleri, kimi zaman ayrımcılık yapıp öğrencilere hakaret etmeyi alışkanlık hâline getirdikleri, nadir de olsa sevgi dolu ve anlayışlı tutumlar sergiledikleri tespit edilmiştir. Bu çalışmanın yanı sıra Türkyılmaz'ın (2012) Aytül Akal'ın çocuk romanlarındaki öğretmen karakterleri incelediği çalışmasında öğretmenlerin genel olarak öğrencilerini sevmelerine rağmen mesleki olarak tükenmişlik içinde oldukları dile getirilmiştir. Yine Uludağ'ın (2008) çocuk romanlarındaki sevgi ve korku motiflerini ele aldığı çalışmasında romanlardaki öğretmenlerin çocuklara okulu sevdirdikleri ve güzel bir geleceğin habercisi olarak görüldükleri aynı zamanda öğretmenlerin şiddete meylettikleri ve öğrencilerde korku duygusu uyandırdıkları; polislerin de tıpkı öğretmenler gibi çocuk karakterlerde sevgi

duygusu oluşturmakla beraber çocukları korkuttukları ifade edilmiştir. Bu çalışmaların dışında Doğan'ın (2014) çocuk romanlarındaki kadın karakterlerle ilgili yaptığı çalışmada ise iş yaşamındaki kadın karakterlerin çoğunun mesleklerinde başarılı oldukları ve çevreleri tarafından sevildikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Meslekleri çocuk odaklı inceleyen çalışmalar gözden geçirildiğinde ise çocukların meslek algılarını ortaya koyan ve gelecekte sahip olmak istedikleri meslekleri açıklayan pek çok çalışmanın yapıldığı görölmektedir. Çağlar (2007) ilköğretim öğrencilerine göre polisleri görünüş, davranış ve iletişim açasından incelediği çalışmasında polislik mesleğinin öğrencilere tanıtılmasının onları olumlu yönde etkilediğini ifade etmiştir. Canal (2013) ise Sosyal Bilgiler dersinde mesleklerle ilgili yapılan etkinliklerin öğrencilerin meslek seçimine etkisini analiz ettiği araştırmada, öğrencilerin öncelikle çevrelerinde yer alan meslekleri ve ekonomik faaliyetleri tanıdıklarını dile getirmiştir. Yine Karaca (2018) yedinci sınıf öğrencilerinin meslek algılarını incelediği çalışmasında kelime ilişkilendirme testinden yararlanmış, öğrencilere anahtar kavram olarak verilen on mesleğe ilişkin 1705 cevap kavrama ulaşıldığını ve tercih edilme sıklığına göre öğrencilerin gelecekte öğretmen, doktor, polis, asker, mühendis ve mimar olmak istediklerini belirtmiştir. Benzer bir şekilde Turhan (2018) da çalışmasında öğrencilerin en çok öğretmen, tıp doktoru, hukukçu (avukat, savcı, hâkim vb.), mühendis ve mimar olmak istediklerini dile getirmiştir. Bu çalışmalara eş değer bir diğer çalışmayı ise Balçın ve Yavuz Topaloğlu (2018) yapmıştır. Ortaokul öğrencilerinin gelecekte seçmek istedikleri mesleklere ilişkin yapılan çalışmada öğrencilerin büyük bir kısmının öğretmen, futbolcu, hemşire ve doktor olmak istedikleri, az sayıda öğrencinin ise cumhurbaşkanı ve iş adamı olmak istediği açıklanmıştır. Yine Tzampazi (2013) de yaptığı araştırmada çocukların gelecekte sahip olmak istedikleri meslekleri incelemiş ve "Büyüdüğümde ne olacağım?" sorusunu çocuklara yöneltmiştir. Bu araştırmada çocukların en çok futbolcu, öğretmen, polis, kuaför, doktor ve veteriner olmak istedikleri ifade edilmiştir.

İlgili literatürde de görüldüğü üzere Türkiye'de ve yurt dışında meslekleri çocuk odaklı inceleyen birçok çalışma yapılmıştır. Fakat çocuk kitaplarındaki

meslekleri; meslek sahibi olan karakterlerin cinsiyet durumlarını, fiziksel özelliklerini, duygu ve davranış durumlarını; çocuk karakterler aracılığıyla verilen meslekleri ve ortaokul öğrencilerinin mesleklerle ilgili düşüncelerini ayrıntılı olarak ele alan müstakil bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle çalışma kurgusal nitelikli çocuk kitaplarında yansıtılan meslek algısıyla ortaokul öğrencilerinin mesleklere dair düşüncelerinin karşılaştırılması ve literatüre yeni bir bakış açısı getirmesi açısından önemli görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deseni

Çalışma, nitel araştırma yaklaşımlarından doküman analizi deseni kullanılarak yapılmıştır. Araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 217) bu desen Bowen'in (2009: 27) ifadesiyle detaylı incelemelere imkân tanımaktadır. Çalışmada kurgusal nitelikli çocuk kitaplarındaki meslekler derinlemesine irdelenmeye çalışıldığı için doküman analizi deseninden yararlanılmıştır.

3.2. İncelenen Eserler ve Çalışma Grubu

Çalışmada veri kaynağı olarak ortaokul dönemindeki çocuklara hitap eden hikâye ve roman türlerindeki çocuk kitaplarından yararlanılmıştır. Bu kitapların hedef kitlesinin genellikle ortaokul düzeyi olması, çok sayıda kurgusal metne ve karaktere yer vermesi, çocuklara gerçek yaşamı ve insanları tanıtmaya, çalışmanın hikâye ve roman türleri üzerinden yürütülmesinde etkili olmuştur. Güncel bilgi elde edebilmek amacıyla ise kitapların genelde 2000 yılı sonrasında yayımlanan kitaplar olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca bu kitapların içeriği çalışma için seçilmelerinde diğer bir belirleyici nedendir. Bu bakımdan çalışmaya konu olan kitapların çalışmanın amacına hizmet ettiği düşünülmektedir.

Yapılan araştırmada kurgusal metinlerin, karakterlerin ve karakterler aracılığıyla verilen mesleklerin farklılığını görebilmek ve bilgi çeşitliliği sağlayabilmek adına her yazardan bir kitap seçilmiştir. Çalışmada karakter incelemesi derinlemesine yapıldığı için kitap sayısı yirmi adet ile sınırlandırılmıştır. Seçilen kitaplar Can Çocuk, Bu Kitap, Günışığı Kitaplığı, Mavibulut, Bilgi, Bilgi Çocuk, Tudem, Doğan Egmont, ve Yapı Kredi gibi Türkiye'nin önde gelen yayınevleri tarafından yayınlanmıştır. Çalışmaya konu olan kitapların künyesine ilişkin bilgiler aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 1: İncelenen Eserler ve Özellikleri

Kitabın Adı	Yazarı	Yayınevi	Basım Yılı	Türü	Sf.
Üç Kişilik Ordu	Aslı Tohumcu	Can Çocuk	2013	Hikâye	120
Kuşlar Nereye Gitti?	Ayşe Yamaç	Bu Kitap	2015	Hikâye	88
Sokakta Tek Başına	Ayhan Bozırat	Günüşiği Kitaplığı	2008	Roman	180
Güneşi Bile Tamir Eden Adam	Behiç Ak	Günüşiği Kitaplığı	2008	Hikâye	68
Memo'nun Hayatı ve Eserleri- Böyle De Ödev Mi Olur?	Fatih Erdoğan	Mavibulut	2013	Hikâye	192
Umut Sokağı Çocukları	Gülsevin Kırıl	Günüşiği Kitaplığı	2015	Roman	132
Konaktakiler	Karin Karakaşlı	Günüşiği Kitaplığı	2016	Roman	144
Dolunay Dedektifleri -Dehşet Mektuplar	Mavisel Yener	Bilgi	2007	Roman	168
Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar	Miyase Sertbarut	Tudem	2017	Roman	96
Yumurtadan Çıkan Öğretmen	Muzaffer İzgü	Bilgi Çocuk	2016	Hikâye	96
Acayip Bir Deniz Yolculuğu	Müge İplikçi	Günüşiği Kitaplığı	2012	Hikâye	100
Keleş Osman	Necati Tosuner	Günüşiği Kitaplığı	2008	Roman	128
Memo'nun Macerası-1 Babam Nereye Gitti?	Sevgi Saygı	Günüşiği Kitaplığı	2009	Roman	256
Gökte Biri Var	Sevim Ak	Can Çocuk	2012	Hikâye	96
Düşler Tramvayı	Seza Kutlar Aksoy	Tudem	2011	Hikâye	72
Ama Bu Çocuk Defolu!	Suzan Geridönmez	Tudem	2016	Roman	120
Rüyanda Çözersin!	Toprak Işık	Doğan Egmont	2018	Hikâye	184
Tembeller Orkestrası- Sakız Ağacı Çocukları	Yalvaç Ural	Yapı Kredi	2013	Hikâye	120
Öykü Öykü Gezen Kedi	Zeynep Cemali	Günüşiği Kitaplığı	2007	Hikâye	176

Çalışmada incelenecek kitaplar belirlendikten sonra ortaokul öğrencilerinin mesleklerle ilgili düşünceleri de alınmak istenmiştir. Bunun için ortaokul düzeyindeki 5. 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerine ulaşılmıştır. Öğrenci görüşlerindeki farklılığı görebilmek ve zengin veri elde edebilmek amacıyla farklı sınıf seviyelerindeki öğrenciler seçilmiştir. Böylelikle her sınıf seviyesinden 5'er öğrenci olmak üzere toplam 20 öğrencinin mesleklerle (kitaplarda en sık rastlanan meslekler) ilgili duygu ve düşünceleri alınmak istenmiştir. Bunun için her bir öğrenciyeye hazırlanan görüşme formları (Ek-1) verilmiştir. Daha sonra öğrencilerin meslekleri icra eden kişileri zihinlerinde nasıl canlandırdıklarını öğrenebilmek amacıyla 20 öğrenci içinden resim yapmak isteyen 10 öğrenci seçilmiştir. Bu öğrencilere yine araştırmacı tarafından hazırlanan bir diğer görüşme formu (Ek-2) verilmiştir. Bu aşamanın ardından öğrencilere gelecekte hangi meslekleri yapmak istedikleri sorulmuştur. Bunun için ise cinsiyet eşitliği ve bilgi çeşitliliğini sağlamak adına 50

kız ve 50 erkek olmak üzere 100 öğrenciye (seçilen 20 öğrencinin de içinde olduğu) ulaşılmış ve akabinde öğrencilerden elde edilen veriler kayıt altına alınmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması

Çalışmada veriler iki aşamada toplanmıştır. Öncelikle çalışmanın amacı doğrultusunda hikâye ve roman türündeki eserler taranmıştır. Tarama yapılırken araştırmacı tarafından yayınevlerinin internet adreslerindeki kitap tanıtım katalogları incelenmiş, araştırma amacına hizmet edebileceği düşünülen eserler temin edilmiştir. İkinci olarak ise ortaokul öğrencilerinin mesleklere dair duygu ve düşüncelerini belirlemek amacıyla onlarla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Ortaokul öğrencileriyle görüşülmeden önce araştırmacı ve bir nitel araştırma uzmanı ile görüşme formları hazırlanmıştır. Görüşme formlarının geliştirilmesinde araştırmanın kuramsal temelinden ve nitel bulgularından yararlanılmış, görüşme sırasında çıkabilecek problemleri engelleyebilmek amacıyla da alternatif sorular yazılmıştır. Daha sonra Erzincan merkezindeki ortaokullardan birinde pilot uygulama çalışması yapılmış, bu çalışmanın bitiminde “Ortaokul Öğrencilerinin Mesleklere İlişkin Duygu ve Düşüncelerini Belirlemeye Yönelik Görüşme Formu (Ek-1)” ve “Ortaokul Öğrencilerinin Mesleklere İlişkin Duygu ve Düşüncelerini Belirlemeye Yönelik Resim Formu (Ek-2)” hazırlanmıştır. Öğrencilere sunulan bu formların öğrenciler tarafından anlaşıldığı bu formlarının amacına uygun biçimde doldurulduğu görülmüştür.

Ortaokul öğrencilerinin mesleklere ilişkin duygu ve düşüncelerini belirlemek amacıyla oluşturan görüşme formlarında (Ek-1 ve Ek-2) açık uçlu sorular (14 soru) yer almaktadır. Görüşme formlarındaki her bir soru ile öğrencilerin farklı meslek alanlarındaki mesleklere dair algıları incelenmek istenmiştir. Bunun için kilit bilgi sağlayıcı rolündeki bir öğretmen aracılığıyla ortaokul öğrencilerine ulaşılmıştır. Öğrencilere çalışmanın amacı doğrultusunda bilgi verilip müsaade ettikleri takdirde ses kaydı yapılacağı söylenmiştir. Öğrencilerin müsaadelerinin alınmasını müteakip ise onların psikolojik açıdan rahat olabilmeleri için okul kütüphanesinde kendileriyle görüşmeler yapılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

İki yolla toplanan çalışmanın verileri iki farklı şekilde analiz edilmiştir. Öncelikle çalışmanın esas verisini oluşturan dokümanlar herhangi bir kayıt tutulmadan okunarak bütün hakkında bir fikir edinilmiştir. Ardından araştırmamanın amacı doğrultusunda kitaplar okunmuş ve meslek algısının nasıl sunulduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Devamında Meriam'ın (2013: 170) da ifade ettiği gibi araştırmacı tarafından bir kodlama ve kataloglama sistematığı oluşturulmuştur. Buna göre kitaplarda meslek sahibi olan karakterlere odaklanılmış ve bu karakterlerin kurgu içinde ne şekilde anlatıldığı, hangi yönleri ile verildiği betimsel analiz yoluyla tespit edilmiştir. Ardından betimsel analizle elde edilen veriler daha da derinleştirilerek içerik analizine tabi tutulmuş ve dokümanlardaki ilgili kesitler kayda alınmıştır. Verilerin analizi sırasında kitaplarda verilen meslekler; meslek sahibi olan karakterlerin cinsiyet durumları, fiziksel görünüşleri, duygu ve davranışları ile çocuk karakterlerle verilen meslekler ve çocuk karakterin mesleklerle ilgili duygu ve düşünceleri analiz birimi olarak belirlenmiştir.

Çalışma için veri teşkil edecek dokümanlar analiz edilirken diğer taraftan da ortaokul dönemindeki öğrencilerle yarı yapılandırılmış görüşmenin verileri çözümlenmiştir. Görüşme formlarından (Ek-1 ve Ek-2) elde edilen veriler yine araştırmacının oluşturduğu kodlama ve kataloglama sistemine tabi tutulmuştur. Bu işlemten sonra ortaokul öğrencilerinden elde edilen veriler ile nitel araştırma yaklaşımının gerektirdiği şekilde okunan veri seti kıyaslanmıştır.

3.5. Verilerin Güvenilirlik ve Geçerliliği

Çalışmada elde edilen sonuçların güvenilir ve geçerli olduğunu ortaya koymak için Lincoln ve Guba (2013: 104-105)'nin geçerlik ve güvenilirlik yaklaşımından yararlanılmıştır. Bu yaklaşım, inanılabilirlik, aktarılabilirlik, sağlamlık ve onaylanabilirlik olarak sınıflandırılmıştır. Çalışmada inandırıcılığı arttırmak için veri seti birkaç kez okunarak veri hâkimiyeti sağlanmaya çalışılmıştır. Bunun dışında çocuk edebiyatı alanında nitel çalışmalar yapan bir uzmana önce veri setinin bir kısmı okutturulmuş, devamında araştırma probleminin belirlenmesinden bulguların raporlanmasına dek olan bütün süreç kendisine anlatılarak görüşüne başvurulmuştur.

Yine çalışmayı inandırıcı kılabilmek adına verilerin toplanması sürecinde çeşitleme yapılmış dokümanlardan elde edilen veriler görüşmelerle desteklenmiştir.

Nitel araştırmalarda her ne kadar genelleme düşüncesi olmasa da sonuçların benzer çalışmalara aktarılabilmesi adına çalışmada incelenen kitapların nasıl seçildiğine ve künyesine ilişkin bilgilere açıkça yer verilmiştir.

Verilerin teyit edilebilirliğini arttırabilmek için Güler, Halıcioğlu ve Taşgın'ın (2013: 346) dikkat çektiği gibi araştırmacının yanlıgıları azaltılmak istenmiştir. Bunun için de dikkat faktörü göz önünde bulundurularak okumalar yapmaya gayret edilmiş, mümkün mertebe bir günde ikiden fazla kitap okunmamış ve ikiden fazla kitabın kodlaması yapılmamıştır. Bunun dışında çalışmada zaman zaman ilgili verilerden doğrudan alıntılar yapılarak bu konuda bir şeffaflık sağlanmıştır.

Son olarak çalışmanın güvenilirliğini sağlayabilmek için araştırmacı ve bir nitel araştırma uzmanı tarafından veri setinin sınırlı bir bölümünde kodlamalar yapılmış ve kodlamaların ne derece birbiriyle örtüştüğüne bakılmıştır. Miles ve Huberman'ın (1994) formülü dikkate alınarak yapılan hesaplama sonucunda kodlayıcılar arasındaki tutarlığın .82 olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç çalışmanın kodlamalar açısından güvenilir olduğunu göstermektedir.

4. BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Kitaplardaki Mesleklerin Görünümlerine İlişkin Bulgular

Tablo 2: İncelenen Eserlerdeki Mesleklerin Görünümlerine İlişkin Bulgular

Meslek Alanları	Meslekler	f	%
Ticaretle İlgili Meslekler	İş Adamı, Muhasebeci, Bakkal, Sahaf, Kitapçı, Lokantacı, Manav, Köfteci, Ciğerci, Kahveci, Kasap, Çaycı, Antikacı, Nalbur, Yorgancı, Emlakçı, Mobilyacı, Satıcı, Eskici, Simitçi, Çiçekçi, Yoğurtçu, Pazarcı, Tezgâhtar, Balıkçı, Garson, Kantinci	47	18,4
Eğitimle İlgili Meslekler	Bilim İnsanı, Öğretmen, Kütüphaneci	43	16,8
Yönetim ve İdareyle İlgili Meslekler	Belediye Başkanı, Kaymakam, Muhtar, Müdür, Müdür Yardımcısı, Şef, Memur	28	10,9
Adalet ve Güvenlikle İlgili Meslekler	Avukat, Polis, Güvenlik Görevlisi, Bekçi, Asker, İtfaiyeci, Dedektif	20	7,8
Sanatla İlgili Meslekler	Ressam, Sinemacı, Sinema Sanatçısı, Yönetmen, Orkestra Şefi, Tiyatrocu, Müzisyen, Şarkıcı, Solist	19	7,4
Konaklama ve Seyahatle İlgili Meslekler	Otelci, Hostes, Kaptan, Denizci, Pilot, Şoför, Makinist	18	7,1
Sosyal Bilimler ve İletişim Bilimleriyle İlgili Meslekler	Arkeolog, Motivasyon Koçu, Yazar, Gazeteci, Genel Yayın Yönetmeni, Muhabir, Rehber, Tercüman, Sunucu	12	4,7
Sanayi İle İlgili Meslekler	Boyacı, Kaportacı, Tamirci, Hurdacı, Marangoz	10	3,9
Sağlıkla İlgili Meslekler	Doktor, Hemşire, Veteriner	9	3,5
Eğlence Hizmetleriyle İlgili Meslekler	İp Cambazı, Hayvan Eğitmeni, Palyaço, Çalgıcı, Kuklacı, Dansöz, Animatör	9	3,5
Fen Bilimleri ve Teknik Bilimlerle İlgili Meslekler	Mimar, Mühendis	5	1,9
Sporla İlgili Meslekler	Hakem, Futbolcu, Jimnastikçi	3	1,2
Diğer Meslekler	Ev Hanımı, Postacı, Berber, Çırak, İşçi, Çöp Toplayıcı, Küfeci, Temizlikçi, Kapıcı, Kâhya, Hizmetli	33	12,9
Toplam		256	100

İncelenen yirmi kitapta tespit edilen meslekler ve bu mesleklerin frekans ve yüzde dağılımı Tablo 2’de gösterilmiştir. Verilen bilgilere göre kitaplarda toplam 100 farklı meslek tespit edilmiştir. Eserlerde bu mesleklerin bahsi 256 kez geçmiştir. Meslekler “*ticaret, eğitim, yönetim-idare, adalet-güvenlik, sanat, konaklama-seyahat, sosyal bilimler-iletişim bilimleri, sanayi, sağlık, eğlence hizmetleri, fen bilimleri ve teknik bilimler, spor ve diğer meslekler*” olmak üzere 13 başlık altında

tasnif edilmiştir. Kitaplarda tespit edilen mesleklerin belirlenen alanlara göre dağılımı şu şekildedir:

Ticaret alanında “iş adamı, muhasebeci, bakkal, sahaf, kitapçı, lokantacı, manav, köfteci, ciğerci, kahveci, kasap, çaycı, antikacı, nalbur, yorgancı, emlakçı, mobilyacı, satıcı, eskici, simitçi, çiçekçi, yoğurtçu, pazarcı, tezgâhtar, balıkçı, garson ve kantinci” olmak üzere 27 meslek belirlenmiştir. Eserlerde bu mesleklerde çalışan 47 karakter tespit edilmiştir. Bu alanda yer alan meslekler kitaplarda tespit edilen mesleklerin %18,4'lük kısmı hakkında bilgi vermektedir.

Eğitim alanında “bilim insanı, öğretmen ve kütüphaneci” olmak üzere 3 meslek tespit edilmiştir. Eserlerde bu meslekleri yapan 43 karaktere rastlanılmıştır. Bu alanda belirlenen meslekler kitaplarda tespit edilen mesleklerin %16,8'ini oluşturmaktadır.

Yönetim ve idare alanında “belediye başkanı, kaymakam, muhtar, müdür, müdür yardımcısı, şef ve memur” olmak üzere 7 farklı meslek belirlenmiştir. Eserlerde bu meslekleri icra eden 28 karakter tespit edilmiştir. Yönetim ve idare alanında yer alan bu meslekler kitaplarda tespit edilen mesleklerin %10,9'lük kısmı hakkında bilgi vermektedir.

Adalet-güvenlik alanında “avukat, polis, güvenlik görevlisi, bekçi, asker, dedektif ve itfaiyeci” olmak üzere 7 farklı mesleğe yer verilmiştir. Eserlerde bu meslekleri yapan 20 karakter tespit edilmiştir. Kitaplarda bu alanla ilgili tespit edilen mesleklerin oranı % 7,8'dir.

Sanat alanında “ressam, sinemacı, sinema sanatçısı, yönetmen, orkestra şefi, tiyatrocü, müzisyen, şarkıcı ve solist” olmak üzere 9 meslek tespit edilmiştir. Eserlerde bu meslekleri icra eden 19 karaktere rastlanılmıştır. Bu alanda belirlenen meslekler kitaplardaki mesleklerin %7,4'ünü oluşturmaktadır.

Konaklama-seyahat alanında “otelci, hostes, kaptan, denizci, pilot, şoför ve makinist” olmak üzere 7 meslek tespit edilmiştir. Eserlerde bu mesleklerle ilgili 18 karaktere rastlanılmıştır. Bu alanda belirlenen mesleklerin oranı %7,1'dir.

Sosyal bilimler-iletişim bilimleri alanında “arkeolog, motivasyon koçu, yazar, gazeteci, genel yayın yönetmeni, muhabir, rehber, tercüman ve sunucu” olmak üzere 9 meslek yer almaktadır. Eserlerde bu mesleklerde çalışan 12 karakter tespit edilmiştir. Sosyal bilimler-iletişim bilimleriyle ilgili meslekler, kitaplardaki mesleklerin %4,7’lik kısmını kapsamaktadır.

Sanayi alanında “boyacı, kaportacı, tamirci, hurdacı ve marangoz” olmak üzere 5 mesleğe rastlanılmıştır. Kitaplarda bu mesleklerde çalışan 10 karakter tespit edilmiştir. Bu alandaki mesleklerin genel dağılım içindeki oranı ise %3,9’dur.

Sağlık alanında “doktor, hemşire ve veteriner” olmak üzere 3 meslek yer almaktadır. Eserlerde bu meslekleri yapan 9 karakter tespit edilmiştir. Sağlık alanında öne çıkan mesleklerin oranı %3,5’tir.

Eğlence hizmetleriyle ilgili alanda “ip cambazı, hayvan eğitmeni, palyaço, çalgıcı, kuklacı, dansöz ve animatör” olmak üzere 7 meslek yer almaktadır. Eserlerde bu mesleklerle ilgili 9 karakter tespit edilmiştir. Bu alanda yer alan meslekler kitaplardaki mesleklerin %3,5’lik kısmına denk gelmektedir.

Fen bilimleri ve teknik bilimlerle ilgili alanda “mimar ve mühendis” olmak üzere sadece 2 meslek tespit edilmiştir. Bu mesleklerle ilgili 5 karaktere rastlanılmıştır. Bu alanda yer alan meslekler, eserlerde belirlenen mesleklerin %1,9’u hakkında fikir vermektedir.

Spor alanında “hakem, futbolcu ve jimnastikçi” olmak üzere sadece 3 meslek ve 3 karakter tespit edilmiştir. Bu alanda yer alan meslekler, eserlerde belirlenen mesleklerin %1,2’sini kapsamaktadır.

Tablo 2’nin son satırında ise herhangi bir alan içinde değerlendirilemeyen diğer meslekler tasnif edilmiştir. Bu grupta “ev hanımı, postacı, berber, çırak, işçi, çöp toplayıcı, küfeci, temizlikçi, kapıcı, kâhya ve hizmetli” olan 33 karakter tespit edilmiştir. Bu meslekler de kitaplardaki mesleklerin %12,9’luk kısmını oluşturmaktadır.

Özetle, kitaplarda belirlenen 100 farklı mesleğin %18,4’ü ticaret, %16,8’i eğitim, %10,9’u yönetim-idare, %7,8’i adalet-güvenlik, %7,4’ü sanat, %7,1’i

konaklama-seyahat, %4,7'si sosyal bilimler-iletişim bilimleri, %3,9'u sanayi, %3,5'i sağlık, %3,5'i eğlence, %1,9'u fen bilimleri ve teknik bilimler, %1,2'si spor alanlarıyla ilgili olduğu tespit edilmiştir. Tablo 2'den de anlaşılacağı gibi meslek sahibi olan karakterler en fazla "ticaret" (%18,4) ve "eğitim" (%12,9) alanlarında çalışmaktadır. Eserlerde bu meslek alanlarında çalışan 90 karaktere rastlanılmıştır. Diğer taraftan "fen bilimleri ve teknik bilimler" (%1,9) ile "spor" (%1,2) alanlarında çalışan karakterlerin sayısı oldukça azdır. İncelenen eserlerde bu alanlarda çalışan toplam 8 karakter tespit edilmiştir.

Yine Tablo 2'deki veriler incelendiğinde mesleklerin çeşitliliği de dikkat çekmektedir. 13 başlık altında tespit edilen mesleklerin en fazla olduğu alan yine ticaret alanıdır. Bu alanda toplam 27 farklı meslek bulunmaktadır. Öte yandan meslek çeşitliliğinin en az olduğu alanlar ise fen-teknik (f=2), eğitim (f=3), spor (f=3) ve sağlık (f=3) alanlarıdır. Bütün bu alanlarda ise toplam 11 meslek yer almaktadır.

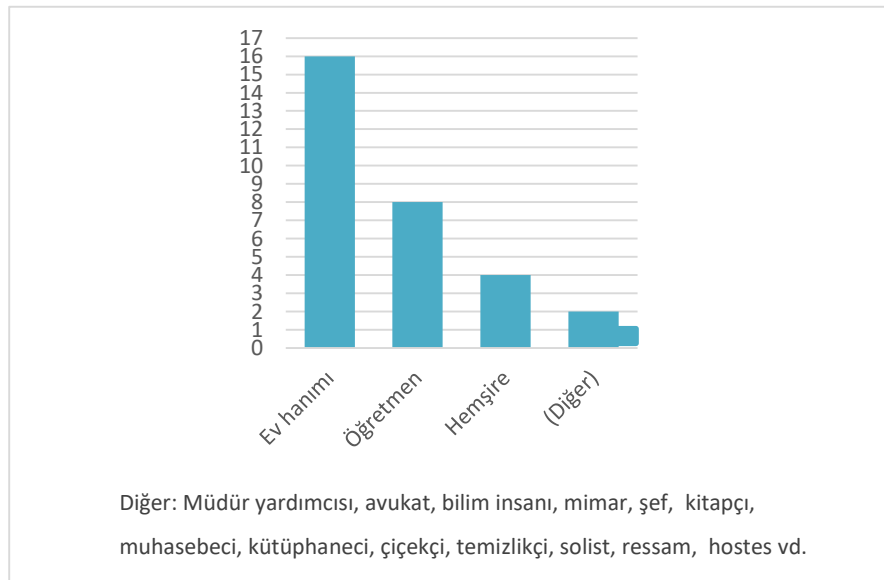
4.2. Meslek Durumuna Göre Karakterlerin Görünümleri

4.2.1. Karakterlerin Cinsiyet Durumlarına İlişkin Bulgular

Çalışmaya konu olan kitaplarda meslek sahibi olan 232 karakter tespit edilmiştir. Bu karakterlerin 45'i kadın ve 132'si de erkektir. Ayrıca kitaplarda cinsiyet durumu belirtilmeyen 55 karakter yer almaktadır.

4.2.1.1. Kadın Karakterlerin Meslek Dağılımı:

Grafik 1: İncelenen Eserlerdeki Kadın Karakterlerin Meslek Dağılımı

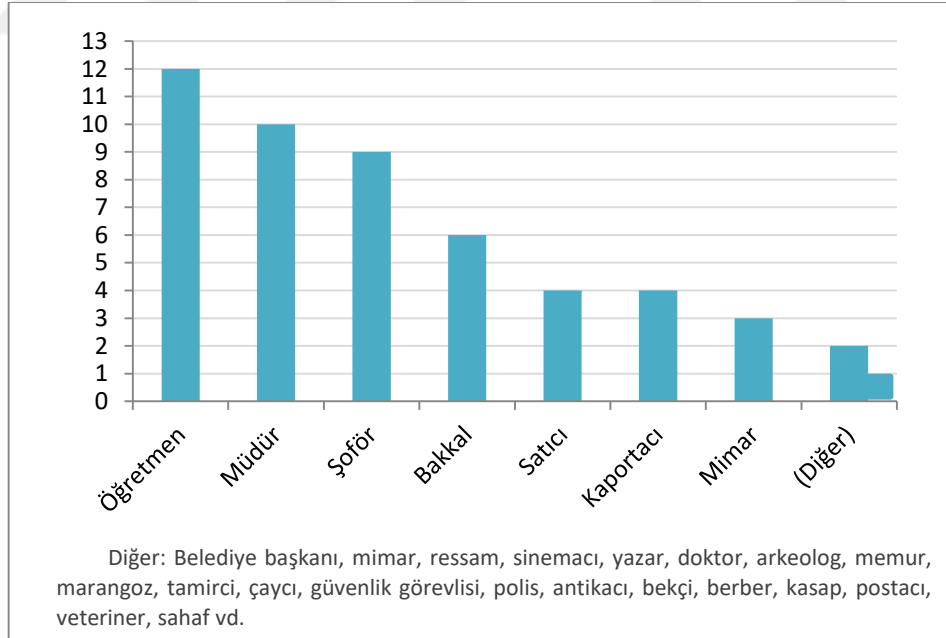

Kadın karakterlerin meslek dağılımları Grafik 1’de gösterilmiştir. Verilen bilgilere göre kadın karakterlerin daha çok ev hanımı, öğretmen ve hemşire oldukları görülmektedir. 45 kadın karakterin 16’sı ev hanımı, 8’i öğretmen ve 4’ü de hemşiredir. Bu meslekleri yapan kadın karakterler diğer meslekleri (müdür yardımcısı, avukat, mimar, kitapçı vb.) yapan kadın karakterlere nazaran daha belirgindir.

Kadın karakterlerle öne çıkan diğer meslekler ise Grafik 1’in son iki sütununda (diğer) yer almaktadır. Bu meslekler incelendiğinde kadın karakterlerin “müdür yardımcısı, avukat, bilim insanı, mimar, şef, muhasebeci, kitapçı, kütüphaneci, temizlikçi, çiçekçi, ressam, solist, hostes ve ip cambazı” olmak üzere 14 farklı meslek alanında görev yaptığı görülür. Grafik 1’den de anlaşılacağı gibi bu meslekleri yapan kadın karakterlerin sayısı oldukça azdır.

4.2.1.2. Erkek Karakterlerin Meslekleri

Grafik 2: İncelenen Eserlerdeki Erkek Karakterlerin Meslek Dağılımı

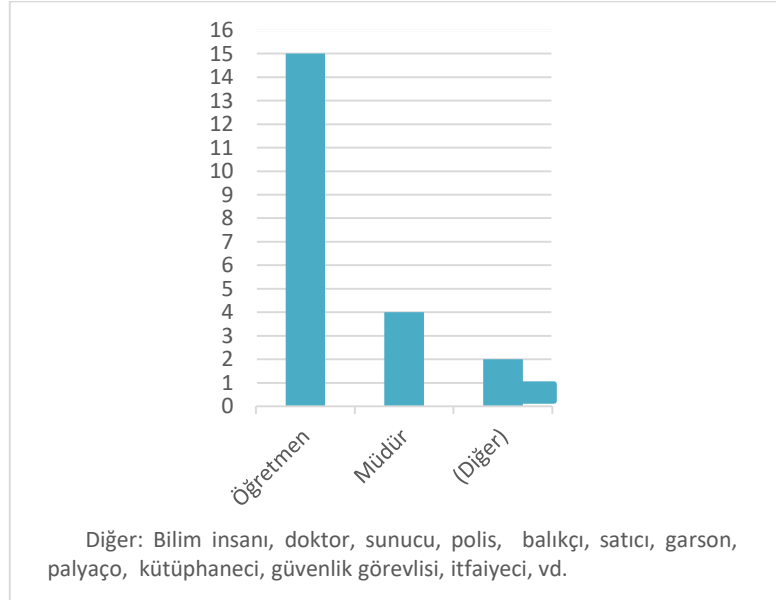

Erkek karakterlerin meslek dağılımları Grafik 2’de yer almaktadır. Buna göre 132 erkek karakterin 12’si öğretmen, 10’u müdür, 8’i şoför, 6’sı bakkal, 4’ü satıcı, 4’ü kaportacı ve 3’ü de mimardır. Bu verilerden anlaşılacağı üzere erkek karakterlerin en fazla öğretmen, müdür ve şoför olduğu görülmektedir.

Yukarıda bahsi geçen mesleklerin yanında erkek karakterlerin muhtelif alanlarda yaptıkları farklı meslekler de bulunmaktadır. Grafik 2'nin son iki sütunu (diğer) incelendiğinde erkek karakterlerin “*belediye başkanı, müdür yardımcısı, muhtar, memur, bilim insanı, doktor, veteriner, yazar, rehber, arkeolog, motivasyon koçu, gazeteci, tercüman, sinemacı, sinema sanatçısı, orkestra şefi, ressam, polis, güvenlik görevlisi, bekçi, asker, tamirci, marangoz, boyacı, iş adamı, köfteci, çaycı, yorgancı, sahaf, lokantacı, ciğerci, yoğurtçu, kahveci, kasap, antikacı, nalbur, emlakçı, mobilyacı, eskici, simitçi, kantinci, otelci, denizci, kaptan, makinist, mühendis, ip cambazı, hayvan eğitmeni, çalgıcı, animatör, kâhya, işçi, küfeci, çırak, postacı, berber, hurdacı, çöp toplayıcı*” olmak üzere toplam 58 farklı meslek dalında çalıştıkları görülür. Bu meslekler bir veya iki erkek karakter tarafından yapılmaktadır. Bütün bu veriler erkek karakterlerin kadın karakterlerden daha farklı ve daha çeşitli meslekleri icra ettiklerini göstermektedir.

4.2.1.3. Cinsiyet Durumu Belirtilmeyen Karakterlerin Meslekleri

Grafik 3: İncelenen Eserlerdeki Cinsiyet Durumu Belirtilmeyen Karakterlerin Meslek Dağılımı

Cinsiyet durumu belirtilmeyen karakterlerin meslek dağılımları Grafik 3'te gösterilmiştir. Verilen bilgilere göre toplam 57 karakterin 15'inin öğretmen 4'ünün müdür olduğu görülür. Diğer karakterlerin meslekleri ise Grafik 3'ün son iki

sütununda (diğer) yer almaktadır. Bu meslekler incelendiğinde ise cinsiyet durumu belirtilmeyen karakterlerin “*belediye başkanı, kaymakam, muhtar, profesör, kütüphaneci, doktor, muhabir, genel yayın yönetmeni, sunucu, polis, güvenlik görevlisi, itfaiyeci, bakkal, pazarcı, satıcı, balıkçı, kasap, tezgâhtar, garson, tiyatrocı, palyaço, kuklacı, kaptan, kapıcı, hizmetli, çöp toplayıcı ve işçi*” oldukları görülür.

Meslek durumuna göre karakterlerin cinsiyet durumları incelendiğinde, kitaplarda 45 kadın ve 132 erkek olmak üzere toplam 177 karakter tespit edilmiştir. Buna ek olarak 55 karakterin de cinsiyet durumunun belirtilmediği görülmüştür. Kitaplarda kadın karakterlerin çoğunlukla ev hanımı, öğretmen ve hemşire; erkek karakterlerin ise genellikle öğretmen, müdür, şoför olduklarından söz edilmiştir. Yine cinsiyet durumları belirtilmeyen karakterlerin de öğretmenlik ve müdürlük mesleklerini yaptıkları anlatılmıştır.

Meslek çeşitliliği açısından cinsiyet durumlarına bakıldığında ise erkek karakterlerle verilen mesleklerin kadın karakterlere göre oldukça çeşitli olduğu görülmüştür. Nitekim kitaplarda erkek karakterlerin 65, kadın karakterlerin de 17 farklı mesleği yaptıkları bilgisine ulaşılmıştır. Yine cinsiyet durumu belirtilmeyen karakterlerin de 29 farklı mesleği yaptığı tespit edilmiştir.

4.2.2. Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında çalışmaya konu olan eserlerdeki belirli bir mesleğe mensup olan karakterlerin fiziksel görünüşleri ele alınmıştır. Karakterlerin fiziksel görünüşleri ile ilgili bilgiler karakter resimlerinden ve metinlerdeki betimlemelerden hareketle elde edilmiştir. İncelenen karakterlerin genellikle “yaş durumu, boy, kilo, ten rengi, göz rengi, saç şekli, ses tonu” gibi bedensel özellikleri, giyim tarzları ve kullandıkları aksesuarlar dikkate alınmıştır. Bu karakterler içinde öğretmen ve müdür olan karakterlerin diğer meslekleri yapan karakterlere göre daha fazla betimlendiği gözlemlenmiştir.

Tablo 3: Ticaretle İlgili Meslekleri Yapan Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Meslekler	Bedensel Özellik	Dış Görünüm
İş adamı	Uzun boylu	Takım elbiseli
Muhasebeci	-	Tırnakları ojeli
Bakkal	Yaşlı, büyük burunlu, beyaz sakallı, şişman, kırmızı yanaklı	Mavi önlüklü
Sahaf	Seyrek saçlı, şişman	-
Kitapçı	-	-
Lokantacı	-	-
Köfteci	İri	Önlüklü, beyaz bir mendil kullanmakta
Çiğerci	Orta yaşlı, göbekli, pos bıyıklı, çatık kaşlı, kıvrıkcık saçlı	Sarı kazaklı, mavi pantolonlu, beyaz önlüklü
Kahveci	Yaşlı	-
Kasap	-	-
Çaycı	Orta yaşlı, pos bıyıklı, kalın kaşlı	Gömlek, yelek ve pantolon giymiş
Antikacı	-	-
Nalbur	-	-
Yorgancı	Kel	-
Emlakçı	-	-
Mobilyacı	Orta yaşlı, zayıf, seyrek saçlı	Takım elbiseli, beyaz gömlekli, kravatlı
Satıcı	Orta yaşlı, zayıf, seyrek saçlı	Takım elbiseli, beyaz gömlekli, kravatlı, siyah ayakkabılı
Eskici	-	-
Simitçi	Orta yaşlı, sakallı	Kasketli
Çiçekçi	-	Renkli giysiler giymiş
Yoğurtçu	-	-
Pazarıcı	Orta yaşlı	Gömlekli, önlüklü
Kantinci	Orta yaşlı, uzun saçlı	Kazak giymiş, beyaz önlüklü
Tezgâhtar	-	-
Balıkçı	-	-
Manav	-	-
Garson	Genç	Beyaz gömlekli, siyah papyonlu

Ticaret başlığı altında sıralanan meslekleri yapan karakterin fiziksel özellikleri Tablo 3'te gösterilmiştir. Bu karakterlerin fiziksel görünümleri birbirleriyle örtüşmektedir. Örneğin karakterlerin çoğu *orta yaşlı, pos bıyıklı ve seyrek saçlı*dır. Dış görünüm açısından incelendiğinde ise bazı karakterlerin *takım elbiseli, gömlekli ve kravatlı* oldukları bazı karakterlerin ise *tulum* giydikleri ve *önlük* taktıkları görülmüştür.

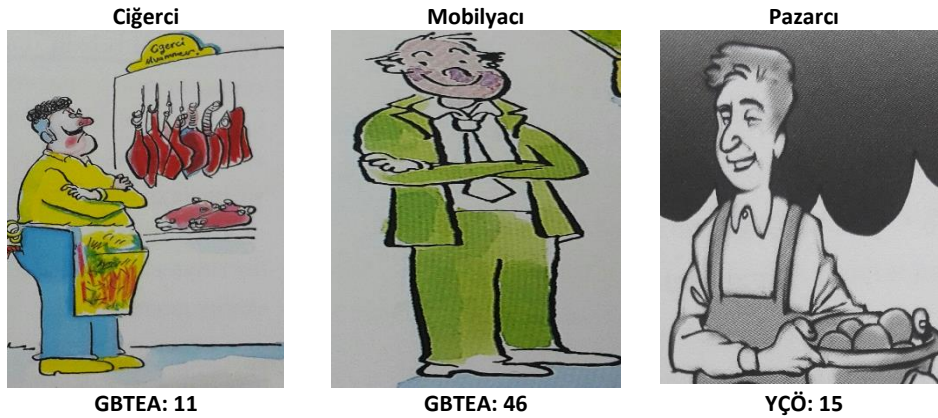
İncelenen eserlerde bakkalların genellikle *yaşlı* olduklarından söz edilmiştir (KO, 84; K, 108; STB, 94). Bunun yanı sıra bakkalların tasvir edilmesinde *beyaz sakallı, kırmızı yanaklı, şişman* (K, 108-109) ve *büyük burunlu* (KO, 89) gibi

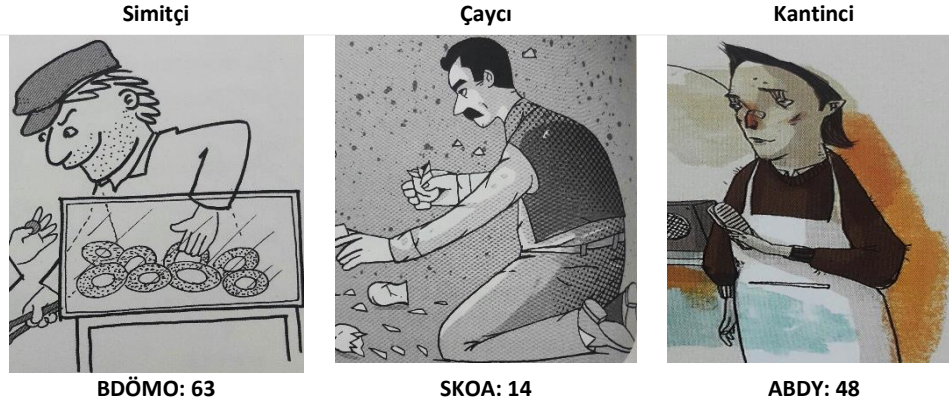
niteleyici sözcükler kullanılmıştır. Ayrıca eserlerde bakkalların *mavi önlük* (GBV, 59) taktıklarından da bahsedilmiştir.

Ciğerci, satıcı, mobilyacı ve çaycı olan karakterlerin fiziksel özellikleri de bakkallar gibi ayrıntılı olarak verilmiştir. Örneğin Güneşi Bile Tamir Eden Adam adlı eserdeki ciğercinin *orta yaşlı, göbekli, pos bıyıklı ve kıvrıkcık saçlı* olduğu; *sarı kazak* ve *mavi pantolon* giydiği ve *beyaz önlük* taktığı görülür (GBTEA, 9). Yine aynı eserde geçen satıcı ve mobilyacı hakkında birtakım bilgilere ulaşılmıştır. Fiziksel görünüşleri birbirlerine benzeyen bu karakterlerin *orta yaşlı, zayıf ve seyrek saçlı* oldukları; *takım elbise* ve *beyaz gömlek* giydikleri aynı zamanda *kravat* taktıkları ifade edilmiştir (GBTEA, 23-46). Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar isimli eserde bahsi geçen çaycı da yine *pos bıyıklı ve kalın kaşlıdır* aynı zamanda *gömlek, yelek* ve *pantolon* giymiştir (SKOA, 14).

Yukarıda sayılan karakterler gibi ayrıntılı olmasa da bu alanda yer alan diğer karakterlerin fiziksel görünüşlerine ilişkin bir takım bilgilere ulaşılmıştır. Tablo 3'te gösterildiği gibi iş adamının *uzun boylu* olduğu ve *takım elbise* giydiği (K, 71); köftecinin *iri* bir vücut yapısına sahip olduğu, *önlük* giydiği ve büyük bir *beyaz mendil* kullandığı (ÖÖGK, 106); simitçinin de *orta yaşlı* ve *sakallı* olduğu ayrıca *kasket* taktığı ifade edilmiştir (BDÖMO, 67). Bu sayılanlardan başka kahvecinin oldukça *yaşlı* olduğundan (KO, 64); sahafın saçlarının seyrekliğinden ve şişmanlığından (ÖÖGK, 56); çiçekçinin ise *renkli giysiler* giydiğinden söz edilmiştir (GBV, 58).

Resim 1-2-3-4-5-6: Ticaretle İlgilenen Karakterlerin Görünüşleri

Ticaretle ilgili meslekleri yapan karakterlerin fiziksel özelliklerine ilişkin kullanılan sıfatlar daha çok onların orta yaşlı, şişman, pos bıyıklı ve seyrek saçlı oluşlarıyla ilgilidir. Bedensel özellikler açısından az çok benzerlik gösteren bu karakter, dış görünüm açısından farklı özellikler taşımaktadır. Örneğin iş adamı, mobilyacı garson ve satıcı olan karakterler takım elbiseli, beyaz gömlekli, kravatlı veya papyonlu olduğu; bakkal, köfteci, ciğerci, çaycı, kantinci, şoför gibi karakterin ise günlük kıyafet giydikleri, önlük ve kasket taktıkları anlatılmıştır.

Tablo 4: Eğitim Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Meslekler	Bedensel Özellik	Dış Görünüm
Bilim insanı	Genç, zayıf, sarı saçlı; kısa boylu, kızıl saçlı, kızıl sakallı	Ceketli, gözlüklü
Öğretmen	Orta yaşlı, şişman, esmer, ak saçlı, seyrek saçlı, kıvrıkcık saçlı, renkli gözlü, çatık kaşlı, soluk benizli, kalın sesli, kalın parmaklı, pazılı	Beyaz gömlekli, kravatlı, yelekli, siyah ayakkabılı, kısa etekli, çizgili kazaklı, eşofmanlı, spor ayakkabılı, takı ve aksesuar takmış, gözlüklü
Kütüphaneci	Genç	-

Eğitim alanında tasnif edilen meslekleri yapan karakterlerin fiziksel özellikleri Tablo 4'te gösterilmiştir. Verilen bilgilerden anlaşılacağı gibi kitaplarda en çok öğretmen karakterlerin; en az ise kütüphanecilerin fiziksel görünümünden bahsedilmiştir.

Metinlerde öğretmen karakterlerin bedensel özellikleri anlatılırken çoğunlukla *şişman* (BNG, 15), *ak saçlı*, *soluk benizli* (YÇÖ, 8-26), *esmer*, *kalın sesli* (RÇ, 36), *renkli gözlü* (GBV, 53), *kalın parmaklı* (TO, 19) gibi sıfatlar kullanılmıştır. Bunun yanı sıra eserlerde kullanılan resimlemeler de öğretmen karakterlerin fiziksel görünümüne dair ipuçları sunmaktadır. Örneğin Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar

isimli geçen erkek öğretmenin *orta yaşlı, iri, göbekli, kalın kaşlı, sakalsız ve bıyıksız* olduğu; *beyaz gömlek, yelek, pantolon ve siyah ayakkabı* giydiği; *kravat* taktığı görülür (SKOA, 27). Bir başka erkek öğretmen de Yumurtadan Çıkan Öğretmen adlı eserde resmedilmiştir. *Orta yaşlı, çatık kaşlı, seyrek saçlı, bıyıklı ve sakalsız* olarak resmedilen öğretmen *eşofman ve spor ayakkabı* giymiştir (YÇÖ, 29). Rüyada Çözersin isimli eserdeki kadın öğretmen ise *genç, zayıf ve kıvrıkcık saçlıdır. Mavi beyaz çizgili kazak, siyah kısa etek ve siyah ayakkabı* giyen öğretmen aynı zamanda *gözlük ve küpe* takmıştır (RÇ, 102). Böyle De Ödev Mi Olur adlı eserdeki kadın öğretmenin de yine *kıvrıkcık saçlı* olduğu, *gözlük ve küpe* taktığı görülmektedir (BDÖMO, 15).

Resim 7-8-9-10: Öğretmenlerin Görünümleri

SKOA: 27

YÇÖ: 29

RÇ: 102

BDÖMO: 15

Öğretmen karakterler gibi ayrıntılı olmasa da bilim insanlarının fiziksel görünüşleriyle ilgili bazı bilgilere eserlerde rastlanılmıştır. Örneğin Üç Kişilik Ordu isimli eserdeki profesörün *kısa boylu, kızıl saçlı ve kızıl sakallı* olduğundan ayrıca *gözlük* kullandığından söz edilmiştir (ÜKO, 43-96). Düşler Tramvayı isimli eserde bahsi geçen doçentin ise *genç, zayıf ve sarı saçlı* olduğu, *elbise ve ceket* giydiği anlatılmıştır (DT, 20-21).

Eğitim alanında yer alan karakterlerin fiziksel özelliklerini şöyle özetlemek mümkündür: Bilim insanı ve kütüphanecilerin fiziksel özelliklerine ilişkin kullanılan sıfatlar daha çok onların genç, zayıf, kısa boylu, kıvıllı saçlı, kıvıllı sakallı olmalarıyla ilgilidir. Öğretmenlerin fiziksel özelliklerinin anlatılmasında ise orta yaşlı, şişman, esmer, ak saçlı, renkli gözlü, çatık kaşlı, soluk benizli, kalın sesli, kalın parmaklı gibi sıfatlar kullanılmıştır. Bu alanda yer alan karakterlerin dış görünümüne bakıldığında ise erkek karakterlerin genellikle beyaz gömlek, takım elbise ve siyah ayakkabı giydikleri, kravat ve gözlük taktıkları; kadın karakterlerin ise ceket, elbise, kısa etek, kazak gibi giysiler giydikleri ayrıca küpe, saat gibi aksesuarlar taktıkları ve gözlük kullandıkları bilgisine ulaşılmıştır.

Tablo 5: Yönetim-İdare Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Meslekler	Bedensel Özellik	Dış Görünüm
Belediye Başkanı	Orta yaşlı, kısa boylu, seyrek saçlı, bıyıklı, büyük burunlu, şişman, mavi gözlü	Takım elbiseli, beyaz gömleklili, kravatlı, siyah ayakkabılı
Kaymakam	-	-
Muhtar	Yaşlı	-
Müdür	Orta yaşlı, kısa boylu, kel, seyrek saçlı, kalın kaşlı, büyük burunlu, renkli gözlü, kalın parmaklı, sakalsız, bıyısız, şişman, gür sesli	Takım elbiseli, siyah ceketli, beyaz gömleklili, kravatlı, gözlüklü
Müdür Yardımcısı	Orta yaşlı, göbekli, iri	Takım elbiseli, gözlüklü, kol çantalı
Şef	Orta yaşlı, uzun saçlı, şişman	Tişörtlü
Memur	Orta yaşlı, kısa boylu, bıyıklı, şişman	Üniformalı ve kasketli

Yönetim-idare alanında öne çıkan meslekleri yapan karakterlerin fiziksel görümlerine ilişkin bilgiler Tablo 5'te verilmiştir. Bu meslekler içinde en çok müdürlük mesleğini yapan karakterlerin fiziksel görümlerinin anlatıldığı görülmüştür.

İncelenen eserlerde müdürlük mesleğini yapan karakterler betimlenirken genellikle *kel* (ABDY, 21), *büyük burunlu* (GSA, 25), *göbekli*, *kısa boylu*, *renkli gözlü*, *kalın parmaklı* (GBV, 15-88), *gür sesli* (BDÖMO, 70), *siyah ceketli ve kravatlı* (DT, 70) gibi niteleyici sözcükler kullanılmıştır. Ayrıca eserlerde bu karakterlerin bedensel özelliklerini ve dış görümlerini yansıtan resimlere de yer verilmiştir.

Resim 11-12-13: Müdürlerin Görünümleri

ABDY: 26

BDÖMO: 144

GSA: 33

Müdürler gibi betimlenen bir diğer karakter de belediye başkanıdır. Örneğin Kuşlar Nereye Gitti isimli eserdeki belediye başkanının “orta yaşlı, kısa boylu, şişman, seyrek saçlı, bıyıklı ve büyük burunlu olduğu ayrıca takım elbise, beyaz gömlek ve siyah ayakkabı giydiği ve kravat taktığı görülmüştür (KNG, 62). Yine Dolunay Dedektifleri isimli eserdeki belediye başkanının da mavi gözlü olduğu ve sevecen bir ses tonu ile hitap ettiği anlatılmıştır (DD, 48).

Resim 14: Belediye Başkanının Görünümü

KNG: 62

Yine müdürlerin ve belediye başkanlarının fiziksel görünüşleri gibi betimlenen bir diğer karakter de müdür yardımcısıdır. Kitaplarda müdür yardımcılarının göbekli (ABÇD, 7) ve iri (DD, 14) olduklarından; ceket, gömlek (DD, 11) ve takım elbise (ABÇD, 7) giydiklerinden ayrıca gözlük (DD, 11) taktıklarından bahsedilmiştir.

Muhtar ve memur gibi kamu hizmetlerini yürütmekle görevli olan karakterlerin fiziksel görünüşleri ile ilgili olarak da bir takım bilgilere ulaşılmıştır. Eserlerde muhtarlık mesleğini yapan karakterlerin fiziksel görünüşleri hakkında çok az bilgi

verilmiştir. Örneğin Gülen Sakız Ağacı isimli eserde geçen muhtarın sadece *yaşlı* olduğundan söz edilmiştir (GSA, 104). Memurların fiziksel özellikleri ise birçok kez tasvir edilmiş, aynı zamanda bu karakterlerin işlerini yaptıkları andaki görünümlerinin resmedildiği görülmüştür. Örneğin Gökte Biri Var isimli eserde geçen belediye memuru ceza yazdığı andaki haliyle resmedilmiştir. *Kısa boylu, şişman ve bıyıklı* olan memur *mavi renkte bir üniforma* giymiştir. Şapkasını ters takarak işine yoğunlaşan memur ciddi bir tavırla elindeki deftere yazı yazmaktadır (GBV, 40-42). Fiziksel görünümü ile dikkat çeken bir diğer memur ise Acayip Bir Deniz Yolculuğu isimli eserde geçer. *Yaşlı, iri, bıyıklı ve sakallı* olarak resmedilen memur, *omzunda apoletleri olan beyaz bir ceket, siyah bir pantolon giymiş ve aynı renklerde bir de kasket* takmıştır. Bu memur da yine pürdikkat elindeki evrakların kontrolünü yapmaktadır (ABDY, 87).

Resim 15-16: Memurların Görünümleri

GBV: 42

ABDY: 87

Bu sayılanlara ek olarak şeflik görevini yapan kadın karakterin de *orta yaşlı, uzun saçlı ve kilolu* olduğu ayrıca *turuncu bir tişört* giydiği görülmüştür (ABDY, 95). Kaymakamlık mesleğini yapan karakterin fiziksel görünümüyle ilgili olarak ise herhangi bir betimleyici bilgiye rastlanmamıştır.

İncelenen eserlerde yönetim-idare alanında yer alan belediye başkanı, müdür, müdür yardımcısı, şef ve memur olan karakterlerin genellikle orta yaşlı, kısa boylu, seyrek saçlı, bıyıklı ve şişman oldukları görülmüştür. Bu karakterlerin dış görünümlerine bakıldığında ise onların takım elbiseli, kravatlı, üniformalı ve kasketli olduklarını söylemek mümkündür.

Tablo 6: Adalet-Güvenlik Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Meslekler	Bedensel Özellik	Dış Görünüm
Avukat	Kır saçlı, mavi gözlü	-
Polis	Genç, iri, kaslı, çatık kaşlı	-
Güvenlik Görevlisi	Esmer, kısa boylu, yuvarlak yüzlü, ince bıyıklı, sivri burunlu, kel	Üniformalı, kasketli
Bekçi	-	-
Asker	Kaslı, çatık kaşlı	Miğfer takan, savaş aletleri taşıyan, deri giysiler giymiş
İtfaiyeci	-	-

İncelenen eserlerdeki adalet-güvenlikle ilgili olan meslekleri yapan karakterlerin fiziksel özellikleri Tablo 6'da sıralanmıştır. Bu meslekler içinde en çok özel güvenlik görevlisi olan karakterler hakkında ayrıntılı bilgi verilmiş, bekçi ve itfaiyecilerin fiziksel görünüşleri ise betimlenmemiştir.

Dolunay Dedektifleri isimli eserdeki özel güvenlik görevlisinden bahsedilirken *esmer, kısa boylu, yuvarlak yüzlü, ince bıyıklı, sivri burunlu, kel ve miyop* gibi betimlemeler yapılmıştır. Eserde güvenlik görevlisinin *üniformalı* giydiği ve *kasket* taktığı görülmektedir (DD, 93-96). Yine aynı eserde geçen polisin de *çatık kaşlı, sakallı, iri ve kaslı* olduğundan söz edilmiştir. Polisin bu görüntüsü Bilgecan isimli çocuk karakterin dilinden şöyle anlatılır: “*Sevimsiz yüzü, peynir kokusuyla karşıma dikildiğinde, kocaman elleriyle enseme bir tane vuracak zannediyorum* (DD, 103-115).”

Rüyada Çözersin isimli eserdeki askerler ise daha çok dış görümleri ile yapılandırılmıştır. Eserde askerlerin *deri kıyafetlerinin* oldukça ilgi çekici olduğundan söz edilmiş, ayrıca onların *miğfer* taktıkları, *kılıç* ve *mızrak* taşıdıkları da görülmüştür (RÇ, 69-162). Bu sayılanlara ek olarak avukatlık yapan kadın karakterin de *kır saçlı ve mavi gözlü* olduğundan bahsedilmiştir (ÖÖGK, 130).

Resim 17-18-19: Asker, Özel Güvenlik Görevlisi ve Polisin Görünümleri

Bu alandaki karakterlerin fiziksel görünüşleri şöyle özetlenebilir: Adalet alanında görev yapan avukatın fiziksel özelliklerine bakıldığında, onun kır saçlı ve mavi gözlü olduğu ifade edilmiştir. Güvenlikle ilgili meslekleri yapan karakterler incelendiğinde ise onların genellikle genç, iri, kaslı ve çatık kaslı oldukları; üniforma giyip kasket taktıkları ve güvenliği sağlamaya yönelik olarak silah taşıdıkları bilgisine ulaşılmıştır.

Tablo 7: Sanat Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Meslekler	Bedensel Özellik	Dış Görünüm
Ressam	Yaşlı, kıvrıkcık saçlı, ak saçlı, pos bıyıklı, gür sakallı, iri	Takım elbiseli, gri gömleklili, fularlı, eşofmanlı, sandaletli
Sinemacı	-	-
Sinema Sanatçısı	Orta yaşlı, kel, sarkık bıyıklı	Kırmızı takım elbise, beyaz gömlek ve siyah ayakkabı giymiş
Orkestra Şefi	-	-
Tiyatrocu	-	-

Sanat alanında öne çıkan meslekleri yapan karakterlerin fiziksel görünüşleri Tablo 7’de gösterilmiştir. Eserlerde sinemacı, orkestra şefi ve tiyatrocusu gibi karakterlerin fiziksel özelliklerini yansıtan herhangi bir bulguya ulaşılamamıştır. Kitaplarda ressam ve sinema sanatçısı olan karakterler ekseriyetle tasvir edilmiştir. Örneğin Öykü Öykü Gezen Kedi isimli eserdeki ressamın *yaşlı, kıvrıkcık, ak saçlı, pos bıyıklı, gür sakallı ve iri* olduğu; bazen *takım elbise, gri gömlek* giyip *fular* taktığı bazen de *eşofman, sandalet* gibi rahat kıyafetler giymeyi tercih ettiği anlatılmıştır (ÖÖGK, 147-174). Yine Tembeller Orkestrası’ndaki sinema sanatçısının da *kel ve sarkık bıyıklı* olduğu ayrıca *kırmızı takım elbise, beyaz gömlek ve siyah ayakkabı* giydiği görülmektedir (TO, 81-86).

Resim 20: Sinema Sanatçısının Görünümü

TO: 82

Özetle, sanat alanındaki mesleklere bakıldığında ressam ve sinema sanatçısının fiziksel özelliklerinin betimlendiği; sinemacı, orkestra şefi ve tiyatroçunun ise betimlenmediği görülmüştür. Sanat alandaki meslekleri yapan karakterler diğer alanlardaki meslekleri yapan karakterlere göre daha marjinal olduğu dikkate değerdir. Örneğin ressam ve sinema sanatçının fiziksel görünümü tasvir edilirken onların kıvrıkcık ve ak saçlı, pos bıyıklı, gür sakallı, kel ve sarkık bıyıklı oldukları; fular taktıkları ve kırmızı takım elbise giydikleri belirtilmiştir.

Tablo 8: Konaklama-Seyahatle İlgili Meslekleri Yapan Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Meslekler	Bedensel Özellik	Dış Görünüm
Otelci	Şişman, göbekli	-
Hostes	-	-
Kaptan	-	-
Denizci	Yaşlı, pos bıyıklı	Kasketli, beyaz gömleli, siyah pantolonlu
Pilot	-	-
Şoför	Yaşlı, zayıf, pos bıyıklı, iri, göbekli	Beyaz gömleli, siyah pantolonlu, kasketli, dövmeli, bakımsız
Makinist	Yaşlı, ak saçlı, keçi sakallı	Geniş pantolonlu

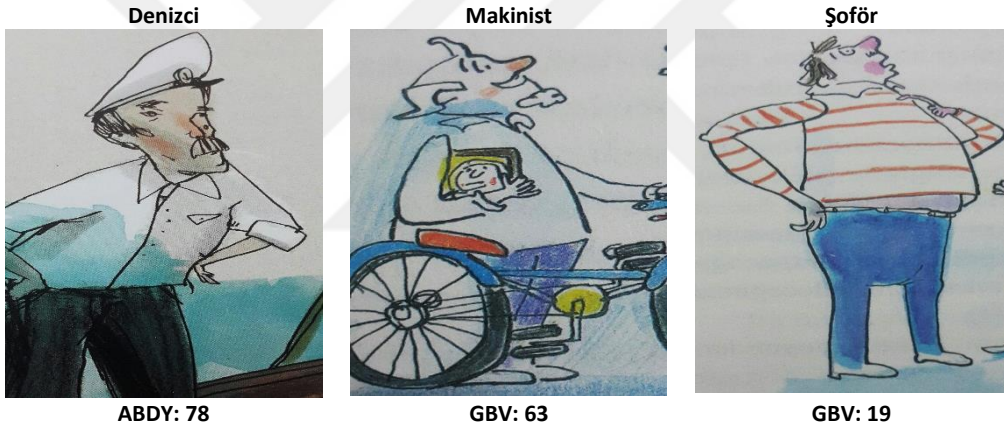
Konaklama-seyahat alanında bulunan meslekleri yapan karakterlerin fiziksel görünümü Tablo 8’de verilmiştir. Bu alanda genellikle otelci, denizci, şoför ve makinistin fiziksel görünümü betimlenmiş; hostes, kaptan ve pilotun fiziksel görünümünü yansıtan herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

Konaklama alanında çalışan otelciyi betimleyen sadece birkaç özellik mevcuttur. Umut Sokağı Çocukları’nda bahsi geçen bu karakterin sadece *göbekli* ve *şişman* olduğu anlatılmıştır (USÇ, 11-22).

Seyahatle ilgili mesleklerde çalışan karakterlere bakıldığında ise en çok şoförlerin fiziksel görünümünün tasvir edildiği görülür. Şoförler tasvir edilirken genellikle *yaşlı, zayıf* (ABDY, 27-33), *pos bıyıklı, iri ve göbekli* (ABD, 7) gibi sıfatlar kullanılmıştır. Ayrıca onların kişisel bakım yapamadıkları, *kasket* (KO, 41) taktıkları ve *dövme* (GBV, 17) yaptırdıkları da ifade edilmiştir.

Acayip Bir Deniz Yolculuğu'ndaki denizci ise *yaşlı ve pos bıyıklıdır*. Eserde denizcinin *beyaz gömlek, siyah pantolon ve siyah ayakkabı* giydiği ayrıca aynı renklerde *kasket* taktığı görülmektedir (ABDY, 28). Gökte Biri Var isimli eserde anlatılan makinist de yine *yaşlı, ak saçlı ve keçisakallı* olarak sunulmuştur (GBV, 63).

Resim 21-22-23: Denizci, Makinist ve Şoförün Görünümleri

Özetle bu alandaki karakterlerin fiziksel özelliklerinin birbirine benzediği söylenebilir. Örneğin otelci, denizci, şoför ve makinist gibi karakterlerin betimlenmesinde genellikle yaşlı, pos bıyıklı ve şişman gibi sıfatlar kullanılmıştır. Yine bu karakterlerin dış görünüşleri de az çok benzerlik göstermektedir. Söz gelişi denizcinin ve şoförlerin beyaz gömlek, siyah pantolon giydikleri, kasket taktıkları anlatılmıştır. Bu sayılanların yanı sıra karakterlere özgü olarak beliren özellikler de mevcuttur. Örneğin şoförün dövme yaptırmaması, öz bakımına özen göstermemesi; makinistin de geniş pantolon giymesi bu karakterleri diğer karakterlerden ayıran özellikler arasındadır.

Tablo 9: Sosyal Bilimler-İletişim Bilimleri Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Meslekler	Bedensel Özellik	Dış Görünüm
Arkeolog	-	-
Motivasyon Koçu	Atletik, esmer, ince bıyıklı, top sakallı	Takım elbiseli, kol saati takan
Yazar	Yaşlı, kır saçlı, pos bıyıklı	Gözlüklü
Gazeteci	Genç, sarışın	-
Genel Yayın Yönetmeni	-	-
Muhabir	-	-
Rehber	-	-
Tercüman	Yaşlı, mavi gözlü	Şapkalı, bakımsız
Sunucu	-	-

Sosyal bilimler- iletişim bilimleri alanında daha çok motivasyon koçu, yazar, gazeteci ve tercümanın fiziksel görünümleri tasvir edilmiştir. Fakat arkeolog, genel yayın yönetmeni, muhabir, rehber ve sunucuların fiziksel görünümleri hakkında herhangi bir bulgu yer almamaktadır.

Motivasyon koçunun bedensel özellikleri tasvir edilirken *atletik, esmer, ince bıyıklı, top sakallı* gibi niteleyici sözcükler kullanılmıştır. Ayrıca bu karakterin *takım elbise* giydiğinden ve *kol saati* taktığından da bahsedilmiştir (RÇ, 23-30). Daktilosunun başında yazı yazmakta olan yazar ise *yaşlı, kır saçlı* ve *pos bıyıklıdır* ayrıca *gözlük* takmaktadır (YÇÖ, 90).

Resim 24: Yazarın Görünümü

YÇÖ: 90

Bu sayınlara ek olarak Umut Sokağı Çocukları'nda anlatılan gazetecinin *genç* ve *sarışın* olduğundan bahsedilmiş (USÇ, 43); Konaktakiler adlı eserdeki tercümanın ise *yaşlı* ve *mavi gözlü* olduğundan, *şapka* taktığından ve öz bakımına gereken özeni göstermediğinden söz edilmiştir (K, 44).

Özetle bu alanda yer alan motivasyon koçu, yazar, gazeteci ve tercüman olan karakterlerin fiziksel görünümünün betimlendiği; arkeolog, genel yayın yönetmeni, muhabir, rehber ve sunucunun ise betimlenmediği görülmüştür. Bu veriler incelendiğinde genç karakterlerin genellikle sarışın, esmer, ince bıyıklı, top sakallı oldukları, takım elbise giyip gözlük, saat gibi aksesuarlar taktıkları görülmüştür. Yaşlı olan karakterler anlatılırken onların kır saçlı, pos bıyıklı, mavi gözlü oldukları ifade edilmiştir. Yine bu karakterlerin de gözlük ve şapka taktıklarından bahsedilmiştir.

Tablo 10: Sanayi Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Meslekler	Bedensel Özellik	Dış Görünüm
Boyacı	-	-
Kaportacı	İri	-
Tamirci	Orta yaşlı, kısa boylu, bıyıklı, seyrek saçlı	Mavi tulumlu, mavi şapkalı, çizgili gömleklili, sarı ayakkabılı
Hurdacı	Genç	-
Marangoz	Yaşlı	-

Sanayi alanındaki meslekleri yapan karakterlerin fiziksel görünümü Tablo 10'da sıralanmıştır. Bu alandaki meslekleri yapan karakterler oldukça az tasvir edilmiştir. Örneğin kaportacının *iri* (ÖÖGK, 113); hurdacının *genç* (SKOA, 49); marangozun ise *yaşlı* (KO, 18) olduğu anlatılmıştır. Bu alanda yer alan meslekler içinde en çok tamirci olan karakterle ilgili bilgiler elde edilmiştir. Güneşi Bile Tamir Eden Adam isimli eserde bahsi geçen tamircinin *orta yaşlı, kısa boylu ve seyrek saçlı* olduğu; *çizgili gömlek, mavi tulum ve sarı ayakkabı* giydiği ayrıca *mavi bir şapka* taktığı görülmektedir (GBTEA, 33).

Resim 25: Tamircinin Görünümü

GBTEA: 31

Sanayi alanındaki meslekleri yapan karakterlerin fiziksel özellikleri incelendiğinde yine yaş durumlarının belirgin olarak farklılaştığı görülmüştür. İncelenen eserlerde hurdacının genç, tamircinin orta yaşlı, marangozun ise yaşlı olduğu anlatılmıştır. Yaş durumundan farklı olarak ise kaportacının iri; tamircinin kısa boylu, bıyıklı ve seyrek saçlı olduğu dile getirilmiştir. Bu karakterlerin dış görünüşleriyle ilgili olarak yeterince veri elde edilmemiştir. Sadece tamirci olan karakterin mavi tulum, çizgili gömlek, sarı ayakkabı giydiği ve mavi şapka taktığı görülmüştür.

Tablo 11: Sağlık Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular

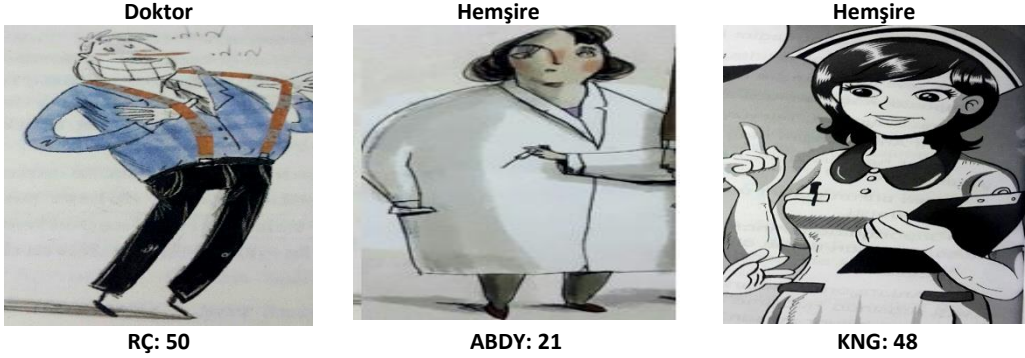
Meslekler	Bedensel Özellik	Dış Görünüm
Doktor	Beyaz saçlı, göbekli	Mavi ceketli, beyaz gömlekli, kravatlı, siyah pantolonlu, pantolon askılı, siyah ayakkabılı
Hemşire	Genç-orta yaşlı, şişman- zayıf, kısa boylu, kısa saçlı	Beyaz önlüklü, kepli, gözlüklü
Veteriner	-	Gözlüklü

Tablo 11’de sağlık alanındaki meslekleri yapan karakterlerin fiziksel görünüşleri verilmiştir. Bu alanda daha çok hemşirelerin ve doktorların fiziksel özellikleri tasvir edilmiştir. Veteriner ise yeterli düzeyde betimlenmemiştir.

Hemşirelerin fiziksel özelliklerine bakıldığında karakterlerin iki şekilde tasvir edildiği görülür. Örneğin Acayip Bir Deniz Yolculuğu adlı eserdeki hemşirenin *orta yaşlı, şişman, kısa boylu ve kısa saçlı* olduğu, *gözlük* kullandığı, *beyaz önlük* giydiği ve elinde *şırınga* tuttuğu görülür (ABDY, 21). Kuşlar Nereye Gitti isimli eserdeki hemşirenin ise *genç ve zayıf* olduğu ve *kep* taktığı anlatılmıştır (KNG, 48).

Sağlık alanında öne çıkan bir diğer karakter de Rüyanda Çözersin isimli eserdeki doktordur. Eserde bu karakterin *beyaz saçlı ve göbekli* olduğu; *mavi ceket, beyaz gömlek, siyah pantolon* ve *siyah ayakkabı* giydiği ayrıca *kravat* ve *pantolon askısı* taktığı anlatılır (RÇ, 49-50).

Resim 26-27-28: Doktor ve Hemşirelerin Görünümleri

Sağlık alanındaki karakterlerin fiziksel görünüşleri şu şekilde özetlenebilir: Bu alanda en çok doktorların ve hemşirelerin betimlendiği, veterineri anlatan bilgilerin ise kısıtlı olduğu görülmüştür. Bulgulara bakıldığında doktorların beyaz saçlı ve göbekli oldukları, gömlek, ceket gibi giysiler giydikleri ve kravat taktıkları anlatılmıştır. Genel itibariyle doktorlar şık ve tertipli bir görünüme sahiptir. Farklı yaş grubunda olan hemşireler ise iki farklı şekilde betimlenmiştir. Söz gelişi genç hemşireler zayıf, orta yaşlı hemşireler ise bir hayli şişmandır. Hemşirelerin dış görünüşlerine bakıldığında ise genellikle benzer özelliklere ulaşılmıştır. Bunlar hemşirelerin beyaz önlük giymeleri, kep takmaları ve gözlük kullanmaları olarak gösterilebilir.

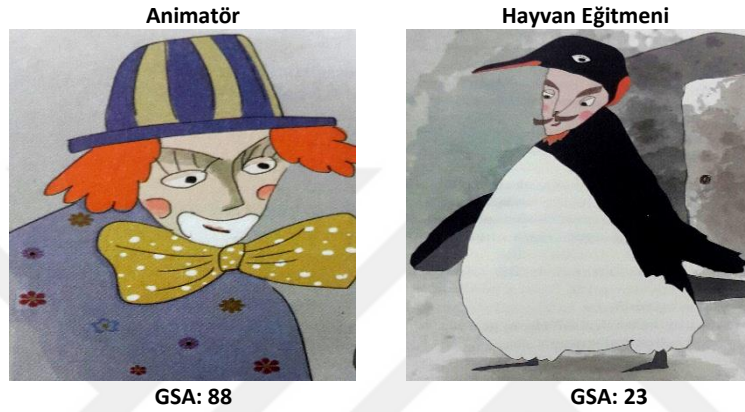
Tablo 12: Eğlence Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Meslekler	Bedensel Özellik	Dış Görünüm
Cambaz	Orta yaşlı	-
Hayvan Eğitmeni	-	Makyajlı, peruklu, şapkalı, papyonlu ve renkli giysi giymiş
Palyaço	-	Kırmızı burunlu
Çalgıcı	Yaşlı	-
Kuklacı	Yaşlı	-
Animatör	Bıyıklı, genç	Penguen kostümü giymiş

Tablo 12’de eğlence alanında sınıflandırılan meslekleri yapan karakterlerin fiziksel görünüşleri yer almaktadır. Bu alanda öne çıkan karakterlerin fiziksel özelliklerinden oldukça az bahsedilmiştir. Örneğin kuklacı ve çalgıcının sadece *yaşlı* olduğu anlatılmış; palyaçonun dış görünüşüyle ilgili olarak yalnızca *kırmızı burun* taktığından söz edilmiştir.

Gülen Sakız Ağacı adlı eserdeki ip cambazı ve hayvan eğitmeni olan karakterin ise *şapka, papyon ve turuncu bir peruk* taktığı, yüzüne renkli boyalarla *makyaj* yaptığı, aynı zamanda *çiçekli bir kostüm* giydiği görülür (GSA, 88). Yine aynı eserin başka bir bölümünde bu karakterin animatör olduğu da anlatılmıştır. Bu görevi yaparken siyah beyaz renklerdeki bir penguen *kostümü* giymiştir (GSA, 23).

Resim 29-30: Hayvan Eğitmeni ve Animatörün Görünümleri

Eğlence alanında yer alan karakterlerin fiziksel özelliklerini şu şekilde özetlemek mümkündür: Bu alanda görev yapan karakterlerin bedensel özellikleri dikkate alındığında genellikle yaş durumları öne çıkmaktadır. Örneğin animatörün genç, cambazın orta yaşlı, çalgıcının ve kuklacının ise yaşlı olduğu ifade edilmiştir. Dış görünüm açısından karakterlere bakıldığında ise karakterlerin oldukça renkli görünümünde yansıtıldıklarını söylemek mümkündür. Hayvan eğitmeninin farklı renklerde makyaj yapması, değişik kıyafet ve aksesuarlar takması; palyaçonun burnunu kırmızıya boyaması; animatörün penguen kıyafeti giymesi bu duruma açıklık getiren örneklerdir.

Tablo 13: Fen Bilimleri ve Teknik Bilimler Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Meslekler	Bedensel Özellik	Dış Görünüm
Mimar	Genç, orta yaşlı, zayıf, seyrek saçlı	-
Mühendis	-	-

Tablo 13'te fen bilimleri ve teknik bilimlerle ilgili meslekleri yapan karakterlerin fiziksel görünümüne yer verilmiştir. Bu alanda yer alan karakterler ayrıntılı biçimde betimlenmemiştir. Mimarlık mesleğini yapan karakterlerin sadece *genç, zayıf* (ÖÖGK, 132), *orta yaşlı* ve *seyrek saçlı* (BDÖMO, 16)

olduklarından söz edilmiş, mühendis olan karakterler ise dış görünüm açısından ele alınmamıştır.

Tablo 14: Diğer Meslekleri Yapan Karakterlerin Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Meslekler	Bedensel Özellik	Dış Görünüm
Postacı	-	-
Berber	-	-
Çırac	Genç	-
İşçi	Orta yaşlı, esmer	-
Çöp toplayıcı	-	-
Temizlikçi	Genç	-
Ev Hanımı	Orta yaşlı- yaşlı, kısa boylu, şişman, uzun saçlı	Elbise, yelek, pardösü ve terlik giymiş, başörtü, gözlük, takı ve bandana takmış, baston taşıyor
Kâhya	Yaşlı	-

Tablo 14’te diğer meslekleri yapan karakterlerin fiziksel görünümüne yer verilmiştir. Bu alanda yer alan karakterlerin fiziksel özelliklerinden yeterince bahsedilmemiştir. Kitaplarda daha çok çırac, temizlikçi, işçi, kâhya ve ev hanımları betimlenmiş, postacı, berber ve çöp toplayıcıyı betimleyen özelliklere rastlanmamıştır.

Fiziksel özellikleri anlatılan karakterlere bakıldığında çırac ve temizlikçinin *genç* (DT, 7; STB, 19); işçinin *orta yaşlı* ve *esmer* (DD, 41); kâhyanın ise *yaşlı* (ÜKO, 19) oldukları görülmüştür. Ev hanımlarının da yine *genç*, *yaşlı*, *orta boylu*, *şişman*, *zayıf* ve *uzun saçlı* oldukları *elbise*, *yelek*, *gömlek*, *etek* ve *terlik* giydikleri; *başörtü*, *önlük*, *takı*, *gözlük* ve *bandana* gibi aksesuarlar taktıkları anlatılmıştır.

Resim 31-32-33-34 Ev Hanımlarının Görünümleri

GBV: 35

DD: 30

GSA: 109

GSA: 54

Bu alandaki karakterlerin fiziksel özellikleri şöyle özetlenebilir: Karakterlerin fiziksel görümleri ile ilgili olarak elde edilen veriler genelde yaş durumuyla ilgilidir. İncelenen eserlerde çırak ve temizlikçilerin genç, işçinin orta yaşlı, kâhyanın da yaşlı olduğu anlatılmıştır. Bu bilgilerin yanı sıra ev hanımlarının da hem orta yaşlı hem de yaşlı olduklarından söz edilmiş aynı zamanda onların kısa boylu ve uzun saçlı oldukları; elbise, yelek ve pardösü giydikleri; başörtü, gözlük, takı ve bandana gibi aksesurlar taktıkları görülmüştür. Özetle ev hanımlarının fiziksel görünüşleri diğer karakterlere nazaran daha fazla tasvir edilmiştir.

4.2.3. Karakterlerin Duygu Durumları ve Davranış Biçimlerine İlişkin Bulgular

İncelenen eserlerde belirli bir mesleği yapan karakterlerin birtakım duygu durumları ve davranış biçimleri mevcuttur. Bu duygu ve davranışların hem olumlu hem de olumsuz boyutları bulunmaktadır. Karakterlerle verilen bu duygu ve davranış biçimleri “ticaret, eğitim, yönetim-idare, adalet-koruma, sanat, konaklama-ulaşım, sosyal bilimler-iletişim bilimleri, sanayi, sağlık, eğlence, fen bilimleri ve teknik bilimler ve diğer meslek grupları” olmak üzere 12 başlık altında incelenmiştir.

4.2.3.1. Olumlu Duygu Durumları ve Davranış Biçimleri

Bu başlık altında belirli bir meslekte görev yapan karakterin olumlu özellikteki duygu ve davranışları ele alınmıştır. Her bir karakterden elde edilen veriler meslek alanları dikkate alınarak tasnif edilmiş ve 12 tablo halinde açıklanmıştır.

Tablo 15: Ticaret Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumlu Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslekler	Duygu ve Davranışlar
İş adamı	Hayırsever, vicdanlı, anlayışlı, şakacı, çalışkan, sabırlı, destekleyici, cömert, insancıl, çocuk ruhlu, bağış yapma, motive etme, evlat sevgisi
Muhasebeci	Titiz, bakımlı
Bakkal	Titiz, dikkatli, temkinli, iyi kalpli, cömert, insancıl, güven duygusu verme, yardım etme, paylaşımcı, misafirperver, dostlarına değer verme, sohbet etme, işini özenle yapma, emanete riayet etme, haber iletme, hesap yapma, veresiye defteri tutma, resim yapma, çocuk sevgisi
Sahaf	Kitap okuma, karşı cinse sevgi duyma, sohbet etme, ikramda bulunma, utangaç, kibar,
Kitapçı	Güler yüzlü, neşeli, anlayışlı, şarkı söyleme
Lokantacı	Titiz, uyarıda bulunma, becerikli, güler yüzlü, kibar, paylaşımcı
Köfteci	Çalışkan, sabırlı, hoşgörülü, iyi kalpli, şefkatli, cesaretli, arabulucu, dikkat çekme, bağırma, uyarıda bulunma, öğüt verme, çocuklarını koruma, hayal kurma, emek verme
Ciğerci	Titiz, iyi kalpli, cömert, hayvan besleme, kardeş sevgisi
Kahveci	Hizmet etme, meraklı, uyarıda bulunma
Kasap	Yardımsesver
Çaycı	Fedakâr, yetenekli, aceleci, neşeli, güler yüzlü, hayal kurma, eğitime önem verme, nasihat verme, dua etme, teşekkür etme, saygılı
Antikacı	Dikkatli
Nalbur	-
Yorgancı	Yardımsesver, şefkatli, meraklı, güler yüzlü, komşuluğa önem verme
Emlakçı	-
Mobilyacı	Neşeli, kendine özen gösterme
Satıcı	Kibar, açık sözlü, güler yüzlü, iyi kalpli, saygılı, sakin, ilgi gösterme, uyarıda bulunma, dikkat çekme, pazarlık etme, alın teri dökme, emek verme, hayvan sevgisi
Eskici	İyi kalpli, kibar, cömert
Simitçi	Merak etme
Çiçekçi	Dans etme
Yoğurtçu	Çalışkan, aceleci, çingirak çalma, özlem duygusu
Pazarcı	-
Tezgâhtar	Güven duygusu verme, pazarlık etme, ikna etme
Balıkçı	-
Manav	Çalışkan, çocuklarına değer verme
Garson	Konuksever, hizmet etme
Kantinci	Müzik dinleme

Tablo 15'te ticaret başlığı altındaki meslekleri yapan karakterlerin olumlu duygu ve davranışları verilmiştir. Verilen bilgilerden de anlaşılacağı gibi eserlerde genellikle bakkal, iş adamı, çaycı, köfteci ve satıcı olan karakterlerin duygu ve davranışları yansıtılmıştır.

Eserlerde bakkalların iyi kalpli (KO, 89; K, 109; TO, 12), cömert (K, 109; BNG, 40) titiz, dikkatli (KO, 89-92), insancıl (K, 111), yardımsever (K, 109-111) ve misafirperver (STB, 94) oldukları birçok kez dile getirilmiştir. Ayrıca bakkalların helal kazanç sağlamayı önemsedikleri (K, 91), oldukça özverili çalıştıkları (KO, 89-109), insanlara güven duygusu verdikleri (K, 108) ve dostlarıyla muhabbet etmeyi sevdiği (GBV, 59; STB, 94) sıklıkla tekrar edilmiştir. Örneğin Keleş Osman isimli eserdeki bakkalın müşterisi “*Yok, doğrusu bunca zamandır daha görmedim bir şeyi eksik tarttığını* (KO, 89).” diyerek onun dürüst olduğunu ve işini eksiksiz yaptığını dile getirir. Yine Konaktakiler isimli eserdeki bakkal Hayri Amca’nın bütün mahalleye kol kanat gerdiği, çocuklara bedava şeker dağıttığı ayrıca gençlerin aşk mektuplarını birbirlerine iletmekte yardımcı olduğu ifade edilir (K, 109).

Bakkallar gibi olumlu nitelikteki duygu ve davranışları ile öne çıkan bir diğer karakter iş adamıdır. Bu karakter ile verilen duygu ve davranışlara bakıldığında, onun hayırsever bir iş adamı olduğu, Suriyeli göçmen bir aileye yardım ettiği, bunun için de azimle çalıştığı ve sabırla yol kat ettiği görülür (K, 68-74). Bu sayılanların yanı sıra iş adamının duygularını yansıtan bazı ifadeler de rastlanılmıştır. Örneğin iş adamının göçmenlerle ilgili olarak söylediği “*...bu insanlar keyiflerinden gelmiyor buralara. Çoğu ailesinden birilerini kaybetmiş; evini, yurdunu yitirmiş. Siz kim bilirsiniz kaç savaş gördünüz bu yaşınıza kadar; kendinizi onların yerine koyun. Her şeyinizin sıfırlandığını düşünün* (K, 120).” sözleri onun bir hayli vicdanlı, anlayışlı ve insancıl olduğunu gösterir.

Çaycı, köfteci ve satıcı olan karakterlerin duygu ve davranışları da diğer karakterlere nazaran daha ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bu karakterlerle verilen olumlu davranışlara bakıldığında, çalışkanlık (SKOA, 13; ÖÖGK, 111), kibarlık (GSA, 18), güler yüz gösterme (ÖÖGK, 128; TO, 21), saygılı olma (ÖÖGK, 144; GBTEA, 22), nasihat verme (SKOA, 20; ÖÖGK, 112), alın teri dökme (YÇÖ, 13), pazarlık etme (TO, 21) gibi davranışlar tespit edilmiştir. Örneğin Öykü Öykü Gezen Kedi isimli eserdeki köftecinin çocuğuna “*Evlad, bile bile belanın üstüne gitmek, cahil cesarettir. İnsan elindekileri de kaybeder* (ÖÖGK, 112).” şeklinde öğütler verdiği görülür. Yumurtadan Çıkan Öğretmen adlı eserdeki satıcının ise soğuk

havada büyük bir özveri ile çalıştığı şöyle izah edilmiştir: “Ben üşümeme karşın, bize bakla satan adamın altında terler oluştuğunu gördüm. Bağırıyor, tartıyor, çantaya boşaltıyor, para alıyor, sonra yine yine bağırıyordu (YÇÖ, 13).” Bu davranışların yanı sıra bu karakterlerin neşeli olduklarından (ÖÖGK, 128), hayal kurmayı sevdiklerinden (SKOA, 13; ÖÖGK, 129), evlatlarına değer verdiklerinden (SKOA, 20; ÖÖGK, 129) ayrıca şefkatli (ÖÖGK, 127) bireyler olduklarından da bahsedilmiştir.

Yukarıda bahsedilen karakterler gibi ayrıntılı olmasa da muhasebeci, sahaf, kitapçı, lokantacı, kahveci, ciğerci, kasap, çiçekçi, yoğurtçu, garson gibi karakterlerle verilen birtakım duygu ve davranışlar da mevcuttur. Bu duygu davranışlar Tablo 15’te gösterilmiştir. Nitekim eserlerde muhasebecinin titiz ve bakımlı olduğu (ABÇD, 24-25); sahafın kitap okuduğu, sohbet etmeyi sevdiği (ÖÖGK, 56); kitapçının neşe ile çalıştığı ve güler yüz gösterdiği (USÇ, 81); lokantacının paylaşımında bulunduğu (USÇ, 69); kahvecinin müşterilere hizmet ettiği (KO, 64); ciğercinin hayvanları beslediği (GBTEA, 61); kasabın yardımlaşmaya önem verdiği (K, 121); çiçekçinin dans ettiği (GBV, 58); yoğurtçunun çingirak çaldığı (GBV, 61-63) ve garsonun konuksever (DD, 71) olduğu anlatılmıştır.

İncelenen eserlerde ticaret alanında yer alan meslekleri yapan karakterlerin genellikle hayırsever, cömert, paylaşımcı, vicdanlı, iyi kalpli, şefkatli, çalışkan, sabırlı, titiz, dikkatli, kibar, güler yüzlü, neşeli ve meraklı oldukları görülmüştür. Yine bu karakterlerin bağış yapma, emanete riayet etme, misafirperverlik, ikramda bulunma, arabuluculuk yapma, komşuluğa önem verme, nasihat verme, dua etme gibi erdemli davranışlar sergiledikleri birçok kez dile getirilmiştir.

Tablo 16: Eğitim Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumlu Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslekler	Duygu ve Davranışlar
Bilim insanı	Yardımsaver, tedbirli, sıcakkanlı, samimi, yaratıcı, kibar, fedakâr, başarılı, meraklı, arabulucu, merhametli, risk alma, cesaretlendirme, takdir etme, kutlama, güven duygusu verme, sevgisini gösterme, sır saklama, gurur duyma, düşündüğünü söyleme, sorumluluk bilinci, koruma, güven verme, itiraf etme, evlat sevgisi

Öğretmen	Misafirperver, yardımsever, cömert, sakin, açık sözlü, özverili, ince düşünceli, şakacı, güler yüzlü, şefkatli, merhametli, meraklı, sabırlı, fedakâr, becerikli, ilgili, arabulucu, güven verme, teselli etme, eğitime önem verme, cesaret verme, iltifat etme, takdir etme, motive etme, uyarıda bulunma, çözümcü, keşfetme, emek verme, destekleme, yol gösterme, ödül verme Ailesini sevme, öğretmeyi sevme, işini sevme, sevgisini gösterme, sevilme, tabiatı sevdirmeye
Kütüphaneci	Çocuklara değer verme, uslu ve sakin çocukları sevme, çocuklarla arkadaş olma

Eğitim alanındaki meslekleri yapan karakterlerin olumlu özellikteki duygu ve davranışları Tablo 16’da gösterilmiştir. Bu alanda yer alan meslekler incelendiğinde öğretmenlerin duygu durumlarının ve davranış biçimlerinin sıklıkla dile getirildiği görülmüştür. Öğretmenlerle verilen olumlu duygulara bakıldığında, öğretmenlerin şefkatli (TO, 25), merhametli (KO, 111), meraklı (GBV, 52), fedakâr (DD, 15) ve sabırlı (RÇ, 145; DD, 28) oldukları ifade edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin ailelerine (YÇÖ, 20), öğrencilerine ve yaptıkları işe kıymet verdikleri (RÇ,145); bir hayli sevildikleri (KNG, 67) anlatılmıştır. Örneğin Rüyanda Çözersin adlı eserdeki Kesire öğretmenin mesleğine ve öğrencilerine verdiği değer şu sözlerle ifade edilmiştir: *“İşini seven bir öğretmen olarak yetenekleri arasında öfkelenmek yoktu. Buna karşın açgözlüydü. Tek bir öğrencisini bile kaybetmeye tahammülü yoktu. Şimdilik Mete’ye zaman veriyordu ama önünde sonunda onu da kazanacağından emindi (RÇ, 145).”* Yine Dolunay Dedektiflerindeki Veli öğretmen de sabrın önemini öğrencilerine *“Hata yapmaktan korkmayın çocuklar. Bugün bilimin bize gösterdiği buluş ve keşifler uzun uğraşların sonunda, tekrar tekrar deneme, yine yılmadan tekrar deneme ile gerçekleştirilmiştir. Bilim sabır gerektirir (DD, 28).”* cümleleriyle izah etmiştir.

Yine Tablo 16’da verilen bilgilere göre öğretmenlerin davranışlarına ilişkin bir takım bulgular elde edilmiştir. Öğretmenler üzerinden verilen olumlu davranışlara bakıldığında güven verme (GSA, 7), ilgi gösterme (KO, 103-104), cesaret verme (USÇ, 40), takdir etme, destekleme (USÇ, 74; RÇ, 145) ve ödüllendirme (DD, 32) gibi olumlu davranışlar göze çarpmaktadır. Bunların yanı sıra öğretmenlerin misafirperver (KNG, 68; DT, 16), açık sözlü (KO, 103-104), güler yüzlü (RÇ, 147), becerikli (GBV, 32), cömert, özverili (TO, 18-25), sakin, anlayışlı (STB, 23), yardımsever (KNG, 67; TO, 25) ve ince düşünceli olduklarından, eğitime önem

verdiklerinden (USÇ, 40-41) ayrıca öğrencileriyle şakalaştıklarından (RÇ, 21) da bahsedilmiştir. Örneğin Umut Sokağı Çocukları'ndaki Ayla öğretmenin “*Murat çok zeki, zehir gibi bir çocuk. Ben onun çok başarılı olacağına inanıyorum* (USÇ, 40).” şeklindeki ifadeleri öğrencisini motive ettiğini, ona cesaret verdiğini göstermektedir. Kuşlar Nereye Gitti isimli eserdeki öğretmenin ise ince düşünceli, misafirperver ve yardımsever olduğundan söz edilmiştir. Bu durumu yürüme engeli bulunan öğrencinin “*Öğretmenim bizi kapıda karşıladı. Beni kucakladığı gibi sınıfa götürdü. Öğretmenim, ninemle dedemi de içeri çağırdı. Onlar da sobanın yanında biraz ısındı* (KNG, 67).” ifadeleri açıklar niteliktedir.

Öğretmen karakterler gibi sıklıkla anlatılmasa da bilim insanı ve kütüphanecilerin de olumlu davranışlarından bahsedilebilir. Örneğin Üç Kişilik Ordu isimli eserdeki bilim insanları genellikle riskten kaçınmayan (ÜKO, 37), tedbir alan (ÜKO, 78), fedakârlık yapan (ÜKO, 36-112), düşündüğünü söyleyen (ÜKO, 70), sır saklayan, merak duygusuna (ÜKO, 41) ve sorumluluk bilincine (ÜKO, 72) sahip olan kimseler olarak anlatılmıştır. Yine profesörün yardımlaşmaya önem verdiği (DD, 48), doçentin de sıcakkanlı, samimi, yaratıcı ve kibar olduğundan söz edilmiştir (DT, 20-27). Bu sayılanlara ek olarak kütüphanecilerin çocuklara değer verdikleri, onlarla arkadaş oldukları (DT, 19), aynı zamanda uslu ve sakin çocukları sevdikleri de ifade edilmiştir (GBV, 38).

Resim 35-36: Bilim insanının güler yüzlü ve sevecen olduğunu, öğretmenin ise öğrencisiyle ilgilendiğini gösteren kareler

DT: 20

RÇ: 102

Bilim insanı, öğretmen, kütüphaneci gibi eğitim alanında çalışan karakterlerin olumlu duygu ve davranış durumları incelendiğinde onların çoğunlukla yardımsever, sıcakkanlı, yaratıcı, kibar fedakâr, başarılı, meraklı, arabulucu, merhametli, misafirperver, yardımsever, cömert, sakin, açık sözlü, özverili, ince düşünceli, şakacı, güler yüzlü, şefkatli, merhametli, sabırlı ve becerikli olduklarından söz edilmiştir. Bu sayılanlara ilaveten karakterlerin cesaretlendirme, takdir etme, emek verme, destekleme, yol gösterme, ödül verme, çocuklara değer verme, çocuklarla arkadaş olma gibi olumlu davranışlar sergiledikleri de görülmüştür. Yine bu karakterlerin ailelerini, çocukları ve yaptıkları işleri sevmeleri olumlu nitelikteki duygulara örnek gösterilebilir.

Tablo 17: Yönetim- İdare Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumlu Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslekler	Duygu ve Davranışlar
Belediye Başkanı	Misafirperver, duyarlı, cömert, şakacı, samimi, yardımsever, adil, özverili çalışma, ikramda bulunma, selamlaşma, iltifat etme, davete icabet etme, eğitime önem verme, takdir etme, özlem duygusu
Kaymakam	-
Muhtar	Misafirperver, çalışkan, girişimci, azimli
Müdür	Misafirperver, çalışkan, nezaketli, özverili, sabırlı, anlayışlı, paylaşımcı, güler yüzlü, mutlu, takdir etme, etkinlik düzenleme, kutlama yapma, iş disiplini sağlama, iyi temennide bulunma, mahcup olma, motive etme, çocukluğuna özlem duyma, çocukları sevme, gönül alma, destek olma, karşı cinse sevgi gösterme, pişmanlık duygusu
Müdür Yardımcısı	Saygılı, ödül verme, tanışma ve tanıtma, sorumluluk bilinci, destek olma, inanç duygusu
Şef	Destek olma, cesaret verme
Memur	Kurallara uyma, kuralları uygulama, iş disiplini sağlama, vergi alma

Tablo 17’de yönetim-idare alanında yer alan meslekleri yapan karakterlerin olumlu duygu ve davranışları sıralanmıştır. Bu bağlamda en çok belediye başkanlarının ve müdürlerin duygu ve davranışlarından söz edildiği görülmüştür.

Eserlerde belediye başkanlarını problemi olan vatandaşları can kulağıyla dinlerken, belediyenin yaptığı çalışmalarla ilgili bilgi aktarırken, misafirlerini ağırlarken ve onlara ikramda bulunurken (KNG, 61), davetlere icabet ederken (DD, 19-46), öğrencilerin eğitimine destek olurken (DD, 49) görmek mümkündür. Ayrıca

eserlerde belediye başkanlarının oldukça cömert, duyarlı, samimi, şakacı, adaletli ve yardımsever olduklarından da söz edilmiştir (DD, 19-50). Bu sayılanlara ek olarak belediye başkanlarının duygu durumlarının yansıtıldığı görülmüştür. Örneğin Dolunay Dedektifleri'ndeki Civan Kavalalı isimli belediye başkanının doğduğu toprakları ve depremde kaybettiği yakınlarını özlediği ifade edilmiştir (DD, 49).

İncelenen eserlerde belediye başkanları gibi müdürlerin duygu ve davranışlarının olumlu nitelik taşıdığı görülmüştür. Müdürler aracılığıyla verilen davranışlara bakıldığında, onların misafirperver, nezaketli (GSA, 26-30), çalışkan, güler yüzlü, sabırlı (GBV, 61) ve anlayışlı (YÇÖ, 35) oldukları, öğrencilerin motivasyonunu sağladıkları ve çalışmalarını takdir ettikleri, çeşitli etkinliklerde yer aldıkları (GSA, 26-30-33), iş disiplinine önem verdikleri (ABDY, 15) ayrıca paylaşımda buldukları (GBV, 52) anlatılmıştır. Örneğin Gülen Sakız Ağacı isimli eserdeki müdürün, tiyatro gösterisi hazırlayan öğrencileri motive etmek için okul panosuna ilan astığından ve öğrencilere çalışma izni verdiğinden bahsedilir. Gösteri sonunda müdür, öğrencileri *“Bravo çocuklar, çok şaşırttınız beni!”* şeklinde över (GSA, 30-33). Başka bir müdürün işini yaparken ayrıntılara önem verdiğini ise *“Müdür, bu tür olaylardan bir iki gün önce veli toplantısı yapar, antetli kağıtlara nasıl da özverili çalıştığını anlatan yazılar yazar ve ailelere verir.”* cümlelerinden anlamak mümkündür (ABDY, 15). Yine Yumurtadan Çıkan Öğretmen adlı eserde anlatılan müdür karakteri, anlayışlı olması ve öğrencisinin gönlünü almasıyla dikkat çekmektedir (YÇÖ, 35).

Müdürlerle verilen olumlu duygular ise genellikle Gökte Biri Var isimli eserde geçmektedir. Nitekim eserde bahsi geçen müdürlerin mutluluk, çocukluğunu özleme, çocukları sevme, karşı cinse sevgi gösterme, pişmanlık duyma gibi duygularının anlatıldığı görülmüştür (GBV, 20-41-66-78-79). Örneğin emekli banka müdürü Sadi Bey gençliğinde yaşadığı hissi *“Lisedeyken bir kız sevdim. İçim şarkılar, şiirlerle dolmuştu o günlerde. Gecede üç-beş şarkı çıkarıyor, akordeonla çalıyordum* (GBV, 78).” cümleleriyle dile getirir. Yine Sadi Bey'in *“Yaşam oradan oraya sürükledi beni. Her gece yastığa başımı koyunca yapamadığım eksik bir şeyler var derdim.”* diyerek pişmanlık duygusunu dile getirdiği de görülür (GBV, 79).

Resim 37-38: Müdürlerin müzik ve tiyatro gibi sanatsal etkinliklerde bulduklarını gösteren kareler

GBV: 78

GSA: 33

Belediye başkanı ve müdürler gibi ayrıntılı olmasa da müdür yardımcılarının da olumlu sayılabilecek duygu ve davranışları mevcuttur. Eserlerde müdür yardımcılarının ödül verme (ABÇD, 69), kendini tanıtmaya, öğrencisini takdir etme, saygı gösterme (RÇ, 31-36), sorumluluk bilincinde olma ve öğrencilerin başarısını destekleme (DD, 46) gibi olumlu davranışlarından söz edilmiştir. Ayrıca Ama Bu Çocuk Defolu adlı eserdeki müdür yardımcısı Tayfun Bey'in "*İnanmak, başarının anahtarıdır!*" cümlesiyle de inanma duygusu dile getirilmiştir (ABÇD, 70).

Bu sayılanlara ek olarak muhtarların misafirperver, çalışkan, girişimci ve azimli (GSA, 104) olduklarından bahsedilmiş; memurların vergi verme konusunda vatandaşları bilinçlendirdikleri (GBV, 40), iş disiplini sağladıkları, kurallara uydukları ve aynı zamanda kuralları uyguladıkları (ABDY, 85-91) ifade edilmiştir. Şefin ise birlikte yapılan işe destek olduğu ve yanındakileri cesaretlendirdiği bilgisine ulaşılmıştır (ABDY, 94).

Belediye başkanı, müdür, müdür yardımcısı, memur gibi yönetim ve idare alanındaki meslekleri yapan karakterlerin olumlu özelliklerine bakıldığında, bu karakterlerin genellikle misafirperver, duyarlı, saygılı, cömert, çalışkan, nezaketli, sabırlı, adil, güler yüzlü ve yardımsever oldukları görülmüştür. Bu sayılanlara ek olarak ikramda bulunma, davete icabet etme, iş disiplini sağlama, motive etme, ödül verme, kurallara uyma gibi davranışların; mutluluk, özlem, çocuk sevgisi, karşı cinse sevgi duyma, pişmanlık gibi duyguların da bu karakterler aracılığıyla iletildiği tespit edilmiştir.

Tablo 18: Adalet-Güvenlik Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumlu Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslekler	Duygu ve Davranışlar
Avukat	Ciddi, ilgili, anlayışlı, çalışkan, yardımsever, nasihat verme, güven duygusu verme, yol gösterme
Polis	Acelecî, iyimser, başarılı, duyarlı, yardımsever, uyarıda bulunma, sorgulama, bulguları inceleme, takip etme, tutanak tutma, araştırma yapma, gizli görevde çalışma, suçluları tutuklama, olayları aydınlatma, hayat kurtarma, haberdar olma, teşekkür etme, güven verme, kimsesiz çocuklara sahip çıkma, çocuk sevgisi, hediyeleşme, dostluk kurma
Güvenlik Görevlisi	Dikkatli
Bekçi	-
Asker	Adaletli, saygılı, gösterişli, kibar, ince düşünceli, dikkatli, haber iletme, koruma, itaat etme, tedbir alma, iltifat etme, şaşırma duygusu
İtfaiyeci	Tatbikat yapma, müdahale etme

Tablo 18’de adalet-güvenlik alanındaki meslekleri yapan karakterlerin olumlu özellikteki duygu ve davranışlarına yer verilmiştir. Bu alanda sınıflandırılan meslekler içinde daha çok polislerin duygu durumları ve davranış biçimleriyle ilgili veriler elde edilmiştir.

Polis olan karakterler incelendiğinde, onların toplumsal kurallara uymayan vatandaşları uyardıkları (GBV, 15), şüphelileri takip ettikleri (DD, 148), olayları çözmek için sorgulama ve araştırma yaptıkları (ÖÖGK, 132; DD, 154-160), gizli görevde çalıştıkları, olayları aydınlattıkları ve insanların hayatlarını kurtardıkları (DD, 154-161) görülür. Ayrıca kitaplarda polislerin kimsesiz çocuklara sahip çıktığı, onlarla dost olup hediyeler aldığı da anlatılmıştır (DD, 116-120).

Askerlerin duygu ve davranışlarıyla da ilgili olarak da birtakım veriler toplanmıştır. Örneğin Rüyanda Çözersin isimli eserde askerlerin haber ilettikleri (RÇ, 69), koruma görevini üstlendikleri (RÇ, 77-87), emirlere itaat ettikleri (RÇ, 75), adaletli (RÇ, 76), saygılı (RÇ, 70) ve dikkatli (RÇ, 85) oldukları ifade edilmiştir.

Öykü Öykü Gezen Kedi adlı eserde ise avukatın duygu ve davranışları yansıtılmıştır. Örneğin avukatın güven duygusu veren, yardımsever ve ciddi biri olduğu, her fırsatta çalışmanın önemini anlattığı ifade edilmiştir.

Bu sayılanlara ek olarak güvenlik görevlisi ve itfaiyecinin duygu ve davranışlarını anlatan birkaç bulgu elde edilmiş, bekçi olan karakterle ilgili olarak ise

herhangi bir bilgiye ulaşamamıştır. Eserlerde güvenlik görevlisinin oldukça dikkatli olduğu (DD, 96); itfaiyecinin de tatbikat yaptığı ve işiyle ilgili gerekli müdahalelerde bulunduğu ifade edilmiştir (GSA, 25-26).

Avukat, polis, güvenlik görevlisi, asker gibi adalet ve güvenlikle ilgili meslekleri yapan karakterlerin olumlu özellikleri incelendiğinde, bu karakterlerin genellikle çalışkan, ciddi, aceleci, yardımsever, dikkatli, adaletli, saygılı, gösterişli, kibar ve ince düşünceli olduklarından bahsedilmiştir. İncelenen kitaplarda daha çok polislerin olumlu özelliklerinin yansıtıldığı görülmüştür. Polislerin yaptıkları iş ekseninde şekillenen davranışlara örnek olarak uyarıda bulunma, sorgulama, bulguları inceleme, takip etme, tutanak tutma, araştırma yapma, gizli görevde çalışma, suçluları tutuklama, olayları aydınlatma, hayat kurtarma gibi davranışlar verilmiştir.

Tablo 19: Sanat Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumlu Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslekler	Duygu ve Davranışlar
Ressam	Yaratıcı, azimli, çalışkan, dikkatli, titiz, yetenekli, keyifli, heyecanlı, tecrübeli, fedakâr, misafirperver, nezaketli, yardımsever, davet etme, ikramda bulunma, uyarıda bulunma, ayrıntıya önem verme, çaba gösterme, işini sevme, bağış yapma, beğenilme
Sinemacı	Cömert, sürpriz yapma, aracı olma, tanıştırma, kural koyma, izin verme, destek olma, ödüllendirme, beğenme, güvenme
Sinema sanatçısı	Yaratıcı, yetenekli, saygın, ara bulucu, şakacı, keyifli, açık sözlü, sevilme, şarkı söyleme, şov yapma, güven verme
Orkestra şefi	Yetenekli, başarılı, azimli, özverili, çalışkan, öğretici, cesaret verme
Tiyatrocu	Yetenekli, yaptığı işi sevdirmeye

Sanat alanındaki meslekleri yapan karakterlerin olumlu özellikteki duygu ve davranışları Tablo 19’da sıralanmıştır. Verilen bilgiler esas alındığında sıklıkla ressamın duygu ve davranışlarından bahsedildiğini görmek mümkündür. Eserlerde ressamın yaratıcı (DT, 28), yetenekli (DD, 131), azimli, çalışkan, dikkatli ve titiz (ÖÖGK, 147-148) oldukları ifade edilmiştir. Özellikle Öykü Öykü Gezen Kedi isimli eserde anlatılan ressamın duygu ve davranışları ile ilgili birçok veri elde edilmiştir. Eserde Cevdet Tan isimli ressamın işini severek yaptığı (ÖÖGK, 167), ayrıntılara dikkat ettiği (ÖÖGK, 161) ve eserini tamamlamak için yoğun çaba sarfettiği (ÖÖGK, 166) anlatılmış; ayrıca değer verdiği insanları sergisine davet ettiğinden (ÖÖGK,

169), onları samimi bir şekilde karşıladığından ve konuklarına ikramda bulunduğundan (ÖÖGK, 149) söz edilmiştir. Bu sayılanların yanı sıra ressamın bağış yapma, yardım etme, fedakârlıkta bulunma gibi erdemli davranışlarından da bahsedilmiştir. Örneğin Ressam Cevdet Bey'in sokak çocuklarının yararı için düzenlenen bir sergiye, yaptığı resmi bağışladığı ve çocuklara yardım etme hususunda oldukça hassas olduğu anlatılır (ÖÖGK, 167). Bu durum ressamın duyarlı bir vatandaş olduğunu ve çocukları bir hayli önemseydiğini göstermektedir.

Tembeller Orkestrası adlı eserde ise sinemacı, sinema sanatçısı ve orkestra şefinin duygu ve davranışlarına yer verilmiştir. Eserde sinemacının müzisyenlere sürpriz yaptığı, onları ödüllendirdiği ve önemli kişilerle tanıştırdığı anlatılır (TO, 80-81). Yine aynı eserde geçen sinema sanatçısı ve orkestra şefi de olumlu duygu ve davranışları ile dikkat çekmektedir. Örneğin sinema sanatçısının yaratıcı, yetenekli, açık sözlü, şakacı, keyifli, saygın ve oldukça sevilen biri olduğu; şarkı söyleyip şov yaptığı ifade edilmiştir (TO, 82-88). Orkestra şefinin ise yetenekli, başarılı, azimli ve çalışkan olması ile etrafındakilere örnek teşkil ettiği dile getirilmiştir (TO, 110).

Bu sayılanlara ilaveten Ama Bu Çocuk Defolu adlı eserde anlatılan tiyatrocunun yetenekli olduğu ve yaptığı işi sonraki nesillere öğretmeye çalıştığı ifade edilmiştir (ABÇD, 88).

Kitaplarda ressam, sinema sanatçısı, orkestra şefi, tiyatrocusu gibi karakterlerin genellikle yetenekli, başarılı, azimli, özverili, yaratıcı, kibar, çalışkan, dikkatli, titiz ve tecrübeli olmalarından söz edilmiştir. Bu karakterler aracılığıyla misafirperverlik, bağış yapma, güven verme, yaptığı işi sevme, beğenilme, sevilme gibi duygu ve davranışlar durumları verilmiştir.

Tablo 20: Konaklama - Seyahat Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumlu Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslekler	Duygu ve Davranışlar
Otelci	-
Hostes	Seyahat etme
Kaptan	Müzik dinleme, seyir defteri tutma, yön bulma, güven duygusu verme, uyarıda bulunma, hayal kurma, çocuk sevgisi
Denizci	Tecrübeli, seyahat etme
Pilot	Meraklı, yükseklik tutkusu
Şoför	Hoşgörülü, cömert, meraklı, şakacı, gamsız, açık sözlü, iyi kalpli, temkinli, cana

	yakın, seyahat etme, araç kullanma, güven duygusu verme, cesaret verme, selamlaşma, hayvan besleme, dinlenme, sorumluluk sahibi olma, takdir etme, yol gösterme, ikramda bulunma, nasihat verme, uyarıda bulunma, radyo dinleme, gazete okuma, özgürlük duygusu
Makinist	Tecrübeli, bisiklet sürme, doğaya yönelme

Konaklama-seyahat alanında tasnif edilen meslekleri yapan karakterlerin olumlu özellikteki duygu ve davranışları Tablo 20’de ifade edilmiştir. Verilen bilgilere göre eserlerde en çok şoförlerin olumlu duygu ve davranışlarından bahsedildiği görülür.

Kitaplarda şoförlerin genellikle hoşgörülü, iyi kalpli (ABDY, 9), cana yakın (DT, 46), meraklı (GSA, 10), şakacı (KO, 45-48), açık sözlü ve cömert (KO, 51-52) olduklarından bahsedilmiş, ayrıca yapmaktan keyif aldıkları uğraşları hakkında bazı bilgiler verilmiştir. Örneğin şoförlerin hayvan besledikleri (ABDY, 38), gazete okudukları (BDÖMO, 150) ve radyo dinledikleri (KO, 55) ifade edilmiştir. Bu bilgilerin yanı sıra şoförlerin yaşam tecrübelerinden hareketle etrafındaki kişilere nasihatler verdiklerinden de söz edilmiştir. Örneğin Keleş Osman isimli eserdeki kamyon şoförü ailelerinden izinsiz İstanbul’a gitmekte olan çocuklara “*Bakın, beni iyi dinleyin şimdi... Bir iki sözüm var size: Önce parayı ayırın bir yana. Böyle iki de bir kesenizi çıkarıp da paranızın yerini belli etmeyin. Baktınız ki işler sizin düşündüğünüz gibi gitmiyor, kötü gidiyor, daha da karıştırmadan hemen dönün evinize. Hani, belki çekinirsiniz eve dönmeye ya, insana kendi evi gibi yer yoktur. Ha, bir de şunu çıkarmayın akılınızdan: İstanbul’un adamına güven olmaz. İyisi olur, kötüsü olur, bilinmez; belki kötüsüne rastlamışınızdır, dikkatli davranın, hemen güvenmeyin kimseye öyle...* (KO, 52).” diye öğütler vermektedir.

Acayip Bir Deniz Yolcuğu isimli eserde ise kaptanların duygu ve davranışlarına yer verilmiştir. Bu duygu ve davranışlar incelendiğinde, onların seyir defteri tuttukları (ABDY, 39), yön bulma becerisine sahip oldukları (ABDY, 48), müzik dinledikleri (ABDY, 13), hayal kurmayı sevdiğikleri (ABDY, 45-76) ve çocuklara değer verdikleri (ABDY, 89) bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca Keleş Osman isimli eserde geçen kaptanın da “*Lütfen dinleyiniz, kaptanınız konuşuyor: Yangın söndürülmüştür. Telaşlanacak bir şey yoktur. Sayın yolcularımıza iyi yolculuklar*

dileriz (KO, 54).” şeklinde yolculara kibar bir dille hitap ettiği ve onlara güven duygusu vermeye çalıştığı anlatılmıştır.

Şoför ve kaptanlar gibi ayrıntılı olmasa da pilot, makinist, hostes ve denizcinin duygu ve davranışlarına dair bazı bilgiler elde edilmiştir. Örneğin Gülen Sakız Ağacı isimli eserde pilotun merak duygusu ve yükseklik tutkusu vardır (GSA, 76). Yine Gökte Biri Var adlı eserde emektar bir makinistin bisikletiyle doğayı keşfetmeye çalıştığı dile getirilmiştir (GBV, 62). Bu sayılanlara ilaveten hostes ve denizcilerin de seyahat ettiklerinden söz edilmiştir (ÖÖGK, 108; ABDY, 19-20).

Resim 39-40: Makinistin bisiklet sürdüğünü, şoförün araç kullandığını gösteren kareler

GBV: 63

ABDY, 11. sf.

İncelenen eserlerde kaptan, denizci, pilot, şoför, makinist gibi seyahat alanındaki meslekleri yapan karakterlerin genellikle araç kullanma, yol gösterme, nasihat verme, seyahat etme, doğaya yönelme, müzik dinleme, gazete okuma gibi alışkanlıklarından ve davranışlarından bahsedilmiştir. Bu karakterlerin genellikle tecrübeli, meraklı, hoşgörülü, cömert, şakacı, gamsız, açık sözlü, iyi kalpli ve temkinli oldukları ifade edilmiştir. Ayrıca onların çocukları sevdikleri, özgürlük duygusuna önem verdikleri ve hayal kurmaktan hoşlandıkları da sıklıkla dile getirilmiştir.

Tablo 21: Sosyal Bilimler-İletişim Bilimleri Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumlu Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslekler	Duygu ve Davranışlar
Arkeolog	Bilgili, ikramda bulunma, rehberlik etme, sohbet etme, ayrıntıya dikkat etme, takdir etme, mücadele etme, çevre duyarlılığı, tabiat sevgisi, umutlu olma
Motivasyon Koçu	Güler yüzlü, gerçekçi, selamlaşma, terapi yapma, talimat verme, nasihat

	verme, kendine güvenme, gururlanma, zamanı önemseme
Yazar	Yetenekli, paylaşımcı, meraklı, iyi kalpli, şefkatli, vefalı, merhametli, yazı yazma, ikramda bulunma, dostluk kurma, koruma duygusu, hayvan sevgisi, özlem duyma
Gazeteci	Duyarlı, adil, çalışkan, dikkatli, özenli, olma, kibar, pratik, çözümcü, vefalı, arkadaş canlısı, heyecanlı, sevinçli, kendini tanıtma,
Muhabir	Fotoğraf çekme
Rehber	Yardımseser, başarılı, dikkatli, duyarlı, bilgi verme, seyahat etme, rehberlik etme, güven duygusu oluşturma, uyarıda bulunma, karşı cinse sevgi duyma
Tercüman	Yardımseser, iyi kalpli, vicdanlı, fedakâr, paylaşımcı, mutlu, dertleşme, umut verme, güven verme, özür dileme, eğitime önem verme, hediyeleşme, teselli etme, enstrüman çalma, şarkı söyleme, özlem duyma, karşı cinse sevgi duyma, çocuk sevgisi, evlat sevgisi, sır saklama
Sunucu	Haber sunma, yüksek sesle konuşma

Tablo 21’de sosyal bilimler-iletişim bilimleriyle ilgili meslekleri yapan karakterlerin olumlu duygu ve davranışları verilmiştir. Bu alanda öne çıkan karakterlerin genellikle “ikramda bulunma, sohbet etme, selamlaşma, yardımlaşma, dertleşme, nasihat verme, paylaşım yapma, dostluk kurma, hediyeleşme, özür dileme, çalışkanlık, kibarlık, duyarlılık, sevinç, heyecan, tabiat sevgisi, hayvan sevgisi, karşı cinse duyulan sevgi, evlat sevgisi” gibi duygu ve davranışları mevcuttur. Örneğin Dolunay Dedektifleri’nde arkeolog Ahmet Bey’in Bergama’daki antik kent Alliano’yi korumaya çalıştığı, bu konuda ayrıntılı çalışmalar yaptığı, gerektiğinde insanları bilgilendirdiği anlatılmıştır. Tabiata, çevreye ve tarihe olan duyarlılığıyla dikkat çeken Ahmet Bey, kendisini ziyaret eden öğrencilere “Çocuklar büyüklerden daha duyarlı demek”, “Sizin gibi bilinçli gençler oldukça ben umudumu yitirmiyorum” dediği görülür. Söz konusu ifadelerden de anlaşılacağı üzere Ahmet Bey’in öğrencilere çevre ve tarih bilincini aşıladığını söylemek mümkündür (DD, 42-43). Yine aynı eserdeki rehber Serdar’ın da Barcelona’ya eğitim almak için giden öğrencilere yardım ettiği, onları bilgilendirdiği anlatılır. Eserde Serdar’ın başarılı, dikkatli ve duyarlı olduğu ifade edilmiş; ayrıca onun İspanyol bir kıza olan hislerinden de bahsedilmiştir (DD, 85-93-107-109).

Konaktakiler adlı eserdeki tercüman aracılığıyla da birçok duygu ve davranış yansıtılmıştır. Örneğin tercümanın yardımseser olduğu (K, 87), fedakârlık yaptığı (K, 66), paylaşımında bulunduğu (K, 91), hediyeleştirdiği (K, 117), enstrüman çaldığı (K,

79), şarkı söylediği (K, 80) dile getirilmiştir. Ayrıca eserde pek çok kez tercümanın eşine ve çocuğuna duyduğu özlemden de bahsedilmiştir (K, 47-86-96).

Yumurtadan Çıkan Öğretmen’de ise hayvan sevgisi ile dikkat çeken yazarın duyguları anlatılmıştır. Eserde yazarın şefkat, özlem, vefa gibi duygularının ağırlıkta olduğu görülmüştür (YÇÖ, 86-93).

Bu sayılanlardan başka motivasyon koçunun güler yüzlü olduğu, kendine güvendiği ve danışanına nasihatler verdiği ifade edilmiş (RÇ, 24-30); gazetecinin de pratik, çalışkan, kibar, dikkatli, heyecanlı ve arkadaş canlısı olduğundan söz edilmiştir (USÇ, 43-120-126).

Bu alanda yer alan arkeolog, yazar, gazeteci, muhabir, rehber gibi karakterlerin olumlu duygu ve davranışları incelendiğinde, kitaplarda bu karakterlerin genellikle çalışkan, kibar, başarılı, vefalı, yardımsever, iyi kalpli, umutlu, vicdanlı, meraklı, pratik, dikkatli, gerçekçi, duyarlı, adil, fedakâr olduklarından bahsedilmiştir. İncelenen eserlerde bu karakterler ile ilgili olarak dikkat çeken bir başka husus da karakterlerin mesleklerini icra ederken sergiledikleri duygu ve davranışlardır. Söz gelimi eserlerde arkeologun çevreye duyarlı olduğu ve tabiatı sevdiği dile getirilmiş; motivasyon koçunun terapi yaptığı, muhabirin fotoğraf çektiği anlatılmış; rehberin ise insanlara yol gösterdiği pek çok kez ifade edilmiştir.

Tablo 22: Sanayi Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumlu Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslekler	Duygu ve Davranışlar
Boyacı	Fedakâr, neşeli, şakacı, cömert, kitap okuma, emek verme, hayal kurma, iltifat etme, sözünde durma, hediyeleşme, aile sevgisi
Kaportacı	Yetenekli, yaptığı işi sevme, doğru sözlü, emektar, kardeş sevgisi
Tamirci	İyi kalpli, fedakâr, alçakgönüllü, başarılı, yaratıcı, deneyimli, yetenekli, cömert, titiz, çalışkan, iyimser, yardımsever, mutlu, eli açık, arabulucu, tasasız, tasarruf eden, tamir etme, hayvan sevgisi, hayal kurma, eğitime önem verme
Hurdacı	Çalışkan, azimli, yaratıcı, mücadeleci, umutlu, yardımsever, anlayışlı, şakacı, nasihat verme, hayal kurma, okuma sevgisi, çocuk sevgisi
Marangoz	İyi kalpli, paylaşım yapma

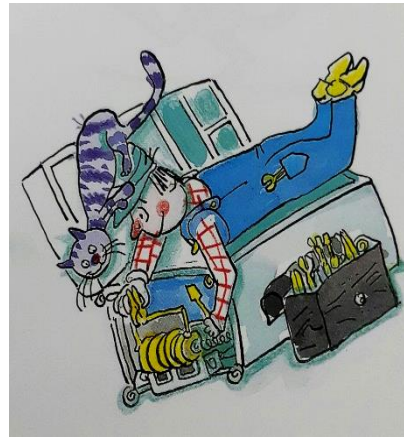
Tablo 22’de sanayi alanındaki meslekleri yapan karakterlerin duygu ve davranışları gösterilmiştir. Buna göre eserlerde daha çok tamircilerin duygu ve davranış durumlarının yansıtıldığı görülür. Özellikle Güneşi Bile Tamir Eden Adam adlı eserdeki tamirci hakkında birçok veri elde edilmiştir. Söz konusu eserde tamirci

Kadir Bey'in genellikle tamirat işlerini yaptığı ve oldukça yetenekli bir usta olduğu anlatılmıştır. Örneğin *“Onun tamir edemeyeceği hiçbir şey yoktur (GBTEA, 12).”*, *“O yetenekli parmakların olmasa, hiçbir şey tıklar tıklar çalışmaz (GBTEA, 13).”* ve *“Bıraksalar, denizi, bulutları, hatta tepemizde ışıl ışıl yanan güneşi bile tamir edecek (GBTEA, 13).”* ifadelerinden onun işini ustalıkla yaptığını ve oldukça becerikli olduğunu anlamak mümkündür. Ayrıca eserde Kadir Bey'in alçak gönüllü tavırlar sergilediği (GBTEA, 13), dargın insanları barıştırdığı (GBTEA, 15), elinden gelen her iyiliği yaptığı, cömert bir insan olduğu (GBTEA, 21-32), tasarruf etmeyi bir hayli önemseydiği ve atıl durumdaki birçok eşyayı geri dönüşüm odaklı değerlendirdiği (GBTEA, 24-25) anlatılmıştır. Örneğin *“Vatandaş tam eski mobilyasını sobaya atacak, Kadir Bey çıkıp, “Aman o sandalyeyi atmayın. Henüz yüz yirmi beş yaşında. İki yüz yıl daha rahat rahat kullanılır (GBTEA, 25).”*, *“Musluk contalarını, çöpe atılmış otomobil lastiklerinden kendi elceğiyle yapıyor. Yapıştırıcıyı, küvetlerin kırılmış aksamalarını ateşte eritip, erimiş balmumuyla karıştırarak kendisi üretiyor (GBTEA, 24-25).”* ve *“Çamlardan topladığı reçineleri eritip, içine ahşap tozu katarak imal ettiği yapıştırıcılarla sandalyenin kırık yerlerini yapıştırıyor; çöplükten topladığı küçük kara çivilerle bacaklarını sağlamlaştırıyor (GBTEA, 25).”* ifadelerinden tamircinin tasarruf etmeye önem verdiğini anlamak mümkündür.

Resim 41-42: Tamircinin insanları barıştırdığını ve hayvan sevgisini gösteren kareler

GBTEA: 16

GBTEA: 67

Tamirci gibi boyacı ve hurdacı olan karakterler de olumlu nitelikteki duygu ve davranışları ile dikkat çekmektedir. Nitekim Öykü Öykü Gezen Kedi'de boyacının,

ailesini seven fedakâr bir baba olduğu (ÖÖGK, 75-81), oğlu ile birlikte kitap okuduğu (ÖÖGK, 72), eşine bir hayli kibar davrandığı ve ona iltifat ettiği (ÖÖGK, 75) anlatılır. Ailesine daha rahat bir yaşam sunmayı arzu eden boyacının bir hayli fedakâr ve cömert olduğu görülür (ÖÖGK, 75-81). Bu durumu boyacının “*Her şey çok güzel olacak. İşte kaparo! Yarın malzemeyi alacağım. On beş, bilemedin yirmi günde biter işimiz. Ondan sonra sana bulaşık makinesi alacağım* (ÖÖGK, 81).” şeklindeki cümleleri örnek olarak verilebilir. Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar isimli eserde ise hurdacılık yapan Murat isimli gencin okuma hevesinden, çocuklara olan sevgisinden ve erdemli davranışlarından bahsedilir (SKOA, 50-54-67-88). Ayrıca onun çalışkan, azimli, mücadeleci (SKOA, 50-87), yaratıcı ve yardımsever (SKOA, 64-69) olduğundan da birçok kez söz edilmiştir. Örneğin Murat’ın çevresine topladığı çocukların ufkunu genişletmeye çalıştığını “*Başka insanların maceralarını okuyup kendi maceramızı yaratacağız. Okuyup hayal kuracağız, kurduğumuz hayalin içinde kendimizi tanıyacağız* (SKOA, 64).” şeklinde ifade edilir. Söz konusu ifadelerden de anlaşılacağı gibi hurdacı Murat, okuma konusunda çocuklara rehberlik etmekte ve aynı zamanda onların kişisel gelişimlerine katkıda bulunmaktadır.

Yukarıda bahsedilen karakterler gibi ayrıntılı olmasa da marangoz ve kaportacının da bazı olumlu duygu ve davranış özellikleri mevcuttur. Örneğin marangoz paylaşımcı ve iyi kalpli bir insan olarak anlatılmış; kaportacının da yaptığı işi sevdiğinden, doğru sözlü olduğundan ve kardeşlerine bir hayli değer verdiğinden bahsedilmiştir.

Boyacı, tamirci, hurdacı, marangoz gibi sanayi alanı ile ilgili meslekleri yapan karakterlerin olumlu özelliklerine bakıldığında, bu karakterlerin genellikle cömert, çalışkan, yetenekli, yaratıcı, başarılı, alçakgönüllü ve iyimser oldukları ayrıca yaptıkları işi sevdikleri görülmüştür. Bunun yanı sıra bu karakterlerin çalışmayı, emek vermeyi ve alın teri dökmeyi önemsedikleri de pek çok dile getirilmiştir.

Tablo 23: Sağlık Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumlu Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslekler	Duygu ve Davranışlar
Doktor	Neşeli, şakacı, kendisiyle barışık, kendine güvenen, motive etme, dinleme

	becerisi, sevilme, koşu yapma
Hemşire	Sıcakkanlı, yardımsever, duygusal, alçakgönüllü, güler yüzlü, tatlı dilli, şefkatli, misafirperver, anlayışlı, saygılı, tecrübeli, fedakâr, müdahale etme, çare bulma, iyileştirme, iğne yapma, serum takma, güven verme, motive etme, tanınma, sevilme, çocuk sevgisi, karşı cinse sevgi duyma
Veteriner	Hoşgörülü, iyi kalpli

Tablo 23’te doktor, hemşire, veteriner gibi sağlık alanında çalışan karakterlerin olumlu duygu durumları ve davranış durumları gösterilmiştir. Bu alanda görev yapan karakterler incelendiğinde en çok hemşirelerin duygu ve davranışlarının ayrıntılı olarak yansıtıldığı görülür. Eserlerde hemşirelerle ilgili olarak dikkat çeken en önemli unsur hemşirelerin müşkül durumdaki insanlara yardım etmeleridir (K, 56-99-100; KNG, 50). Bu duruma örnek olarak “*Ama bir hastalık olduğunda, şu mahallede onu çağırmadan düzelen tek kişiyi bulamazdınız. İğneleri, tansiyon ve şeker ölçüm aleti, ağrıkesici haplarıyla o bir şifa perisiydi* (K, 50).”, “*Üç hemşire arkadaş birlikte yürütüyor işi. Yaşlılara yardım, tansiyon, iğne, aşı, serum...* (K, 99)” ve “*Aşı Hemşire’yse, cebinde unuttuğu bir deniz tutması hapını hemen Selim Amca’ya susuz musuz içiriverdi* (ABDY, 79).” ifadeleri örnek gösterilebilir. Hemşirelerin müdahale etme (ABDY, 79), iğne yapma (ABDY, 91; K, 98), serum takma (KNG, 50) gibi eylemlerinden de hastalara yardım ettiklerini ve onları iyileştirdiklerini anlamak mümkündür. Yardım etme gibi sıklıkla tekrar edilen bir diğer husus hemşirelerin iletişim kurduğu kişilere güven duygusu vermesidir (ABDY, 94; K, 100; ÖÖGK, 101). Bu duygunun baskın olmasında hemşirelerin olumlu duygu ve davranışlarının etkili olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim eserlerde hemşirelik görevini yapan karakterlerin güler yüzlü, tatlı dilli, sıcakkanlı, alçakgönüllü (K, 56), fedakâr (K, 100) ve saygılı (ÖÖGK, 101) olduklarından birçok kez bahsedilmiştir. Örneğin Konaktakiler adlı eserdeki Sebahat hemşiresinin güler yüzü ve tatlı diliyle insanları iyileştirdiği, onlara şefkat duygusu ile yaklaştığı ve yaptığı işle övünmediği anlatılmıştır (K, 56). Acayip Bir Deniz Yolculuğu’nda ise hemşiresinin aşı yapacağı öğrenciye “*Ben sizin yerinizde olsam, sınıfça bir kez daha aşı olmak isterdim. Böyle bir hikâyeyi başka ne zaman dinler insan?*” diyerek samimi bir şekilde iletişim kurduğu görülür (ABDY, 94).

İncelenen eserlerde doktorların da olumlu duygu ve davranışlarından söz edilmiştir. Özellikle Rüyanda Çözersin adlı eserdeki Psikiyatrist Taktık Bey’in

danışanını tüm dikkatini vererek dinlediği ve onu cesaretlendirmeye çalıştığı ifade edilmiştir. Söz konusu eserde psikiyatristin oldukça neşeli, şakacı ve kendisiyle barışık biri olduğundan da bahsedilmiştir. (RÇ, 50-55).

Hemşire ve doktorlar kadar ayrıntılı olmasa da veterinerlerin duygu ve davranışları hakkında birtakım bilgiler elde edilmiştir. Veterinerlerle ilgili olarak elde edilen bilgiler onların hoşgörülü ve iyi kalpli olmalarıyla ilgilidir (ÖÖGK, 12).

İncelenen eserlerde doktor, hemşire, veteriner gibi sağlık alanında görev yapan karakterlerin daha çok sıcakkanlı, hoşgörülü, iyi kalpli, alçakgönüllü, güler yüzlü, anlayışlı, saygılı, tecrübeli oldukları, kendine güvendikleri ve insanları motive ettikleri anlatılmıştır. Bu sayılanların yanı sıra hemşirelerin yaptıkları işi betimleyen bazı davranışlar da göze çarpmıştır. Örneğin eserlerde hemşirelerin genellikle müdahale etme, çare bulma, iyileştirme, iğne yapma, serum takma gibi mesleğini yaparken sergilediği davranışlardan sıklıkla bahsedilmiştir.

Tablo 24: Eğlence Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumlu Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslekler	Duygu ve Davranışlar
Cambaz	Gösteri yapma, cesaretli, dikkatli, özgür, hazırcevap, yetenekli, yaratıcı, ilgi çekici, çalışkan, cömert, gözü tok, doğal, sabırlı, güler yüzlü, yardımsever, doğaya yönelme, gözlem yapma, ayrıntılara önem verme, haber iletme, dikkat çekme, öğüt verme, flüt çalma, film seyretme, örgü örme, çizim yapma, kukla yapma, satranç oynama, çocuklara oyun öğretme, mutluluk, özlem
Hayvan eğitmeni	Cesaretli, ilgi çekici, talimat verme
Palyaço	Gülümseme, çingirak çalma
Çalgıcı	Öğretici, başarılı
Kuklacı	-
Animatör	Kılık değiştirme, ilgi çekici, tanıtım yapma, broşür dağıtma

Eğlence alanındaki meslekleri yapan karakterlerin duygu ve davranışları Tablo 24'te ifade edilmiştir. Bu alanda sınıflandırılan meslekler incelendiğinde, cambazlık mesleğini yapan karakterlerin duygu ve davranışlarının daha ayrıntılı olduğu görülür.

Kitaplarda cambazların genellikle cesaretli, dikkatli (GSA, 46), yetenekli, sabırlı ve güler yüzlü (GBV, 46-61) oldukları anlatılmıştır. Bilhassa Gökte Biri Var isimli eserdeki tel cambazının duygu ve davranışlarını içeren birçok veri elde edilmiştir. Örneğin tel cambazının özgürlük duygusuna sahip olduğu (GBV, 18),

tavır ve eylemleri ile oldukça dikkat çektiği (GBV, 65), çevresindekilere her fırsatta yardım ettiği (GBV, 64-82) ve doğaya yöneldiği görülür (GBV, 58). Tel cambazının “Şimdi ise özgür bir adamım ben (GBV, 18).”, “Teldeki adam nirengi noktası olmuştu. Mahalledeki bütün buluşmalar, otobüs durağından telin altına kaymıştı. Okula giden çocuklar, pazara giden kadınlar, kahveye giden emekliler, seyyar satıcılar burada toplaşıyordu (GBV, 65).”, “...her fırsatta mahallenin bir sorunun çözmeye can atıyordu (GBV, 64).”, “Şu birkaç gündür gökle, güneşle, ayla, yıldızla dostum (GBV, 58).” gibi ifadeleri bu durumu destekler niteliktedir. Bu sayılanlara ek olarak cambazın severek yaptığı işlerden ve yöneldiği sanatsal aktivitelerden de bahsetmek gerekir. Flüt çalma (GBV, 56), örgü örme (GBV, 65), kukla yapma (GBV, 66), tiyatro oyunu sahneleme (GBV, 67), film seyretme (GBV, 80), resim yapma (GBV, 83) ve satranç oynama (GBV, 87) bu etkinliklerden bazılarıdır. Eserde cambazın bu etkinlikleri genellikle çocuklarla birlikte yaptığı, çocuklara sanat konusunda farkındalık kazandırdığı ve bir işi severek yapmanın inceliklerini anlattığı ifade edilmiştir.

Cambazlar gibi ayrıntılı olmasa da hayvan eğitmeni, palyaço, çalgıcı gibi karakterlerin de olumlu nitelik taşıyan duygu ve davranışları vardır. Örneğin hayvan eğitmeninin cesareti ile dikkat çektiği (GSA, 88), palyaçonun gülümseyerek çingirak çaldığı (ÖÖGK, 110), çalgıcının bir hayli başarılı olduğu ve öğretmeyi sevdiği (GBV, 57), animatörün ise tanıtım yaparken broşür dağıttığı (GSA, 22) anlatılmıştır.

Eğlence alanındaki karakterlerin olumlu duygu ve davranış durumlarına bakıldığında, bu karakterlerin diğerlerinden farklı olarak daha dinamik ve daha renkli oldukları görülmüştür. İncelenen eserlerde bu karakterlerin gösteri yapma, çingirak çalma, kukla yapma, satranç oynama, çizim yapma, kılık değiştirme gibi çeşitli faaliyetlerde yer aldıkları anlatılmıştır. Bu karakterlerle ilgili olarak dikkat çeken bir başka husus da onların oldukça mutlu, cesaretli, ilgi çekici ve dikkatli olmalarıdır.

Tablo 25: Fen Bilimleri ve Teknik Bilimler Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumlu Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslekler	Duygu ve Davranışlar
Mimar	Çizim yapma, sözünde durma, gönül alma, hediyeleşme, mahcup olma, dertleşme, nasihat verme, bayramlaşma, ikramda bulunma, karşı cinse sevgi duyma, evlat sevgisi, hayvan sevgisi, mutlu olma, şefkat ve merhamet duygusu

Tablo 25’te fen bilimleri ve teknik bilimler alanında yer alan meslekleri yapan karakterlerin olumlu duygu ve davranışlarına yer verilmiştir. Bu alanda yer alan meslekler dikkate alındığında genellikle mimarların duygu ve davranışlarının yansıtıldığı görülmüştür. Örneğin Babam Nereye Gitti isimli eserdeki mimarın bayramlaşmaya (BNG, 169), ikramda bulunmaya (BNG, 176), hediyeleşmeye (BNG, 45) ve sözünde durmaya (BNG, 31) önem verdiği ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra mimarın mutlu (BNG, 165), şefkatli ve merhametli (BNG, 42) olduğundan, evladını sevdiğinden, karşı cinse sevgi duyduğundan (BNG, 63) ayrıca hayvanlara sevgi beslediğinden (BNG, 165) de söz edilmiştir. Yine aynı eserde mimarın çocuğu ile dertleştiği ve ona nasihat verdiği de görülür: *“Bu ülke hep hareketlidir, büyüdükçe sen de anlayacaksın. Bugünü yarınına benzemez. Onun için sağlam bir işin olsun da yarınından endişe duyma diye bakıyoruz. Onun için iyi okullarda okutuyoruz seni (BNG, 90).”* Söz konusu ifadelerden de anlaşılacağı üzere mimarın evladının geleceğini düşündüğü, onu gelecekte yapacağı meslek konusunda bilgilendirdiği ve bunun için fedakârlıkta bulunduğu görülür.

Mimar ve mühendislerin olumlu duygu ve davranışlarına bakıldığında onların genellikle kişisel özellikleri ve sosyal ilişkileri ile ilgili duygu ve davranış durumlarının yansıtıldığı görülmüştür. Bu duygu ve davranışlardan bazıları gönül alma, hediyeleşme, mahcup olma, merak etme, bayramlaşma, ikramda bulunma, karşı cinse sevgi duyma, hayvanları sevmeye olarak belirlenmiştir. Mesleki açıdan bakıldığında ise eserlerde fen bilimleri ve teknik bilimler alanında çalışan karakterlerin yaptıkları işlere ilişkin çok az bilgi sunulmuştur. Örneğin mimarların sadece çizim yaptıkları dile getirilmiştir.

Tablo 26: Diğer Meslek Alanlarında Çalışan Karakterlerin Olumlu Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslekler	Duygu ve Davranışlar
Postacı	Teslimat yapma, aceleci, temkinli, mahcup olma, kurallara uyma, işini eksiksiz yapma
Berber	Doğaya yönelme, saç kesme
Çırak	Şaka yapma
İşçi	Güler yüzlü, saygılı, duygusal, duyarlı, hayal kurma, rehberlik etme, işini severek yapma, emek verme, evlat sevgisi

Çöp Toplayıcı	Fırsatçı
Kâhya	Güler yüzlü, becerikli, yaratıcı, ara bulma, sakin, ılımlı, temkinli, moral verme, sır saklama, çocuk sevgisi, sorumluluk duygusu
Temizlikçi	İyimser, fedakâr, çalışkan, hayal kurma, emek verme, şükretme, takdir etme, yemek pişirme, ailesine değer verme, büyükleri ziyaret etme, evlat sevgisi, sorumluluk duygusu
Kapıcı	Yardımsaver, sakin
Hizmetli	Yardımsaver
Ev Hanımı	Güler yüzlü, iyi kalpli, sessiz, şefkatli, misafirperver, duygusal, yaratıcı, titiz, tutumlu, fedakâr, eşine destek olma, komşuluk, ikramda bulunma, sofrta hazırlama, yardımlaşma, paylaşma, gönül alma, cesaret verme, doğaya yönelme, masal anlatma, şarkı söyleme, dikiş dikme, örgü örme, oya yapma, çiçek yetiştirme, temizlik yapma, hizmet etme, evlat sevgisi, hayvan sevgisi

Tablo 26’da postacı, berber, çırak, ev hanımı, işçi, çöp toplayıcı gibi karakterlerin olumlu nitelikteki duygu ve davranışları sıralanmıştır. Verilen bilgilere göre eserlerde daha çok ev hanımlarının duygu ve davranışlarının ifade edildiği görülür. Örneğin ev hanımlarının güler yüzlü, iyi kalpli, şefkatli (USÇ, 21; GSA, 35), misafirperver (USÇ, 45; STB, 79), fedakâr (TO, 70; ÖÖGK, 108), yaratıcı (GSA, 62), tutumlu (ÖÖGK, 82) ve titiz (USÇ, 117) kimseler oldukları sıklıkla tekrar edilmiştir. Bu bilgilerin yanı sıra ev hanımlarının eşlerine destek oldukları (ÖÖGK, 108), çocuklara fazlasıyla değer verdikleri (ÖÖGK, 71; USÇ, 36), komşuluk ilişkilerini, yardımlaşmayı ve paylaşmayı önemsedikleri (USÇ, 110; STB, 84; GBV, 60) birçok kez dile getirilmiştir. Örneğin Umut Sokağı Çocukları isimli eserdeki ev hanımının çocuğuna “*Geldin mi gözümün nuru! Geç kaldın merak ettim seni* (USÇ, 36).” diye iltifat ettiği görülür. Yine aynı eserde başka bir ev hanımının komşuluk ilişkilerine verdiği önem şöyle izah edilmiştir: “*Muazzez Hanım’ın tenceresine de mantı koyayım. Sağ olsun, geçen gün gönderdiği dolmalar çok makbule geçti* (USÇ, 117).” Söz konusu ifadelerden de anlaşılacağı üzere ev hanımları paylaşmayı ve ikram etmeyi bir hayli önemsemektedirler.

Ev hanımları ile ilgili olarak dikkat çeken bir diğer husus da onların bazı iş ve uğraşlarının olmasıdır. Tablo 26’da da ifade edildiği gibi ev hanımlarının sofrta hazırlama (USÇ, 116; STB, 84), dikiş dikme, örgü örme, oya yapma, çiçek yetiştirme (GSA, 39-109), temizlik yapma gibi iş ve uğraşları yaptıkları görülür. Örneğin Sokakta Tek Başına adlı eserdeki Hatice Nine’nin Zeynep isimli çocuğa “*Senin karnın acıktı anlaşılın. Kalkıp sofrayı kurayım* (STB, 84).” diyerek yemek

hazırladığından bahsedilir. Gülen Sakız Ağacı'nda ise babaannenin Sarman isimli kediye oyalı bir minder yaptığı ayrıca bir de tasma ördüğü anlatılır (GSA, 40). Yine aynı eserde Mefaret isimli kadının çiçekleriyle konuştuğu, onları yetiştirmekten büyük bir keyif aldığı ifade edilir. Bunu Mefaret Hanım'ın "*Aman aman, benim güzel açelyalarım kıpkırmızı açmış! Ama hadi ortancalar! Siz de açiverin de görsünler. Ha, ne dediniz bakim? Hmm, peki peki ne zaman isterseniz o zaman açın benim güzel, mis kokulu çiçeklerim*" (GSA, 107)." şeklindeki cümlelerinden anlamak mümkündür.

Ev hanımlarından başka postacı, berber, çırak, işçi, çöp toplayıcı, temizlikçi gibi karakterlerin de olumlu nitelikteki duygu ve davranışları mevcuttur. Örneğin postacının kurallara uyduğu (ÜKO, 38); berberin doğaya yöneldiği (GSA, 84); işçinin mesleğini severek yaptığı ve yoğun bir çaba sarf ettiği (DD, 43-44); çırağın şaka yapmaktan hoşlandığı (DT, 7); temizlikçinin ise oldukça çalışkan ve fedakâr (YÇÖ, 58; STB, 12-19) olduğu ifade edilmiştir.

Bu alandaki karakterlerin olumlu duygu ve davranışlarına ilişkin bulgular daha çok onların iyimser, güler yüzlü, duygusal, becerikli, temkinli, yardımsever olmalarıyla ilgilidir. İncelenen eserlerde postacı, berber, işçi gibi karakterlerin genellikle yaptıkları işle alakalı davranış sergiledikleri görülmüştür. Söz gelişi postacı teslimat yapar, berber saç keser, işçi ise işini severek yapar. Ev hanımı, hizmetli, temizlikçi gibi diğer karakterlerin duygu ve davranış durumları incelendiğinde ise onların oldukça fedakâr oldukları, insanlara hizmet ettikleri, el emeğine dayalı uğraşlar yaptıkları ve daha çok hisleri ile hareket ettikleri tespit edilmiştir. Örneğin incelenen eserlerde bu karakterlerin genellikle yemek pişirme, sofraya kurma, dikiş dikme, örgü örme, temizlik yapma gibi eylemlerinden bahsedilmiştir.

4.2.3.2. Olumsuz Duygu Durumları ve Davranış Biçimleri

Bu başlık altında meslek sahibi olan karakterlerin olumsuz nitelikteki duygu ve davranışları açıklanmıştır. Bu duygu ve davranışlar her bir başlık altında yer alan tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 27: Ticaret Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumsuz Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslekler	Duygu ve Davranışlar
İş adamı	-
Muhasebeci	Sinirli, bencil, suçlama, hakaret etme, kavga etme
Bakkal	Çıkarıcı, inatçı, uyuşuk, alıngan, fesat, takıntılı, pımpirikli, ayrımcılık yapma, hakaret etme, suçlama, sevimsiz, yeniliklere karşı çıkma, kazık atma
Sahaf	Eğitimini yarıda bırakma
Kitapçı	-
Lokantacı	Öfkeli, tehdit etme, azarlama, hayvanları sevmeme
Köfteci	-
Çiğerci	İnatçı, kıskanç, sinirli, alıngan, küsme, kendini övme
Kahveci	Bıkkın, umursamaz, yorgun, sevilmememe
Kasap	-
Çaycı	Batıl inançlı, pımpirikli, dedikoducu, sinirli, çocuğunun eğitim hakkını kısıtlama, ayrımcılık yapma, hayal kırıklığı yaşama
Antikacı	-
Nalbur	Şikâyet etme, geçim kaygısı yaşama
Yorgancı	-
Emlakçı	Önyargılı, dedikoduya inanma
Mobilyacı	Şikâyet etme, geçim kaygısı yaşama
Satıcı	Kurnaz
Eskici	-
Simitçi	Meraklı, mızmız, kulak misafiri olma, her işe karışma
Çiçekçi	Fal bakma
Yoğurtçu	-
Pazarıcı	Çevresine rahatsızlık verme
Tezgâhtar	Kurnaz, ayrımcılık yapma
Balıkçı	Sarhoş, sinirli, azarlama, tartışma
Garson	-
Kantinci	-

Tablo 27’de ticaret alanında yer alan meslekleri yapan karakterlerin yapıcı ve yararlı olmayan duygu ve davranışlarına yer verilmiştir. Bu bilgilere göre eserlerde en çok bakkal ve çaycıların duygu ve davranışlarının olumsuz nitelik taşıdığı görülür.

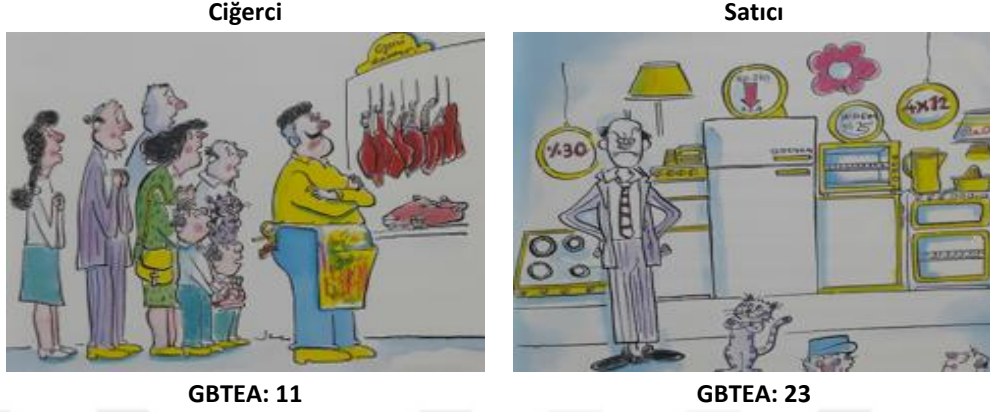
Bakkal olan karakterler incelendiğinde, onların sevimsiz (K, 114), çıkarıcı (TO, 12), inatçı, uyuşuk (KO, 89), takıntılı, alıngan (KO, 90), pımpirikli (KO, 92), ve fesat (K,110) oldukları görülmüştür. Bu bilgilere ek olarak bakkalların bazen ayrımcılık yaptıklarından (K,110), bazen müşterileri aldattıklarından (TO, 12), bazen de onlara hakaret ettiklerinden (K, 110-115) bahsedilmiştir. Örneğin Keleş Osman adlı eserdeki bakkalın pımpirikli ve takıntılı olduğu “*Bakkal amca parayı alır. Bakkal amca parayı sayar. Bakkal amca parayı çekmeceye koyacakken bir daha sayar.*

Kapar çekmeceyi bakkal amca. Sonra da sen kapıdan çıkacakken seslenir: “Parayı vermiştin değil mi? (KO, 92).” şeklinde izah edilir. Bu ifadelerden bakkalın para konusunda bir hayli ısrarcı olduğu ve bu durum sebebiyle de müşterilerini tedirgin ettiği anlaşılmaktadır. Yine Konaktakiler adlı eserdeki bakkalın da tasvip edilmeyen duygu ve davranışları ile sivrildiği görülür. Örneğin eserde bakkalın Suriyeli göçmen bir aileye nefret duygusu beslediği, onları hor gör gördüğü ve her fırsatta aşağıladığı ifade edilmiştir. Bu duruma açıklık getirmek adına bakkalın “...yabancı bir anne kız var, galiba Suriyeliler, yanlarında da tuhaf bir adam. Elimden gelse, onlara mal satmam. Uğursuzlar (K, 110).”, “Aman onların hangisi uğurlu ki Allah aşkına! Gelmişler buraya, insanları işlerinden ediyorlar. Kiralar pahalılaşıyor onlar yüzünden (K, 110).” gibi ifadeleri örnek olarak verilebilir.

Bakkallar gibi çaycılarının da bazı duygu ve davranışlarının olumsuz nitelik taşıdığı görülmüştür. Özellikle Öykü Öykü Gezen Kedi isimli eserdeki çaycının bir takım olumsuz ve aykırı davranışları mevcuttur. Bu davranışlara bakıldığında, çaycının batıl inançlarla hareket ettiği (ÖÖGK, 129), gereksiz yere titizlik gösterdiği (ÖÖGK, 131), laf taşıdığı (ÖÖGK, 132-143) ve evlatları arasında ayrımcılık yaptığı (ÖÖGK, 131) görülmüştür. Ayrıca eserde çaycının keyifsiz olduğu zamanlarda insanları terslediğinden (ÖÖGK, 142) ve işini öfkeyle yaptığından (ÖÖGK, 143) da söz edilmiştir.

Yukarıda sayılan karakterler gibi olmasa da sahaf, ciğerci, nalbur, çiçekçi, simitçi, pazarcı, balıkçı gibi karakterlerin de olumsuz sayılabilecek bazı özellikleri vardır. Örneğin eserlerde sahafın eğitimini yarıda bırakıp çalışmaya başladığı (ÖÖGK, 56), ciğercinin oldukça inatçı (GBTEA, 9-20), kıskanç (GBTEA, 10) ve alıngan (GBTEA, 12-18) olduğu, çiçekçinin fal baktığı (GBV, 58), pazarcının sesinin çevresindekileri rahatsız ettiği (BDÖMO, 62) ve balıkçının alkol aldığı (TO, 54), kavga ettiği (ÖÖGK, 83) anlatılmıştır. Verilen örneklerden anlaşılacağı üzere inatçılık, kıskançlık gibi davranışların; fal bakma, alkol alma, kavga etme gibi eylemlerin olumsuz nitelik taşıdığı aşikârdır.

Resim 43-44: Ciğercinin alınganlığını, satıcının ise öfkeli olduğunu gösteren kareler

Ticaret alanındaki karakterin olumsuz özellikleri incelendiğinde, onların ekseriyetle sinirli, inatçı, alıngan, takıntılı, kıskanç, umursamaz, dedikoducu, önyargılı, kurnaz ve çıkarıcı oldukları görülmüştür. Bu sayılanların yanı sıra kitaplarda bu karakterlerin hakaret etme, kavga etme, ayrımcılık yapma, kazık atma, tehdit etme, kulak misafiri olma, çevresini rahatsız etme, fal bakma ve alkol kullanma gibi pek çok olumsuz davranışlarından söz edilmiştir.

Tablo 28: Eğitim Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumsuz Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslekler	Duygu ve Davranışlar
Bilim insanı	Otoriter, tehdit eden, şiddet yanlısı, tuzak kurma, kötülük yapma, hırslı, uyanık, başarısız, düzenbaz, öfkeli
Öğretmen	Öfkeli, takıntılı, alıngan, disiplinli, acımasız, ilgisiz, anlayışsız, bıkkın, önyargılı, küçümseme, tehdit etme, hakaret etme, öğrencilerine değer vermeme, ayrımcılık yapma, ceza verme, haksızlık yapma, korkutma, yargılama, hayal kırıklığı yaşatma, suçlama, mahcup etme, kendini üstün görme, azarlama, şiddet uygulama, alay etme, mahremiyete saygı duymama, sevilme, sinirli
Kütüphaneci	-

Tablo 28’de bilim insanı, öğretmen ve kütüphaneci olan karakterlerin yapıcı ve yararlı olmayan davranışları ile olumsuz duyguları gösterilmiştir. Bu duygu ve davranışların genellikle öğretmen karakterlerle verildiğini söylemek mümkündür.

Öğretmenlerle verilen olumsuz davranışlara bakıldığında, öğretmenlerin katı kurallar koyarak düzeni sağlamaya çalıştıkları (YÇÖ, 23-24), sıkı bir disiplin uyguladıkları (SKO, 34-35), acımasız tavırları ile dikkat çektikleri (YÇÖ, 30; BNG, 15), öğrencileri küçümsedikleri (SKOA, 32-50; BNG, 12), tehdit ettikleri (KO, 104) hatta zaman zaman onlara hakaret ettikleri (SKOA, 18-26-76; BNG, 15-116-121) ve

şiddet uyguladıkları (YÇÖ, 31) görülmüştür. Örneğin Keleş Osman isimli eserdeki Sosyal Bilgiler Öğretmeni Esat Bey bu tip davranışlar sergilemektedir. Sözü edilen eserde Esat Bey'in sözlü yaparken “*Elimden kurtulacaktınız ha? Görürsünüz* (KO, 102).” ve “*Hele bir bilme... Yine ‘Hazır değilim’ de, de hele...*(KO, 104).” şeklinde cümleler kurduğu görülür. Bu ifadeler Esat Bey'in öğrencilere karşı tehditkâr bir tavır sergilediğini, öğrenciler üzerinde baskı kurduğunu ve onları korkuttuğunu göstermektedir.

Yapıcı ve yararlı olmayan davranışları ile dikkat çeken bir diğer öğretmen Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar adlı eserde geçer. Bu öğretmenin de yine öğrencilerin onurunu kırdığı (SKOA, 18-26-76), bireysel farklılıkları önemsemediği (SKOA, 21-23), öğrenciler arasında ayrımcılık yaptığı (SKOA, 22-26-32) ve onlara ceza verdiği (SKOA, 24) dile getirilmiştir. Sözü edilen bu davranışları sergileyen öğretmenle ilgili öğrencinin söylediği şu sözler dikkat çeker: “*Sinirli bir başkomutan gibi, askerlerinin cephedeki durumlarını hiç beğenmeyen bir general gibi konuşuyordu* (SKOA, 34).” Bu benzetmeden de anlaşılacağı üzere öğrencinin korkuya kapıldığı ve kendini ifade etmekte zorluk yaşadığı söylenilebilir. Öğretmenin tavrından dolayı cesareti kırılan öğrencinin başarılı olması ve aidiyet duygusu hissetmesi mümkün değildir. Bu durumu öğrencinin şu ifadelerinden anlamak mümkündür: “*Sınıfta bazen sınav yapıyor öğretmen, yaprak test denilen kâğıtları koyuyor önümüze. ‘Bakalım en yüksek notu kim alacak?’ diyor. Bunu derken bizim tarafa hiç bakmıyor* (SKOA, 22)”, “*Bazı çocukları övüyor, ‘Sen ilerde TEOG birincisi olursun,’ diyor. BİLSEM diye bir yere girmek için yapılacak sınavdan söz ediyor.* (SKOA, 22-3).”, “*Öğretmen kendisi gibi şifreli konuşan çocuklarla daha çok ilgileniyor.* (SKOA, 23).”, “*Her zaman çevresinde sınıfın en çalışkanları oluyor, onlarla konuşuyor, onlarla şakalaşıyor* (SKOA, 25).” ve “*Ayrımcılığın öfke doğuracağını bilmiyor olmalıydı öğretmen* (SKOA, 32).” Söz konusu ifadeler öğretmenin adil bir eğitimci olmadığını ve bireysel farklılıkları önemsemediğini göstermektedir. Sadece çalışkan ve maddi durumu iyi olan öğrencilerle diyalog kuran öğretmen diğer öğrencilere yeterince kıymet vermemekte, hatta onlara hakaret etmektedir. Öğretmenin “*Nerde ahmak var, benim sınıfıma doldurmuşsunuz* (SKOA, 18).” ve “*Orası sınıfmış, ahır*

değilmiş. Biz zaten düz yolda yürüyemezmişiz. Bizden ne köy olurmuş, ne kasaba (SKOA, 26).” gibi sözleri bu durumu destekler niteliktedir.

Öğretmenlerle verilen olumsuz duygular incelendiğinde ise, onların kolayca sinirlenen (KO, 102-103; SKOA, 96), bıkkınlık duygusu yaşayan (BDÖMO, 26), seilmeyen (SKOA, 18-32) ve öğrencilerde korku duygusu oluşturan (SKOA, 26-38; DT; 49; YÇÖ, 23-27) kimseler olduğu görülür. Örneğin Yumurtadan Çıkan Öğretmen adlı eserdeki beden eğitimi öğretmeni Sadık Bey’in asabi olduğunu “Kızdı mıydı çiğner geçer (YÇÖ, 24).” sözünden anlamak mümkündür. Öğrencileri bir hayli korkutan öğretmenle ilgili olarak öğrenciler arasında şu konuşmalar geçer:

“...sınıf kapısının yanındaki duvara dayanmış, korkulu gözlerle birbirimize bakıyorduk. Az sonra Sadık Bey bize ne yapacak bilmiyorduk. İlyas bir ara;

“Kaçalım mı?” dedi.

“Hayır.”

“Ya bizi döverse? (YÇÖ, 27).”

Konuşmalarda öğrencilerin öğretmen ortamda olmadığına bile ondan korktukları ve kendilerince çare aradıkları görülür. Bu ifadelerden yola çıkarak öğretmenin çocukları ürküttüğü ve okuldan soğuttuğu sonucuna varılabilir.

Resim 45: Öğrencisini azarlayan bir öğretmeni gösteren kare

SKOA: 27

Öğretmenler gibi ayrıntılı olarak yansıtılmasa da bilim insanlarının da bir takım aykırı davranışlar sergiledikleri ve olumsuz duygulara kapıldıkları görülmüştür. Örneğin Üç Kişilik Ordu adlı eserdeki Profesör Fahri Devküçük'ün aşırı derecede otoriter olduğu (ÜKO, 44-47), insanları tehdit ettiği (ÜKO, 44), problemleri şiddete başvurarak çözdüğü (ÜKO, 107) ayrıca bir hayli hırslı (ÜKO, 73) ve sinirli (ÜKO, 107) olduğu anlatılır. Bu tip davranışlar sergileyen Profesör'ün dürüst bir insan olmadığı söylenilebilir. Nitekim eserde geçen “*Profesör unvanını da kirli işler çevirerek aldı zaten. Arkasında bir takım karanlık adamlar var. Bir tür bilim mafyası diyebiliriz* (ÜKO, 79).” gibi ifadeler bu durumu kanıtlamaktadır. Bu sayılanların yanı sıra Profesör'ün yetenekli ve başarılı bilim insanlarını kendi çıkarları için birçok kez tehdit ettiği de görülür. Bu durumu Profesör'ün “*Yoksa bana yalan söylediğinizi ve beni oyaladığınızı düşüneceğim ve bunun sonuçları sizin için iyi olmayacak. Pardon yanlış söyledim, düzeltiyorum: Bunun sonuçları sizin için ölümcül olacak!* (ÜKO, 44).” gibi sözlerinden anlamak mümkündür.

Eğitim alanındaki mesleklerde çalışan öğretmenlerin ve bilim insanlarının olumsuz duygu ve davranış durumları incelendiğinde, onların genellikle otoriter, hırslı, öfkeli, acımasız, takıntılı, anlayışsız, ilgisiz ve önyargılı oldukları göze çarpmaktadır. Bu sayılanlara ilaveten bu karakterlerin ayrımcılık yapma, ceza verme, haksızlık yapma, suçlama, alay etme, tehdit etme, şiddet gösterme, mahremiyete saygı duymama gibi olumsuz davranışlar sergiledikleri de görülmüştür.

Tablo 29: Yönetim-İdare Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumsuz Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslekler	Duygu ve Davranışlar
Belediye Başkanı	-
Kaymakam	-
Muhtar	Umutsuz
Müdür	Kuralcı, disiplinli, takıntılı, vicdansız, sinirli, bencil, acımasız, anlayışsız, güç beğenir, işgüzar, pimpirikli, asık suratlı, umutsuz, tehdit etme, yaptığı işten sıkılma, haksızlık yapma, konuşma hataları yapma, bağırarak konuşma, kendini övme
Müdür Yardımcısı	Hırslı, görgüsüz, kaba, cimri, aksi, inatçı, sinirli, insanları hor görme, ayrımcılık isteme, yoğunluk, nispet yapma, tehdit etme, disiplin etme, rekabet etme, muhalefet etme, gösteriş yapma, ayrımcılık yapma, hakaret etme, korkutma, azarlama, sevilmememe
Şef	-
Memur	-

İncelenen eserlerde yönetim-idare alanındaki meslekleri yapan karakterlerin olumsuz duygular yansıttıkları ve yine aynı şekilde tasvip edilmeyen bazı davranışlar sergiledikleri de görülmüştür. Bu duygu ve davranışlara dair bulgular Tablo 29’da açıklanmıştır. Verilen bilgilere göre müdür ve müdür yardımcısı olan karakterlerin olumsuz duygu ve davranışlarının daha belirgin olduğunu söylemek mümkündür.

Müdürler ile verilen davranışlara bakıldığında, onların gereksiz yere titizlik gösterdikleri, kurallara uymayı ve düzenli olmayı takıntılı bir hale getirdikleri (GSA, 25), kendilerini göstermek için işe karıştıkları (ABDY, 26), öğrencileri asık suratla karşıladıkları (SKOA, 96), tehdit ettikleri (BDÖMO, 72; ABDY, 30) ve onlara haksızlık yaptıkları (BDÖMO, 60) görülür. Ayrıca müdürlerin vicdansız (YÇÖ, 46), sinirli (BDÖMO, 68-74), bencil (BDÖMO, 62-72), güçbeğenir (DD, 101) ve kendilerini öven (ABÇD, 7) kimseler oldukları birçok kez yinelenmiştir. Örneğin Gülen Sakız Ağacı isimli eserdeki okul müdürüyle ilgili olarak öğrencinin söylediği şu sözler dikkat çeker: “*Öyle işgüzar, öylesine kuralcı, öylesine düzen takıntısı olan birisiydi ki illallah dedirtmişti hepimize* (GSA, 25).” Bu ifadeden müdürün kuralları titizlikle uyguladığını ve bu konuda oldukça hassas bir tavır sergilediğini anlamak mümkündür. Nitekim müdürün “*Oğlum kravatınızı düzgün bağlayın, seninki sağa kaymış. Ceketini ilikle bakayım! Sen saçını taramadan mı geldin okula! Kızım örseydin ya şu saçını, ne bu böyle çadır gibi! Şuşt, çıt yok çocuklar! Okul dediğiniz disiplin yuvasıdır. Gürültü yok. Yavaş yavaş konuşun aranızda. Hadi bakiim çocuğum* (GSA, 25).” gibi sözleri bu durumu kanıtlar niteliktedir. Acayip Bir Deniz Yolcuğu’nda ise müdürün işgüzarlığı “*İşin aslı müdürün görev aşkıyla abarttığı bu aşu olayı yüzünden o kadar çok çocuk gereksiz yere o kadar çok ağlamış, nedensiz yere o kadar çok gözyaşı dökmüştü ki* (ABDY, 26).” şeklindeki cümlelerle izah edilir. Yine Böyle De Ödev Mi Olur adlı eserdeki öğrenci okul müdürünün duygu ve davranışlarını şu şekilde açıklar: “*Müdür kıpkırmızı olmuştu. Öfkeyle düzeltti: Ooğluuuu! Şışış! (BDÖMO, 67).*”, “*Müdürümüzün daha ilk günden bu kadar sinirli olması iyiye işaret değildi. Sesi öfkeyle titriyordu (BDÖMO, 68).*”, “*Sesini öfkeyle yükseltip sözünü düzeltmeye çalıştı (BDÖMO, 69).*” ve “*Yüzü kıpkırmızıydı. “Evladım!” dedi müdürümüz. “Ben size ne anlatıyordum size ha! (BDÖMO, 74).*”

Söz konusu ifadeler müdürün öfke duygusu ile hareket ettiğini, öğrencileri azarladığını ve incittiğini göstermektedir.

Resim 46-47: Müdürün sinirli olduğunu gösteren kareler

BDÖMO: 61

BDÖMO: 68

Olumsuz duygu ve davranışları ile yansıtılan diğer bir karakter de müdür yardımcısıdır. Eserlerde müdür yardımcılarının hırslı (ABÇD, 67-91), görgsüz (ABÇD, 7), kaba (DD, 11), cimri (DD, 12-15), aksi (DD, 13) ve sinirli (DD, 15-22; SKOA, 8-17) olduklarından bahsedilmiştir. Bununla birlikte müdür yardımcılarının öğrencilerle velilere hakaret ettiklerinden (SKOA, 9), onları küçümsediklerinden (SKOA, 8; ABÇD, 7) ayrıca öğretmenleri azarladıklarından da (DD, 15) söz edilmiştir. Örneğin Dolunay Dedektifleri adlı eserdeki müdür yardımcısı Sıla Hanım'ın oldukça disiplinli bir yönetici olduğu, katı kurallar koyduğu ve bunun sonucunda öğrencilerin tepkilerine maruz kaldığı anlatılır. Söz konusu eserde Sıla Hanım'ın bilim kampına katılmak isteyen öğrencilere *“Hayır olmaz! Başka işiniz yok mu sizin? Katılamayız bu yarışmaya! Dergilerle oyalanacağınıza derslerinize çalışın da sınıflarınızı geçin önce (DD, 11).”* dediği görülür. Öğrencilerin öğrenme hevesini kıran Sıla Hanım öğrencilere rehber olan öğretmeni de şöyle azarlar: *“Böyle şeyler sokmasak çocukların kafasına Veli Bey! Biliyorsunuz ki çocuklar bilim şenliği hazırlığına girerse ders programımız aksar, ayrıca okulumuzda tasarımlar için sergileme alanı da yok. Hem nereden para bulup bu çalışmaların materyallerini sağlayacaksınız ki? (DD, 15).”* Bu ifadelerden yola çıkarak müdür yardımcısının öğrencilerin bilişsel gelişimine katkı sağlamadığı, onları öğrenme etkinliklerinden soyutladığı ve meslektaşını hayal kırıklığına uğrattığı kanısına varılabilir.

Yukarıda anlatılan karakterler gibi olmasa da muhtar olan karakterlerin de bazı olumsuz duygularından bahsedilmiştir. Bu duygulardan bazıları umutsuzluğa kapılma ve çaresizlik hissidir (GSA, 104).

Yönetim-idare alanında genellikle müdür ve müdür yardımcılarının olumsuz duygu ve davranış durumları yansıtılmıştır. Bu karakterlerin olumsuz duygu ve davranışlarına bakıldığında, onların çoğunlukla sinirli, asık suratlı, bencil, anlayışsız, umutsuz, hırslı, kaba, aksi, kuralcı ve disiplinli oldukları görülmüştür. Bu sayılanların yanı sıra eserlerde bu karakterlerin haksızlık yaptıkları, kendilerini övdükleri, insanları tehdit ettikleri, ayrımcılık yaptıkları ve hakaret dolu söylemlerde buldukları görülmüştür.

Tablo 30: Adalet-Güvenlik Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumsuz Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslekler	Duygu ve Davranışlar
Avukat	İnatçı, asık suratlı, ürkütücü
Polis	Asık suratlı, korku duygusu oluşturma
Güvenlik Görevlisi	Ön yargılı, asık suratlı, azarlama
Bekçi	Korku duygusu oluşturma
Asker	Tartışma, şiddete başvurma
İtfaiyeci	-

Tablo 30’da adalet-güvenlikle ilgili meslekleri yapan karakterlerin olumsuz duygu ve davranışlarına yer verilmiştir. Eserlerde avukatın inatçı, asık suratlı ve ürkütücü olduğu (ÖÖGK, 130-131); polis ve bekçilerin ise korku duygusunu harekete geçirdikleri (KO, 66; STB, 128) anlatılmıştır. Bunların yanı sıra askerlerin birbirleriyle tartıştıkları ve gerektiğinde şiddete başvurdukları (RÇ, 77-166); güvenlik görevlisinin ise soğuk davranışları ile dikkat çektikleri, insanları azarladıkları ve ön yargılı kimseler oldukları (SKOA, 37-38; DD, 95-96) ifade edilmiştir.

Öykü Öykü Gezen Kedi adlı eserde bahsi geçen avukatın insanı tedirgin eden bir görünüme sahip olduğu ve bu sebeple çevresindekilerin ondan çekindiği anlatılır. “Dediğim dedik, çaldığım düdüğ birisiydi. Asık yüzle buyurur, buz gibi sesiyle teşekkür ederdi (ÖÖGK, 130).”, “Kadının buz mavisi gözleri adamın kanını

dondururdu (ÖÖGK, 131).” gibi ifadelerden anlaşılacağı üzere avukatın tavır ve davranışlarının olumsuz nitelik taşıdığı görülür.

Sokakta Tek Başına ve Keleş Osman isimli eserlerde ise polis ve bekçilerin çocuk karakterlerde korku duygusu oluşturdukları dile getirilmiştir. Bu durumu çocuklar “*Polis iyice sardı, bir kıştırırrsa yandık* (STB, 128).”, “*...yakalandık diye Hasan’la yüreğimiz ağızımıza geldi.*”, “*Gözlerimizi ondan hemen kaçırdık. Bekçi gelecekti ve yakamızdan tutuverecekti.*”, “*Ondan yana bakmaya korktuk yine de. Bekçi kalkıp gidene kadar sürdü yüreğimizin gümbürtüsü* (KO, 66).” şeklinde izah ederler.

Sınıfta Kalanlar Okul Açılar ve Dolunay Dedektifleri adlı eserlerde de güvenlik görevlilerin olumsuz duygu ve davranışlarıyla ilgili bazı bilgiler elde edilmiştir. Örneğin “*Güvenlikçiler bizi dilenci ya da hırsız sanıyordu galiba. Ne zaman yaklaşıp üzerimize gelip “Dolaşmayın buralarda!” diye azarlıyorlar. Oysa biz yalnızca otelin park yerindeki pırıl pırıl otomobillere bakma derdindeydik* (SKOA, 37-38).” ifadelerinden güvenlik görevlilerinin bir hayli önyargılı ve kaba oldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca güvenlik görevlilerinin “*...buz gibi bakışları olan güvenlik elemanı...* (DD, 95).” ve “*...mermer zeminin üzerinde heykel gibi duruyordu* (DD, 96).” şeklinde betimlendiklerinden bahsetmek gerekir. Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere tıpkı avukat, polis ve bekçiler gibi güvenlik görevlisi olan karakterlerin de pek fazla sevimli görünmedikleri ifade edilmiştir.

Adalet-güvenlikle ilgili meslekleri yapan karakterlerin olumsuz duygu ve davranışları dikkate alındığında avukat, polis ve güvenlik görevlisi olan karakterlerin genellikle inatçı, asık suratlı, ürkütücü ve ön yargılı oldukları; korku duygusu oluşturdukları ve şiddet göstermeye meyilli oldukları görülmüştür.

Tablo 31: Sanat Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumsuz Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslekler	Duygu ve Davranışlar
Ressam	Yalnız, umutsuz, karamsar, tükenmiş, inatçı, kendine hakaret etme, özgüvenini kaybetme
Sinemacı	Kaba, hakaret etme
Sinema sanatçısı	Patavatsız, mahcup etme, tehdit etme
Orkestra şefi	-

Sanat alanındaki meslekleri yapan karakterlerin olumsuz nitelikteki duygu ve davranışları Tablo 31’de gösterilmiştir. Bu alanda daha çok ressamların duygu ve davranışlarının olumsuz özellikte olduğu görülmektedir. Kitaplarda ressamların daha çok yalnız (ÖÖGK, 148-149), inatçı (ÖÖGK, 160), umutsuz ve tükenmiş (ÖÖGK, 150) kimseler oldukları dile getirilmiştir. Örneğin Öykü Öykü Gezen Kedi adlı eserde anlatılan Ressam Cevdet Bey’in tek başına yaşamını sürdürdüğü, bir hayli umutsuz, karamsar ve tükenmiş bir halde olduğu anlatılmıştır. Ressam Cevdet Bey’in *“Açıkçası umutsuzum, Ender’ciğim. Daha doğrusu tükendim evlat. Duygularını yetenekleriyle anlatabilene sanatçı denir. Ben anlatamadım. Elimdeki bütün tabloları al, feda olsun! Ama, benden yeni birini bekleme (ÖÖGK, 150).”* şeklindeki cümleleri onun özgüvenini ve yaşama sevincini kaybettiğini ortaya koyar. Bu ifadeler Cevdet Bey’in kendini başarısız, yeteneksiz ve çaresiz hissettiğini göstermektedir. Ressam Cevdet Bey’i bu duygulara iten sebep ise yalnızlık duygusudur. Nitekim ressam hakkında söylenen *“...tek kişilik odasında gün sayıyor olacaktı. Belki de ancak son nefesini verdiği anda çıkacaktı şu evden. Hatta televizyonda haber bile olabilirdi, kim bilir! (ÖÖGK, 148).”* gibi ifadeler bu durumu kanıtlamaktadır. Büyük bir yalnızlık duygusu yaşayan ressam başarısızlığından dolayı kendini ağır bir şekilde tenkit eder: *“Çocuklar ve gençler... Her biri, şu karanlık dünyayı aydınlatacak birer güneş! Sen kimsin peki? Onları büsbütün kapatacak gri bulutları umursamayan bir humbil mı; yoksa yel olup sızacakları, yayılacakları tünelleri açan bir aydın mı? “Kararını ver, koca bunak! (ÖÖGK, 162).”* ifadeleri bunun göstergesidir.

Tembeller Orkestrası’nda ise sinemacı ve sinema sanatçısının bazı duygu ve davranışlarının olumsuz olduğu tespit edilmiştir. Örneğin sinemacının *“Ulan ne sersem herifsin be! Gittin, çevredeki bütün gazeteleri topladın, insanlar nereden okuyup öğrenecek? (TO, 80-81).”* sözlerinden onun kaba bir insan olduğu ve iletişim kurduğu kişiyi incittiği sonucuna ulaşılabilir. Yine aynı eserde geçen sinema sanatçısının da bazı hasletlerinden kaynaklanan olumsuz davranışları mevcuttur. Örneğin sinema sanatçısının müzisyenlerden birine kendi üslubunca *“Hayin davulcu, sizinj ayak biraz kokaj (TO, 85).”* dediği görülür. Bu sözün üzerine davulcunun oldukça mahcup olduğu ve bulunduğu ortamı terk ettiği anlatılır. Müzisyenin

incindiğinin farkında olmayan sinema sanatçısı bu tavrında oldukça ısrarcıdır. Yine onun müzisyen hakkındaki “*Hayin davulcu, siz ortadan sahneden de kokutuyorsunuz* (TO, 85).” ve “*Bana teşekkür etmen lazım. O hain sevgiliniz sanırım, şu anda nezle de, durumun vahimliğinden habersiz! Nezlesi tedavi olduğu an seni terk edecektir* (TO, 85).” ifadelerinin aşırı incitici olduğu söylenebilir.

Özetle ressam, sinemacı, sinema sanatçısı gibi farklı sanat dallarındaki meslekleri yapan karakterlerin olumsuz özelliklerinin pek fazla yansıtılmadığı görülmüştür. Kitaplarda bu karakterin genellikle yalnız, umutsuz, karamsar, inatçı, patavatsız ve kaba olduklarından bahsedilmiştir.

Tablo 32: Konaklama-Seyahat Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumsuz Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslekler	Duygu ve Davranışlar
Otelci	Sinirli, açgözlü, hırslı, tehdit etme, azarlama, çocukları korkutma
Hostes	-
Kaptan	Somurtkan, asık suratlı, sağlığına dikkat etmeme
Denizci	Huysuz, hayata küsme
Pilot	-
Şoför	Huysuz, sinirli, geçimsiz, ilgisiz, aksi, agresif, sigara içme, kişisel bakım yapmama, kaba konuşma, azarlama
Makinist	-

Konaklama-seyahat alanındaki meslekleri yapan karakterlerin olumsuz nitelikteki duygu ve davranışları Tablo 32’de verilmiştir. Bu alanda daha çok otelci, kaptan, denizci ve şoförlerle ilgili veriler elde edilmiştir. Örneğin Umut Sokağı isimli eserde otelcinin sinirli (USÇ, 11-12-19-22-77), hırslı (USÇ, 12) ve açgözlü (USÇ, 14) olduğu, insanları tehdit ettiği (USÇ, 12-14) ve çocukları korkuttuğu (USÇ, 12-15,22-23,53) anlatılır. Örneğin otelci hakkında söylenen “*Göğsü hızlı hızlı inip kalkıyor, sanki gözlerinden ateş püskürüyor. Hırslı solukları, bizim durduğumuz yerden bile duyuluyor, kulaklarımızda patlıyor* (USÇ, 12).”, “*Bir süre daha Otelci Amca’nın kızgın sesi geliyor dışarıdan* (USÇ, 19).”, “*Eyvah! Kim bilir nasıl kızacak şimdi?*” (USÇ, 22).” gibi ifadeler onun sinirli ve hırslı biri olduğunu kanıtlar. Öfke duygusu ile hareket eden otelci çevresinde bulunan çocukları da bir hayli ürkütür. Bu durumu sokakta oyun oynayan bir çocuğun şu sözlerinden anlamak mümkündür: “*Otelci birden topu yere atıyor ve elinde bıçakla bize doğru ilerlemeye başlıyor. Eyvah! Toptan vazgeçti, bizi kesecek!* (USÇ, 12).”, “*Korkunç bir düşünce yıldırım*

gibi aklıma düşüyor. Acaba Otelci Amca, Hasan'a kızdığı için mi eline bıçak aldı. Belki sarışın abiyle içerde işini bitirdikten sonra yeniden dışarı çıkacak ve bıçağı Hasan'a saplayacak. Korkudan yine buz kesiyorum, sırtımdan aşağı soğuk terler boşalıyor (USÇ, 23)." Bütün bu ifadeler otelcinin şiddet uygulamaya meyilli bir insan olduğunu ve çocukların da bu tip davranışlardan oldukça etkilendiğini göstermektedir.

Acayip Bir Deniz Yolculuğu adlı eserde ise kaptan, denizci ve şoförle ilgili veriler elde edilmiştir. Bu karakterlerin olumsuz nitelikli duygu ve davranışlarına bakıldığında, kaptanın somurtkan bir insan olduğu (ABDY, 13) ayrıca sağlığına dikkat etmediği (ABDY, 49); denizcinin ise eşini kaybettikten sonra işini bıraktığı ve huysuz bir adam olarak şoförlük mesleğini icra ettiği ifade edilmiştir (ABDY, 17). Bu mesleği yaparken de yine onun bazı olumsuz davranışlar sergilediği anlatılmıştır. Çocukları azarlaması (ABDY, 9-39), çevresindekilerle iyi geçinmemesi (ABDY, 23), iğneleyici ve kırıcı sözler söylemesi (ABDY, 10) bu tip davranışlara örnektir.

Şoför olan diğer karakterler incelendiğinde ise onların da agresif tavırlar sergiledikleri (GBV, 20), sigara içtikleri, kişisel bakım yapmadıkları, kaba ve incitici konuştukları (KO, 41-42,44-48) görülmüştür. Örneğin Keleş Osman isimli eserdeki kamyon şoförü ile çocuklar arasında geçen bir diyalogta şoförün çocuklarla amiyane bir üslupla konuştuğu anlaşılır: *"Ne o? Kazık kadar olmuşsunuz da, size öğretmediler mi bir 'güle güle' demeyi, 'hadi yolun açık olsun' demeyi?"* (KO, 42)." Bu ifadeler de anlaşılacağı gibi şoförün sarf ettiği sözler çocukları incitir ve onlarda özgüven problemi oluşturur.

Konaklama-seyahat alanında çalışan karakterlerin olumsuz duygu ve davranışları şöyle özetlenebilir: Otelci, kaptan, denizci ve şoförler genelde sinirli, açgözlü, hırslı, somurtkan, asık suratlı, huysuz, geçimsiz, ilgisiz, kaba ve agresiftir. Bu sayılanlara ilaveten bu karakterlerin çocukları korkuttukları, hayata küstükleri, sigara kullandıkları, sağlıklarına dikkat etmedikleri ve pek fazla kişisel bakım yapmadıkları dile getirilmiştir.

Tablo 33: Sosyal Bilimler -İletişim Bilimleri Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumsuz Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslekler	Duygu ve Davranışlar
Arkeolog	-
Motivasyon Koçu	Kendini övme
Yazar	-
Gazeteci	-
Muhabir	-
Rehber	-
Tercüman	Yalnız, mutsuz, umutsuz, içki içme, sağlığına dikkat etmeme, hasta olma, kendine özen göstermeme, hayata küsme, acı çekme, sevdiklerini kaybetme
Sunucu	-

Bu alandaki meslekleri yapan karakterlerin pek fazla olumsuz duygu ve davranışlarından bahsedilmemiştir. Tablo 33'te de ifade edildiği gibi en çok tercümanın olumsuz duygu ve davranışlarından bahsedildiği görülür. Konaktakiler adlı eserde bahsi geçen tercümanın sevdiklerini kaybetmenin üzüntüsünü yaşadığı (K, 47-66), kendini oldukça yalnız hissettiği (K, 86-87), bu sebeple de sürekli üzüldüğü (K, 66), acı çektiği (K, 47) ve hayata küstüğü (K, 66-87) anlatılmıştır. Yaşama sevincini yitiren tercümanın bazı olumsuz eylemleriyle de sivrildiği görülür. “İçmeye başladı; belli bir süre her şeyi unutuyor, ama sonra sil baştan hatırlıyordu (K, 87).” ifadesi bu durumu kanıtlamaktadır. Acısını unutmak için alkole sığınan tercümanın kendine özen göstermediğini ve sağlığına dikkat etmediğini şu ifadeler izah eder: “...sözünü tamamlayamadan öksürük nöbetine tutuldu... Tevfik Amca suyu zarzor dudaklarına götürüp kendine geldi (K, 46).”

Motivasyon koçuyla ilgili olarak ise “kendini övme (R, 28)” eylemin olumsuz nitelik taşıdığı söylenilebilir.

Özetle sosyal bilimler-iletişim bilimleri alanında yer alan karakterlerin olumsuz özelliklerinin pek fazla yansıtılmadığı görülmüştür. Bu alanda sadece tercüman ve motivasyon koçu ve ilgili bir takım veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler incelendiğinde kendini övme, yalnızlık, mutsuzluk, alkol kullanımı, hayata küsme, acı çekme, sevdiklerini kaybetme gibi duygu ve davranışlar durumlarının ön plana çıktığı görülmüştür.

Tablo 34: Sanayi Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumsuz Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslekler	Duygu ve Davranışlar
Boyacı	-
Kaportacı	Zorbalık, alkol kullanma, hırsızlık yapma, yol kesme, yasalara aykırı olma, şiddet uygulama, tehdit etme, gasp etme, korku duygusu oluşturma
Tamirci	-
Hurdacı	Eğitimini yarıda bırakma
Marangoz	Bikkın, çocuğunun eğitim hakkını kısıtlama

Sanayi alanıyla ilgili meslekleri yapan karakterlerin olumsuz duygu ve davranış durumları Tablo 34’te verilmiştir. Bu alanda yer alan meslekler arasında en çok kaportacıların olumsuz özellik taşıdığı görülmektedir. Özellikle Öykü Öykü Gezen Kedi adlı eserde bahsi geçen kaportacıların birçok olumsuz ve aykırı davranış sergiledikleri anlatılmıştır. Kaportacıların bu davranışları incelendiğinde, onların zorbalık yaptıkları (ÖÖGK, 113), insanların mallarını gasbettikleri (ÖÖGK, 122), yol kestikleri, yasalara aykırı davrandıkları, alkol aldıkları (ÖÖGK, 113), şiddet uyguladıkları (ÖÖGK, 119) ve tehditkâr tavırlarla insanları korkuttukları (ÖÖGK, 120) görülmüştür. Eserde geçen “*Esnafın kasasını, abilerinin cebi sanırlar. Sarhoş olup vitrin indirir, heyecan olsun diye kapkaç yapar, öğrencilerin önünü kesip eğlenirler. Kimse şikâyet edemez* (ÖÖGK, 113).”, “*Kaportacı kardeşler de durağın önüne çıkmış, yumruklarını sallayarak arkalarından bağıryordu: “Öldünüz, lan! Öldünüz siz!* (ÖÖGK, 120).”, “*İki cep telefonuyla içi para dolu bir cüzdan koydular ortaya. Meğer yemek yerken, yan masada oturan kadınların çantalarından araklamışlar* (ÖÖGK, 122).” gibi ifadelerden kaportacıların usulsüz ve yasadışı eylemler sergiledikleri anlaşılmaktadır.

Yine hurdacılık ve marangozluk yapan karakterlerin de bazı olumsuz davranışları mevcuttur. Örneğin hurdacının eğitimini yarıda bırakması (SKOA, 50) marangozun da çocuğunun eğitim hayatını sonlandırması (KO, 78) olumsuz nitelik taşımaktadır.

Boyacı, kaportacı, hurdacı, marangoz gibi sanayi alanında yer alan meslekler incelendiğinde, bu mesleklerde görev yapan karakterlerin zorbalık, gasp etme, hırsızlık yapma, yol kesme, yasalara aykırı olma, alkol kullanma, şiddet uygulama, tehdit etme, eğitim hayatını yarıda bırakma, çocuğunu eğitim hakkından mahrum

bırakma ve korku duygusu oluşturma gibi olumsuz duygu ve davranış durumlarına rastlanmıştır.

Tablo 35: Sağlık Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumsuz Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslekler	Duygu ve Davranışlar
Doktor	İşini hatalı yapma
Hemşire	Korku duygusu oluşturma
Veteriner	-

Sağlık alanında yer alan meslekleri yapan karakterlerin pek fazla olumsuz nitelik taşıdığı söylenemez. Bunu Tablo 35’te verilen bilgilerden anlamak mümkündür. Eserlerde sadece hemşirenin iğne yapmasının çocuklarda korku duygusunu tetiklediği (ABDY, 91) ifade edilmiş, doktorun da yaptığı işin kusurlu olduğu (DT, 8) dile getirilmiştir.

İncelenen eserlerde sağlık alanıyla ilgili meslekleri yapan karakterlerin nadiren de olsa bazı olumsuz özellikleri verilmiştir. Bu olumsuz özellikler, korku duygusu oluşturmak ve işini hatalı yapmak olarak belirlenmiştir.

Tablo 36: Eğlence Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumsuz Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslekler	Duygu ve Davranışlar
İp cambazı	Korku duygusu oluşturma
Hayvan Terbiyecisi	Hayvanlara eziyet etme
Palyaço	Alkol kullanma
Çalgıcı	-
Kuklacı	Kumar oynama, hile yapma
Animatör	-

Bu alandaki meslekleri yapan karakterlerin pek fazla olumsuz duygu ve davranışları yansıtılmamıştır. Bu karakterler aracılığıyla verilen davranışlara bakıldığında alkol kullanma, kumar oynama, hile yapma gibi toplumca tasvip edilmeyen davranışlar tespit edilmiştir. Tablo 36’da da görüldüğü üzere sayılan bu davranışlar palyaço ve kuklacı ile verilmiştir. “Kırmızı burunlu palyaço, bir elinde çingırağı, diğer elinde şarap dolu yeşil soda şişesiyle birlikte geldi (ÖÖGK, 124).” ve “Yaşlı bir kuklacı vardı; kâğıt oyunu, kumar tutkunuydu. Bana küçük yaşta adam kandırma tekniklerini öğretti (GBV, 54).” ifadelerinden palyaço ve kuklacının hoş karşılanmayan eylem ve davranışlar sergiledikleri anlaşılır.

Kuklacı ve palyaço gibi hayvan terbiyecisinin de bazı olumsuz davranışlar sergilediği görülür. Örneğin Gülen Sakız Ağacı adlı eserde hayvan terbiyecisinin hayvanları kırbaçladığı ve onların canını yaktığı “*Elindeki kırbacı şaklattıkça filler sırayla küçücük taburenin üzerine çıkıyor. Şak şak!.. Filler tek ayağının üzerine kalkıyor. Şak şak!.. İki ayaklarının üzerinde durup öndeki ayaklarının tabanlarını birbirlerine yapııştırıyor ve hortumlarıyla da birbirlerine sarılıyorlar. Şak şak... Arka ayakları üzerinde badi badi, yan yana yürüyorlar, dans eder gibi* (GSA, 87).” şeklinde anlatılır. Bu ifadeler hayvan terbiyecisinin şiddet içerikli eylemler sergilediğini ve hayvanlara eziyet ettiğini göstermektedir. Yine aynı eserde geçen ip cambazının da insanlarda korku duygusu oluşturduğu “*Ama o da ne! Ayağı kaydı amcamın. Kalabalıktan çılgınlık yükseliyor. Korkudan gözlerimi kapattım ama kulaklarımı da kapatamam ki!* (GSA, 89).” ifadelerinden anlaşılabilir.

Eğlence alanında yer alan ip cambazı, hayvan terbiyecisi, palyaço, kuklacı gibi karakterlerin olumsuz özelliklerine bakıldığında, genellikle alkol kullanma, kumar oynama, hile yapma, hayvanlara eziyet etme, korku duygusu oluşturma gibi olumsuz duygu ve davranışlara rastlanılmıştır.

Tablo 37: Fen Bilimleri ve Teknik Bilimler Alanındaki Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumsuz Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslekler	Duygu ve Davranışlar
Mimar	Sinirli, disiplinli, güçbeğenir, ilgisiz, önyargılı, dar görüşlü, yalnız, hakaret etme, suçlama, azarlama, anlayışsız, ceza verme, kavga etme
Mühendis	-

Fen bilimleri ve teknik bilimler alanındaki meslekleri yapan karakterlerle verilen olumsuz özellikteki duygu ve davranışlar Tablo 37’de sıralanmıştır. Verilen bilgilerden anlaşılacağı gibi eserlerde sadece mimarların olumsuz duygu ve davranış durumları yansıtılmıştır. Bu duygu ve davranışlara bakıldığında mimarların güçbeğenir (BDÖMO, 109), ilgisiz (BDÖMO, 29), sinirli (BNG, 8), disiplinli, önyargılı (BNG, 13), anlayışsız (BNG, 8-14), dar görüşlü (BNG, 9) ve yalnız kimseler (BNG, 63) olduğu görülür. Ayrıca onların hakaret etme (BNG, 7-21), suçlama (BNG, 21), ceza verme (BNG, 12-13-25), kavga etme (BDÖMO, 35-41) gibi tutum ve eylemlerde buldukları da birçok kere dile getirilmiştir. Örneğin Babam Nereye Gitti isimli eserde mimarın çocuğuna söylediği şu sözler oldukça

dikkat çekicidir: “*Senin yüzünden onca insanın arasında yerin dibine geçtim bugün. Beni utandırıyor. Şu haline bak! Tıpkı babana benziyorsun. Azıcık bile utanma duygusu yok sende de... Yalancı, sorumsuz ve tembelsin (BNG, 7).*”, “*Ben o okulun masraflarını ödemek için çalışırken, beyimiz sokaklarda serserilik yapıyor! Babası kılıklı! (BNG, 21).*”, “*Baban çok şanslıymış. Gitti de işe yaramaz bir oğlu olduğunu görmedi (BNG, 21).*” Bu ifadelerden de anlaşılacağı gibi mimarın sert tavrının çocuğun gururunu zedelediği, onu incittiği ve onda derin yaralar oluşturabileceği söylenebilir. Böyle De Ödev Mi Olur adlı eserdeki mimar ise çocuğunun yanında eşyle kavga etmesi ile olumsuz örnek teşkil eder. Bu kavga eserde şöyle ifade edilmiştir:

“*Ba... Ba... Baaaa... Hayatta kalma mücadelesi ha? Hangi mağarada ayılarla dövüştünüz de biz görmedik sayın erkek bey?*”

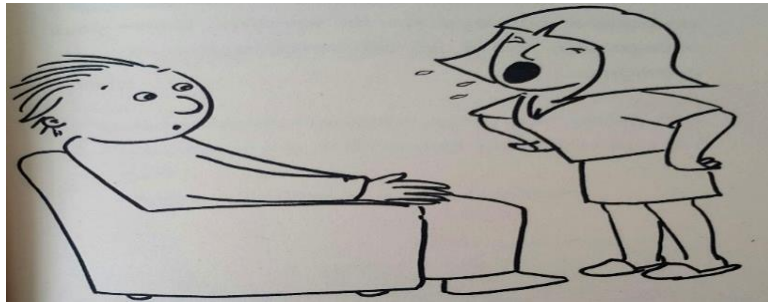
“*Kızım yaa... Allah Allaaaah! Ne mağarası ne ayısı? Günümüzdeki mücadeleden söz ediyorum ben. Şehir dediğimiz balta girmemiş vahşi ormandaki mücadele...*”

“*Yaaa... Baksana bana, elektrik faturası yanlış geldiğinde gidip mücadele eden kimdi? Sen mi yoksa ben mi?*”

“*Toplantı vardı o gün kızım? Allah Allaah... Kaç kere söyledim... (BDÖMO, 39-40).*”

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı gibi eşlerin birbirine saygı duymayarak hakaret içerikli söylemlerde bulunması çocukları açısından olumsuz bir örnek teşkil etmektedir. Sergilenen bu davranışın da yine olumsuz bir nitelik taşıdığı belirgin olarak görülebilir.

Resim 48: Mimarın eşi ile kavga ettiğini gösteren bir kare

BDÖMO: 41

Fen bilimleri ve teknik bilimler alanında yer alan karakterlerin olumsuz duygu ve davranış durumları incelendiğinde, sadece mimarların olumsuz özelliklerinden bahsedildiği görülmüştür. Bu özelliklere bakıldığında ise onların genellikle sinirli, disiplinli, güçbeğenir, ilgisiz, önyargılı, dar görüşlü ve yalnız oldukları ifade edilmiştir. Bu sayılanlara ek olarak mimarların hakaret etme, suçlama, azarlama, ceza verme, kavga etme gibi yapıcı ve yararlı olmayan davranışlar sergiledikleri tespit edilmiştir.

Tablo 38: Diğer Meslekleri Yapan Karakterlerin Olumsuz Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslekler	Duygu ve Davranışlar
Postacı	-
Berber	-
Çırak	-
İşçi	Kaygılanma, ailesinden ayrılma
Çöp Toplayıcı	Çıkarıcı
Kâhya	Yalan söyleme, kandırma
Temizlikçi	Çocuğunun eğitim hakkını kısıtlama, çocuklarını ihmal etme
Kapıcı	-
Hizmetli	-
Ev Hanımı	Sinirli, alıngan, huysuz, unutkan, hasta, çaresiz, bıkkın, üzgün, söylenme, eşi ile kavga etme, dedikodu yapma, hayal kırıklığı yaşama, şikâyet etme, ağlama

Tablo 38’de işçi, çöp toplayıcı, temizlikçi, ev hanımı gibi meslekleri yapan karakterlerin olumsuz nitelikli duygu ve davranışları gösterilmiştir. Verilen bilgiler dikkate alındığında eserlerde genellikle ev hanımları ve temizlikçilerin duygu ve davranışlarının olumsuz nitelikte olduğu görülür.

İncelenen eserlerde ev hanımlarının anlayışsız (KNG, 55-57), alıngan, sinirli (ÖÖGK, 88-90), üzgün (KO, 116; K, 16-19), hasta ve çaresiz olduklarından (STB, 91) bahsedilmiştir. Ayrıca onlardan bazılarının eşleri ile problem yaşadıkları (ÖÖGK, 91; YÇÖ, 25), bazılarının da hayal kırıklığı yaşadığı (ÖÖGK, 85) ifade edilmiştir. Örneğin Öykü Öykü Gezen Kedi adlı eserdeki anneanne, vefat eden eşinin fotoğrafını bakarak “*Hovarda adam! Güzelim yerleri satıp savıp köşene çekildin. Ne torunlarını ne torunlarının torunlarını düşündün* (ÖÖGK, 91).” diyerek eşine sitem eder. Yine Yumurtadan Çıkan Öğretmen adlı eserdeki anne karakterin de kocasıyla yaşadığı iletişim problemini çocuğuna “*Bak oğul, baban istemez okuduğunu, duyar işitirsin yediğim azarı, sözü* (YÇÖ, 25).” şeklinde anlatmaya çalışır. Her iki ifadeden

de anlaşılacağı üzere anneanne ve anne rolleri ile anlatılan ev hanımları eşleri ile bir takım sorunlar yaşamaktadır ve bu durumdan kaynaklı olarak zaman zaman müşkül durumda kalırlar.

Yine ev hanımlarıyla öne çıkan olumsuz davranışlardan birisi de dedikodu yapmaktır. Örneğin Tembeller Orkestrası adlı eserdeki anne karakterin “*Bu kız gittiği eve kıtlık getirir yavrum! ...hepinize çay pişiriyorum. Hepiniz bir, bilemediniz iki şeker atıyorsunuz. İnanmayacaksınız ama Gül bir bardağa dokuz şeker koyuyor. Beş tane de çay içiyor. Hay yavrum, her gün 45 şeker, ayda 1500 şeker eder!* (TO, 65).” diyerek Gül isimli kız çocuk hakkında konuştuğu görülür.

Temizlikçilerin duygu ve davranışları incelendiğinde ise yine onların da çocuklarının eğitim hakkını kısıtladıkları ve çocuklarını ihmal ettikleri görülmüştür. “*Gelecek yıl okula gidebilirmişim, yaşım tutarmış, anam öyle dedi, babam öyle dedi... Ama ikisi de; “Yok” dediler, “olmaz” dediler. “sonra bu kardeşlerine kim bakar?” dediler. “Sen bakacaksın ki onlara, biz karı-koca çalışacağız* (YÇÖ, 53).” ve “*Annesinin işlerinin çokluğu, onunla uğraşacak zamanının bulunmaması, Osman’ın işine yaramıştı. Osman her geçen gün kötülüğe biraz daha yaklaşıyordu* (STB, 64).” ifadelerinden de anlaşılacağı gibi temizlikçi annelerin çocuklarının eğitimine önem vermedikleri ve onlarla yeterince ilgilenmedikleri anlatılmıştır.

Yukarıda sayılanlar dışında işçinin ailesinden ayrılması (GSA, 61-62); kâhyanın yalan söylemesi (ÜKO, 30-34) ve çöp toplayıcının da çıkarıcı (GBTEA, 32) olması olumsuz sayılabilecek özellikler arasında gösterilebilir.

Bu alanda yer alan karakterlere bakıldığında, ekseriyetle işçi, temizlikçi ve ev hanımlarının olumsuz duygu ve davranışlarının ifade edildiği görülmüştür. Bu duygu ve davranışlar genellikle bu karakterlerin kaygılı, çıkarıcı, sinirli, alıngan, huysuz, bikkın, üzgün ve çaresiz oluşlarıyla ilgilidir. Ayrıca kaygılanma, sevdiklerinden ayrılma, yalan söyleme, dedikodu yapma, ağlama gibi duygu ve davranışlar da yine bu karakterler aracılığıyla verilmiştir.

4.2.4. Çocuk Karakterler Aracılığıyla Verilen Meslekler

Tablo 39: Çocuk Karakterlerin Mesleklerle İlgili Duygu ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Meslek Alanları	Meslekler	Duygu ve Davranışlar	f
Ticaretle İlgili Meslekler	Çaycı	Kaygılanma	1
Eğitimle İlgili Meslekler	Bilim insanı	Özdeşim kurma, hayal etme, korkularıyla yüzleşme, araştırma yapma, hesap yapma, yeteneklerini keşfetme	1
Adalet ve Güvenlikle İlgili Meslekler	Dedektif	Heyecanlı, girişken, hareketli, aceleci, cana yakın, inatçı, gizemli durumları sevme	6
	İtfaiyeci	Hayal etme	2
Sanatla İlgili Meslekler	Müzişyen	İyi kalpli, çalışkan, azimli, hazırcevap, paylaşımcı, yardımsever, çapkın, sosyalleşme, ünlü olma arzusu, hayal kurma, kendini geliştirme, para kazanma, mutlu olma, kendini değerli hissetme, enstrüman ile duygusal bağ kurma, kavga etme	8
	Şarkıcı	Şarkı söyleme, hayal kurma, ünlü olma arzusu, gösteriş yapma, beğenilme arzusu, sevilme	1
	Solist	Ünlü olma arzusu	1
	Film Yönetmeni	Hayal kurma, kendini kanıtlama	1
Seyahatle İlgili Meslekler	Kaptan	Özdeşim kurma, hayal etme	2
Sosyal Bilimlerle İlgili Meslekler	Yazar	Hayal kurma, öykü yazma, yeteneğini keşfetme	1
	Gazeteci	Özdeşim Kurma	1
Sanayi İle İlgili Meslekler	Boyacı	Kaygılanma	1
Eğlence İle İlgili Meslekler	Dansöz	Dans etme, hayal kurma, ünlü olma arzusu, dikkat çekme, beğenilme arzusu, sevilme	1
Sporla İlgili Meslekler	Jimnastikçi	Kararsız kalma	1
	Futbolcu	Hayal kurma, başarılı olma, ünlü olma arzusu	1
	Hakem	Düdük çalma, oyunu başlatma	1
Diğer Meslekler	Çırac	Korku duygusuna kapılma, çocukluk haklarından mahrum kalma, kendini geliştirememe	1
	Küfeci	Fedakârlık, emek verme, geçim kaygısı yaşama, fakirlik, mecbur kalma, eğitimini ihmal etme, çaresizlik duygusu, yorgunluk, kavga etme, yalan söyleme	1

Tablo 39’da çocuk karakterler ile öne çıkan mesleklere yer verilmiş ve bu mesleklerle ilgili çocuk karakterlerin duygu ve davranışları ifade edilmiştir. Elde edilen verilere göre çocuk karakterlerin eğitim, sosyal bilimler ve iletişim bilimleri, güvenlik, sanat, spor, seyahat ve eğlence alanlarına ilgi duydukları ve bu alanlardaki meslekleri yapmaya yöneldikleri görülmüştür. Dolayısıyla çocuk karakterlerin bilim

insanı, yazar, gazeteci, dedektif, film yönetmeni, şarkıcı, futbolcu, hakem, kaptan gibi mesleklere eğilim gösterdiklerinden bahsedilebilir.

Eğitim alanındaki mesleklere bakıldığında çocuk karakterlerin bilim insanı olmak istedikleri görülür. Örneğin Rüyanda Çözersin adlı eserde Meriç isimli çocuğun matematik bilimine yöneldiği ve bu alanda önemli çalışmalar yapan bilim adamları ile özdeşim kurduğu anlatılır. Eserde Meriç'in matematik öğrenmek için sürekli araştırma yaptığından (RÇ, 63-112), hayal kurduğundan (RÇ, 63), hatta rüyalarında dahi matematiksel işlemler yaptığından (RÇ, 86-92,120-126,173-177) söz edilir. Bunu *“Aklında süper bir fikir vardı: Dersleri ile hayallerini birleştirmek... Dizüstü bilgisayarını önüne çekti. Google’ı açıp arama kutusuna matematik tarihi yazdı. Matematiğe neredeyse tapan, sayıların kutsallığına inanan Pisagorculardan haberdar oldu. Pisagorculara göre her şeyin temeli sayılarınmış. Bunun ne anlama geldiğini düşündü (RÇ, 63-64).”* gibi ifadelerden anlamak mümkündür. Bu durumlara ilaveten Meriç'in rüyalarında Ahmes (RÇ, 72), Hippiasus (RÇ, 135), Zenon (RÇ, 152), Arşimed (RÇ, 163-166) gibi ünlü bilim adamlarının kimliği ile tanındığı ve onların yaptığı hesap ve teorilerle uğraştığı da görülmüştür. *“Meriç, adının Ahmes olduğunu hatırlayınca kafasını kaldırdı (RÇ, 72).”, “Meriç böylece bu rüyada Hippiasus olarak boy gösterdiğini öğrendi (RÇ, 135).”, “Arşimet sen misin? (RÇ, 166).”* gibi ifadeler bu duruma açıklık getirmektedir.

Resim 49-50-51-52: Çocuk karakterin matematik bilimi ile ilgilendiğini gösteren kareler

RÇ: 64

RÇ: 122

RÇ: 67

RÇ: 163

Çocuk karakterlerin yöneldikleri bir diğer alan da sosyal bilimler-iletişim alanıdır. Bu alanda çocuk karakterin gazetecilik ve yazarlık gibi mesleklere yöneldikleri ve bu mesleklerle ilgili düşüncelerini dile getirdikleri görülmüştür.

Örneğin Gülen Sakız Ağacı adlı eserdeki çocuk karakterin gazetecilerle özdeşim kurduğunu “Günlerdir elimde defterim sürekli yazıyorum. Bu halimle tıpkı bir gazeteciye benzedim (GSA, 58).” sözlerinden anlamak mümkündür. Yine Düşler Tramvayı adlı eserde de Mutlu isimli çocuğun yazarlık mesleğine duyduğu ilgiden bahsedilmiş ve onun yazı yazma konusunda oldukça yetenekli olduğu anlatılmıştır. Söz konusu eserde Mutlu’nun öykülerini dinleyen öğretmeni onu yazar olabileceği konusunda heveslendirmektedir: “Olağanüstü güzel bir öykü anlattın. Başka denemelerin var mı? Büyüyünce yazar olacaksın sen, eminim. Çok yeteneklisin. (DT, 26).” Öğretmenin bu sözleri karşısında Mutlu bir hayli sevinmiş ve bu durumla ilgili olarak şu sözler dile getirilmiştir: “...aradığı şeyi bulmuştu. Galiba Mutlu tamamlanmıştı. Kocaman, her şeyiyle tam bir Mutlu (DT, 27).”

Resim 53-54-55: Yazar olmak isteyen çocuk karakterin mutluluğunu gösteren kareler

DT: 23

DT: 24

DT: 25

Yine çocuk karakterlerin dedektiflik ve itfaiyecilik gibi güvenlik ve koruma ile ilgili alandaki mesleklere yöneldikleri ve bu meslekleri yapmak için hayal kurdukları ifade edilmiştir. Örneğin Dolunay Dedektifleri adlı eserdeki Birce, Ece, Oğuz, Bilgecan ve Ada isimli çocuk karakterlerin dedektifler gibi gizemli olaylar peşinden gittikleri ve bu olayların çözülmesine yardımcı oldukları anlatılır. “İçimdeki ses bunların büyük bir sır sakladığını söylüyor (DD, 9).”, “Her yanıyla sıradışı olan bu yapının aradıkları adres olduğunu öğrenince şaşkınlıktan küçük dillerini yutacaklardı (DD, 94).”, “... bu mektuplardaki gizemi merak ediyoruz biz sadece, iki arkadaş arasındaki mektuplaşma neden polisi ilgilendirsin ki? (DD, 125).” gibi ifadelerden de anlaşılacağı üzere çocukların oldukça heyecanlı ve meraklı oldukları ayrıca gizemli olayları çözmek için sürekli sorular sorukları görülür. Buna ilaveten Keleş

Osman adlı eserdeki Hasan isimli bir çocuğun da itfaiyeci olma hayalinden bahsedilmiştir (KO, 14).

Çocuk karakterlerin yöneldikleri bir diğer alan da sanattır. İncelenen eserlerde çocuk karakterlerin müzik ve sinema gibi sanat dallarına yöneldikleri anlatılmıştır. Örneğin Tembeller Orkestrası adlı eserde çocuk karakterlerin gitarist, bas gitarist, baterist, davulcu ve solist olmak istedikleri anlatılır. Söz konusu eserde çocuk karakterlerin müziğe yönelmesinde bazı faktörlerin etkili olduğu görülmüştür. Bu faktörlerden ilki ailelerin müzik yeteneğinin olmasıdır. “*Annem, okuldan arkadaşları olan müzik öğretmeni Şevki Bey’den ud dersleri alıyordu (TO, 18).*”, “*...biraz da müziğe yatkın olan babam, bir ders sırasında Şevki öğretmenden bizlere de mandolin dersi vermesini istemişti (TO, 18).*” ifadelerinden de anlaşılacağı gibi çocuk karakterler ebeveynleri aracılığıyla müzikle tanışmışlardır. Çocukların müziğe yönelmesinde etkili olan ikinci faktör ise onların entrüman ile ödüllendirilmeleridir. Bunu “*Babam hemen ertesi gün Konya’ya gitti ve kız kardeşimle benim için bir mandolin alıp geldi (TO, 18).* ve “*Sınıfı geçme armağanı ilk gitarım (TO, 20).*” şeklindeki cümlelerden anlamak mümkündür. Yine çocukların müziğe ilgi duymalarındaki diğer bir faktör olarak akran grubunun olumlu etkisinden bahsedilebilir. Nitekim çocuk karakterin “*Ama ben okul arkadaşlarım Cahit (Berkay) ve Fikret (Kızılok)’ten öylesine etkilenmişim ki... Yumuşak bir sesle, ‘Gitar istiyorum!’ dedim (TO, 20).*” şeklindeki ifadesi, onun arkadaşları gibi gitar çalmak istediğini göstermektedir. Bu arzusuna yönelik çalışmalar yapan ve başarılı olmanın hayalini kuran çocuğun “*Artık gitar benim trençkotum, yani anlayacağınız montum haline gelmişti. O olmadan bir yere gitmiyordum. Daha doğrusu, gitarım her gün benimle birlikte geziyordu (TO, 23).*” gibi sözleri, onun entrümanı ile duygusal bir bağ kurduğunu izah eder. Son olarak çocuk karakterlerin ünlü olma arzusu ile müziğe yöneldikleri görülmüştür. Örneğin solist ve müzisyen olmak isteyen çocuk karakterlerin bu arzuda oldukları anlatılır: “*Gül adında, sarşın ama teni biraz esmer, ince, zayıf bir kızcağz çıktı geldi. O da bizim gibi ünlü olmak istiyordu (TO, 63).*” sözleri bu durumu kanıtlamaktadır.

Müziğe yönelen çocuk karakterlerle öne çıkan diğer duygu ve davranışlara bakıldığında ise onların iyilik yapmaktan hoşlandıkları (TO, 18-49-69), hazırcevap oldukları (TO, 66), çapkınlık yaptıkları (TO, 61) ve geçim kaygısı yaşadıkları (TO, 66) ifade edilmiştir.

Resim 56-57-58: Müzisyen olmak isteyen çocuk karakterleri gösteren kareler

TO: 22

TO: 33

TO: 106

Yine Kuşlar Nereye Gitti adlı eserdeki çocuk karakterin de ünlü olma hayali vardır. Çocuk karakter bu hayalini “*Şarkıcı ve dansöz olmaya karar verdim, hatta düşlerimde oldum bile. Büyük otellerde sahneye çıkıyor, hem şarkı söylüyor, hem de dans ediyordum. Çok güzel giysilerim vardı. Hepsi de ışıl ışıl parlıyor ve bana da çok yakışıyordu. Makyaj da yapıyordum. Yüksek topukluydu ayakkabılarım. Onları çok seviyordum. Beni uzun boylu gösteriyordu. Garsonlar çevremde doluyor, herkes bana çiçek vermek için yarış yapıyordu. Her gece başka bir otelde sahneye çıkıyordum (KNG, 55-7).*” şeklinde dile getirmiştir.

Resim 59: Şarkıcı ve dansöz olmak isteyen çocuk karakterin hayalini yansıtan bir kare

KNG: 56

Sinemayla ilgili olarak ise Levent isimli çocuk karakterin film yönetmeni olmak istediği anlatılmıştır. “*Gereken tüm okulları bitirsem, film yönetmeni olsam... Madem inanmak istiyor insanlar, onlara gerçekten inanmalarını istediğim filmler çekip göstersem* (SKOA, 58).” ifadelerinden de anlaşılacağı gibi çocuk karakter kendini ispatlamak için film yönetmeni olmak istediğini ifade etmiştir.

Spor alanına bakıldığında ise çocuk karakterlerin futbolcu, hakem ve jimnastikçi olmak istedikleri görülür. Çocuk karakterler bu mesleklerle ilgili duygu ve düşüncelerini genellikle oyun oynarken ifade etmişlerdir. Örneğin Levent isimli çocuk sokakta futbol oynarken şu sözleri dile getirir: “*Bütün gün sokakta, yaşlılarımla top koşturuyordum, kendimi en büyük futbol takımının en hızlı oyuncusu sanıyordum. Yıldız futbolcu havalarına girip oyuna katılıyor, dünyayı unutuyordum* (SKOA, 11).”; “*Top, kaleciyi aşip gol olunca kim tutar beni. Oynadığımız arsayı dört dönüyor, dünyanın en ünlü stadyumunda kimsenin göremediği seyircilere zafer işareti yapıyordum* (SKOA, 8).” Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere Levent isimli çocuğun sporu bir hayli sevdiği ve popüler bir futbolcu olmak istediği görülür. Gökte Biri Var adlı eserde ise futbol oyunu oynayan çocuklara hakemlik yapan bir çocuk karakterden bahsedilir. Bu çocuğun da yine hakemler ile özdeşim kurduğunu oyun esnasında düdük çalmasından, oyuncu arkadaşlarını ikaz etmesinden ve oyunu başlatmasından anlamak mümkündür (GBV, 13). Yine Rüya da Çözersin isimli eserdeki kız çocuğunun da jimnastikçi olmaya dair bazı düşünceleri mevcuttur. Bunu “*..jimnastikçi olmayı çok arzuları ama yeterli zamanı yoktu. Bir müzik aleti çalmak için ölürdü, ne var ki yeteneksizdi. İleride seçeceği meslek konusunda da durmadan fikir değiştirdiğinden evde ona çok takılıyorlardı* (RÇ, 149).” cümlelerinden anlamak mümkündür.

İncelenen eserlerde çocuk karakterlerin seyahatle ilgili meslekleri yapmak istediklerinden de bahsedilmiştir. Örneğin Keleş Osman isimli eserdeki erkek çocuklar kaptan olmak ile ilgili hayallerini “*Ben kaptan olacaktım* (KO, 14).”, “*Ak giysilerimiz ve önü işlemeli şapkalarımız vardı. Elimizde dürbünler, kaptan köşkünden uzakları gözliyoruz. Haritalar üstünde pergellerle ölçüyor, rota çiziyorduk* (KO, 25).” şeklinde anlatmışlardır. Yine başka bir ifadede çocuk

karakterlerin gelecekte bu mesleği yapmak istedikleri “*Hasan’la birbirimize anlattığımız düşlerde, şöyle yetişkin adamdık biz: Ben kaptandım. Hasan ikinci kaptandı. Ardından köpükler bırakarak denizi yaran, koca bir geminin kaptan köşkünde, dümen başındaydık* (KO, 24).” cümleleriyle izah edilmiştir. Kaptan olmak isteyen bir diğer çocuk karakter de Gülen Sakız Ağacı adlı eserdeki geçer. “*Rüyamda koskoca bir gemide kaptandım. Dümenine oturmuş, gemimi okyanusta keyifle sürüyordum ki...* (GSA, 90).” gibi ifadeler çocuk karakterin kaptanlık mesleğine olumlu algılar beslediğini gösterir.

Yukarıda sayılanlardan farklı olarak çocuk karakterlerin gelecekte yapmak istemedikleri mesleklere de rastlanılmıştır. Bu meslekler sanayi ve ticaret alanlarıyla ilgili olan mesleklerdir. Örneğin Barış isimli çocuğun boyacılıkla ilgili düşünceleri şöyle açıklanmıştır: “*...babası çok yoruluyordu. Sabahtan akşama kadar fırça sallamak hiç kolay değildi. Onun için, asla boyacı olmayacaktı* (ÖÖGK, 72).” Yine çaycılık mesleğiyle ilgili olarak da Levent isimli çocuk “*Ben de mi böyle olacaktım? Okuyamazsam büyük hayaller de kuramayacaktım. Babamın yanında çay hesabı yapan bir yardımcı ya da başka birinin yanında çırak...* (SKOA, 16).” diyerek kaygısını dile getirmiştir. Her iki ifadeden de anlaşılacağı gibi çocuk karakterler, babalarının yaptıkları boyacılık ve çaycılık mesleklerini gelecekte yapmak istemezler.

Yine çocuk karakterlerin yapmak istemedikleri diğer meslekler de küfecilik ve çıraklıktır. Çocuk karakterler bu mesleklere geçim sıkıntısı yaşadıkları için yönel(til)mişlerdir. Örneğin Sokakta Tek Başına adlı eserde babasının vefatı üzerine ailenin sorumluluğunu üstlenen Osman isimli çocuğun küfecilik yaptığı anlatılır. Bunu “*Çalışıp para kazanacak, annesine yardım edecekti. Artık annesi eskisi kadar yorulmayacaktı. Kendisinden gizli çalıştığı için annesi ona kızardı ama kazandığı paraları götürüp eline verince bir şey demezdi. O yüzden çalıştığını annesine söylemeyecekti. Bir süre çalışacak, kazandığı paraları biriktirecekti. Ondan sonra annesine verirdi* (STB, 37).” ifadelerinden anlamak mümkündür. Küçük yaşta iş hayatına giren Osman’ın eğitimini aksatması beklenen bir durumdur. Bu durumu “*Okula ne yüzle gidecekti? Ne zamandan beri okula uğramamıştı. Arkadaşları onun*

için 'okul kaçını' diyorlardı (STB, 64)." ifadeleri kanıtlar niteliktedir. Yine Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar adlı eserde de Celo isimli erkek çocuğun çıraklık yaptığından söz edilir. Bu çocuk da babası tarafından okuldan alınmış ve pidecinin yanına çırak olarak gönderilmiştir. Eğitim hayatı sekteye uğrayan Celo isimli çocuk bir bakıma çocukluk haklarından da mahrum kalmıştır. Bu durumu Celo'nun arkadaşı şöyle açıklamıştır: *"...Celo çalışacaktı; yerleri süpürecek, pide paketlerini verilen adreslere götürecekti, çay dağıtacak, yağlı masaları silecekti. İşini iyi yapmazsa azar işitecekti, kocaman adamların arasında kafasına göre iki laf edemeyecek hiç şakalaşamayacaktı. Başkaları konuşacak, o hep dinleyecekti. Hiçbir kızın saçını çekemeyecekti, hiç resim çizemeyecekti. Bozuk Türkçesi bir süre sonra değişecekti ama düzelmeyecekti, yine bozuk konuşacaktı, kocaman adammış gibi çıkacaktı cümleler ağzından (SKOA, 40)."* Söz konusu ifadelerden anlaşılacağı üzere çocuğa istemediği bir iş yaptırılmış, onun kendini ifade etmesine izin verilmemiş ve bir çocuk olarak yapmak istediği türlü şeylere set çekilmiştir.

Özetle, incelenen eserlerde 17 erkek ve 7 kız olmak üzere 24 çocuk karakterle verilen 18 farklı meslek tespit edilmiştir. Çocuk karakterlerle öne çıkan bu meslekler bilim insanı, yazar, gazeteci, dedektif, itfaiyeci, müzisyen, şarkıcı, solist, yönetmen, jimnastikçi, futbolcu, hakem, çaycı, kaptan, dansöz, boyacı, çırak ve küfeci olarak sıralanabilir.

Çocuk karakterlerin cinsiyet durumlarına bakıldığında erkek çocuklarla bilim insanı, yazar, gazeteci, itfaiyeci, müzisyen, yönetmen, futbolcu, hakem, çaycı, kaptan, boyacı, çırak ve küfeci; kız çocuklarıyla da şarkıcı, solist, jimnastikçi ve dansöz mesleklerinin verildiği görülmüştür. Dedektiflik mesleği ise hem erkek hem de kız çocukları ile verilmiştir.

Çocuk karakterin büyük bir kısmının sözü edilen mesleklerle ilgili duygu ve davranışları olumlu nitelik taşımaktadır. Bu durum çocuk karakterin düşledikleri, özdeşim kurdukları meslekler için geçerlidir. Örneğin bilim insanı, yazar, gazeteci, itfaiyeci, müzisyen, şarkıcı, solist, yönetmen, futbolcu, kaptan ve dansöz olmayı düşleyen çocuk karakterlerin genellikle araştırma yapma, hesap yapma, öykü yazma, hayal etme, şarkı söyleme, dans etme, enstrümanla duygusal bağ kurma gibi duygu

ve davranışları öne çıkmıştır. Öte yandan boyacı, çırak ve küfeci olmayı istemeyen çocuk karakterlerin duygu ve davranışlarının olumsuz olduğu görülmüştür. Bu duygu ve davranışlar incelendiğinde ise çocuk karakterlerin korktukları, çaresiz kaldıkları, çocukluk haklarından mahrum kaldıkları, kavga ettikleri ve yalan söyledikleri tespit edilmiştir.

4.3. Ortaokul Dönemindeki Öğrencilerin Mesleklere İlişkin Algıları

4.3.1.Ortaokul Dönemindeki Öğrencilerin Yapmak İstedikleri Mesleklere İlişkin Bulgular

Tablo 40: Ortaokul Dönemindeki Öğrencilerin Yapmak İstedikleri Mesleklere İlişkin Bulgular

Meslek Alanları	Meslekler	Kız	Erkek	Toplam Öğrenci Sayısı
Ticaretle İlgili Meslekler	-	-	-	-
Eğitimle İlgili Meslekler	Öğretmen	10	4	14
Yönetim-İdareyle İlgili Meslekler	-	-	-	-
Adalet-Güvenlikle İlgili Meslekler	Polis	5	13	37
	Asker	2	6	
	İtfaiyeci	-	2	
	Avukat	4	-	
	Hâkim	2	-	
Sanatla İlgili Meslekler	Savcı	1	2	3
	Ressam	2	-	
Konaklama-Seyahatle İlgili Meslekler	Fotoğrafçı	1	-	3
	Pilot	1	-	
Sosyal Bilimler-İletişim Bilimleriyle İlgili Meslekler	Şoför	-	2	1
	Yazar	1	-	
Sanayi İle İlgili Meslekler	Marangoz	-	1	1
	Doktor	8	5	
Sağlıkla İlgili Meslekler	Veteriner	-	3	19
	Hemşire	3	-	
Eğlence Hizmetleriyle İlgili Meslekler	-	-	-	-
Fen Bilimleri ve Teknik Bilimlerle İlgili Meslekler	Mühendis	3	5	16
	Kimyager	2	-	
	Mimar	4	2	
Sporla İlgili Meslekler	Futbolcu	-	4	4
	Aşçı	1	-	
Diğer Meslekler	Astrolog	-	1	2
Toplam		50	50	100

Ortaokul dönemindeki öğrencilerin yapmak istedikleri meslekler Tablo 40'ta gösterilmiştir. Verilen bilgiler incelendiğinde 100 öğrencinin eğitim, sosyal bilimler-iletişim bilimleri, fen bilimleri ve teknik bilimler, adalet-güvenlik, sanat, spor, sağlık,

konaklama-seyahat, sanayi ve diğler meslek alanlarına ilgi duydukları görölmektedir. Bu alanlara daha detaylı bakıldığında öğrenciler öğretmen, yazar, mühendis, kimyager, mimar, polis, asker, itfaiyeci, avukat, hâkim, savcı, ressam, futbolcu, doktor, veteriner, hemşire, pilot, şoför, marangoz, fotoğrafçı, aşçı ve astrolog olmak istediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 40'taki verilere göre öğrencilerin en çok tercih ettikleri meslek alanları adalet-güvenlik, sağlık, fen bilimleri ve teknik bilimler ile eğitimidir. Bu alanlarda 86 öğrenci polis (f=18), öğretmen (f=14), doktor (f=13), asker (f=8), mühendis (f=8), mimar (f=6), avukat (f=4), savcı (f=3), veteriner (f=3) hemşire (f=3), hâkim (f=2), kimyager (f=2) ve itfaiyeci (f=2) olmak istediklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin en az yöneldikleri meslek alanları ise sanayi, sosyal bilimler-iletişim bilimleri, konaklama-seyahat ve sanat alanlarıdır. Bu alanlarda ise 9 öğrenci pilot (f=1), marangoz (f=1), fotoğrafçı (f=1), yazar (f=1), şoför (f=2) ve ressam (f=2) olmak istediklerini ifade etmişlerdir.

En çok ve en az tercih edilen meslek alanları dışında öğrencilerin tercih etmedikleri alanlar da mevcuttur. Tablo 40'ta da göröldüğü gibi öğrenciler yönetim-idare, ticaret ve eğlence alanlarıyla ilgili mesleklere tercihlerinde yer vermemiştir.

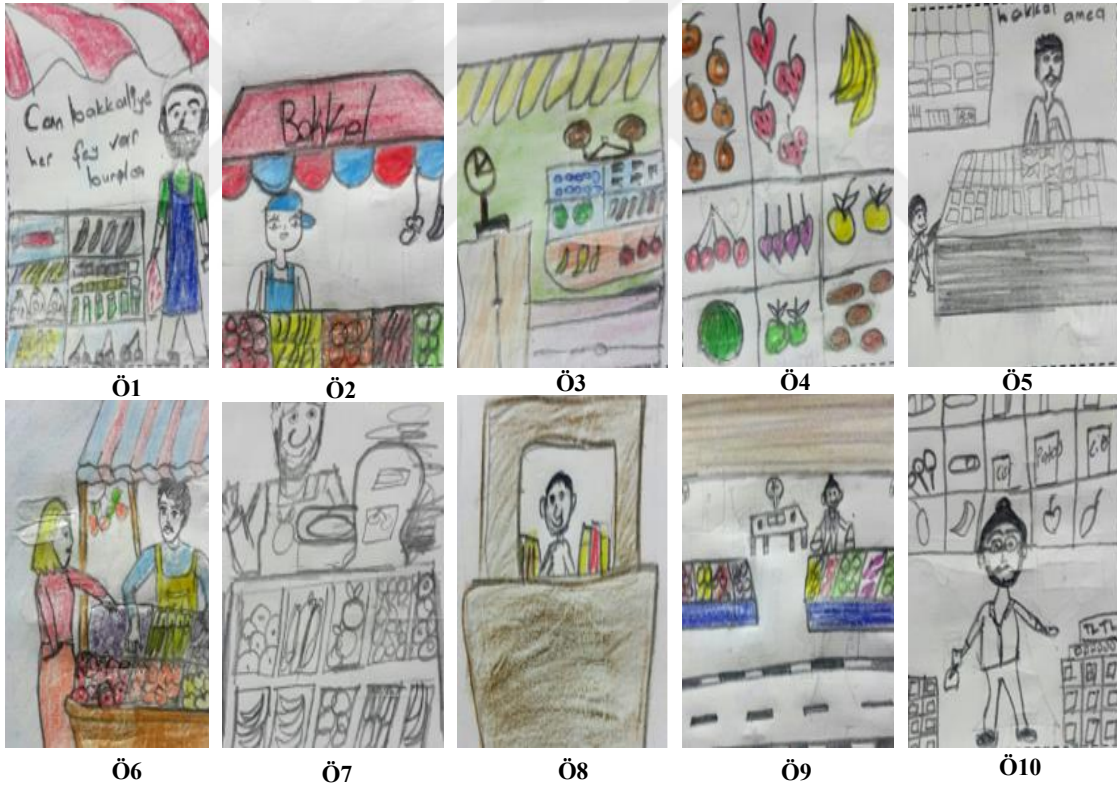
Öğrencilerin yapmak istedikleri meslekler cinsiyet durumlarına göre incelendiğinde kız öğrencilerin en çok öğretmen (f=10), doktor (f=8) ve polis (f=5) olmak istedikleri göröür. Erkek öğrencilerin tercih ettikleri mesleklere bakıldığında ise polislik mesleği ilk sırada yer alır. Bu mesleği yapmak isteyen 13 erkek öğrenci vardır. Polislik mesleğinden sonra erkek öğrenciler en fazla asker (f=6), mühendis (f=5) ve doktor (f=5) olmak istediklerini ifade etmişlerdir.

Yine Tablo 40'taki verilere göre kız ve erkek öğrencilerin en az tercih ettikleri meslekler görölebilir. Bu mesleklere bakıldığında ise kız öğrencilerin en az yazar, savcı, fotoğrafçı, pilot ve aşçı; erkek öğrencilerin ise marangoz ve astrolog olmak istedikleri görölebilir. Sözü edilen meslekler yalnızca bir (f=1) öğrenci tarafından tercih edilmiştir.

Öğrencilerin yöneldikleri alanlardaki meslek çeşitliliği incelendiğinde ise en çok adalet-güvenlikle ilgili meslekler öne çıkmıştır. Bu alanda tercih edilen mesleklere bakıldığında öğrencilerin daha çok polis, asker, itfaiyeci, avukat, hâkim ve savcı olmak istedikleri görülür. Yine fen bilimleri ve teknik bilimler (mühendis, mimar, kimyager) ile sağlık (doktor, veteriner, hemşire) alanlarında da meslek çeşitliliğinden söz edilebilir. Öte yandan eğitim, sosyal bilimler-iletişim bilimleri, spor ve sanayi alanlarında sadece bir meslek tercih edilmiştir. Bu alanlarda beliren meslekler ise öğretmenlik, yazarlık, futbolculuk ve marangozluktur.

4.3.2. Ortaokul Dönemindeki Öğrencilerin Mesleklerle İlgili Düşünceleri ve Görsel Algılarına İlişkin Bulgular

Çizim 1-10: Bakkal Çizimleri

6 erkek ve 4 kız öğrencinin çizdiği bakkal resimleri yukarıda gösterilmiştir. Cinsiyet durumu açısından resimler incelendiğinde öğrencilerin bu mesleği genellikle orta yaşlı erkeklerle ifade ettikleri görülür (Ö1, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10).

Fiziksel görünüm açısından resimlere bakıldığında bakkalların genellikle bıyıklı (Ö1, Ö5, Ö6), sakallı (Ö1, Ö7, Ö10), büyük burunlu (Ö7), gözlüklü (Ö10), şapkalı (Ö2, Ö9, Ö10) ve önlüklü (Ö1, Ö2, Ö6, Ö7) oldukları düşünülmüştür.

Resimlerde dikkat çeken son husus ise bakkalların sergiledikleri tavır ve davranışların gösterilmesidir. Öğrenciler bakkalların genellikle müşterilerini karşıladıklarını ve onlara yardım ettiklerini (Ö5, Ö6), tartı işi yaptıklarını (Ö7), gıdaları poşetleyip taşıdıklarını (Ö9, Ö10), büfeyi andıran dükkânların içinde ve gıda dolu tezgâhların yanında beklediklerini (Ö1, Ö2, Ö8) düşünmüşlerdir.

Tüm bu sayılanlara ilave olarak 3 ve 4 numaralı öğrenciler de bakkalların kullandıkları tartı, terazi, dolap, tezgâh, kasa gibi araç-gereçler ile kiraz, karpuz, muz, çilek gibi çeşitli meyveleri resmetmişlerdir.

Tablo 41: Öğrencilerin Bakkallara İlişkin Düşünceleri

Düşünceler
<i>Yiyecek, içecek, meyve, sebze gibi gıdaların satıldığı yer. (Ö5, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö14, Ö20)</i>
<i>Çocukların sevdiği yiyecekleri satan ve ihtiyacı olan insanlara yardım eden kişiler. (Ö1, Ö2, Ö3, Ö8, Ö16, Ö17, Ö18)</i>
<i>Güzel bir meslektir, iyi kâr yapılır. Bakkal olsam yoksullara bedava yiyecek verir onları mutlu ederim. (Ö6, Ö13, Ö19)</i>
<i>Bakkal olmak eğlenceli olabilir ama bir o kadar da sıradan ve zor bir meslektir. (Ö4, Ö15)</i>

Öğrencilerin bakkallara ilişkin düşünceleri Tablo 41’de verilmiştir. Tablo 41’deki bu düşüncelere göre çoğu öğrenci bakkalı yiyecek, içecek vb. maddelerin satıldığı dükkân olarak görmüştür. Örneğin 5 numaralı öğrenci bakkalı “*Bizim mutfakta pişirilen şeylerin satıldığı yer.*” şeklinde tasvir etmiş, 9 numaralı öğrenci ise bakkalı “*Yoğurt, yumurta, süt, un, çekirdek, çikolata gibi şeylerin satıldığı dükkân.*” olarak tanımlamıştır.

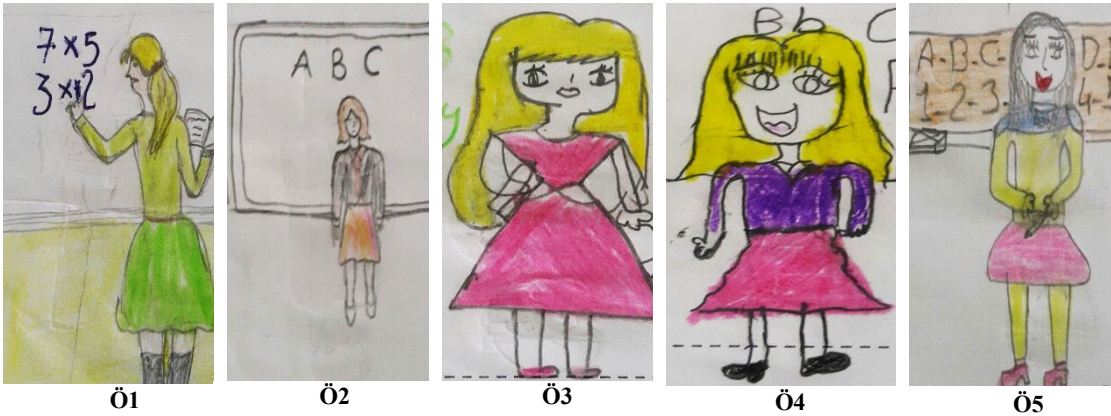
Bakkallarla ilgili olarak dile getirilen bir başka düşünce de bakkal-çocuk ilişkisidir. Bu konuda öğrenciler “*Bakkal, çocukların sevdiği şeyleri satan kişidir (Ö1).*”, “*Çocuklar bakkalları abur cubur sattıkları için çok sever (Ö3).*” ve “*Çocukların en sevdiği dondurmayı bakkallar satar (Ö11).*” şeklinde fikirlerini açıklayarak çocukların bakkallara bir hayli ilgi duyduklarını dile getirmişlerdir. Yine 18 numaralı öğrenci de “*Bakkallar küçük çocukların uğrak yeri, babalar için kriz*

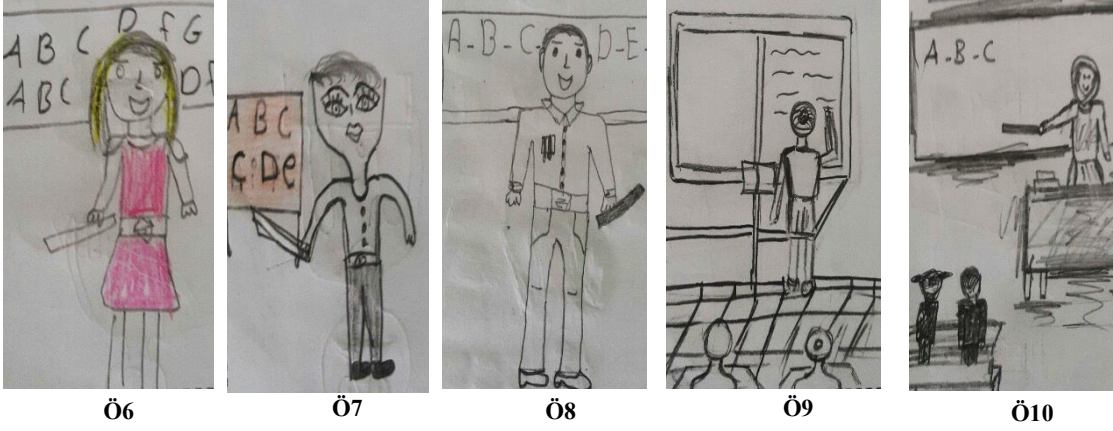
merkezi, anneler için ise dedikodu enkazıdır.” diyerek bu konuyu esprili bir dille açıklamıştır.

Yine öğrenci görüşlerinde dikkat çeken bir diğer husus da bakkalların yardımsever oldukları düşüncesidir. Örneğin 2, 8 ve 17 numaralı öğrenciler “Bakkallar, parası olmayan insanlara yiyecek verir ve onlara elinden gelen yardımı yapar.” diyerek bakkalların ihtiyaç sahibi insanlara yardım ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu düşünceye yakın olarak 6 ve 13 numaralı öğrenciler de bakkalların yardımsever olduklarını “Güzel bir meslektir, iyi kâr yapılır. Ne kadar çok para kazanırsan fakirlere o kadar çok yardım edebilirsin (Ö6).” ve “Bakkal olsam yoksullara bedava yiyecek verir, onları mutlu ederim (Ö13).” şeklindeki cümlelerle açıklamışlardır.

Yukarıda anlatılanlardan farklı olarak bakkallık mesleğine ilişkin olumlu ve olumsuz düşüncelerini ifade eden öğrenciler de mevcuttur. Bu konuda 4 numaralı öğrenci “Bakkal olmak iyidir. Ama bakkallar genelde sıradan bir hayat yaşayan, amaçları sadece eve ekmek götürmek olan insanlardır.” şeklinde fikirlerini ifade etmiştir. Benzer bir şekilde 15 numaralı öğrenci de bakkal olmayı zevkli ve eğlenceli bir iş olarak görmüş, fakat bu mesleğin bir hayli yorucu ve zor olduğunun da altını çizmiştir.

Çizim 11-20: Öğretmen Çizimleri

Yukarıdaki çizimler incelendiğinde tıpkı müdür resimlerinde olduğu gibi cinsiyet faktörü göze çarpmaktadır. 5 kız ve 5 erkek öğrencinin yaptığı resimlerde kadın öğretmenlerin daha fazla olduğu görülür. Çizimlerdeki öğretmenlerin 6'sının kadın ve 4'ünün de erkek olması bu durumu kanıtlamaktadır.

Kadın öğretmen çizimleri incelendiğinde öğrencilerin çoğunlukla canlı renkler kullandıkları görülür. Örneğin kadın öğretmenlerin pembe, sarı, mor ve yeşil renkli giysiler giydikleri düşünülmüştür. Erkek öğretmen çizimlerinde ise herhangi bir renk kullanılmamıştır. Öğrencilerin kadın öğretmenleri renkli, erkek öğretmenleri ise siyah-beyaz çizimleri onların cinsiyete göre meslek algıları hakkında fikir verir.

Bedensel özellikler açısından resimlere bakıldığında kadın öğretmenlerin sarı saçlı, zayıf ve genç oldukları görülmektedir. Erkek öğretmenlerin de yine genç ve zayıf oldukları söylenebilir.

Resimlerde belirgin olarak öne çıkan bir başka husus da öğretmenlerin duygu ve davranış durumlarıdır. 3, 4, 5, 6 ve 8 numaralı çizimlerden de anlaşılacağı gibi öğretmenler genellikle güler yüzlü bir şekilde çizilmiştir. Davranış durumları açısından resimler incelendiğinde ise öğretmenlerin ekseriyetle sınıfta ders anlattıkları görülür. Hemen hemen bütün resimlerdeki öğretmenler, okul tahtasına bir takım bilgiler yazmakta veya yazılan bilgileri öğrencilere sunmaktadır.

Tablo 42: Öğrencilerin Öğretmenlere İlişkin Düşünceleri

Düşünceler
<i>Öğretmenler okuma-yazma öğretir, bilgi verir, öğrencilerin geleceğini düşünür, sorunlarını çözer, onları korur, velileri bilgilendirir. (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö12, Ö13, Ö15, Ö16)</i>
<i>Öğretmenlik mesleği kutsal bir meslektir. Ben de öğretmen olup öğrencilerime bilgi vermek ve ders anlatmak istiyorum. (Ö10, Ö17, Ö20)</i>
<i>Öğretmenlik güzeldir. Ama bir yandan da çok zordur. (Ö11, Ö12)</i>
<i>Öğretmenler öğrencilere eşit davranmazlar ve onları notla tehdit ederler. (Ö14, Ö16, Ö19)</i>

Öğrencilerin öğretmenlere ilişkin duygu ve düşünceleri Tablo 42’de ifade edilmiştir. Öğretmenler genellikle bilgi veren (Ö1, Ö9) okuma-yazma öğretene (Ö2, Ö3, Ö15), fedakârlık yapan (Ö4, Ö13), koruyan (Ö6, Ö16), problemleri çözen (Ö2, Ö8), güvenilir (Ö4, Ö7) kişiler olarak görülmüştür. Örneğin 9 numaralı öğrenci öğretmenlerle ilgili olarak “*Öğretmenler her şeyi bilen kişilerdir. Onlar bilgiyi depolayan süngerler gibidir.*” şeklinde düşüncesini açıklamıştır. Yine 15 numaralı öğrenci de öğretmenlerin okuma-yazma öğrettiğini, öğretmenliğin kutsal bir meslek olduğunu ifade etmiştir.

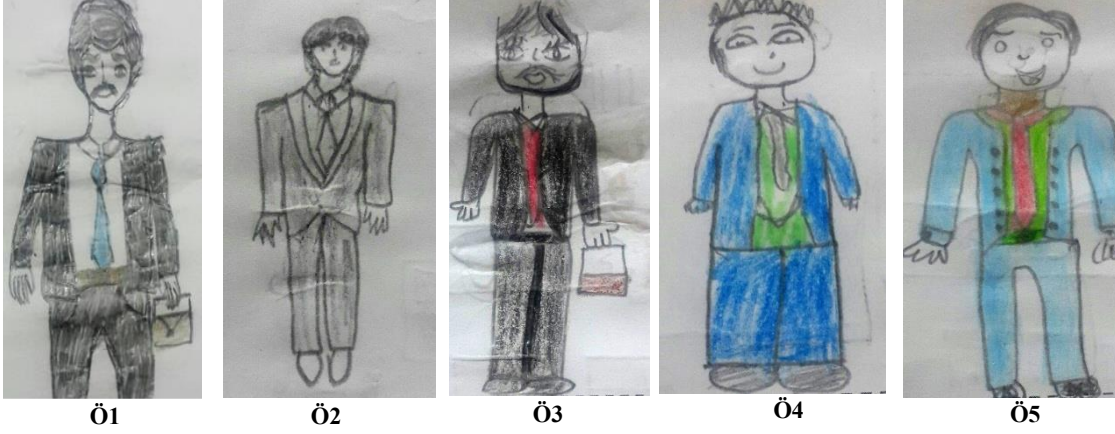
Öğrencilerin öğretmenlerle ilgili ifadelerine bakıldığında, dikkat çeken bir diğer nokta öğretmenlerin güvenilir olmalarıdır. Örneğin 4 numaralı öğrencinin “*Öğretmen öğrencileri korur, onlara göz kulak olur.*” ifadesi ve 7 numaralı öğrencinin de “*Öğrencilere bir şey olsa hemen yanına koşar, velisini arar.*” şeklindeki düşüncesi bu durumu izah etmektedir.

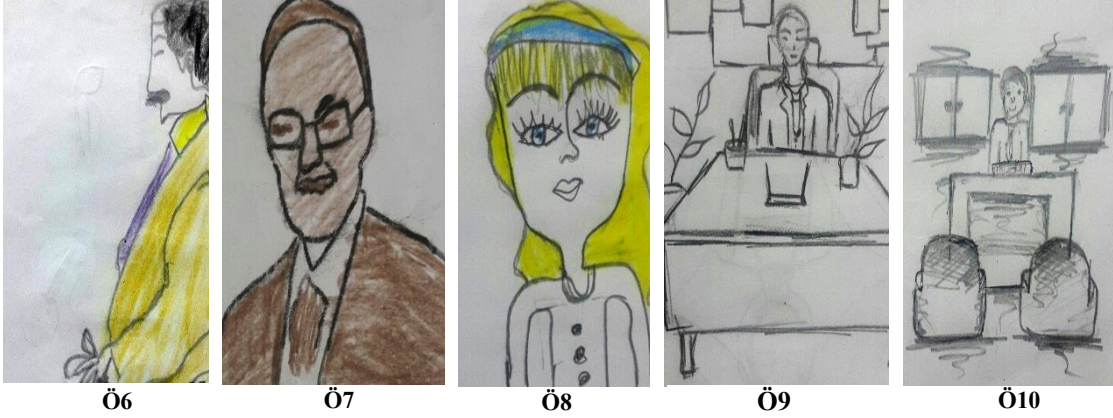
Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere öğrencilerin öğretmenlerle ilgili düşünceleri genellikle olumludur. Bu düşüncelere ek olarak öğretmenlik mesleğine ilgi duyan ve bu mesleği gelecekte yapmak isteyen öğrencilerden de bahsetmek gerekir. Örneğin 10 numaralı öğrenci “*Öğretmenlik mesleği çok güzel bir meslektir. Öğretmenimiz bizi çok seviyor. Ben de öğretmen olunca öğrencilerimi çok severim.*” diyerek öğretmeniyle özdeşim kurduğunu ifade etmiştir. Benzer bir şekilde 17 numaralı öğrenci de öğretmenleri ile özdeşim kurduğunu ve bu mesleğe ilgi duyduğunu şu şekilde açıklamıştır: “*Ben resim ya da müzik öğretmeni olmak istiyorum. Öğretmenlerimizin tattığı o duyguyu ben de tatmak istiyorum. Ben de öğrencilerime bilgi vermek ve ders anlatmak istiyorum.*”

Bütün bu sayılanlardan farklı olarak öğretmenlik mesleğinin külfetli bir meslek olduğunu düşünen öğrenciler de vardır. Bu öğrenciler öğretmenlik mesleğini olumlu görmelerine rağmen bazı öğretmenlerin olumsuz davranış sergilediğini ifade etmişlerdir. Bu durumu 11 ve 12 numaralı öğrenciler şöyle açıklamıştır: “*Tabi ki öğretmenlik güzeldir ama öğrencilere iyi davranmayan öğretmen iyi bir öğretmen değildir (Ö11).*”, “*Öğretmenlik iyi bir meslek olabilir. Fakat öğretmenler çok anlayışsız. Onlar gibi olmak istemezdim.*”

Son olarak öğretmenler hakkında olumsuz düşünceler besleyen öğrencilerden de bahsetmek gerekir. Örneğin 14 numaralı öğrencinin bu konuya ilişkin görüşleri şu şekildedir: “*Öğretmen, öğrencileri notla tehdit edendir. Öğretmenler bu durumun öğrenciyi nasıl etkilediğini bilmiyorlar.*” Benzer şekilde verdikleri cevaptan erkek oldukları anlaşılan 14 ve 16 numaralı öğrenciler de “*Öğretmen erkekleri hor görerek, arka planda tutan, kızları da çok seven bir şahıstır, öğrencilere eşit davranmayan eğitim üyesidir.*” diyerek öğretmenlerin cinsiyet ayrımı yaptıklarını ve kendilerine eşit davranmadıklarını dile getirmişlerdir.

Çizim 21-30: Müdür Çizimleri

Öğrencilerin müdürlük mesleğine ilişkin yaptığı çizimlere bakıldığında belirgin olarak öne çıkan husus cinsiyet faktörüdür. Yukarıda verilen resimlerden de anlaşılacağı üzere öğrenciler, müdürlük mesleğini genellikle erkek karakterlerle özdeşleştirmektedir. Müdür çizimlerinin 9'unun erkek, 1'inin de kadın olması bu durumu kanıtlamaktadır.

Öğrencilerin tamamına yakını erkek müdürlerin takım elbise giyip kravat taktığını düşünmüştür. 8 numaralı öğrencinin çizdiği kadın müdür de yine bakımlı ve şık olması ile dikkat çeker. Çizimlerdeki müdürlerin bedensel özelliklerine bakıldığında ise onların genç, zayıf, bıyıklı oldukları ve değişik saç stilleriyle hayal edildiği görülür. 6 ve 7 numaralı öğrenciler ise müdürleri orta yaşlı, iri, bıyıklı, seyrek saçlı ve gözlüklü olarak resmetmiştir.

Fiziksel görünümünden farklı olarak dikkat çeken bir diğer husus da müdürlerin duygu durumlarıdır. Çizilen resimlerdeki yüz ifadeleri duygu durumları hakkında fikir vermektedir. Örneğin 3, 4, 5 ve 8 numaralı çizimlerdeki müdürlerin güler yüzlü oldukları görülür. Bunun yanı sıra orta yaşlı olan müdürlerin (Ö6, Ö7) ve çalışma odasında, masa başında (Ö9, Ö10) resmedilen müdürlerin de ciddi bir tavır içinde oldukları söylenebilir. Davranış durumları açısından resimlere bakıldığında ise müdürlerin çanta taşıdıkları (Ö1, Ö3) ve masa başında bekledikleri (Ö9, Ö10) görülmektedir.

Tablo 43: Öğrencilerin Müdürlere İlişkin Düşünceleri

Düşünceler
<i>Yönetim işlerini yapan, bütün kuralları koyan kişidir. (Ö1, Ö4, Ö6, Ö8, Ö10, Ö11, Ö16, Ö20)</i>
<i>Okulun, öğretmenlerin ve öğrencilerin sorumluluğunu müdürler üstlenir. (Ö3, Ö5, Ö9, Ö12, Ö13, Ö17, Ö20)</i>
<i>Takım elbise giyerler, ciddi insanlardır. (Ö2, Ö8, Ö11, Ö17)</i>
<i>İyi bir meslektir. Çünkü müdürler öğrencilere yol gösterir. (Ö15)</i>
<i>Müdürler çok sinirli ve umursamaz insanlardır. Ama duyarlı ve sevecen olan müdürler de vardır. (Ö10, Ö18, Ö19)</i>
<i>Müdür olmak çok kötüdür, yorucu bir iştir. Hiç güzel bir meslek değildir. (Ö7, Ö13, Ö14)</i>

Tablo 43'te öğrencilerin müdürlük mesleğine ilişkin duygu ve düşünceleri yer almaktadır. Verilen bilgilere göre öğrenciler müdürlerin yönetim ve idare işlerini yürüttüğünden bahsetmiş, fiziksel görünümüne dair fikirlerini beyan etmiş ve bu mesleğe bakış açılarını dile getirmişlerdir.

Öğrencilerin müdürlerle ilgili genel düşünceleri yönetim ve disiplin odaklıdır. Birçok öğrenci müdürün yönetim işlerini yürüttüğü ve okul kurallarını koyduğu konusunda hemfikirdir. Tablo 43'te ifade edildiği üzere öğrencilerin büyük bir kısmının düşüncesi şu şekildedir: “Müdür yönetim işlerini yapan, bütün kuralları koyan kişidir.” Söz konusu ifadeden de anlaşılacağı gibi öğrenciler müdürü çoğunluğa sözü geçen yegâne güç olarak görmektedir.

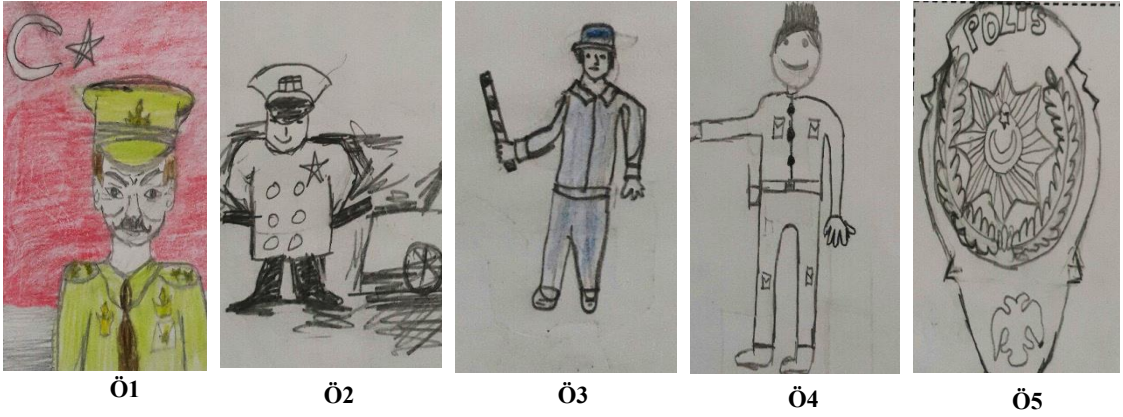
Müdürlerle ilgili olarak öğrencilerin dikkatini çeken başka bir husus da müdürün görev ve sorumluluklarıdır. Öğrenciler çoğunlukla müdürün okuldan sorumlu olduğunu ve okul için gereken eşyaları alması gerektiğini dile getirmişlerdir. Bu konuda öğrencilerden biri “Sınıflara gerekli eşyaları alır. Kantini ve eşyaları kontrol eder. (Ö3).” diyerek müdürün görevlerini izah etmiştir. Yine aynı şekilde öğrenciler okulun temizliğinin sağlanmasında (Ö12, Ö13) ve deneme sınavlarının (Ö17) yapılmasında müdürü sorumlu olarak görmüşlerdir. Bu konulardan farklı olarak müdürün öğrencilerden ve öğretmenlerden sorumlu olduğunu düşünen öğrenciler de vardır. Örneğin 20 numaralı öğrenci “Müdür, öğretmenlere yardım eder.” diyerek müdürün öğretmenlere destek olması gerektiğini belirtmiştir. 5 ve 9 numaralı öğrenciler ise müdürün çocuklarla ilgilendiğini ifade etmiştir. Öğrencilerin bu konudaki genel yargısı şu şekildedir: “Müdür, çocuklarla ilgilenir, onlara bilgi verir. Çocuklar için ne daha iyiyse onu düşünür.” Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere öğrencilerin müdürlerle ilgili düşünceleri genellikle olumludur. Yine aynı

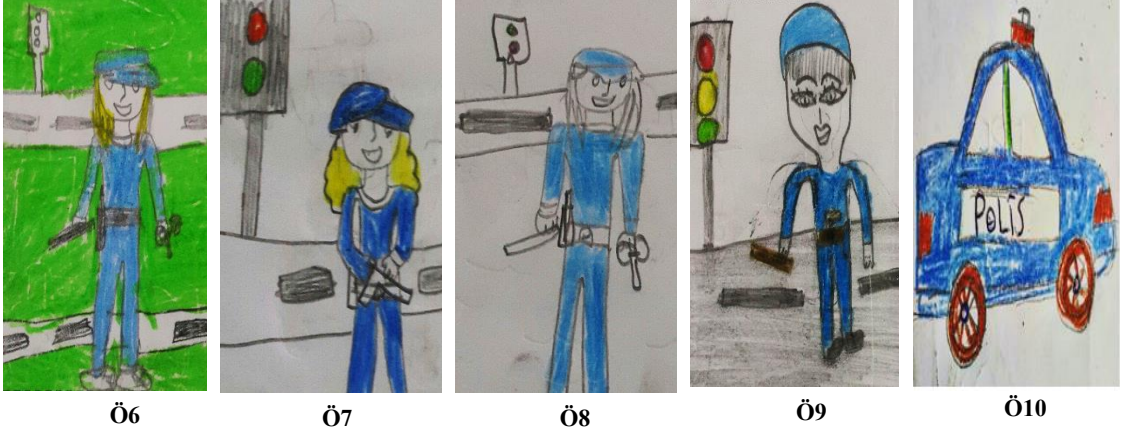
şekilde 15 numaralı öğrencinin “Müdürlük iyi bir meslektir. Çünkü müdürler öğrencilere etkinlik yaptırıyor ve onları geliştiriyor. Müdür olmak istersem eğer ben de öğrencilerimle ilgilenmek isterim.” şeklinde kullandığı ifade bunun göstergesidir.

Müdürlere ilişkin olumlu algıları olan öğrencilerin yanında bu konuda daha ihtiyatlı davranıp bu mesleği yapan kişiler hakkında olumlu ve olumsuz düşüncelerini ifade eden öğrenciler de mevcuttur. Bu konuda 18 numaralı öğrenci bazı müdürlerin duyarlı ve düşünceli olduğunu, bazılarının ise öğrencilere ilgi göstermediğini düşünmektedir. 10 ve 19 numaralı öğrenciler ise “Okulun en kızgın ve sağlam duruşlu olan yöneticisidir. Ama her okulda öyle değil, bazı istisnalar vardır. Sevecen olan müdürler de vardır.” şeklinde fikirlerini ifade ederek bu konuda daha temkinli bir açıklama getirmişlerdir.

Tüm bu sayılanların yanı sıra müdürlük mesleği ile ilgili olumsuz düşüncesi olan öğrenciler de vardır. Örneğin 7 numaralı öğrenci bu mesleğin iyi bir meslek olmadığını belirtmiştir. Yine 13 numaralı öğrenci de “Müdürlük kötüdür, Çünkü her zaman akıllı olmayan öğrenciler olduğu için müdür hoca yoruluyor.” diyerek bu meslek hakkındaki olumsuz düşüncesini dile getirmiştir.

Çizim 31-40: Polis Çizimleri

Öğrencilerin çizmiş oldukları polis resimleri Çizim 31-40'da gösterilmiştir. 5 erkek ve 5 kız öğrencinin çizdiği bu resimlerde bayrak, üniforma, silah, trafik, rozet, araç gibi polislik mesleği ile ilişkilendirilen kavramlar görülmektedir. Örneğin 5, 6, 7, 8, 9 ve 10 numaralı öğrenciler trafik lambası, yol, yaya geçidi, polis arabası ve polis rozeti; 1 numaralı öğrenci ise polis resminin üst tarafına Türk bayrağı çizmiştir.

Resimlerde dikkat çeken bir diğer ayrıntı polislerin üniformalı olmaları ve üzerlerinde silah bulundurmalarıdır. Birçok öğrenci polisleri kasketli ve üniformalı olarak resmetmiş, ayrıca onların tabanca ve cop gibi araçları kullandıklarını da göstermişlerdir. Çizilen bu resimler öğrencilerin polislik mesleğini nasıl algıladıklarını göstermesi açısından önem taşır.

Cinsiyet faktörü açısından resimlere bakıldığında 4 kız öğrenci kadın polis, 4 erkek öğrenci de erkek polis resmi yapmıştır. Bu resimlerde öğrenciler polislik mesleğini kendi cinsiyet grubuyla ifade etmişlerdir.

Fiziksel görünüm açısından polis resimleri incelendiğinde ise polislerin genel olarak genç yaşta olduğu görülür (Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9). Bu resimlerdeki kadın polisler sarı saçlı, zayıf ve uzun boyludur; erkek polisler ise kadın polislere nazaran biraz daha iri yapılıdır. 1 ve 2 numaralı çizimlerde ise polislerin orta yaşlarda oldukları görülür. Bu polisler de yine kısa boylu, pos bıyıklı ve şişman olarak resmedilmiştir.

Son olarak çizilen resimlerdeki polislerin duygu ve davranış durumlarından bahsetmek gerekir. Örneğin 6, 7, 8 ve 9 numaralı öğrenciler kadın polislerin güler

yüzlü olduklarını düşünmüşlerdir. Bu öğrencilerden farklı olarak 1 numaralı öğrenci omuzlarında ve yakalarında apoletleri olan rütbeli bir erkek polis çizmiştir. Bu kıyafet içindeki polisin yüz ifadesinden oldukça ciddi olduğu anlaşılmaktadır. Yine 3 numaralı resimde ise erkek polisin copunu havaya kaldırdığı görülür. Tüm bu resimler incelendiğinde öğrenciler erkek polisleri rütbeli, ciddi ve disiplinli; kadın polisleri ise daha sevecen ve daha ölçülü olarak resmetmişlerdir.

Tablo 44: Öğrencilerin Polislere İlişkin Düşünceleri

Düşünceler
<i>Polisler devleti ve milleti için çalışır, yurduna sahip çıkar, güvenliği ve düzeni sağlar, insanların hayatlarını kurtarır, suçluları arar, tutuklar ve adaleti sağlar. (Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13, Ö17, Ö18)</i>
<i>Polislik çok güzel bir meslektir. Suçluların yakalanması insanlara huzur verir. Ben de polis olmak istiyorum. Polis olmak gurur verici bir duygudur. (Ö12, Ö20)</i>
<i>Polislik çok heyecanlı ve güzel bir iştir. Ama çok yorucudur. Polis olmayı tercih etmem. (Ö4)</i>
<i>Polis olmak çok zordur. Çünkü onlar hayatlarını tehlikeye atarlar. (Ö14, Ö15, Ö16, Ö19)</i>

Öğrencilerin polislik mesleği ile ilgili düşünceleri Tablo 44’te açıklanmıştır. Bu düşüncelerde öğrenciler polislerin genellikle görev ve sorumluluklarına değinmiş ayrıca bu mesleği zihinlerinde nasıl konumlandıklarını ifade etmişlerdir.

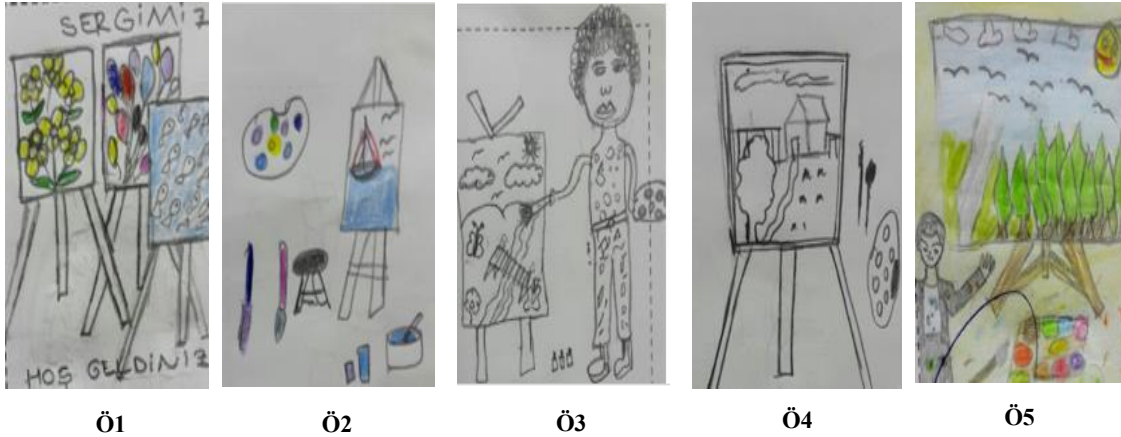
Tablo 44’te de açıklandığı gibi polislik mesleğiyle ilgili olarak beliren temel düşünce polislerin görev ve sorumluluklarıyla ilgilidir. Birçok öğrenci polislerin devleti, milleti ve yurdu koruduğu, suçluları yakaladığı, güvenliği, düzeni ve adaleti sağladığı konusunda hemfikirdir. Örneğin 1 numaralı öğrenci “*Polisler insanların hayatlarını kurtarır ve suçlulara hak ettikleri cezayı verirler.*” şeklindeki cümlesinde polislerin yaptıkları görevleri anlatmıştır. Bu fikre yakın olarak 5 numaralı öğrenci polislerin adaleti ve güvenliği sağladığını dile getirmiş ve bu düşünceyi “*Polis milletin güvenliğini sağlar. Kötüleri hapse atar, adaleti sağlar. Dünyayı kötülerden temizler.*” diyerek ifade etmiştir. Yine 17 numaralı öğrenci de polislerin devleti ve milleti için görev yaptıklarını ve aynı zamanda bütün yurdu korudukları düşüncesini dile getirmiştir. Tüm bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere öğrencilerin polislik mesleğine ilişkin düşünceleri genellikle olumludur. Öyle ki 12 ve 20 numaralı öğrenciler gelecekte bu mesleği yapmak istediklerini izah etmiştir. Bu öğrenciler polislik mesleğine ilişkin düşüncelerini “*Polislik çok güzel bir meslektir. Suçluların*

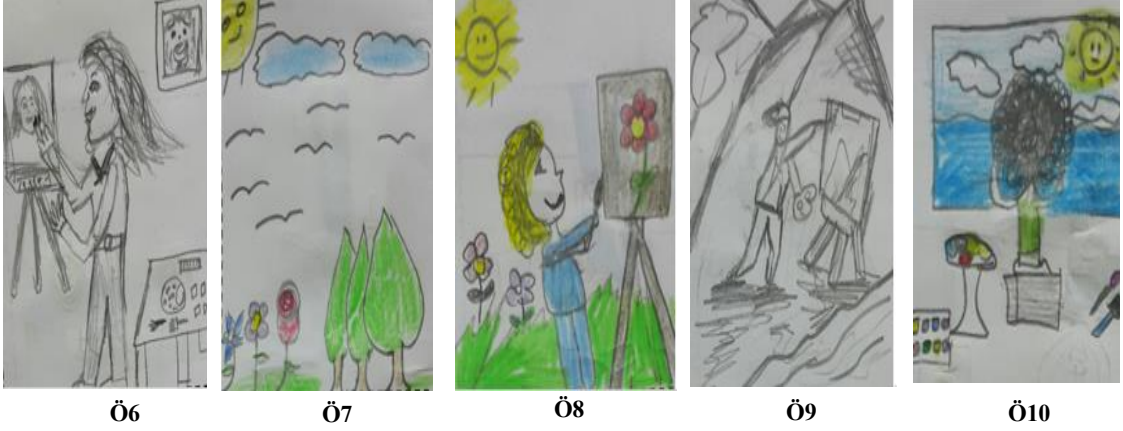
yakalanması insanlara huzur verir (Ö12).”, “Ben de polis olmak istiyorum. Polis olmak gurur verici bir duygudur (Ö20).” şeklinde anlatmışlardır.

Polislik mesleğine olumlu algıları olan öğrencilerin yanı sıra bu mesleğin hem olumlu hem de olumsuz olduğunu düşünen bir öğrenci mevcuttur. Tablo 44’te de ifade edildiği üzere 4 numaralı öğrenci bu konuyla ilgili düşüncelerini “Polis olmak çok heyecanlı bir iştir. Ama çok yorucudur. Polis olmayı tercih etmem.” cümleleriyle açıklamış ve polislik mesleğinin ilgisini çekmesine rağmen gelecekte bu mesleği yapmak istemediğini dile getirmiştir.

Öğrencilerin polislik mesleğine ilişkin düşüncelerinde öne çıkan son husus ise bu mesleğin tehlikeli bir meslek olarak görülmesidir. Örneğin 14 ve 15 numaralı öğrenciler “Polislik çok zordur. Onlar hep canlarını tehlikeye atar, vatanları için gece gündüz çalışırlar.” şeklindeki cümlelerinde bu mesleğin özveri gerektirdiğinden söz etmişlerdir. Yine 19 numaralı öğrenci de “Polis olmak hiç kolay değildir. Çünkü polisler her gün birini kovalayıp nezarete sorguya çekerler.” şeklindeki ifadesinde polislerin yoğun bir şekilde çalıştıklarını vurgulamıştır.

Çizim 41-50: Ressam Çizimleri

Öğrenci çizimlerine bakıldığında ressamların genellikle şövale önünde resim yaptıkları görülür. 3, 5, 6, 8, 9 ve 10 numaralı çizimlerden de anlaşılacağı gibi öğrenciler ressamları resim yaparken düşlemişlerdir. Bu resimlerden farklı olarak ressamlarca yapılmış veya yapılmakta olan resimler dikkat çeker. (Ö1, Ö2, Ö4, Ö7). Bütün bu resimler incelendiğinde ressamların genellikle çiçek, deniz, balık, yelkenli, güneş, bulut, ağaç, kuş gibi doğada var olan şeyleri resmettikleri görülür.

Çizimlerdeki ressamların cinsiyet durumları dikkate alındığında öğrencilerin 4 erkek (Ö3, Ö5, Ö6, Ö9) ve 1 kadın (Ö8) ressam çizdikleri görülür. 6 kız ve 4 erkek öğrenci ressamların çoğunlukla erkek olabileceğini düşünmüşlerdir.

Ressam resimleri fiziksel görünüm açısından incelendiğinde ressamların ekseriyetle marjinal olduklarından söz edilebilir. Örneğin 3, 8 ve 10 numaralı resimlerdeki ressamlar kıvrıkcık saçlıdır. 6 numaralı resimdeyse uzun saçlı bir ressam hayal edilmiştir.

Duygu ve davranış açısından resimlere bakıldığında ise ressamların tebessüm ettikleri (Ö6, Ö8), yaptıkları tabloyu gösterdikleri (Ö5), resim yapmaya yoğunlaştıkları ve tuvallere dikkatle baktıkları (Ö3, Ö6, Ö8, Ö9 ve Ö10) görülmektedir.

Tablo 45: Öğrencilerin Ressamlara İlişkin Düşünceleri

Düşünceler
<i>Ressamlar her şeyi çizebilirler. Yaptıkları eserler çok güzel ve sanatsaldır. Ayrıca müzeler ve sergiler için resimler de yaparlar. (Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13, Ö16, Ö18)</i>
<i>Ressamların hayal gücü diğer insanlardan daha geniştir. Soyut kavramları hayal eder ve çizerler. (Ö3, Ö11, Ö14, Ö15, Ö20)</i>
<i>Ünlü kişilerdir, dünyaca bilinirler, başyapıtlar yaparlar. (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4)</i>
<i>Ben de ressam olmak istiyorum. Resim yapmayı çok seviyorum ve yeteneğim var. Resim çizip satmak isterim. Parası olmayanlara da bedava veririm. (Ö6, Ö19)</i>
<i>Ressamın işi çok kolaydır ama benim sevmediğim bir meslektir. (Ö17)</i>

Tablo 45'te öğrencilerin ressamlarla ilgili olarak dile getirdikleri düşünceler yer almaktadır. Bu düşüncelerde ressamların yetenekli ve hayal gücü gelişmiş kimseler oldukları birçok kez tekrar edilmiştir. Örneğin bu konuda öğrencilerden biri “*Ressam bütün hayatı resme döken biridir ve güzel gördüğü her şeyi resme yansıtır (Ö7).*” diyerek ressamların yetenekli olduklarından söz etmiştir. Yine 9 numaralı öğrenci de “*Ressamlar başyapıtlar yapar. Müzeler ve sergiler için portreler çizer.*” şeklindeki ifadesinde ressamların önemli eserler verdiklerini dile getirmiştir. 12 numaralı öğrenci ise “*Ressam, etrafta gördüğü şeyleri ve duygularını kâğıt üzerinde gösterir.*” diyerek ressamların hem dış çevrelerinden hem de iç dünyalarından beslendiklerini izah etmiştir. Bu fikre yakın olarak 11 numaralı öğrenci de “*Ressamlar soyut ve somut eserleri yapan, çizen, canlandıran kişilerdir.*” şeklindeki ifadesinde ressamların soyut-somut ilişkisini ele aldığını anlatmıştır.

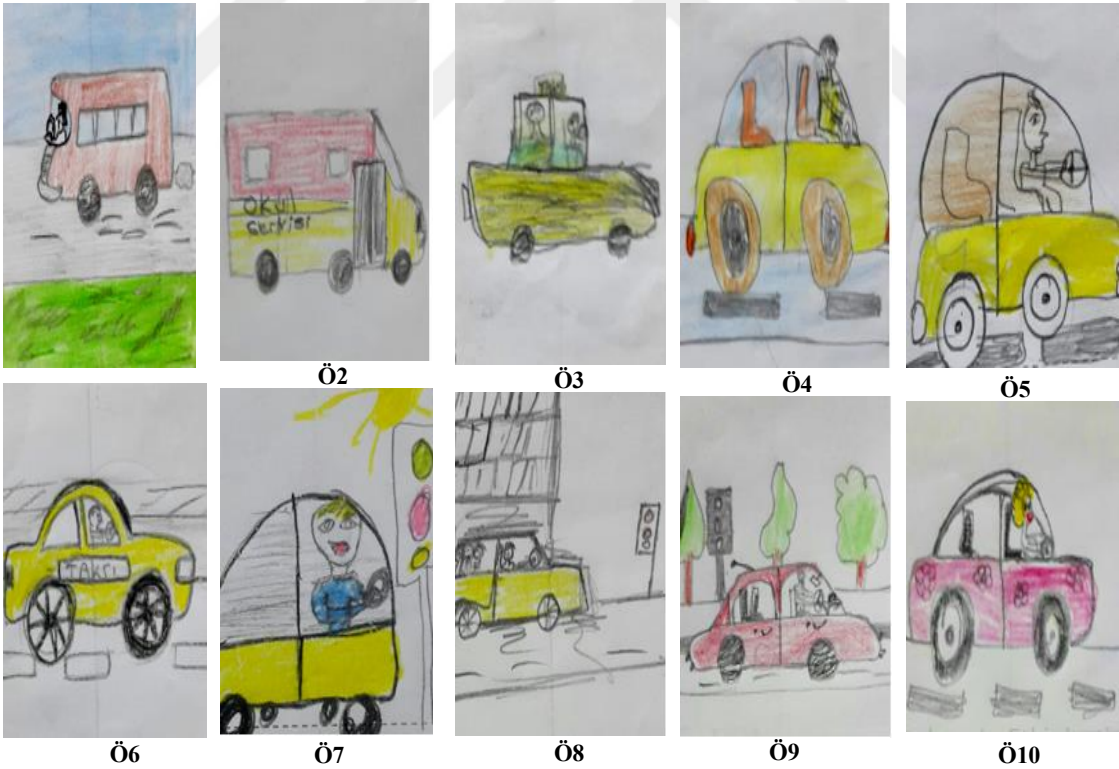
Yukarıda bahsedilenlerin yanı sıra bazı öğrencilerin resim-sanat ilişkisine vurgu yaptıkları görülmüştür. Özellikle 16 numaralı öğrenci ressamlığın sanatsal bir faaliyet olduğunu dile getirmiş ve bunu “*Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir (M. Kemal Atatürk).*” şeklindeki söz ile açıklamıştır. Tıpkı bu öğrenci gibi 18 ve 20 numaralı öğrenciler de ressamların sanata katkı sağladıklarını ifade etmişlerdir. Bunu “*Sanat ressamın elindedir. Ressam sanatın içindedir (Ö18).*”, “*Ressamlar içtekileri dışa aktarır, böylece kendi sanatını yaparlar (Ö20).*” şeklindeki söylemlerinden anlamak mümkündür.

Öğrenci görüşlerinde ifade edilen bir başka husus da ressamların dünyaca tanınan, ünlü kimseler olarak görülmesidir. “*Ressamlar güzel resimler yapan ünlü kişilerdir (Ö1).*”, “*Dünya çapında bilinirler (Ö3).*”, “*Bir ressamın yaptığı resmi*

bütün insanlar tanır, çünkü onlar çok ünlüdür (Ö11).” gibi ifadelerden de anlaşılacağı üzere öğrencilerin gözünde ressamlar önemli kişilerdir.

Öğrencilerin ressamlık mesleğine ilişkin fikirlerine bakıldığında belirgin olarak öne çıkan son husus ise bu mesleğin gelecekte tercih edilip edilmeyeceğidir. Söz konusu durumla ilgili olumlu ve olumsuz olmak üzere iki farklı görüş dikkat çeker. 6 ve 19 numaralı öğrenciler “Ben de ressam olmak istiyorum. Resim yapmayı çok seviyorum ve yeteneğim var (Ö6).” Ressam olsam resim çizip satmak isterim. Parası olmayanlara da bedava veririm. En iyisi ben ressam olayım! (Ö19).” diyerek bu mesleği olumlu gördüklerini izah etmişlerdir. Bu görüşlerden farklı olarak 17 numaralı öğrenci de “Ressamın işi çok kolaydır ama benim sevmediğim bir meslektir. Ressam olmak istemem asla.” şeklindeki cümlesinde bu mesleği gelecekte tercih etmeyeceğini belirtmiştir.

Çizim 51-60: Şoför Çizimleri

6 kız ve 4 erkek öğrencinin çizdiği şoför resimleri yukarıda yer almaktadır. Bu resimlerde şoförlerin genellikle trafikte araç kullandıkları ve yolcu taşıdıkları görülmektedir. Örneğin 1 ve 2 numaralı öğrenciler şoförleri sarı ve kırmızı

renklerdeki servis araçlarını kullanırken düşlemişlerdir. Özellikle 2 numaralı öğrenci aracın üzerine “Okul Servisi” yazarak şoförün öğrenci taşıdığını izah etmiştir. Diğer çizimlerdeki (Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7 ve Ö8) şoförlerin de yine sarı renkteki araçlar içinde seyir halinde oldukları hayal edilmiştir.

Resimlerdeki şoförlere cinsiyet açısından bakıldığında şoförlerin genellikle erkek olduğu düşünülmüştür. Bu resimlerdeki şoförler genellikle yola bakmakta (Ö1 Ö3, Ö5, Ö6, Ö10) ve trafik ışıklarında durmaktadır (Ö7, Ö8). Duygu durumları ve fiziksel görünüm açısından resimler incelendiğinde ise pek fazla bilgiye ulaşılmamıştır. Çizim 91-100’de de görüldüğü gibi öğrenciler şoför çizimlerinde daha çok araçları ön plana çıkarmışlardır.

Tablo 46: Öğrencilerin Şoförlere İlişkin Düşünceleri

Düşünceler
<i>Şoförler ulaşımı sağlayan, insanlara hizmet eden, yük ve eşya taşıyan, ticaret yapan, her yeri bilen, herkesi tanıyan, yardımsever kişilerdir. (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö8, Ö9, Ö12, Ö13, Ö14, Ö16)</i>
<i>Şoför olmak çok güzel. Çünkü şoförler her yeri gezebilir. Ben de şoför olmak istiyorum. (Ö7, Ö10)</i>
<i>Şoförlük iyi bir meslek olabilir ama çok da yorucudur. (Ö17, Ö18)</i>
<i>İyi bir meslek değil. Çünkü şoförler zengin insanların kölesi olurlar. Bir de kaza yapıp hayatlarını kaybedebilirler. (Ö5, Ö11, Ö15)</i>

Öğrencilerin şoförlük mesleğine ilişkin duygu ve düşünceleri Tablo 46’da ifade edilmiştir. Verilen bilgilere göre öğrencilerin büyük bir kısmı şoförlerin insanlara hizmet ettiğini, taşımacılık yaptığını, her yeri bildiğini ve herkesi tanıdığı ifade etmiştir. Örneğin 2 numaralı öğrenci şoförleri “*Belirli bir ücret karşılığında insanları gideceklere yere götüren kişidir.*” şeklinde tanımlamış, 4 numaralı öğrenci de şoförlerin bütün sokakları ve caddeleri bildiğini, herkesi tanıdığını izah etmiştir. Yine 9 numaralı öğrenci de “*Yaşlıları ve engellileri gidemedikleri yerlere şoförler götürür.*” şeklindeki cümlesinde şoförlerin yardımsever kimseler olduklarını ve insanlara hizmet ettiklerini dile getirmiştir. Bu görüşlerden farklı olarak 13 numaralı öğrenci ise şoförlerin genelde yük ve eşya taşıdıklarını dile getirmiş ve bu düşünceye ek olarak “*Ticaret hayatında şoförler olmazsa iş yapılmaz.*” diyerek onların ticarete kilit isim olduğunu izah etmiştir.

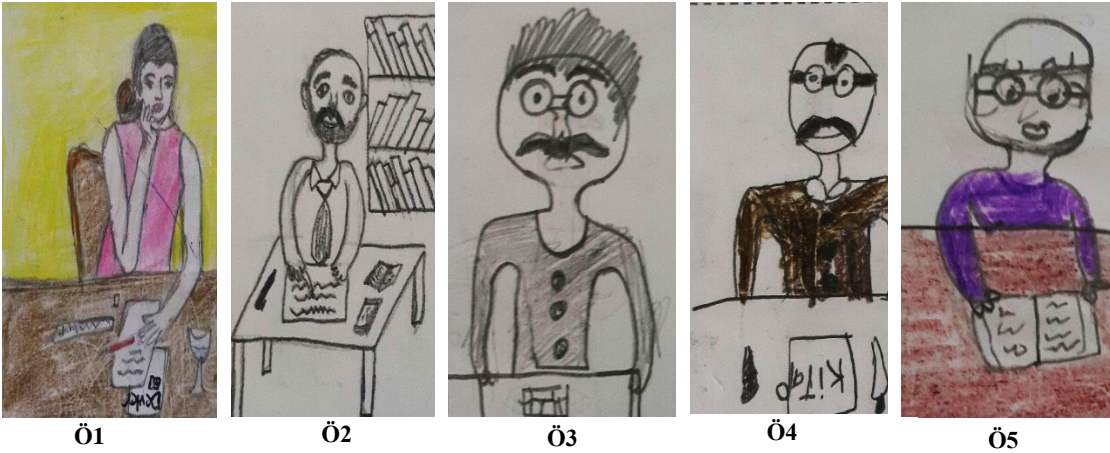
Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere öğrencilerin şoförlerle ilgili ifadeleri genellikle olumludur. Bu düşüncelere ilaveten 7 ve 10 numaralı öğrenci görüşlerinin de olumlu nitelik taşıdığından bahsedilebilir. Örneğin 7 numaralı

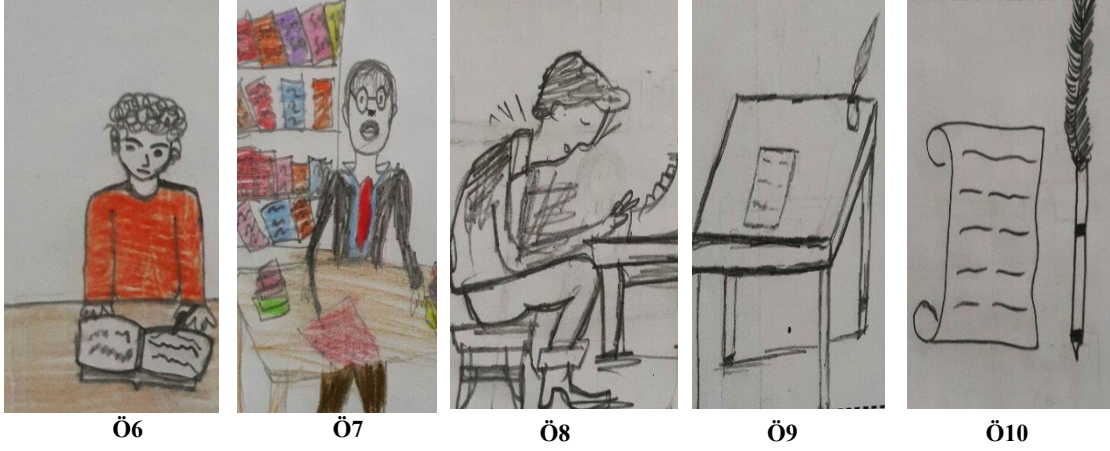
öğrencinin “Şoförler arabalarıyla her yeri gezer. Ben de şoför olup araba sürmek, her yeri gezmek istiyorum.” ifadesi ile 10 numaralı öğrencinin de “Şoför olmak dünyanın en eğlenceli işlerinden biridir.” şeklindeki ifadesinde şoförlerle özdeşim kurdukları ve bu mesleğe ilgi duydukları anlaşılmaktadır.

Bütün bu sayılanlardan farklı olarak şoförlük mesleğine olumlu bakmalarına rağmen bu mesleğin zor ve yorucu olduğunu düşünen öğrenciler de mevcuttur. “Şoförlük iyi bir meslek olabilir ama çok yorucu ve çok zordur. (Ö17, Ö18)” ifadesinden de anlaşılacağı üzere öğrenciler bu mesleği hem olumlu hem de olumsuz olarak görmektedir.

Son olarak şoförlük mesleğine ilişkin olumsuz düşünceler besleyen öğrencilerden de bahsetmek gerekir. Tablo 46’da da gösterildiği gibi 5, 11 ve 15 numaralı öğrenci görüşlerinin oldukça olumsuz olduğu görülür. Örneğin 5 ve 11 numaralı öğrencilerin bu konuya dair düşüncesi şu şekildedir: “Kesinlikle şoför olmak istemezdim. İyi bir meslek değil. Çünkü şoförler kaza yapıp hayatlarını kaybedebilirler. Yine benzer bir şekilde 15 numaralı öğrenci de “Şoförlük iyi bir meslek değil. Çünkü şoförler zengin insanların kölesi olurlar.” diyerek şoförlük mesleğine olumlu bakmadığını dile getirmiştir.

Çizim 61-70:Yazar Çizimleri

Yukarıdaki çizimler incelendiğinde öğrencilerin yazarları genellikle masa başında yazı yazarken veya kitap okurken resmettikleri görülür. Örneğin 1 numaralı çizimdeki yazarın elini yüzüne koyup düşündüğü ve önündeki kâğıda düşüncelerini aktardığı; 8 numaralı çizimde tabureye oturan bir yazarın daktiloda yazı yazdığı görülmektedir. 2 ve 7 numaralı çizimlerde ise yazarların arkasında bulunan kitap rafları dikkat çeker. Yine 9 ve 10 numaralı çizimlerde öğrenciler yazarlarla ilişkilendirdikleri bazı araç-gereçleri resmetmiştir. Bu resimlerde yazarların kuş tüyü kalemle fermana benzer bir kâğıda yazı kaleme aldıkları görülmektedir.

4 kız ve 6 erkek öğrenci tarafından yapılan resimler incelendiğinde öğrencilerin belirli kalıplamalar yaptığı görülür. Bu kalıplamaların ilki cinsiyet faktörüdür. Yukarıdaki çizimlerden de anlaşılacağı üzere öğrenciler yazarların genellikle erkek olabileceklerini tahayyül etmişlerdir. Nitekim çizilen resimlerde 9 erkek, 1 de kadın yazar görülmektedir. Çizimlerde göze çarpan ikinci kalıplama ise gözlük kullanımıdır. Bu durumu 3, 4, 5 ve 7 numaralı resimlerde görmek mümkündür. Yine öğrencilerden bazıları yazarların bıyıklı olabileceğini düşünmüştür. 2, 3, 4 ve 7 numaralı çizimler bu düşünce ile şekillenmiştir.

Tablo 47: Öğrencilerin Yazarlara İlişkin Düşünceleri

Düşünceler
<i>Bilim, sanat ve edebiyatla ilgilenir. Çocuklara masal, hikâye, büyüklere de roman yazar. (Ö1, Ö2, Ö4, Ö7, Ö11)</i>
<i>Kendi duygu, düşünce ve hayallerini anlatan, yazdıklarıyla tanınan önemli kişilerdir. (Ö3, Ö6, Ö13, Ö16, Ö17, Ö18, Ö20)</i>
<i>İnsanların yaşadıkları olayları anlatır. (Ö1, Ö5, Ö10)</i>
<i>Güzel bir meslektir. Yazarların kitaplarını okuyarak bilgileniriz. (Ö6, Ö8, Ö9, Ö15)</i>
<i>Yapmak istediğim bir meslektir. Ben de düşüncelerimi yazarlar gibi anlatmak istiyorum. (Ö19)</i>
<i>Hiç güzel bir meslek değil. Yazar olmak istemem. (Ö12, Ö14, Ö17)</i>

Öğrencilerin yazarlık mesleğine ilişkin düşünceleri Tablo 47’de verilmiştir. Öğrenciler genellikle yazarların hangi alanlarda, hangi metin türleriyle, hangi konularda yazdıklarıyla ilgili fikirlerini beyan etmişlerdir. Bu fikirleri ifade ederken kullandıkları “*Bilim, sanat ve edebiyat alanlarında kitap yazan kişilerdir (Ö1).*”, “*Çocuklara hikâye, büyüklere ise roman yazarlar (Ö4).*” ve “*Hüznünü, içindeki şeyleri veya birinin hayatını yazıya döken kişidir (Ö10).*” şeklindeki anlatımlar bunun göstergesidir.

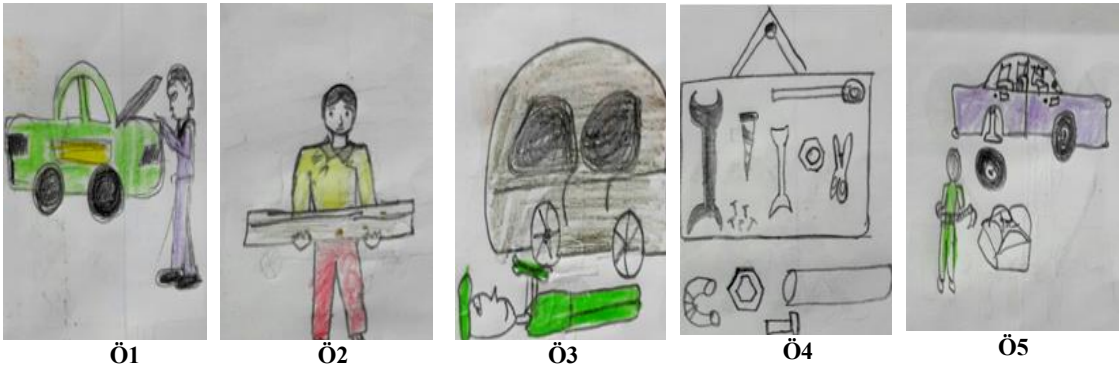
Öğrencilerin büyük bir kısmı genel olarak yazarların kaleme aldıkları yazılarda ne anlattıkları konusuna değinmişlerdir. Bu konuyla ilgili olarak öğrencilerin iki farklı görüşte oldukları tespit edilmiştir. Bu görüşlerden ilki yazarların yazılarında kendilerini anlattıkları konusudur. Örneğin 3 numaralı öğrenci “*Yazar, başından geçen olayları dünyaya yayan kişidir.*” diyerek yazarların kendi hayat hikâyelerini paylaştıklarını dile getirmiştir. Yine 18 numaralı öğrenci de “*Tüm düşündüklerini, hayal ettiklerini deftere döken kişilere yazar denir.*” şeklinde fikir beyan ederek yazarların kendi duygu ve düşüncelerini aktardıklarını belirtmiştir. Öğrencilerin ikinci görüşü ise yazarların başkalarının yaşamlarını anlatmalarıyla ilgidir. Bu konuyla ilgili olarak 1 numaralı öğrenci şu sözleri dile getirmiştir: “*Yazarlar insanları gözlemler ve onların hayatlarını öğrenip yazarlık yapar.*” Yine 5 numaralı öğrenci yazarlarla ilgili “*İnsanların yaşadıkları olayları anlatırlar, bunu tüm insanlar okur.*” şeklinde bir ifade kullanmıştır. Her iki düşünceden de anlaşılacağı üzere öğrenciler yazarların başkalarının hayatlarını yazdıkları konusunda hemfikirdir.

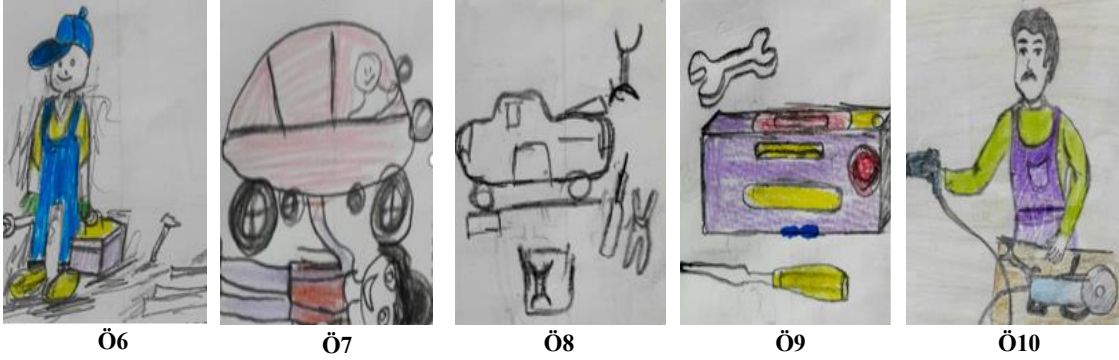
Öğrencilerin yazarlarla ilgili olarak ifade ettikleri düşüncelerden biri de yazarlar tarafından yazılan kitapların öğrencilere fayda sağlamasıdır. Örneğin 6 numaralı öğrenci “*Yazarlar kendi duygu ve düşüncelerini kullanıp kitap yazarlar, biz de o kitapları okuyup zihnimizi geliştiririz ve meslek sahibi oluruz.*” diyerek yazılan kitapların geleceğine etki edeceğini belirtmiştir. Yine 8 numaralı öğrenci de “*Yazarlar kitap yazar ve böylelikle insanların eğitimlerine katkı sağlarlar.*” şeklindeki cümlesinde yazarların eğitimci yönlerini vurgulamıştır.

Yazarlık mesleği ile ilgili tüm bu anlatılan düşüncelerin olumlu nitelikte olduğu görülmektedir. Buna ilaveten 19 numaralı öğrencinin de bu mesleğe ilişkin bir takım tasavvurları mevcuttur. “*Yazarlık benim hep olmak istediğim bir meslektir. Ben de düşüncelerimi bir kitaba yazmak istiyorum.*” ifadesinden de anlaşılacağı üzere öğrencinin yazarlar ile özdeşim kurduğu ve gelecekte bu mesleği yapmak istediği anlaşılmaktadır.

Yukarıda anlatılanların yanı sıra yazarlık mesleğini olumsuz ifadelerle açıklayan öğrenciler de mevcuttur. Örneğin 12 numaralı öğrenci “*Yazım kötü olduğu için yazmak istemem, asla yazar olmak istemem.*” diyerek bu mesleğe bakış açısını dile getirmiştir. Yine 14 ve 17 numaralı öğrenciler de “*Okuduğum kitaplarda yazarların sıkıcı şeyler anlattığını görüyorum (Ö14).*”, “*Yazar da ne? Hiç güzel bir meslek değil. Yazar olmak istemem. Değişik, sıkıcı, boş ver gitsin! (Ö17).*” şeklindeki cümlelerle bu mesleğinin ilgilerini çekmediğini ve gelecekte bu mesleği asla yapmayacakları yönünde bir görüş belirtmiştir.

Çizim 71-80: Tamirci Çizimleri

Öğrencilerin çizdiği tamirci resimleri yukarıda gösterilmiştir. 4 kız ve 6 erkek öğrencinin çizdiği bu resimlerde tamirciler çoğunlukla tamirat işleri ile ilgilenmektedir. Örneğin bazı öğrenciler tamircilerin arabalarla ilgilendiklerini düşlemiş ve onları arabanın motorunu incelerken (Ö1) veya lastik değişimi yaparken (Ö3, Ö5, Ö7) resmetmişlerdir. Bir kısım öğrenci ise tamircileri iş yaparken kullandıkları araç-gereçleriyle beraber yansıtmıştır. Örneğin 6 numaralı öğrenci tamircinin İngiliz anahtarı ve takım çantası taşıdığını hayal etmiştir. Yine 10 numaralı öğrenci de tamircinin delik açma aleti olan matkapla çalıştığını göstermiştir. Benzer bir şekilde 4 ve 8 numaralı çizimlerde de tamircilerin kullandıkları alet çantası, İngiliz anahtarları, vida, çivi, çekiç, boru, makas, tornavida gibi araç-gereçler görülmektedir.

Yapılan resimlerdeki tamirciler ekseriyetle erkektir ve bu tamirciler genel olarak mor, yeşil ve mavi renklere tulum giymişler (Ö3, Ö5, Ö6, Ö10) ve tulumlarla aynı renklere şapka takmışlardır (Ö3, Ö6).

Tamirci çizimleriyle ilgili olarak bahsedilebilecek son husus ise resimlerde yansıtılan duygu durumlarıdır. Örneğin 3, 6 ve 7 numaralı çizimlerde tamirciler güler yüzlüdür. Bu resimlere nazaran 1, 2 ve 10 numaralı çizimlerdeki tamirciler ise daha ciddi bir şekilde resmedilmiştir.

Tablo 48: Öğrencilerin Tamircilere İlişkin Düşünceleri

Düşünceler
<i>Bozulan eşyaları, araç ve gereçleri tamir eder. (Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö12, Ö14, Ö17, Ö18)</i>
<i>Yardımsaver, çalışkan, meraklı, yetenekli, yaratıcı ve titiz insanlardır. (Ö2, Ö13, Ö20)</i>
<i>Sadece makineler tamir edilmez. Akıl, ruh ve insan ilişkileri de tamir edilebilir. İnsanın dengesini tamirci düzeltir. (Ö10, Ö16)</i>
<i>Çok güzel bir meslektir. Ama ben tamirci olmak istemem. (Ö9, Ö11)</i>
<i>İyi bir meslek değil. Çok zordur. Asla yapmak istemem. (Ö3, Ö15, Ö19)</i>

Öğrencilerin tamircilerle ilgili olarak ifade ettikleri düşünceler Tablo 48’de gösterilmiştir. Buna göre öğrencilerin büyük bir çoğunluğu tamircilerin bozulan eşyaları, araç ve gereçleri tamir ettiklerinden bahsetmişlerdir. Örneğin 1 numaralı öğrenci *“Araba bozulmuşsa mesela onu tamirci onarır, sonra o arabaya bakım yapar ve eskisinden güzel olur.”* diyerek tamircilerin bakım ve onarım işlerini yaptıklarını anlatmıştır. Yine 14 numaralı öğrenci de *“Bozulan eşyaları asla atmaz, tamir edip, tekrar kullanıma sunarlar. Çünkü onlar çok yeteneklidir.”* şeklindeki cümlesinde tamircilerin geri dönüşüme önem verdiklerini belirtmiş ve onların yetenekli kişiler olduklarını vurgulamıştır. Tıpkı 14 numaralı öğrenci gibi 2, 13 ve 20 numaralı öğrenciler de tamircilerin taşıdıkları niteliklerden bahsetmişlerdir. Örneğin 2 numaralı öğrenci *“Tamirciler bozulan eşyayı merak edip içini açarlar. Sonra parçaları tek tek birleştirirler. Onlar çok yaratıcı ve yeteneklidir.”* diyerek tamircilerin meraklı, yaratıcı ve yetenekli olduklarını dile getirmiştir. Benzer bir şekilde 13 ve 20 numaralı öğrenciler de tamircilerden bahsederken yardımsever, çalışkan, titiz gibi sıfatlar kullanmışlardır.

Öğrenci görüşlerinde dikkat çeken bir başka husus da tamircilerin insanların yaşadığı problemleri çözebileceği düşüncesidir. Örneğin 10 numaralı öğrenci *“Akıl ve ruh sağlığı bozuk olanlar da tamirciye gidebilir. Çünkü tamirci her şeyi tamir edebilir.”* diyerek tamircileri doktorlara benzetmiş ve esprili bir dil ile tamircilerin hünerli kimseler olduklarına değinmiştir. Yine 16 numaralı öğrenci de benzer bir yaklaşım ile *“Sadece makineler tamir edilmez. Tamirci dengesiz insanları da düzeltir.”* şeklinde bir cümle kurarak bu konuya farklı bir bakış açısı getirmiştir.

Tamircilik mesleği ile ilgili olarak dikkat çeken son husus bu mesleğin gelecekte tercih edilip edilmemesi ile ilgilidir. Tablo 48’de de gösterildiği gibi 9 ve 11 numaralı öğrenciler bu mesleği beğenmelerine rağmen tamirci olmak istemediklerini söylemişlerdir. Bu düşüncelerden farklı olarak 3, 15 ve 19 numaralı öğrenciler ise tamircilik mesleğinin iyi bir meslek olmadığını ve kesinlikle bu mesleği tercih etmeyeceklerini belirtmişlerdir. *“Tamircilik iyi bir meslek değil. Tamirci olma, zordur. Çünkü tamircinin elleri hep yağ olur (Ö3).”* ve *“Asla tamirci olmak istemem. Çünkü tamirciler hayatta hiçbir gayesi olmayan, kısa günün kârını düşünen kişilerdir (Ö15).”* ifadelerinden de anlaşılacağı üzere öğrenciler bu

mesleğin olumsuz yönlerini sıralamış ve saydıkları sebeplerden ötürü tamircilik mesleğini tercih etmeyeceklerini vurgulamışlardır. Yine benzer bir şekilde 19 numaralı öğrenci de “Tamirci olup ne yapacaksın? Hiç bana göre değil. Ama siz istiyorsanız, deneyin. Çok kötü.” diyerek bu mesleğe olumsuz baktığını ifade etmiştir.

Çizim 81-90: Hemşire Çizimleri

6 kız ve 4 erkek öğrencinin çizdiği hemşire resimleri yukarıda gösterilmiştir. Bu resimler incelendiğinde dikkat çeken ilk husus hemşirelerin cinsiyet durumlarıdır. Yapılan çizimlerde de görüldüğü gibi öğrenciler 9 hemşire ve 1 hemşir resmi çizmiştir.

Resimlerde belirgin olarak öne çıkan bir başka husus da hemşirelerin fiziksel görünümüdür. Dış görünüm açısından resimlere bakıldığında, öğrenciler hemşirelerin beyaz (Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö8, Ö9), mavi (Ö7), sarı (Ö10) ve yeşil (Ö2) önlük giydiklerini ve üzerinde sağlık sembolleri bulunan kepler taktıklarını (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö7, Ö8, Ö9) düşlemişlerdir. Fiziksel görünüm açısından resimler incelendiğinde ise kadın hemşirelerin genellikle kısa saçlı, zayıf ve genç yaşta

oldukları, erkek hemşirenin de yine genç, zayıf, bıyıklı ve sakallı olduğu görülmektedir.

Yukarıda sayılanlara ilave olarak hemşire resimlerinde yansıtılan duygu ve davranış durumlarından da bahsetmek gerekir. Çizilen resimlerde hemşirelerin çoğunlukla sedyede yatmakta olan hastalara serum taktıkları, iğne yaptıkları ve onlara tebessüm ettikleri görülür (Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö8, Ö10). Bu sayılanlardan farklı olarak 7 numaralı öğrenci de hastanın yanı başında bekleyen, elini tutan ve durumunu kontrol eden bir hemşire çizmiştir. Hastanın durumunun kötü olduğu izlenimini veren öğrenci, bu durum karşısında hemşirenin oldukça telaşlı ve üzgün olduğunu düşlemiştir.

Tablo 49: Öğrencilerin Hemşirelere İlişkin Düşünceleri

Düşünceler
<i>Kan alır, serum takar, iğne yapar ve tansiyon ölçerler. (Ö1, Ö2, Ö3, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18, Ö20)</i>
<i>Hastanede çalışır, doktorlara yardım eder, hastaları iyileştirirler. Yardımsever ve iyi kalpli insanlardır. (Ö3, Ö11, Ö12, Ö13, Ö17)</i>
<i>Çok güzel bir meslek ben de hemşire olurum. Çünkü çok meraklıyım. İnsanların hayatlarını kurtarmak ve onları iyileştirmek istiyorum. (Ö4, Ö6)</i>
<i>İyi bir meslek ama bana göre değil. (Ö5)</i>
<i>Hemşireler çocukların baş düşmanıdır. Hiç sevmem. (Ö19)</i>

Öğrencilerin hemşirelik mesleğine ilişkin düşünceleri Tablo 49’da belirtilmiştir. Tablo 49 gözden geçirildiğinde öğrencilerin daha çok hemşirelerin görevlerinden bahsettikleri görülür. Birçok öğrenci hemşirelerin kan alma, serum takma, iğne yapma, tansiyon ölçme gibi görevleri yaptıklarını ifade etmiştir. Bu konuyla ilgili olarak 1 numaralı öğrenci “*Hasta olunca hemşireler bizden kan alırlar ve kolumuza serum takarlar.*” diyerek hemşirelerin kan alma, serum takma gibi uygulamaları yaptıklarını anlatmıştır. Yine 10 ve 15 numaralı öğrenciler de “*Hemşireler küçük bebeklerin aşısını yapar (Ö10).*”, “*Hemşire deyince aklıma iğne yapan ve tansiyon ölçen bir kişi gelir (Ö15).*” şeklindeki cümleler ile hemşirelerin aşı yapma, tansiyon ölçme gibi görevlerinden söz etmişlerdir.

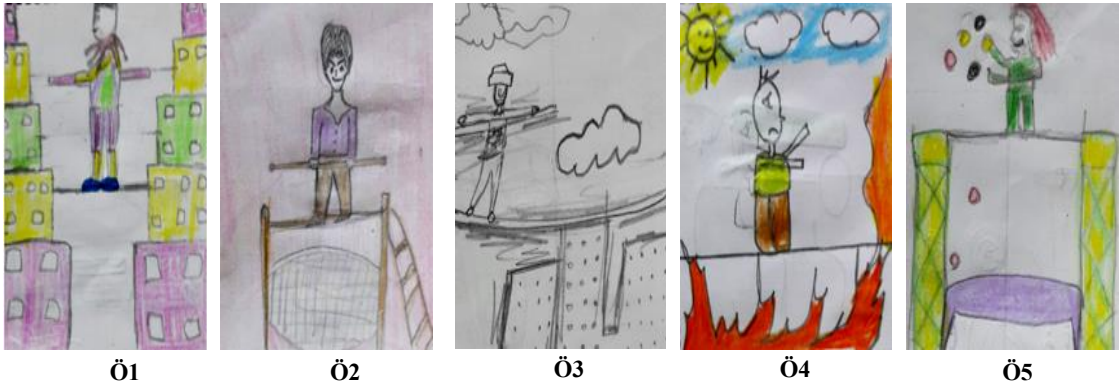
Hemşirelerle ilgili olarak ifade edilen düşüncelerden biri de onların doktorlara (Ö3, Ö12) ve hastalara (Ö11, Ö13, Ö17) yardım eden kişiler olarak görülmesidir. Örneğin 3 numaralı öğrenci “*Hastanede doktorların yanında dururlar. Bana göre*

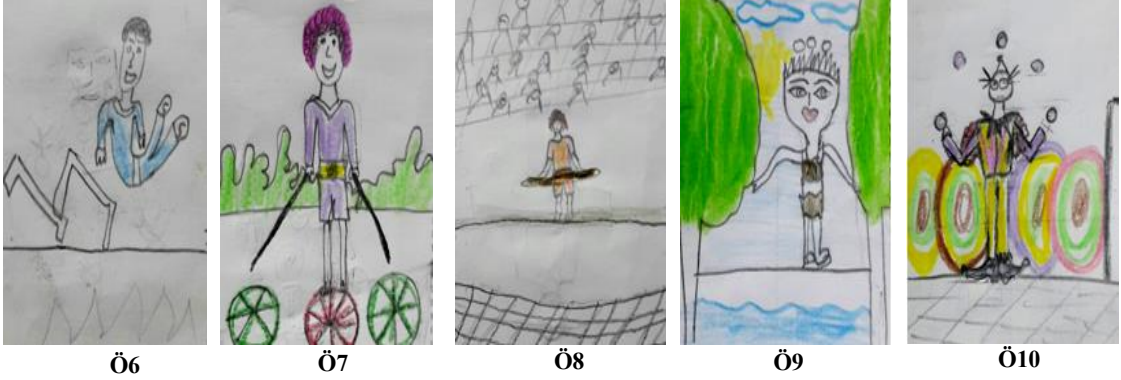
hemşire doktor yardımcısıdır.” diyerek hemşirelerin doktorlarla birlikte çalıştıklarını ifade etmiştir. 13 numaralı öğrenci ise *“Hemşireler hayat kurtarmak, tedavi etmek ve iyileştirmek için çalışırlar.”* şeklindeki cümlesinde hemşirelerin hastaları iyileştirdiklerini dile getirmiştir.

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere öğrencilerin hemşirelik mesleği ile ilgili düşünceleri genellikle olumludur. Buna ilaveten 4 ve 6 numaralı öğrencilerin de bu mesleğe olumlu baktıkları görülür. Kendisinin bir hayli meraklı olduğunu ifade eden 4 numaralı öğrenci *“Hemşire olmak istiyorum. Çünkü insanların iç organlarını merak ediyorum.”* diyerek gelecekte bu mesleği yapmak istediğini anlatmıştır. Yine 6 numaralı öğrenci de *“Ben de hemşire olunca insanları iyileştiririm ve onların hayatlarını kurtarırım.”* şeklindeki cümlesi ile hemşirelerle özdeşim kurduğunu ifade etmiştir.

Tüm bu anlatılanların yanı sıra 5 numaralı öğrenci de hemşireliğe olumlu baktığını ancak bu mesleğin kendisine uygun bir meslek olmadığını izah etmiştir. Bunu öğrencinin *“ Hemşire olmak güzel tabi, ama çok iğrenç. Ben kan görünce midem bulanır. Ay şimdiden kusasım geliyor.”* şeklindeki ifadesinden anlamak mümkündür. Bu öğrenciden farklı olarak 19 numaralı öğrencinin hemşirelerle ilgili düşüncesi ise tamamen olumsuzdur. Onun *“Hemşireler çocukların baş düşmanıdır. Genellikle işaret parmağı dudaklarındaiken çekilen bir resimle ünlülerdir. Hiç sevmem.”* şeklindeki ifadeleri hemşireleri sevmediğini ve bu mesleğe sıcak bakmadığını ortaya koymaktadır.

Çizim 91-100: Cambaz Çizimleri

Öğrenciler cambazları genellikle yüksekte gerilmiş ipler üzerinde çeşitli gösteriler yaparken hayal etmişlerdir. Elindeki sılıkla dengede durmaya çalışan (Ö1, Ö2, Ö, Ö8), ateş üzerinde yürüyen (Ö4), top çeviren (Ö5, Ö10), atlayış yapan (Ö6), çember üzerinde duran (Ö7) ve suya dalmak üzere olan (Ö9) cambazların birbirinden farklı akrobatik hareketler yaptığı görülmektedir.

Cambaz resimleri fiziksel görünüm açısından incelendiğinde ilk olarak göze çarpan detay cinsiyet faktörüdür. Yukarıdaki çizimlerden de anlaşılacağı üzere öğrencilerin tamamı cambazların erkek olabileceğini düşünmüştür. Çizimlerde öne çıkan ikinci detay ise cambazların dış görünümleridir. Örneğin 1 numaralı öğrenci cambazın lacivert ayakkabı, sarı çorap ve yeşil-mor renklerde bir kostüm giydiğini düşünmüştür. 9 numaralı öğrenci ise cambazın suya dalacağı düşüncesinden yola çıkarak onu mayo içinde hayal etmiştir. Diğer öğrenciler ise cambazların yeşil, mavi, mor ve turuncu renklerde tulum giydiklerini (Ö5, Ö6, Ö7, Ö8) ve değişik tarzlarda şapkalar taktıklarını (Ö3, Ö10) ifade etmişlerdir. Kıyafet görünümü gibi ilgi çeken bir başka husus da cambazların saç şeklidir. Çizilen resimler incelendiğinde cambazların kırmızı-mor renklerde peruk taktıkları (Ö5, Ö7) ve saçlarına değişik şekiller verdikleri (Ö4, Ö9) görülmektedir.

Duygu durumları açısından resimler incelendiğinde ise cambazların genellikle güler yüzlü oldukları hayal edilmiştir (Ö2, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9). Bütün bu çizimlerden farklı olarak 4 numaralı öğrenci cambazın asık suratlı olabileceğini ifade etmiştir. Yapılan çizime detaylı olarak bakıldığında cambazın yanar ateş üzerindeki telde yürümeye çalıştığı görülür.

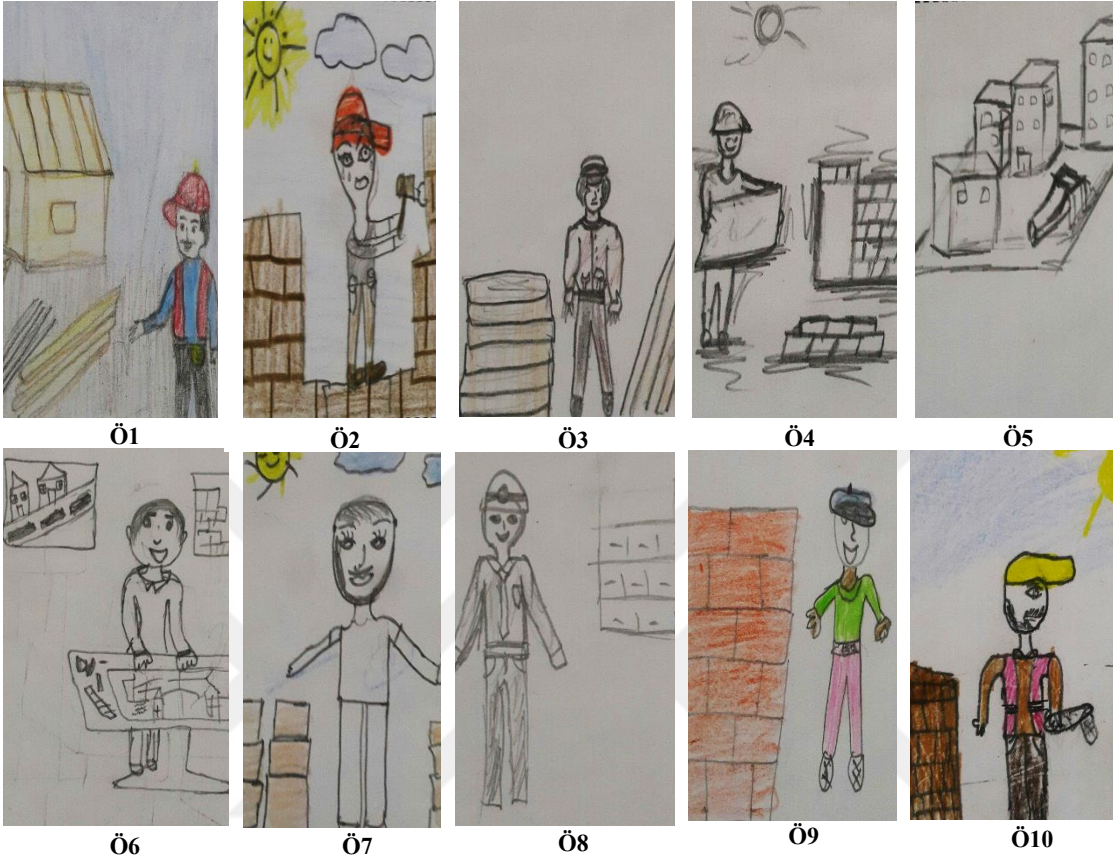
Tablo 50: Öğrencilerin Cambazlara İlişkin Düşünceleri

Düşünceler
<i>Yüksek bir yerde çeşitli gösteriler yapan, insanları eğlendiren kişilerdir. (Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö11, Ö12, Ö15, Ö16, Ö17, Ö20)</i>
<i>Cambazlık eğlenceli olduğu kadar tehlikeli bir meslektir. (Ö1, Ö5, Ö19)</i>
<i>Tehlikeli bir meslektir, kimselerin yapamayacağı zor şeyleri yapar. (Ö5, Ö9)</i>
<i>Çok kötü, tehlikeli bir meslek. Asla yapmak istemem. (Ö9, Ö10, Ö13, Ö14, Ö18)</i>

Öğrencilerin cambazlık mesleğine ilişkin düşünceleri Tablo 50’de belirtilmiştir. Tablo 50 gözden geçirildiğinde birçok öğrencinin cambazları *yüksek yerlerde çeşitli gösteriler yaparak insanları eğlendiren kişiler* olarak tanımladığı görülür. Öğrenci görüşlerine detaylı olarak bakıldığında ise cambazların oynak ve esnek oldukları (Ö6), yüksekten korkmadıkları (Ö2, Ö7, Ö17), insanları güldürdükleri (Ö4, Ö20), şaşırttıkları (Ö11) ve heyecanlandırdıkları (Ö3, Ö16, Ö20) birçok defa tekrar edilmiştir.

Yukarıda anlatılanların yanı sıra cambazlık mesleğine farklı açılardan bakan öğrenciler de mevcuttur. Örneğin 1, 5 ve 19 numaralı öğrenciler bu mesleğin hem eğlenceli hem de tehlikeli bir meslek olduğunu belirtmiştir. Bunu 5 numaralı öğrencinin *“Cambazlar kimselerin yapamayacağı şeyleri yaparak insanları şaşırtır ve eğlendirir. Bana göre bu meslek hem çok eğlencelidir hem de çok tehlikelidir.”* şeklindeki ifadesinden anlamak mümkündür. Bu düşünceden farklı olarak cambazlık mesleğini büsbütün olumsuz olarak gören öğrencilerden de bahsetmek gerekir. Örneğin 9 numaralı öğrenci *“Dünyanın en tehlikeli işlerinden biridir. Çok kötü bir meslek. Kimse yapmasın.”* şeklindeki cümlesinde bu mesleği tehlikeli olduğu için kimsenin yapmaması gerektiğini ifade etmiştir. Benzer bir şekilde 13 numaralı öğrenci *“Hep aksiyon ve hareket gerektiren yorucu bir iştir. Bu meslek çok tehlike içerir. Cambazlar ipten düşerse eğer yazık olur, ölürlü giderler.”* diyerek cambazlığın zor ve riskli bir meslek olduğunu belirtmiştir. Yine 18 numaralı öğrenci de *“Cambazlar cennet ve cehennem arasındaki ipin üzerinde yürürler.”* şeklindeki cümlesinde dini kavramlardan yararlanarak ilginç bir benzeşim kurmuştur. Bütün bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi birçok öğrenci cambazlık mesleğini ideal bir meslek olarak görmemektedir. Bu mesleğin tehlikeli ve zor olduğunu düşünen öğrenciler cambaz olmaya dair olumlu bir düşünce belirtmemiş ve hiçbir şekilde cambazlarla özdeşim kurmamışlardır.

Çizim 101-110: Mimar Çizimleri

Yapılan çizimler incelendiğinde öğrencilerin mimarları çoğunlukla dış mekânda çalışırken resmettikleri görülür. Örneğin 2, 4, 7 ve 10 numaralı çizimlerde öğrenciler güneş ve bulut çizimleri yaparak mimarların dış mekânlarda çalıştıklarını vurgulamışlardır. Yine 5 numaralı çizimde de mimarlarla ilişkilendirilen yapılar çizilmiştir. Bunlardan farklı olarak 6 numaralı çizimde iç mekânda, masa üzerinde çizim yapmakta olan bir mimar resmedilmiştir. Bu resimdeki detaylara bakıldığında ise mimarın çalışma odasındaki kullandığı araç-gereçler ve bu meslekle ilişkilendirilebilecek bazı araç-gereçler göze çarpar. Örneğin mimarın önündeki kâğıda pergel, cetvel gibi araçlarla çizim yaptığı görülür. Ayrıca duvardaki panolarda mimarlık mesleği ile bağdaştırılan duvar, bina, yol gibi yapılarla ilgili resimler de çizilmiştir. 6 numaralı öğrenci gibi mimarların kullandıkları araç-gereçleri resimleyen başka öğrenciler de mevcuttur. Örneğin 1 ve 3 numaralı çizimlerde mimarların metre, İngiliz anahtarı gibi aletler taşıdıkları, 2 ve 10 numaralı çizimlerde ise mimarların çekiç ve matkaba benzer araçları kullanmakta oldukları

görülmektedir. Yine 4 numaralı öğrenci de inşaat alanında bulunan bir mimarı elindeki çizimi incelerken resmetmiştir.

5 kız ve 5 erkek öğrencinin yaptığı resimlere cinsiyet faktörü açısından bakıldığında mimarların erkek oldukları görülür. Öğrencilerin tamamı mimarların erkek olabileceklerini düşünmüşlerdir.

Çizilen resimlerde dikkat çeken bir başka unsur da mimarların fiziksel görünümleridir. Çizilen resimlerde mimarların genellikle genç oldukları dikkat çeker. Dış görünüm açısından resimlere bakıldığında ise mimarların kırmızı renkte yelek (Ö1, Ö10), takım elbise (Ö8) ve tuluma benzer giysiler (Ö2, Ö3) giydikleri görülür. Buna ilaveten birçok resimde mimarların bareti andıran şapkalar taktıkları da görülür. (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö8, Ö9, Ö10).

Fiziksel görünümünden farklı olarak çizimlerde yansıtılan bir diğer husus da mimarların duygu durumlarıdır. Örneğin 4, 6, 8 ve 9 numaralı resimlerdeki mimarların gülümsedikleri görülmektedir. Bu resimlerde öğrenciler mimarların mutlu ve neşeli kimseler olduklarını anlatmış olabilirler.

Tablo 51: Öğrencilerin Mimarlarla İlişkin Düşünceleri

Düşünceler
<i>Mimarlar ev, yol, köprü, heykel, okul, camii vb. gibi yapılar yapar. (Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö11, Ö12, Ö13, Ö15, Ö20)</i>
<i>Yapıların planlarını ve projelerini çizerler. Çok iyi tasarım yaparlar. Alanında uzman kişilerdir. (Ö2, Ö8, Ö10, Ö14, Ö16)</i>
<i>Barınma ihtiyacı olan insanlara yardım eder, insanların hayallerini gerçekleştirir. (Ö1, Ö5, Ö7, Ö9)</i>
<i>Güzel bir meslektir, çok eğlencelidir. Bu sebeple büyüyünce mimar olmak isterim. (Ö9, Ö11, Ö18)</i>
<i>Hiç güzel bir meslek değildir. Mimarların işi çok zor. Bu sebeple mimar olmayı istemem. (Ö13, Ö17, Ö19)</i>

Tablo 51’de öğrencilerin mimarlık mesleğine ilişkin düşünceleri sıralanmıştır. Bu düşüncelerde genellikle mimarların yapı ve inşaa işleriyle uğraşma, plan, proje ve çizim yapma gibi görevleri yansıtılmıştır. Bununla beraber mimarların yetenekli, başarılı, alanında uzman ve yardımsever kimseler oldukları birçok kez tekrar edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin gelecekte bu mesleği tercih edip etmeyeceğinin sebepleri de yine Tablo 51’de açıklanmıştır.

Öğrencilerin mimarlarla ilgili genel düşünceleri onların yaptıkları iş ve uğraşlarla ilgilidir. Pek çok öğrenci mimarların ev, yol, köprü, okul, cami gibi yapılar

yaptıklarını dile getirmişlerdir. Örneğin 12 numaralı öğrenci mimarları “*Bina, ev, heykel gibi birçok şeyi yapan kişidir.*” şeklinde tanımlarken, 20 numaralı öğrenci de “*Evleri, okulları ve camileri güzel inşa ederler, ayrıca bu yapıların içlerini de güzel yaparlar.*” diyerek mimarların yaptıkları işe olan beğenisini anlatmıştır. Yine 4 numaralı öğrenci de “*Mimar olan kişi, Selimiye’yi inşa eden Mimar Sinan gibi güzel yapıtlar yapar.*” şeklindeki ifadesinde mimarların mükemmel eserler verebileceklerini vurgulamıştır.

Öğrenci bakış açısına göre mimarlar plan, proje ve çizim yapan, alanında uzman olan, tasarımcı kişilerdir. Bunu 2 numaralı öğrencinin “*Bir okul yapılacaksa mesela onun planını kâğıda mimar çizer.*” şeklindeki düşüncesinde görmek mümkündür. Bu düşünce içinde olan bir diğer öğrenci de 14 numaralı öğrencidir. Onun “*Mimar her şeyi tasarlayan, planlayan ve çizen kişidir.*” şeklindeki açıklaması mimarların bir hayli yetenekli ve özgün eser üreten kimseler olduğunu ortaya koymaktadır. Yine 16 numaralı öğrenci de bu konuyla ilgili olarak “*Mimar, kendi kafasında tasarlar ve daha sonra kâğıda çizip onu gerçeğe çevirir. Mimarlar çok iyi tasarımcılardır.*” şeklindeki cümlelerinde mimarların düşüncede var olan bir şeyi somut bir varlığa, gerçekliğe dönüştürebileceklerini ifade etmiştir.

Öğrencilerin mimarlara ilişkin fikirlerine bakıldığında belirgin olarak öne çıkan bir başka husus ise mimarların yardımsever olmalarıyla ilgilidir. Mimarların yardımlaşmaya önem verdiklerini düşünen öğrenciler, onların barınma ihtiyacı olan insanlara ve yetim çocuklara yardım eli uzatabileceklerini dile getirmişlerdir. Bu durumu 1 numaralı öğrencinin “*İnsanların yaşaması ve barınması için yapılar inşa eder, onlara yardımcı olur.*” şeklindeki ifadesinden anlamak mümkündür. 1 numaralı öğrenci ile aynı görüşte olan 9 numaralı öğrenci de “*Mimar yaptığı evlerden bazılarını yetim olan çocuklara verebilir, onlara yardım edebilir.*” diyerek mimarların müşkül durumdaki insanlara yardım etmeleri gerektiğini vurgulamıştır.

Mimarlarla ilgili olarak dikkat çeken son husus ise öğrencilerin gelecekte bu mesleği tercih edip etmeme sebepleridir. Örneğin 9, 11 ve 18 numaralı öğrenciler bu meslekle ilgili düşüncelerini “*Mimarlık güzel bir meslektir ve çok eğlencelidir. Bu sebeple büyüyünce mimar olmak isterim. Çünkü gelecek mimarların elindedir.*” şeklinde açıklayarak mimarlığa ilgi duyduklarını açıklamışlardır. Bunun sebebinin de

mimarlık mesleğinin gelecek yaşamı biçimlendireceği düşüncesinden kaynaklı olduğunu izah etmişlerdir.

Yukarıdaki düşüncelerden farklı olarak mimarlığa olumsuz düşünceler besleyen öğrenciler de mevcuttur. Örneğin 17 numaralı öğrenci bu mesleği hiç sevmediğini dile getirmiş ve bunun sebebinin de mimarlığın zor olmasıyla ilgili olduğunu söylemiştir. Bu fikre yakın olarak 19 numaralı öğrenci de gelecekte mimar olmak istemediğini dile getirmiş ve ardından şu açıklamayı yapmıştır: “Mimarlar inşaat alanlarında çalıştıkları için hayatlarını bile tehlikeye atıyorlar.” Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere 19 numaralı öğrenci bu meslekle ilgili korkularından bahsetmiş ve bu sebepten ötürü mimar olmak istemediğini belirtmiştir.

Çizim 111-120: Futbolcu Çizimleri

4 kız ve 6 erkek öğrencinin yaptığı futbolcu çizimleri yukarıda gösterilmiştir. Çizilen resimler incelendiğinde futbolcu resimlerinin bütününün erkek olduğu görülmektedir. Bu resimlerde öğrenciler futbolculuğu sadece erkekler ile ifade etmişlerdir.

Fiziksel görünüm açısından resimlere bakıldığında futbolcuların genellikle forma, şort, çorap ve krampon giydikleri görülür. Bu giysi ve giyecekler önemli futbol takımlarının renklerini yansıtmaktadır. Örneğin 4-6-7 numarada Barcelona takımının kırmızı-mavi, 2 numarada Galatasaray'ın sarı-kırmızı, 1-8 numarada ise Türkiye millî takımının kırmızı-beyaz renkleri tercih edilmiştir. Giyim tarzından farklı olarak resimlerde dikkat çeken bir başka husus da futbolcuların marjinal saç-sakal stillerinin olmasıdır. Örneğin 6 numaralı çizimde kızıl saçlı ve kızıl sakallı, 9 numaralı çizimdeyse saçlarını yukarı doğru şekillendiren bir futbolcu hayal edilmiştir.

Öğrenci çizimlerinde öne çıkan bir diğer nokta futbolcuların duygu ve davranış durumlarıdır. Örneğin 1, 2, 5, 6 ve 10 numaralı çizimlerdeki futbolcuların belirgin bir şekilde tebessüm ettikleri görülmektedir. Davranış açısından çizimlere bakıldığında ise futbolcuların genellikle halı sahada (Ö4, Ö6, Ö7, Ö8), kale önünde (Ö1) ve seyirci karşısında (Ö4, Ö10) top sürerken resmedilmiştir.

Tablo 52: Öğrencilerin Futbolculara İlişkin Düşünceleri

Düşünceler
<i>Futbolu kurallarına göre oynayan, çalım atan, koşmayı seven, başarılı, sağlıklı, zeki, çevik, ahlâklı ve ünlü kimselerdir. (Ö2, Ö3, Ö8, Ö9, Ö11, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö20)</i>
<i>Amaçları takımına gol kazandırmak olan insanlardır. (Ö1, Ö4, Ö5, Ö12, Ö16, Ö19)</i>
<i>Futbolcu olmak çok güzeldir. Futbolcu olmak için çabalamak gereklidir. İleride ben de futbolcu olmak istiyorum. (Ö6, Ö7, Ö13)</i>
<i>Futbolcu olmak çok zor, her gün ayağında top oradan oraya koşturursun. Farklı bir meslek yapmak isterim. (Ö10, Ö14)</i>

Öğrencilerin futbolcularla ilgili görüşleri Tablo 52'de ifade edilmiştir. Bu görüşlerde beliren temel düşünce futbolcuların kişisel özellikleri ve sergiledikleri performansla ilgilidir. Öğrencilere göre futbolcular oyunu kurallarına göre oynayan, çalım atan, koşmayı seven, başarılı, sağlıklı, zeki, ahlâklı ve ünlü kimselerdir. Örneğin 8 numaralı öğrenci “*Futbolcular başarılarıyla, göz alıcı performanslarıyla tanınan ünlü kişilerdir.*” şeklindeki düşüncesinde futbolcuların başarılı olduklarını ifade etmiştir. 17 numaralı öğrenci ise düşüncelerini M. Kemal Atatürk'ün ünlü bir sözü ile şu şekilde açıklamıştır: “*Ben sporcunun zeki, çevik ve ahlâklısını severim.*” Bu sayılanlara ilaveten “*Futbolcular, oyunu kurallarına bağlı olarak gerçekleştiren sporculardır (Ö11).*” ve “*Futbolcu yiyeceğine ve içeceğine dikkat eden sağlıklı*

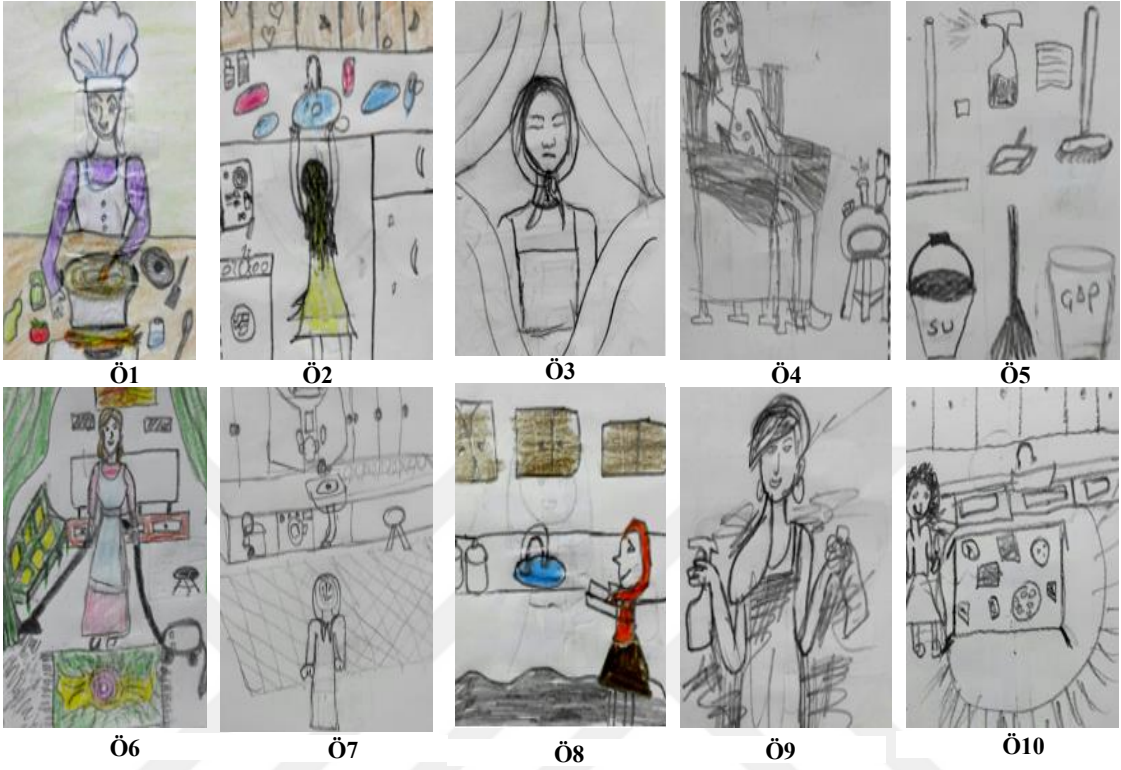
yiğittir (Ö18).” şeklindeki ifadelerle futbolcuların kurallara uydukları ve sağlıklarına dikkat ettikleri dile getirilmiştir.

Öğrencilerin futbolcularla ilgili düşüncelerine bakıldığında dikkat çeken bir başka husus futbolculuğun gol atmakla eş değer görülmesidir. Örneğin bu konuda öğrencilerden biri *“Altı kere altı otuz altı, hakem dedi penaltı, futbolcu vurdu gol oldu, taraftarın kalbi durdu (Ö1).*” şeklindeki tekerleme ile düşüncesini dile getirmiştir. Yine bir başka öğrenci de benzer bir şekilde *“Ronaldo, Messi deyince gelir gol sesi. Çın çın çınlar bizim taraftarın sesi. (Ö19).*” diyerek futbolcuların gol atıp seyircileri sevindirdiklerini dile getirmiştir.

Yukarıda sayılanlara ilave olarak futbolculuğun ideal bir meslek olduğunu düşünen ve gelecekte bu mesleği yapmak isteyen öğrenciler de mevcuttur. Bu konuda 6 numaralı öğrenci futbolculuğun çok güzel ve heyecan verici bir meslek olduğunu ve bu mesleği yapacak kişilerin çok çalışması gerektiğini söylemiştir. Bu fikre yakın olarak 7 numaralı öğrenci de *“Futbolcu olmak çok eğlencelidir. Futbolcular kar kış demeden top peşinde koşarlar. Tıpkı benim gibi...”* diyerek futbolcularla özdeşim kurduğunu izah etmiştir. Yine 13 numaralı öğrenci de *“Bu mesleği hiç kaçırma. Bana güveniyorsan hemen futbolcu ol. Futbolu kim sevmez. Çok güzel bir meslek inşallah herkese nasip olur (Ö13).*” şeklindeki cümlelerle futbolculuğa ilişkin olumlu düşüncelerini dile getirmiştir.

Son olarak futbolculuk mesleği hakkında olumsuz düşünceler besleyen öğrencilerden de bahsetmek gerekir. Tablo 52’de de gösterildiği gibi 10 ve 14 numaralı öğrencilerin bu mesleğe bakış açıları olumsuzdur. Bu konuyla ilgili olarak *“Futbolcu olmak çok zor, her gün ayağında top oradan oraya koşturursun. Farklı bir meslek yapmak isterim.”* şeklinde fikirlerini açıklayan öğrenciler, futbolculuğun zor bir meslek olduğunu düşünmekte ve bu sebeple farklı bir mesleği yapmak istediklerini belirtmişlerdir.

Çizim 121-130: Ev Hanımı Çizimleri

6 kız ve 4 erkek öğrencinin çizdiği ev hanımı resimleri yukarıda gösterilmiştir. Çizilen resimler incelendiğinde ev hanımlarının genellikle yemek pişirme (Ö1), bulaşık yıkama (Ö2, Ö8), süpürme, silme (Ö5, Ö6, Ö9), sofraya kurma gibi iş ve uğraşları yaptıkları anlatılmıştır. Örneğin 1 numaralı öğrenci ev hanımının beyaz bir şapka ve önlük taktığını hayal etmiş ve onu ocak başında yemek yaparken resmetmiştir. 2 ve 8 numaralı öğrenciler ise ev hanımlarını mutfakta bulaşık yıkadığını, 10 numaralı öğrenci de sofraya kurduğunu anlatmıştır. Yine 5, 6 ve 9 numaralı çizimlerde de ev hanımlarının temizlik yaptıkları düşünülmüştür. Bunu süpürge, fırça, kürek, çöp kovası, deterjan kutusu, temizlik bezi gibi araç-gereç çizimlerinden anlamak mümkündür.

Ev hanımlarının fiziksel görünüşleri incelendiğinde onların elbise (Ö4, Ö6, Ö7, Ö10), etek (Ö8, Ö10) ve bluz (Ö1, Ö8) giydikleri, önlük (Ö1, Ö6) ve başörtü (Ö3, Ö7, Ö9) taktıkları görülür. Giyim tarzından farklı olarak resimlerde dikkat çeken bir başka husus da ev hanımlarının yaş durumlarıdır. Bu resimlerde öğrenciler ev hanımlarının genellikle genç olduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 53: Öğrencilerin Ev Hanımlarına İlişkin Düşünceleri

Düşünceler
<i>Yemek pişirme, bulaşık yıkama, temizlik yapma gibi ev işleriyle uğraşır. (Ö1, Ö2, Ö7, Ö8, Ö10, Ö11, Ö14, Ö16, Ö17, Ö19)</i>
<i>Çocuklarının ihtiyaçlarını karşılar. (Ö3, Ö4, Ö6, Ö12)</i>
<i>Sevdikleri işi yapan hünerli kişilerdir. (Ö5, Ö18)</i>
<i>Ev hanımı olmak çok zordur ve hiç güzel değildir. (Ö9, Ö13, Ö15, Ö20)</i>

Tablo 53'te öğrencilerin ev hanımlarına ilişkin duygu ve düşüncelerine yer verilmiştir. Öğrenciler ev hanımlarının genellikle yemek pişirme (Ö1, Ö7), sofrakurma (Ö10, Ö17), bulaşık yıkama (Ö5), evi temizleme (Ö2, Ö8, Ö11), alışveriş yapma (Ö14, Ö16, Ö19) gibi ev işlerini yaptıklarını ve çocuklara baktıklarını (Ö3, Ö4, Ö6, Ö12) ifade etmişlerdir. Örneğin 2 numaralı öğrenci “*Ev hanımı ailesine ve misafirlere yemek pişirir, ev işlerini yapar.*” şeklindeki açıklamasında ev hanımlarının aile üyelerine hizmet ettiklerini ve ev işleri yaptıklarını dile getirmiştir. Benzer bir şekilde 14 numaralı öğrenci de “*Süpürge, yer bezi, alışveriş, yemek, anne.*” gibi sözcüklerle ev hanımları arasında bağ kurmuştur. Bu öğrencilerden farklı olarak 3 ve 6 numaralı öğrenciler de ev hanımlarının çocuklarının ihtiyaçlarını karşıladıklarını belirtmişlerdir. Bunu 6 numaralı öğrencinin “*Ev hanımı insanları yani çocukları büyütür.*” şeklindeki ifadesinden anlamak mümkündür.

Ev hanımlarıyla ilgili olarak ifade edilen düşüncelerden biri de ev hanımlarının yetenekli oldukları, sevdikleri işleri yapmaları ve bundan asla bıkmadıkları düşüncesidir. Örneğin 5 numaralı öğrenci ev hanımlarının bütün işlere yetiştiğini ve her şeyin üstesinden geldiğini ifade etmiştir. 18 numaralı öğrenci ise “*Ev hanımı evdeki bütün işleri yapar, çok çalışır ama hiç bıkmaz. Çünkü sevdiği işi yapar.*” diyerek ev hanımlarının özveriyle çalıştıklarını ve bu durumdan memnun olduklarını anlatmıştır. 20 numaralı öğrenci ise ev hanımlarını hem övmüş hem de onları esprili bir şekilde eleştirmiştir. Onun “*Gününün yarısı beddua ile geçer, meyve sebzenin en güzelini seçer, dedikoduya direkt geçer, en tehlikelileri terlikle gezer.*” şeklindeki düşüncesi ev hanımlarının hem olumlu hem de olumsuz niteliklerinin olabileceğini göstermektedir.

Yukarıdaki düşüncelerden farklı olarak ev hanımı olmanın zorluğundan bahseden öğrenciler de mevcuttur. Örneğin 9 numaralı öğrenci “*Ev hanımı olmak*

çok zordur. Bence oku güzel bir meslek seç.” diyerek ev hanımlarının zorluk yaşadıklarını ifade etmiş ve onların okumaları gerektiğini belirtmiştir. Yine 13 numaralı öğrenci de *“Evde her işi yapan kişidir: bulaşıkmiş, yemekmiş, ütüymüş... Aslında bu doğru değil.”* ifadesinde ev hanımlarının bütün işleri yapmalarının doğru olmadığını anlatmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Çocuk kitaplarındaki mesleklerin görünümünü ve ortaokul öğrencilerinin bu mesleklere ilişkin algılarını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışma; cinsiyet, fiziksel özellik, duygu durumu, davranış biçimi ve çocuk karakterler aracılığıyla verilen meslekler etrafındaki alt başlıklarla şekillenmiştir.

Çalışma bağlamında öne çıkan hususlardan ilki çalışmaya konu olan yirmi kitaptaki mesleklerin görünümüdür. Kitaplarda belirlenen 100 farklı mesleğin %18,4'ü ticaret, %16,8'i eğitim, %10,9'u yönetim-idare, %7,8'i adalet-güvenlik, %7,4'ü sanat, %7,1'i konaklama-seyahat, %4,7'si sosyal bilimler-iletişim bilimleri, %3,9'u sanayi, %3,5'i sağlık, %3,5'i eğlence, %1,9'u fen bilimleri ve teknik bilimler ve %1,2'si de spor alanıyla ilgilidir. Bu sayılanlara ek olarak kitaplardaki mesleklerin %12,9'unu ise diğer meslek grupları oluşturmaktadır. İnceleme sonucunda tespit edilen mesleklerin daha çok ticaret (%18,4) alanında olduğu görülmektedir. Ticaretle ilgili mesleklerin ilk sırada yer alması bu mesleklerin günlük hayatın içinde olmasından ve toplumun bu mesleklere daha fazla yönelmesinden kaynaklı olabilir. Bu açıdan bakıldığında çocukların meslek algılarının oluşmasında ve meslekleri tanımalarında yakın çevrenin de önemli rolü olduğu söylenebilir. Nitekim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında (2018) ve Canal'ın (2010) mesleklerle ilgili yaptığı çalışmada da öğrencilerin öncelikle yaşadıkları yerin ve çevresinin ekonomik faaliyetlerini analiz ettikleri ve buna bağlı olarak gelişen meslekleri tanıdıkları ifade edilmiştir. Söz konusu açıklamalardan hareketle incelenen kitaplardaki meslek alanlarının yakından uzağa ilkesi etrafında şekillendiği sonucuna varılabilir. Kitaplarda ticaret alanından sonra en çok eğitim (%12,9) alanındaki meslekler üzerinde durulmuş ve bu meslekler içinde en çok öğretmen karakterlerden söz edilmiştir. Bu görünümün oluşmasında çocukların eğitim hayatının önemli bir rolünün olduğu söylenebilir. Çünkü çocuklar zamanlarının büyük bir kısmını okulda öğretmenleriyle birlikte geçirir, onlardan yeni bilgi, beceri ve davranışlar öğrenir ayrıca öğretmenleri kendilerine rol model alabilirler. Rol model alınan öğretmen bir noktada çocuğun karakterini de şekillendirebilir. Bu gerçekten hareketle çocuk

kitaplarında öğretmen karakterler daha fazla ön plana çıkarılmış olabilir. Turhan'ın (2018) çocuk romanlarındaki meslekleri tespit ettiği çalışmasında da öğretmenlik mesleğinin romanlarda tanıtılan meslekler içinde ilk sırada yer aldığı ve bu mesleği yapan karakterlerin sayıca daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu açıdan bakıldığında Turhan'ın (2018) çalışması çocuk kitaplarında öğretmenlik mesleğinin diğer mesleklere göre daha fazla anlatıldığını göstermesi açısından çalışma bulgularını desteklemektedir. Kitaplarda üzerinde en az durulan meslekler ise fen bilimleri ve teknik bilimler (%1,9) ile spor (%1,2) alanlarındaki mesleklerdir. Bu alanlarla ilgili mesleklere kitaplarda oldukça az yer verilmesi çocukların bu alanlardaki meslekleri tanımalarına ve bu meslekleri yapan kişilerle özdeşim kurmalarına engel olabilir. Örneğin 21. yy. becerileri bağlamında sorunlar ortaya çıkabilir.

Cinsiyet faktörü açısından meslekler incelendiğinde meslek sahibi olan kadın-erkek karakter sayısında ve cinsiyete göre meslek çeşitliliğinde ciddi bir fark olduğu görülmektedir. Nitekim kitaplarda 45 kadın karakter ile 17 meslek, 132 erkek karakter aracılığıyla da 69 meslek verilmiştir. Bu meslekler incelendiğinde kadın karakterlerin ekseriyetle ev hanımı, öğretmen ve hemşire; erkek karakterlerinse daha çok öğretmen, müdür, şoför ve bakkal oldukları tespit edilmiştir. Her iki cinsiyet grubunun yaptığı öğretmenlik mesleği incelendiğinde ise bu meslekte görevli erkek karakter sayısının kadın karakter sayısından daha fazla olduğu göze çarpmaktadır. Bu durum toplumsal cinsiyet algısının kitaplara yansıtıldığını ortaya koymaktadır. Kitaplara akseden bu algının oluşmasında toplumun kadınlara yüklediği rollerin ve sorumlulukların ayrıca ataerkil toplum değerlerinin ve eril düşüncenin etkisinden söz edilebilir. Toplumsal yaşamın her alanında kadınların ve erkeklerin eşit oldukları düşüncesi ile çelişen bu durum, çocukların toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bireyler olarak yetişmesinin önüne geçebilir. İlgili literatüre bakıldığında Dilek (2014), Göl (2011), Heintz (1987), Hillman (1974), Özkanca (2018), Ünelöz (2017), Yorgancı (2008) ile Yılmaz ve Yakar'ın (2016) tespitleri toplumsal cinsiyet rollerinin kitaplara yansıtıldığını göstermesi bakımından çalışma bulgularını desteklemektedir. Örneğin Yılmaz ve Yakar (2016) tarafından yapılan çalışmada çocuk kitaplarındaki toplumsal cinsiyet rolleri ele alınmış, çalışmada geleneksel anne

ya da kadın anlayışının değişmediği, kadının iş yükünün ev dışında da arttığı ayrıca iç mekân rollerinde kadınların, dış mekân rollerinde ise erkeklerin daha aktif olduğu ifade edilmiştir. Ünelöz'ün (2017) ödüllü çocuk romanlarını ve Yorgancı'nın (2008) da ilköğretim 1-5. sınıflarda okutulan ders kitaplarını incelediği araştırmalarda ise kadınların ev hanımlığı, öğretmenlik, hemşirelik, doktorluk gibi mesleklere; erkeklerin ise esnafılık, polislik, askerlik, mühendislik, denizcilik gibi mekanik ve güç gerektiren işlere uygun görüldüğü ortaya çıkarmıştır. Benzer bir şekilde Özkanca (2018) da çocuk dergilerindeki toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili olarak yaptığı çalışmada erkek figürlerin kadınlara göre daha yüksek oranda temsil edildiğini ayrıca erkek figürlerin itfaiyeci, doktor, polis, manav, şoför gibi geleneksel cinsiyet rollerinin biçtiği meslek anlayışını yansıttığını dile getirmiştir. Hillman'ın (1974) yaptığı araştırmada çocuk kitaplarındaki erkek karakterlerin meslek alanlarının kadınlardan çok daha geniş olduğu belirtilmiştir. Çalışma bulgularıyla örtüşen bu araştırmalar mesleklerin tercih edilmesinde cinsiyet değişkeninin önemli bir rol oynadığını göstermesi bakımından önemlidir. Ders kitaplarına, dergilere ve yazınsal nitelikli eserlere akseden bu anlayış bir noktada çocukların düşüncelerini de şekillendirebilir ve onların meslekleri 'erkek mesleği' veya 'kadın mesleği' olarak görmelerine neden olabilir. Nitekim kitaplarda belirgin bir şekilde görülen toplumsal cinsiyet algısı ortaokul öğrencileriyle yapılan görüşmelerde de kendini göstermiştir. Öğrenciler ile yapılan görüşmede erkek öğrenciler daha çok polis, asker ve mühendis; kız öğrenciler ise en fazla öğretmen, doktor ve avukat olmak istediklerini belirtmişlerdir. Benzer bir şekilde öğrencilerin mesleklerle ilgili yaptıkları resimlerde de kadın ve erkekler belirli mesleklerle özdeşleştirilmiştir. Farklı sınıf seviyelerinden seçilen 5 kız ve 5 erkek öğrencinin yaptığı müdür, yazar, mimar, futbolcu, bakkal, şoför ve tamirci resimlerinde erkekler; öğretmen ve hemşire resimlerinde ise kadınlar ön plana çıkarılmıştır. Bütün bu veriler dikkate alındığında ortaokul öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algısının mevcut olduğu ve bu algının oluşmasında çocuk kitaplarının da bir rolünün olduğu söylenebilir.

Çalışmada dikkat çeken bir diğer husus meslek sahibi olan karakterlerin fiziksel görünümüdür. Kitaplarda çalışan karakterlerin fiziksel görünümünden bahsedilirken genellikle bedensel özellikler ve giyim biçimleri ön plana çıkarılmıştır.

Ayrıca kitaplarda yer yer bu karakterlerin resimlerine de rastlanmıştır. Karakter resimlerinin ve metinlerde yapılan betimlemelerin incelenmesi sonucu tıpkı cinsiyet özelliklerinde olduğu gibi fiziksel görünümde de birtakım kalıplamaların yapıldığı tespit edilmiştir. İncelenen kitaplarda meslek rolleri ile anlatılan karakterlerin bedensel özellikleri tasvir edilirken sürekli olarak “yaşlı, seyrek saçlı, kel, pos bıyıklı, göbekli ve iri” gibi belirli sıfatlar kullanılmıştır. Karakter betimlemelerinde kullanılan bu sıfatlar karakterlerin duygu ve davranış durumlarını kimi zaman olumsuz anlamda etkilemiştir. Örneğin “iri” sıfatının kullanıldığı müdür yardımcısı ve polis olan karakterler çatik kaşlıdır, “kel” olduklarından bahsedilen müdür ve güvenlik görevlisi olan karakterler sinirli ve asık suratlıdır, “yaşlı” sıfatıyla tasvir edilen öğretmen, bakkal ve şoför karakterler ise sinirli, huysuz ve inatçıdır. Bu durum kitaplarda belirli mesleklere ilişkin birtakım fiziksel ve duygusal kalıplamalar yapıldığını göstermektedir. Meslek sahibi olan karakterlerin bu şekilde betimlenmesi çocukların söz konusu mesleklerle ilgili düşüncelerini olumsuz anlamda etkileyebilir ve onların bu meslekleri yapan kişilerle özdeşim kurmasını engelleyebilir. Öte yandan ortaokul öğrencilerinin mesleklerle ilgili yaptıkları resimler incelendiğinde ise meslek sahibi olan kişilerin genellikle “genç, zayıf, ince, renkli gözlü, sarı saçlı ve kıvrıkcık saçlı” gibi sıfatlarla betimlendiği ve bu kişilerin çoğunlukla güler yüzlü bir şekilde resmedildiği görülmüştür. Bu durum seçilen kitaplardaki genel görünümle öğrenci düşüncelerinin pek fazla örtüşmediğini göstermektedir. Diğer taraftan çalışan karakterlerin giyim biçimlerinin betimlenmesi çocuk okura mesleklerle ilgili birtakım ipuçları sunmaktadır. İncelenen kitaplardaki görsellerde “beyaz önlük” ve “kep” ile resimlenen hemşireler ve “üniformalar” ile resimlenen güvenlik görevlisi ve memurlar giyim biçimleriyle bu görüşü desteklemektedir. Çalışan karakterlerin giyim biçimlerinin tasvir edilmesi kitapların gerçek hayata ilişkin bilgiler sunması açısından önemli görülebilir. İlgili literatüre bakıldığında Çınar’ın (2011) çocuk kitaplarındaki kahramanların giyim biçimlerini incelediği çalışmasında çeşitli mesleki rollerde çocuk okurun karşısına çıkan kahramanların giyim biçimlerinin meslekleri yansıttığı söylenilmiştir. Çalışma bulgularıyla örtüşen bu tespit kahramanların dış görünümünün meslekler hakkında fikir verdiğini ortaya koymaktadır. Bu düşünceyi ortaokul öğrencilerinin yaptıkları resimlerde de görmek

mümkündür. Nitekim öğrenciler mesleklerin icra edilmesi esnasında giyilen kıyafetleri sıklıkla resmetmiştir. Örneğin futbolcuların “forma, şort ve krampon”, polislerin “üniforma ve şapka”, cambazların “renkli kostüm” ve tamircilerin de “tulum” giydikleri ifade edilmiştir. Bu durum ortaokul öğrencilerinin düşüncelerinin kitaplardaki betimlemelere benzediğini göstermektedir.

Meslek sahibi olan karakterler duygu ve davranış durumları açısından değerlendirildiğinde ise kitaplarda sevgi, özlem, mutluluk, merhamet, misafirperverlik, yardımseverlik, nezaket, cömertlik ve çalışkanlık gibi olumlu duygu/davranışlara çok sık rastlanırken; umutsuzluk, hırs, cimrilik, yalnızlık, karamsarlık ve yalan söyleme gibi olumsuz nitelikteki duygu ve davranışlara ise daha az rastlanılmıştır. Örneğin belediye başkanı olan karakterler “duyarlı, adil ve yardımsever”; yazarlık mesleğini yapan karakter “iyi kalpli, vefalı ve şefkatli”; iş adamı rolündeki karakter “çalışkan, hayırsever ve vicdanlı”; bakkal olan karakterler ise “insanlara güven veren, cömert ve insancıl” kimselerdir. Bu karakterlerle verilen olumsuz nitelikteki duygu ve davranışlara bakıldığında ise kitaplarda belediye başkanı, yazar ve iş adamının olumsuz bir duygu/davranış durumuna rastlanmazken bakkal olan karakterlerin yer yer “çıkarıcı, inatçı, alıngan ve takıntılı” oldukları tespit edilmiştir. Verilen örnekte de görüldüğü gibi incelenen kitaplarda meslek sahibi olan karakterlerin olumlu duygu/davranışları olumsuz duygu/davranışlara nazaran daha fazla dile getirilmiştir. Bu durum çocuk okurların kitaplardan faydalanarak olumlu kişilik özellikleri geliştirmelerine yardımcı olabilir. Ayrıca çocukların sosyal davranış örneklerini öğrenmelerine ve bu davranışları toplum içinde sergilemelerine imkân sağlayabilir. Çalışan karakterlerin duygu/davranışlarına ilişkin bu görünüm, ortaokul öğrencileriyle yapılan görüşmelerde de kendini göstermiştir. Pek çok öğrenci meslek sahibi olan kişilerin genellikle olumlu duygu/davranışlarıyla ilgili düşüncelerini dile getirmiştir. Örneğin öğrenciler öğretmenlerin, hemşirelerin ve ev hanımlarının “şefkatli, ilgili ve sevgi dolu” olduklarından, tamircilerin “çalışmaya, emek vermeye” önem gösterdiklerinden, polislerin ise “adaleti ve huzuru” sağladıklarından söz etmiştir. Bu kıyaslamadan anlaşılacağı gibi öğrenci görüşleri kitaplardan pek de bağımsız değildir.

İncelenen kitaplarda çalışan karakterlerin yer yer olumsuz duygu ve davranışlarıyla da yansıtıldığı tespit edilmiştir. Örneğin mimar olan karakterler “sinirli”; şoförlük mesleğini yapan karakterler ise “huysuz ve kabadır.” Müdürlük ve öğretmenlik mesleğini icra eden karakterler ise hem olumlu hem de olumsuz duygu/davranış özellikleri ile yansıtılmıştır. Bu karakterlerin olumlu duygu/davranış durumları ile olumsuz duygu/davranış durumları neredeyse birbirine denktir. Örneğin müdürler hem “nezaketli, sabırlı, anlayışlı ve paylaşımcıdır” hem de “kuralcı, vicdansız, bencil ve asık suratlıdır”. Benzer bir şekilde öğretmen karakterler de “ince düşünceli, şefkatli ve fedakâr” olmakla beraber “öfkeli, önyargılı ve takıntılıdır” ayrıca öğrencileri arasında “ayrımcılık” yapmaktadır. Çalışan karakterlerin bu görünüşleri çocuk okurları olumsuz anlamda etkileyebilir ve onları çelişkiye sürükleyebilir. Bir diğer ifadeyle çocuklar çalışan karakterlerde gördükleri istenmeyen davranışları gerçek yaşamda da sergileyebilir hatta karakterlerin yaptıkları mesleklere olumsuz koşullanabilirler. Ancak hayatın gerçeğini çocuklara göstermek açısından da bu görünüm faydalı olabilir. İlgili literatüre bakıldığında Türkyılmaz (2012), Uludağ (2008) ve Yılmaz ve Yakar’ın (2017) tespitleri çocuk kitaplarındaki öğretmen karakterlerin hem olumlu hem de olumsuz duygu/davranış durumlarının yansıtıldığını göstermesi açısından çalışma bulgularıyla örtüşmektedir. Ortaokul öğrencileriyle yapılan görüşmelerde ise öğretmen ve müdürlerin duygu/davranış durumlarının daha iyimser bir şekilde ifade edildiği görülmüştür. Nitekim 20 öğrenci ile yapılan görüşme sonucunda sadece üç öğrenci öğretmenlerin öğrencilere “eşit davranmadıklarını ve notla tehdit ettiklerini” belirtmiş; beş öğrenci ise müdürlerin “sinirli ve umursamaz” olduğunu dile getirmiş ve bu mesleği “ideal bir meslek olarak görmediklerini” ifade etmişlerdir. Diğer öğrencilerse bu meslekleri yapan kişilerin genellikle olumlu duygu/davranış özelliklerinin olduğunu söylemişlerdir. Bu durum öğrencilerin öğretmen ve müdürlere ilişkin düşüncelerinin kitaplardan daha olumlu olduğunu ortaya koymaktadır. Öğretmenlik ve müdürlük mesleği haricindeki mesleklere bakıldığında ise olumlu duygu/davranış durumlarının daha çok dile getirilmesi açısından öğrenci düşünceleriyle kitapların birbirine benzediği söylenebilir.

Çalışmada mesleklerle ilgili olarak dikkat çeken son husus ise çocuk karakterler aracılığıyla verilen meslekler ve çocuk karakterlerin bu mesleklerle ilgili düşünceleridir. İncelenen kitaplarda 17 erkek ve 7 kız olmak üzere 24 çocuk karakter aracılığıyla 18 farklı mesleğin verildiği tespit edilmiştir. Kız çocuklarıyla verilen mesleklerin erkek çocuklarla verilen mesleklerden sayıca az olmasında daha önce de belirtildiği gibi toplumsal cinsiyet algısının etkisi olabilir. Çocuk karakter ile verilen bu meslekler incelendiğinde kız çocukları aracılığıyla şarkıcı, solist ve jimnastikçi; erkek çocukları aracılığıyla ise bilim insanı, yazar, gazeteci, itfaiyeci, müzisyen, yönetmen, futbolcu, hakem, çaycı, kaptan, boyacı, çırak ve küfeci gibi mesleklerin verildiği görülmüştür. Dedektiflik ise hem erkek hem de kız çocuklarıyla verilen bir meslek olarak işlenmiştir. Çocuk karakterlerle öne çıkan bu meslekler çoğunlukla onların yapmayı düşledikleri ve özdeşim kurdukları mesleklerdir. Nitekim kitaplarda çocuk karakterlerin bilim insanı, yazar, gazeteci, itfaiyeci, müzisyen, şarkıcı, solist, film yönetmeni ve kaptan olmak istedikleri pek çok kez dile getirilmiştir. Benzer bir şekilde bazı çocuk karakterlerin de oyun oynadıkları sırada hayalini kurdukları mesleklerden söz edilmiştir. Örneğin futbol oynayan erkek çocuk karakterlerin futbolculuk ve hakemlik mesleklerini yapmak istedikleri ve bu meslekleri yapan kişilerle özdeşim kurdukları ifade edilmiştir. Çocuk karakterlerin yapmayı düşledikleri bu mesleklere ilişkin duyguları ve sergiledikleri davranışlar ise olumlu nitelik taşımaktadır. Söz gelimi bilim insanı olmak isteyen çocuk karakter hesap yapar, aritmetik problemleri çözmeye çalışır; yazar olmak isteyen çocuk karakter hayal kurar, hikâyeler anlatır ve yazma eyleminde bulunur; müzisyen ve şarkıcı olmak isteyen çocuk karakterler ise şarkı söyler, enstrüman çalar ve enstrümanları ile duygusal bağ kurar. Bu durum çocuk okurların da çocuk karakterler gibi mesleklere ilişkin hayal kurmalarını sağlayabilir. Ayrıca onların gelecekte yapabilecekleri mesleklere yönelik davranışlar sergilemelerine katkıda bulunabilir.

İncelenen kitaplarda bazı çocuk karakterlerin de belirli mesleklere dair olumsuz duygu ve düşüncelerinin olduğu görülmüştür. Örneğin babaları çaycı ve boyacı olan çocuk karakterler bu mesleklerin çok yorucu olduğunu gözlemledikleri için asla bu meslekleri yapmak istemezler ve hiçbir şekilde babalarıyla özdeşim kurmazlar. Geçim kaygısı nedeniyle bazı mesleklere yönelen/yöneltelen çocuk

karakterlerin de yapmak zorunda kaldıkları mesleklere karşı olumsuz duygular beslediği ve bu meslekleri yaparken hoş olmayan davranışlar sergiledikleri tespit edilmiştir. Örneğin küfecilik yapan çocuk karakter okulunu ihmal eder, çocuklarla kavga eder ve yalan söyler. Babasının zorlamasıyla çıraklık yapan çocuk karakter de yine eğitimini yarıda bırakarak fırında çalışmaya yöneltilir. Bu durum çocuk okura hayatın gerçekleri hakkında fikir vermesi bakımından önemli görülebilir. Ancak çocuk karakterlerin çaresizlik içinde olmaları çocukları duygusal anlamda umutsuzluğa yönlendirebilir hatta onların çocuk karakterlerden doğru olmayan davranışlar öğrenmelerine neden olabilir. Çocuk kitaplarında çocuk karakterler aracılığıyla mesleklerin ele alındığı çalışmalara bakıldığında ise araştırmacılar çocuk karakterlerin daha çok geçim kaygısı, yoksulluk, kimsesizlik gibi nedenlerle çalıştıkları veya çalıştırıldıkları dile getirmiştir. Söz gelimi Karabudak (2015) meslek hayatında yer alan çocuk karakterlerin iş hayatı hakkındaki merakını gidermek için değil de geçim kaygısında oldukları için çalıştıklarını; bu sebeple okullarını ihmal ettiklerini ve genellikle mutsuz olduklarını belirtir. Benzer bir şekilde İşyar (2007) çocuk romanlarındaki çocuk karakterlerin hem kendi istekleriyle çalıştıklarını hem de ebeveynleri veya akrabaları tarafından zorlanarak çalıştırıldıklarını ifade etmiştir. Yine Yalanız (2013) da yaptığı çalışmada çocuk karakterlerin oyun oynamak yerine ağır işlerde çalıştıklarını, arabalar kırmızı ışıktaki durduğu zaman cam sildiklerini, mendil sattıklarını, ayakkabı boyadıklarını ve çöpten karton topladıklarını belirtmiştir. Söz konusu çalışmalar çocuk karakterlerin çocukluk haklarından mahrum kaldıklarını ve erken yaşlarda meslek hayatı içinde olduklarını göstermesi açısından çalışma bulgularını desteklemektedir.

Öğrencilerle yapılan görüşmelerde ise öğrencilerin çocuk karakterlerden farklı mesleki yönelimlerinin olduğu tespit edilmiştir. Nitekim 100 öğrenci ile yapılan görüşmede öğrencilerin büyük bir kısmı polis, öğretmen, doktor, asker, mühendis ve mimar olmak istediklerini; az sayıda öğrenci ise pilot, marangoz, fotoğrafçı ve yazar olmak istediğini dile getirmiştir. Bu konuda yapılan çalışmalar gözden geçirildiğinde ise Balçın ve Yavuz Topaloğlu (2018), Çağlar (2007), Karaca (2018), Turhan (2018), Tzampazi (2013) de öğrencilerin meslek algılarını incelemişler ve onların gelecekte sahip olmak istedikleri mesleklerden söz etmişlerdir. Örneğin Karaca'nın (2018)

yaptığı çalışmada öğrencilerin öğretmen, doktor, polis, asker, mühendis ve mimar olmak istedikleri dile getirilmiştir. Benzer bir şekilde Turhan (2018) da araştırmasında öğrencilerin en çok öğretmen, tıp doktoru, hukukçu (avukat, savcı, hâkim vb.), mühendis ve mimar olmak istediklerini belirtmiştir. İlgili çalışmalarda ve öğrencilerle yapılan görüşmelerde daha çok kamusal alandaki mesleklerin ön plana çıktığı, çocuk kitaplarında ise çocuk karakterler aracılığıyla genellikle kişisel yetenek gerektiren edebiyat, sanat, spor gibi mesleklerin verildiği görülmektedir. Bu durum çocuk karakterlerin kurgusal bir metin içinde hayali bir kahraman olarak yansıtılmasından ve ortaokul öğrencilerinin yaşam ve gerçeklikten beslenerek karar vermelerinden kaynaklı olabilir.

Sonuç olarak çocuk kitaplarında karakterler aracılığıyla verilen mesleklerin ve ortaokul öğrencilerinin bu mesleklere ilişkin düşüncelerinin incelenip karşılaştırıldığı bu çalışmada; mesleklerin sunumunda cinsiyet ve fiziksel görünüm açısından birtakım kalıplamalar yapıldığı, kitaplarda sunulan meslekler açısından değerlendirildiğinde öğretmenlik ve müdürlük mesleği haricinde daha çok olumlu duygu ve davranışların ön plana çıkarıldığı, çocuk karakterler aracılığıyla verilen mesleklerin ortaokul öğrencilerinin gelecekte yapmak istedikleri mesleklerden daha farklı olduğu ve öğrencilerin mesleklere ilişkin düşünceleriyle kitaplarda öne çıkan meslek görünümlerinin yer yer farklı olduğu tespit edilmiştir.

ÖNERİLER

- Çocuk kitaplarında çalışan karakterlerin cinsiyetlerine ilişkin yapılan kalıplamalar çocukların cinsiyet eşitliğine duyarlı bireyler olarak yetişmesinin önünde engel teşkil edebilir. Bu sebeple çocuk kitaplarında cinsiyet kalıplamaları yapılmamalıdır.
- Çocuk kitaplarında çalışan karakterler tasvir edilirken sürekli olarak benzer sıfatların kullanılması ve bu karakterlerin fiziksel özellikleriyle birlikte duygu ve davranış durumlarının da kalıp yargılarla sunulması çocukları olumsuz anlamda etkileyebilir. Bu sebeple çocuk kitaplarında çalışan karakterler betimlenirken kalıp yargılar kullanılmamalıdır.
- Çocuk kitaplarında çalışan karakterler daha fazla resmedilmelidir. Çünkü bu resimler aracılığıyla çocuklar meslekler hakkında fikir edinebilir.
- Çocuk kitaplarında çalışan karakterlerin olumsuz duygu ve davranışlarının ön plana çıkarılması, çalışan karakterlerin temsil ettikleri mesleklere karşı çocukların önyargılı olmalarına neden olabilir. Bu nedenle çocuk kitaplarında çalışan karakterlerin olumsuz duygu ve davranışları sıklıkla tekrar edilmemelidir.
- Çocuk karakterler aracılığıyla verilen meslekler çocukların ilgisini daha fazla çekebilir. Çocuklar, çocuk karakterleri aynı yaşlarda olmaları nedeniyle kendilerine daha yakın görebilir. Bu sebeplerle çocuk kitaplarında çocuk karakterlerin düşledikleri mesleklere daha sık yer verilebilir.

KAYNAKLAR

İncelenen Eserler

- AK, B. (2017). Güneşi Bile Tamir Eden Adam (45. Baskı). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- AK, S. (2018). Gökte Biri Var (10. Baskı). İstanbul: Can ÇocukYayınları.
- AVCI ÇAKMAN, K. (2016). Gülen Sakız Ağacı (10. Baskı). İzmir: Tudem Yayınları.
- BOZFIRAT, A. (2018). Sokakta Tek Başına (20. Baskı). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- CEMALİ, Z. (2018). Öykü Öykü Gezen Kedi (17. Baskı). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- ERDOĞAN, F. (2016). Böyle De Ödev Mi Olur? (4. Baskı). Mavi Bulut Yayıncılık: İstanbul.
- GERİDÖNMEZ, S. (2016). Ama Bu Çocuk Defolu! (2. Baskı). İzmir: Tudem Yayınları.
- İPLİKÇİ, M. (2017). Acayip Bir Deniz Yolculuğu (6. Baskı). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- İZGÜ, M. (2016). Yumurtadan Çıkan Öğretmen. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- KARAKAŞLI, K. (2016). Konaktakiler (1. Baskı). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- KIRAL, G. (2016). Umut Sokağı Çocukları (2. Baskı). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- KUTLAR AKSOY, Seza. (2011). Düşler Tramvayı (2. Baskı). İzmir: Tudem Yayınları.
- SAYGI, S. (2018). Babam Nereye Gitti? (11. Baskı). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- SERTBARUT, M. (2017). Sınıfta Kalanlar Okul Açtılar (4. Baskı). İzmir: Tudem Yayınları.
- TOHUMCU, A. (2017). Üç Kişilik Ordu (6. Baskı). İstanbul: Can Çocuk.
- TOSUNER, N. (2008). Keleş Osman (1. Baskı). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.

URAL, Y. (2018). Tembeller Orkestrası Sakız Ağacı Çocukları (5. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

YAMAÇ, A. (2015). Kuşlar Nereye Gitti? (1. Baskı). İstanbul: Bu Yayınevi.

YENER, M. (2015). Dehşet Mektuplar Dolunay Dedektifleri-2 (8. Baskı). Ankara: Bilgi Yayınevi.

Yararlanılan Kaynaklar

ARIKAN, Y. (2018). Behiç Ak'ın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Ögeleri Bakımından İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak.

ARPACI, Ö. (2006). Çocuk Kitaplarında İletiler ve İletilerin Aktarım Biçimi Sevim Ak Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Mersin.

ATMACA, A. (2006). Gençler Mesleğinizi Seçtiniz Mi? İstanbul: Nesil Yayıncılık.

AYTEKİN, H. (2016). Çocuk ve Gençlik Edebiyatı. Ankara: Anı Yayıncılık.

BALÇIN, M. D. ve Yavuz TOPALOĞLU, M. (2018). Gelecekte Seçmek İstedikleri Mesleklere İlişkin Öğrenci Görüşleri. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18 (3), 1331-1359.

BİLKAN, A.F. (2005). Çocuk Edebiyatı Kavram ve Mahiyet. Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı. S.104-105.

BOWEN, G. A. (2009). Document Analysis As A. Qualitative Research Method. Qualitative Research Journal, 9-2, 27-40.

BOZGEYİKLİ, H. (2005). Mesleki Grup Rehberliğinin İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Meslek Kararı Vermede Kendilerini Yetkin Görme Düzeylerine Etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.

CANAL, M. (2013). Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersinde Mesleklerle İlgili Yapılan Etkinliklerin Öğrencilerin Meslek Seçimine Etkisinin Analizi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

- ÇAĞLAR, E. (2007). Çocuk Gözüyle Polis: Gaziantep İl Emniyet Müdürlüğü Halkla İlişkiler Ve Tanıtım Uygulamaları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- ÇINAR, P. (2011). Çocuk Kitaplarındaki Kahramanların Giyim Biçimlerinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- DEMİRAY, K. (1953). Türkçe Çocuk Edebiyatı. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- DEMİREL, Ş. (2011). Edebî Metinlerle Çocuk Edebiyatı. (2. Baskı). Ankara: Pegem A. Yayıncılık.
- DİLEK, A. (2014). 4-6 Yaş Çocuk Öykülerindeki Kadın Kahramanların Mesleksel Analizi. Journal Of Qafqaz University- Philology And Pedagogy. 2(1). 94-102.
- DOĞAN, B. N. (2014). Çocuk Romanlarındaki Kadın Karakter Çerçevesinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- DOĞAN GÜLDENOĞLU, B. N. (2017). Examination Of Adult And Child Characters In Children's Literature Books. International Of Human Sciences. 14 (4). 4768-4780.
- ERDEM, A. (2011). İlköğretim Öğrencilerinin Bakış Açısıyla Çocuk Kitaplarındaki Kahramanlar. 3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (613-620). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- GÖL, M. (2011). Çocuk Edebiyatında Cinsiyet Rollerini: Mustafa Ruhi Şirin ve Ayla Çınaroğlu'nun Eserleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- GÖNEN, M. ve VEZİROĞLU, M. (2015). Çocuk Edebiyatının Genel Hedefleri. Çocuk Edebiyatı. Ed. Mübeccel Gönen. s.7. Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- GÜLER, A., HALICIOĞLU, M. B. ve TAŞĞIN, S. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- GÜREL, Z., TEMİZYÜREK F. ve ŞAHBAZ N.K. (2007). Çocuk Edebiyatı. Ankara: Öncü Basımevi.
- HEİNTZ, K. E. (1987). An Examination Of The Sex-Role And Occupational-Role Presentations Of Female Characters In Award-Winning Children's Picture Books. Journal Of Women's Studies In Communication. 10, 67-68.
- HİLLMAN, J. S. (1974). An Analysis Of Male And Female Roles In Two Periods Of Children's Literature. Journal Of Educational Research. 68, 84-88.
- İŞYAR, N. (2007). 1970-2005 Yılları Arasında Yazılan Sosyal İçerikli Çocuk Romanlarımızda Aile. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- KARABUDAK, N. (2015). Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı Tarafından Yayınlanan Çocuk Roman ve Çizgi Romanlarının Tematik İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- KARACA, A. (2018). Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Çeşitli Meslek Grupları Hakkındaki Algılarının Kelime İlişkilendirme Testi (Kit) Aracılığıyla İncelenmesi Ve Öğrencilerin Gelecekte Meslek Seçiminde Rol Oynayan Faktörlerin Belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde.
- KARAGÖZ, B. (2016). Okul Öncesi Eğitiminde Dilsel Gereçler. Okul Öncesinde Çocuk Edebiyatı ve Medya. Ed. Tacettin Şimşek. s.211. Ankara: Grafiker Yayınları.
- KARATAY, H. (2011). Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler. Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı. Ed. Tacettin Şimşek. s.77-123. Ankara: Grafiker Yayınları.
- KAVCAR, Cahit (1999). Edebiyat ve Eğitim. Ankara: Engin Yayıncılık.
- KURÇ, G., YEŞİLYAPRAK, B. ve GÜNGÖR, A. (1996). Eğitsel ve Mesleki Rehberlik. 2. Baskı. Ankara: Varan Matbaası.

- KUZGUN, Y. (2000). Meslek Danışmanlığı: Kuramlar, uygulamalar. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KUZGUN, Y. (2003). Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş, Ankara: Nobel Yayınları.
- KUZGUN, Y. (2014). Mesleki Rehberlik ve Danışmanlığa Giriş. (6. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- LİNCOLN, Yvonna S., EGON G. Guba. 2013. The Constructivist Credo. Left Coast Press.
- MEB (2008). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı.
- MİLES, M. B. ve HUBERMAN, A. M. (1994). Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook. California: SAGE Publications.
- OĞUZKAN, A.F. (2013). Çocuk Edebiyatı. (10. Basım). Ankara: Anı Yayıncılık.
- ÖZDEMİR, E. (2002). Yazınsal Türler (5. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- ÖZKANCA, M. (2018). Çocuk Dergilerinde Toplumsal Cinsiyet Rollerini Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- SEVER, S. (2010). Çocuk ve Edebiyat. (5. Basım). İzmir: Tudem Yayınları.
- SEVER, S. (2015). Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü. İzmir: Tudem Yayınları.
- ŞİMŞEK, T. (2007). Çocuk Edebiyatı. (4. Basım). Gümüşhane: Suna Yayınları.
- ŞİMŞEK T., YALÇIN F. ve YAKAR Y.M. (2011). Çocuk ve Edebiyat. Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı. Ed. Tacettin Şimşek. s.39. Ankara: Grafiker Yayınları.
- ŞİRİN, M. R. (1998). 99 Soruda Çocuk Edebiyatı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayını.
- ŞİRİN, M. R. (2007). Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış-Çocuk Edebiyatı Nedir Ne Değildir? Ankara: Kök Yayıncılık.
- TURHAN, O. (2018). Türk Çocuk Romanlarında Meslekler Üzerine Bir Araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

- TURHAN, O. ve BAŞ B. (2019). Kurgusal Çocuk Edebiyatının Mesleki Boyutu. Ana Dili Eğitimi Dergisi. c7. s.1. 1-10.
- TÜRK DİL KURUMU. (2009). Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TÜRKYILMAZ M. (2012). Aytül Akal'ın Romanlarında Öğretmen. V. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yaşayan Yazarlar Sempozyum Dizisi: Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Aytül Akal Sempozyumu. 329-334.
- TZAMPAZİ F. (2013). What Will I Be When I Grow Up?' Children's Preferred Future Occupations And Their Stereotypical Views. International Journal of Social Science Research. 1 (1). 19-38.
- ULUDAĞ, M. E. (2008). 1923-1950 Dönemi Çocuk Romanlarında Sevgi ve Korku Motiflerinin Çocuk Eğitimine Etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- URAL, S. (2015). Okul Öncesi Çocuk Kitaplarının Tanıtımı. Çocuk Edebiyatı. Ed. Mübeccel Gönen s.33-55. Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- ÜNAL, S. ve ADA, S. (1999). Öğretmenlik Mesleğine Giriş. İstanbul: Teknik Eğitim Fakültesi Yayınları.
- ÜNELÖZ, G. (2017). Ödüllü Çocuk Romanlarının Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Bağlamında İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- VURUCU, F. (2010). Meslek Lisesi Öğrencilerinin Meslek Seçimi Yeterliliği ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- YAKAR, Y. M. (2011). Mustafa Ruhi Şirin'in Türk Çocuk Edebiyatındaki Yeri Ve Eserlerinin Eğitsel Değeri Üzerine Bir İnceleme. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi. Erzurum.
- YALANIZ, T. (2013). Kemalettin Tuğcu'nun Eserlerinde Kurgu ve Gerçeklik. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fatih Üniversitesi, İstanbul.
- YALÇIN, A. ve AYTAŞ, G. (2003). Çocuk Edebiyatı. Ankara: Akçağ Yayınları.

- YARDIMCI, M. ve TUNCER, H. (2002). Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı. Ankara: Ürün Yayınları.
- YEŞİLYAPRAK, B. (2000). 21. Yüzyılda Eğitimde Rehberlik Hizmetleri. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- YEŞİLYAPRAK, B. (2007). İlköğretimde Gelişimsel Rehberlik. Ankara: Morpa yayınları.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YILMAZ, O., & YAKAR, Y. M. (2016). “Mother” In Aytül Akal’s Stories With In The Context Of Social Gender Perception. International Journal Of Higher Education. 5(2), p213-221.
- YILMAZ, O. (2016). Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler. Okul Öncesinde Çocuk Edebiyatı ve Medya. Ed. Tacettin Şimşek. s.93-94. Ankara: Grafiker Yayınları.
- YILMAZ, O. ve YAKAR, Y. M. (2017). Yazınsal Nitelikli Çocuk Kitaplarında Öğretmen ve İdareci Karakterlerin Sunuluş Biçimi. 10. Uluslararası Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Kurultayı. Okan Üniversitesi, İstanbul.
- YORGANCI, F. (2008). İlköğretim Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet Rollerinin İnşası. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi. Afyon.
- YÖRÜKOĞLU, A. (1992), Değişen Toplumda Aile ve Çocuk, İstanbul: Avcı Ofset.

İnternet Kaynakları

<http://tdk.gov.tr/> 05.06.2019.

**EK 1 – ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKLERE İLİŞKİN DUYGU
VE DÜŞÜNCELERİNİ BELİRLEME FORMU**

1) Gelecekte hangi mesleği yapmak istiyorsun?	
2) Aşağıda belirli meslek isimleri verilmiştir. Bu mesleklerle ilgili düşüncelerinizi yazınız.	
Müdür:	Hemşire:
.....
.....
Öğretmen:	Bakkal:
.....
.....
Yazar:	Şoför:
.....
.....
Mimar:	Cambaz:
.....
.....
Polis:	Tamirci:
.....
.....
Ressam:	Ev hanımı:
.....
.....
Futbolcu:	
.....	
.....	

**EK 2 – ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKLERE İLİŞKİN DUYGU
VE DÜŞÜNCELERİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK RESİM FORMU**

3) Aşağıda verilen meslekleri yapan kişileri resimleyiniz.

Müdür	Öğretmen	Yazar	Mimar	Polis
Ressam	Futbolcu	Hemşire	Bakkal	Şoför
Cambaz	Tamirci	Ev Hanımı		

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgi

Ad Soyad: Zeliha SERTTAŞ

E-Mail: z.serttas@windowslive.com, zelis.serttas@gmail.com

Eğitim Bilgisi

2009-2013: Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı.

Akademik Çalışmaları

“Sivas Türkülerinde ‘Sevgili’ Teması.” Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi 2 (1): 11-14, 2012.

“Yenilenen Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Temalara Uygunluk Açısından Barış Manço’nun Çocuk Şarkıları.” 17. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, Ankara, 2018.

“Mine SOYSAL”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Ahmet Yesevi Üniversitesi, 2018. (<http://teis.yesevi.edu.tr/index.php?sayfa=proje>).

“Banu BOZDEMİR”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Ahmet Yesevi Üniversitesi, 2018. (<http://teis.yesevi.edu.tr/index.php?sayfa=proje>).

Aldığı Sertifikalar

Çocuk Resimleri Analizi ve Yorumlama Eğitimi Sertifikası. Başkent Üniversitesi Eğitim ve Danışmanlık Hizmetleri Merkezi. 05.06.2019.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Sertifikası. Sakarya Üniversitesi TÖMER. 25.05.2019.